

SFC2021-programma dat steun krijgt van het EFRO (doelstelling Investeren in werkgelegenheid en groei), het ESF+, het Cohesiefonds, het JTF en het EFMZVA – artikel 21, lid 3

CCI	2021NL16JTTPR001
Titel in het Engels	Programme JTF 2021 – 2027 Netherlands
Titel in nationale taal (talen)	NL - Programma JTF 2021-2027 Nederland
Versie	1.3
Eerste jaar	2021
Laatste jaar	2027
Subsidiabel vanaf	1 jan. 2021
Subsidiabel tot en met	31 dec. 2029
Nummer van het besluit van de Commissie	C(2022)8956
Datum van het besluit van de Commissie	30 nov. 2022
NUTS-regio's die onder het programma vallen	NL111 - Oost-Groningen NL112 - Delfzijl en omgeving NL113 - Overig Groningen NL323 - IJmond NL11 - Groningen NL33C - Groot-Rijnmond NL341 - Zeeuwsch-Vlaanderen NL411 - West-Noord-Brabant NL423 - Zuid-Limburg
Betrokken fonds(en)	JTF
Programma	☐ in het kader van de doelstelling “investeren in werkgelegenheid en groei”, alleen voor de ultraperifere gebieden

Inhoudsopgave

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties.....	8
Tabel 1	18
2. Prioriteiten	20
2.1. Prioriteiten, uitgezonderd technische bijstand.....	20
2.1.1. Prioriteit: 1. Groningen-Emmen.....	20
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF).....	20
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	20
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	20
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	23
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	24
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	25
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	25
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	26
2.1.1.1.2. Indicatoren.....	26
Tabel 2: Outputindicatoren.....	26
Tabel 3: Resultaatindicatoren	27
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	28
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	28
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	30
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	30
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+.....	30
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	30
2.1.1. Prioriteit: 2. IJmond.....	31
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF).....	31
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	31
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	31
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	34
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	35
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	35
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	36
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	36
2.1.1.1.2. Indicatoren.....	37
Tabel 2: Outputindicatoren.....	37
Tabel 3: Resultaatindicatoren	37
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	39
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	39
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	40

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	40
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+	40
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	40
2.1.1. Prioriteit: 3. Groot-Rijnmond	41
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio’s en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF).....	41
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	41
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	41
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	45
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	45
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	46
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	46
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	47
2.1.1.1.2. Indicatoren	47
Tabel 2: Outputindicatoren.....	47
Tabel 3: Resultaatindicatoren	48
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	49
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	49
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	50
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	50
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	50
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	50
2.1.1. Prioriteit: 4. Zeeuws-Vlaanderen.....	52
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio’s en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF).....	52
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen.....	52
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	52
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening.....	55
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening.....	56
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	56
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	57
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening.....	57
2.1.1.1.2. Indicatoren	58
Tabel 2: Outputindicatoren.....	58
Tabel 3: Resultaatindicatoren	59
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype.....	59
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied.....	60
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	61
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	61
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema’s ESF+.....	61
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	61

2.1.1. Prioriteit: 5. West-Noord-Brabant	62
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)	62
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen	62
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening	62
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening	65
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening	66
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	66
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	67
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening	68
2.1.1.1.2. Indicatoren	68
Tabel 2: Outputindicatoren	68
Tabel 3: Resultaatindicatoren	69
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype	70
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied	70
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	71
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	71
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+	71
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	72
2.1.1. Prioriteit: 6. Zuid-Limburg	73
2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)	73
2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen	73
Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening	73
De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening	76
Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening	76
Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening	77
De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening	77
Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening	78
2.1.1.1.2. Indicatoren	78
Tabel 2: Outputindicatoren	78
Tabel 3: Resultaatindicatoren	79
2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype	80
Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied	80
Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm	81
Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus	81
Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+	81
Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie	82
2.2. Prioriteiten technische bijstand	83
3. Financieringsplan	84
3.1. Overdrachten en bijdragen (1)	84

Tabel 15 A: Bijdragen aan InvestEU* (verdeling per jaar).....	84
Tabel 15 B: Bijdragen aan InvestEU* (samenvatting).....	84
Motivering, rekening houdend met de wijze waarop deze bedragen bijdragen tot de verwezenlijking van de in het programma geselecteerde beleidsdoelstellingen overeenkomstig artikel 10, lid 1, van de InvestEU-verordening	85
Tabel 16 A: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer (uitsplitsing per jaar).....	85
Tabel 16 B: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer* (samenvatting)	85
Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer - Motivering	85
Tabel 17 A: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (uitsplitsing per jaar).....	85
Tabel 17 B: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (samenvatting).....	86
Overdrachten tussen fondsen in gedeeld beheer, met inbegrip van fondsen voor het cohesiebeleid - Motivering	86
3.2. JTF: toewijzing in het programma en overdrachten (1)	86
3.2.1. Toewijzing JTF aan het programma vóór overdrachten per prioriteit (waar relevant) (2).....	86
Tabel 18: JTF-toewijzing aan het programma overeenkomstig artikel 3, JTF-verordening, vóór overdrachten	86
3.2.2. Overdrachten naar het JTF als aanvullende steun (1) (waar nodig)	87
Tabel 18 A: Overdrachten naar het JTF binnen het programma (verdeling per jaar)	87
Tabel 18 B: Overdracht van EFRO- en ESF+-middelen naar het JTF binnen dit programma	87
Tabel 18C: Overdrachten naar het JTF van andere programma's (verdeling per jaar).....	87
Tabel 18D: Overdracht van EFRO- en ESF+-middelen van andere programma's naar het JTF in dit programma.....	88
Motivering voor de aanvullende overdracht uit het EFRO en het ESF+ op basis van de geplande interventietypes.....	88
3.3. Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie.....	88
Tabel 19 A: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, binnen het programma (uitsplitsing per jaar)	88
Tabel 19 B: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, naar andere programma's (uitsplitsing per jaar).....	88
3.4. Terugboekingen (1)	89
Tabel 20A: Terugboekingen (uitsplitsing per jaar)	89
Tabel 20B: Terugboekingen* (samenvatting)	89
3.5. Financiële toewijzingen per jaar.....	90
Tabel 10: Financiële toewijzingen per jaar.....	90
3.6. Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering	91
Tabel 11: Totaal financiële toewijzingen per fonds en nationale bijdrage.....	91
4. Randvoorwaarden.....	93
5. Programma-autoriteiten	104
Tabel 13: Programma-autoriteiten.....	104
Verdeling van de terugbetaalde bedragen voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, van de GB-verordening indien meerdere instanties zijn aangewezen om betalingen van de Commissie te ontvangen.....	104
6. Partnerschap.....	105
7. Communicatie en zichtbaarheid	108
8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering.....	111
Tabel 14: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering.....	111
Aanhangsel 1: Bijdragen van de Unie op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages	112
A. Samenvatting van de belangrijkste elementen.....	112
B. Bijzonderheden per soort concrete actie	118
C. Berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.....	137

1. Bron van de gegevens die worden gebruikt voor de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages (wie de gegevens heeft geproduceerd, verzameld en geregistreerd; waar de gegevens zijn opgeslagen; vervaldata; validering enz.)	137
2. Gelieve aan te geven waarom de voorgestelde methode en berekening op basis van artikel 94, lid 2, van de GB-verordening relevant zijn voor het type concrete actie.	137
3. Gelieve aan te geven hoe de berekeningen zijn uitgevoerd, met name door eventuele veronderstellingen ten aanzien van kwaliteit of hoeveelheden te beschrijven. Indien relevant, moeten statistische bewijzen en referentiewaarden worden gebruikt en, indien daarom wordt verzocht, moeten deze worden verstrekt in een formaat dat kan worden gebruikt door de Commissie.	138
4. Leg uit hoe u ervoor heeft gezorgd dat alleen subsidiabele uitgaven zijn opgenomen in de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.	139
5. Beoordeling door de auditautoriteit(en) van de berekeningsmethode, de bedragen en de regelingen om de verificatie, kwaliteit, verzameling en opslag van gegevens te waarborgen.	139
Aanhangsel 2: Bijdragen van de Unie op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten	140
A. Samenvatting van de belangrijkste elementen	140
B. Bijzonderheden per soort concrete actie	141
Aanhangsel 3: Lijst van geplande concrete acties van strategisch belang met tijdschema	142
Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie - NL.Nederland (null)	143
1. Overzicht van het transitieproces en vaststelling van de zwaarst getroffen gebieden in de lidstaat	143
2. Beoordeling van de transitieproblemen voor elk van de vastgestelde gebieden	148
Gebied: Groningen-Emmen	148
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	148
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	151
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake	153
2.4. Soort voorgenomen concrete acties	155
Gebied: Groot-Rijnmond	159
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	159
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	162
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake	164
2.4. Soort voorgenomen concrete acties	166
Gebied: IJmond	170
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	170
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	174
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake	176
2.4. Soort voorgenomen concrete acties	179
Gebied: West-Noord-Brabant	183
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	183
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	187
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake	189
2.4. Soort voorgenomen concrete acties	191
Gebied: Zeeuws-Vlaanderen	195
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	195
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050	198
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake	200
2.4. Soort voorgenomen concrete acties	202

Gebied: Zuid-Limburg.....	205
2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050.....	206
2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050.....	209
2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake.....	211
2.4. Soort voorgenomen concrete acties.....	213
3. Governancemechanismen.....	218
4. Programmaspecifieke output- of resultaatindicatoren.....	221
Motivering van de noodzaak van programmaspecifieke output- of resultaatindicatoren op basis van de voorgenomen soorten acties	221
DOCUMENTEN	222

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt a), i) tot viii), en punt a), x), en artikel 22, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/1060 (GB-verordening)

Inleiding

De transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie in 2050 vormt één van de belangrijkste beleidsdoelstellingen van de Europese Unie en van Nederland. Doelstellingen op het versneld afbouwen van broeikasgasemissies leiden in de economie tot een versnelling in het terugdringen van het gebruik van fossiele brand- en grondstoffen en het omvormen van de bestaande industrie naar duurzame productievormen of uitfasering van de industriële activiteiten. Daar waar die omvorming niet mogelijk is, is er behoefte aan nieuwe economische verdienmodellen. Deze diversificatie van de economie vindt in sommige regio's al plaats; in andere regio's moet deze diversificatie nog van de grond komen. Bij zowel de omvorming, als diversificatie van de economie ziet Nederland innovatie een belangrijk instrument om tot de transitie te komen.

De transitie heeft grote invloed op de banen en benodigde vaardigheden van mensen. Huidige en toekomstige werknemers moeten nieuwe vaardigheden en kennis opdoen, zodat zij in de toekomst de voor deze transitie noodzakelijke vacatures passend kunnen vervullen in de getroffen regio's en industrieën. Gerichte interventies op de arbeidsmarkt en scholing vormen dan ook belangrijke randvoorwaarden om een succesvolle en inclusieve klimaattransitie door te zetten, en zijn bepalend voor de snelheid, kosten en draagvlak van de klimaattransitie. Deze randvoorwaarden vragen in verschillende gebieden nog extra aandacht om een succesvolle en rechtvaardige transitie tot stand te brengen.

Nederland benut het Fonds voor een rechtvaardige transitie (Just Transition Fund of JTF) om de sociaaleconomische gevolgen van de verschillende transitie (omvorming en diversificatie van de economie, en een veranderende arbeidsmarkt) op te vangen.

JTF Nederland richt zich op rechtvaardige transitie in zes zwaarst getroffen gebieden

Nederland zet het JTF in voor zes regio's (vijfindividuele NUTS3-gebieden plus drie NUTS3-gebieden in Groningen gebundeld tot één JTF-regio) die op basis van analyses relatief het zwaarst worden getroffen in de omslag naar een klimaatneutrale en circulaire economie. De focus van deze analyse ligt op de NUTS3-gebieden die in de overgang naar een klimaatneutrale samenleving grote veranderingen ondergaan, met ernstige sociale en economische effecten. Uitvoerige toelichting en cijfermatige motivering zijn opgenomen in de transitieplannen voor geïntegreerde territoriale ontwikkeling (TJTP's) bij dit programmadocument.

Zie Tabel 1 in Bijlage 3.0: Plan voor rechtvaardige transitie H1

De zes geselecteerde regio's voor JTF in Nederland betreffen: provincie Groningen (NUTS 3-gebieden Oost-Groningen, Delfzijl en Omgeving en Overig Groningen) en gemeente Emmen, IJmond, Groot-Rijnmond, Zeeuws-Vlaanderen, West-Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Deze zes regio's dragen bijna 80% van de nationale CO2-reductieopgave van de industrie. De regio's zijn kwetsbaar vanwege het belang van de energie-intensieve sectoren in de economie en kennen een economie die zich in korte tijd moet vernieuwen en diversifiëren. Deze kwetsbaarheid wordt nog extra verzaamd door onderliggende sociaaleconomische problematiek, zoals relatief hoge (langdurige) werkloosheid en demografische problemen. Regio's met reeds aanwezige sociaaleconomische problemen kunnende transitie minder goed opvangen.

De voorgedragen regio's kennen binnen deze algemene kenmerken hun eigen specifieke problematiek en uitdagingen die per regio in de respectieve hoofdstukken van het TJTP worden geduid. Iedere regio zet het JTF in om de verschillende transitie te begeleiden met als ultieme doel het behoud van werkgelegenheid en voldoende geschikt (toekomstig) menselijke kapitaal om de transitie tijdig te voltooien.

Maatschappelijke uitdagingen: impact van klimaattransitie-opgave

Klimaatverandering is de uitdaging van de huidige generatie. Nederland en de EU nemen maatregelen om de klimaatverandering te verminderen en de gevolgen op te vangen. Het doel is om in lijn met de Europese Klimaatwet in 2050, klimaatneutraal te zijn. Hiervoor moet de uitstoot van broeikasgassen sterk worden verminderd. De Europese Klimaat Wet verplicht lidstaten met haar beleidsplan Fit-for-55 naar een vermindering in CO₂-emissies met van tenminste 55% in 2030 (in vergelijking met 1990) en klimaatneutraal in 2050. De nieuwe Nederlandse regering (Rutte IV) zet, om deze doelstellingen te halen, in op een nog hogere reductiedoelstelling (circa 60% CO₂-emissiereductie in 2030) en stelt daarmee hogere ambities dan de Europese streefwaarden. Er komt een nationaal klimaat- en transitiefonds van €35 miljard voor de aankomende tien jaar om de klimaatdoelstellingen te realiseren.

De nieuwe Kabinetsplannen voor het klimaat moeten nog verwerkt worden in al bestaand beleid waaronder het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK) 2021-2030. Doelstellingen van het huidige INEK zijn o.a. het realiseren van 49% broeikasreductie ten opzichte van 1990 en bijdragen aan 32% hernieuwbare energie in 2030. Deze inzet zal ook bijdragen aan een betere en schonere luchtkwaliteit. Het INEK is gebruikt als basis voor het opstellen van het JTF plan. Hiermee draagt het JTF ook actief bij aan de realisatie van het SDG 9: industrie, innovatie en infrastructuur.

In het INEK zijn ook de doelstellingen van het Nederlandse Klimaatplan opgenomen. Het klimaatplan beschrijft de Nederlandse aanpak voor het bijdrage aan doelstellingen van de Overeenkomst van Parijs. In het klimaatplan wordt beoogd in vijf sectoren Elektriciteit, Mobiliteit, Industrie, Gebouwde Omgeving en Landbouw en landgebruik de reductie van 49% (inmiddels 55%) te realiseren. Het JTF sluit aan bij de lange termijn strategie van deze plannen door met name de negatieve gevolgen van de sectoren elektriciteit en industrie te mitigeren in de zwaarst getroffen regio's. Het gaat hierbij vooral om:

- het verbod op het opwekken van elektriciteit door kolen vanaf 2030
- het vormgeven van maatregelen als procesefficiency, energiebesparing, CCS, elektrificatie, gebruik van waterstof en de versnelling van de circulariteit in de industrie.

Nederland ondergaat derhalve een ingrijpende klimaattransitie: het gebruik van fossiele brandstoffen wordt uitgefaseerd ten gunste van hernieuwbare energie. Ook is er een ingrijpende grondstoffentransitie gaande: het gebruik van fossiele grondstoffen wordt afgebouwd en

hier komen duurzame alternatieven (circulair, bio-gebaseerd) voor in de plaats. Ten derde worden er nieuwe waardenketens opgebouwd. De uitfasering van fossiele brand- en grondstoffen komt in Nederland naar voren in de stopzetting van de gaswinning in Groningen op termijn, maar ook in de sluiting van alle kolencentrales in Nederland tot aan 2030, de omschakeling naar duurzame brandstoffen en in het afbouwen van de fossiel gestuurde productieprocessen in de Nederlandse chemie- en (staal)industrie.

De opgave voor de industrie vereist een toekomstgerichte publiek-private aanpak waarbij het bedrijfsleven investeert in een duurzame toekomst op basis van intensieve samenwerking tussen (MKB-)bedrijven, en de overheid die gericht faciliteert en ondersteunt met focus op creatie van (nieuwe) waarden.

Het uitfaseren van fossiele productieprocessen als gevolg van de transitie naar klimaatneutraliteit leidt tot

grote sociaaleconomische effecten in de regio's waar de genoemde industrieclusters in gelegen zijn. Door het verlies van fossiele werkgelegenheid dreigen zeer belangrijke werkgevers voor de regio's te verdwijnen en werknemers hun huidige banen te verliezen. Om dit te compenseren wordt ook ingezet op diversificatie van de economie en nieuwe economische kansen die de transitie ook biedt: nieuwe, duurzame bedrijvigheid in de regio's aantrekken en ontwikkelen, om zo toekomstbestendige banen te creëren en nieuwe economische sterkten te ontwikkelen.

Naast baanverlies als gevolg van de klimaattransitie zal veel van het bestaande werk in karakter veranderen. Dit betekent voor de mensen dat zij andere vaardigheden nodig hebben voor het uitvoeren van het werk. Anderzijds heeft de transitie het positieve effect van nieuwe banen, maar is voor de invulling van die nieuwe banen wel om- en bijscholing van werknemers en werkzoekenden (waaronder jongeren) nodig. Momenteel is voldoende en passend opgeleid personeel echter een groot knelpunt. Alleen een eerlijke en inclusieve transitie heeft kans op slagen en zal sociaal aanvaardbaar zijn voor iedereen. Het JTF is een belangrijk vehikel om een inclusieve transitie mogelijk te maken, door ook te investeren in groepen die geraakt worden door de klimaattransitie. Daarbij kan het gaan over mensen die bedreigd worden met het verlies van hun baan als gevolg van de transitie en mensen die op zoek zijn naar werk en waarbij de ontstane werkgelegenheid door de transitie een kans biedt om aan het werk te komen.

Met het JTF wordt een bijdrage geleverd aan het opvangen van de negatieve impact van de transitie op sociaaleconomisch gebied. Daarbij gaat het om investeringen die nadrukkelijk een eerlijke en duurzame transitie bevorderen. Inzet van het JTF versnelt de gestarte transitie.

Tekortkomingen van de markt

Alle JTF-gebieden – gebieden met een hoge mate van productie en/of verwerking van fossiele grond- en brandstoffen – hebben te maken met industriële clusters die in het verleden keuzes hebben gemaakt als resultaat van hun structurele eigenschappen, die van grote invloed zijn op de keuzes die nu gemaakt moeten worden. Deze zgn. padafhankelijkheid doet zich voor aan de productiekant, d.w.z. de kant van de bedrijven, maar ook op de arbeidsmarkt, waar het de kennis en vaardigheden van mensen/werkenden betreft.

Aan de productiekant (incl. ketens toelevering en afzet) is sprake van een decennialange specialisatie in productieprocessen en hoge verzonken kosten in productiesites. Juist in de energie-intensieve delen van de fossiele economie zijn schaalvoordelen een belangrijke factor, reden waarom de (petro)chemie, staalproductie en andere procesindustrieën ruimtelijk ook zo sterk zijn geconcentreerd. Die concentratie heeft marktvoordelen, maar die slaan in de transitie om naar een sterk regionaal nadeel en grote kwetsbaarheid. Er is op een regionaal schaalniveau sprake een soort 'lock-in'-effect: aanpassing van individuele bedrijven/actoren vraagt eigenlijk aanpassing van een heel systeem en de randvoorwaarden daarvoor. Denk voor dat laatste bijvoorbeeld aan de beschikbaarheid van voldoende duurzame stroom en groene waterstof. Vanwege de hoge kosten hebben bedrijven de neiging om de bestaande waardeketens maximaal te gebruiken en reageren zij relatief traag op veranderende maatschappelijke eisen en veranderingen in de marktvraag.

Ook op de arbeidsmarkt is sprake van padafhankelijkheid. In de JTF-gebieden zijn er veel werkenden met 'fossiele' specialisaties. Dat maakt (delen van) de beroepsbevolking in die regio's kwetsbaar voor de effecten van de transitie. De bestaande kennis en vaardigheden van werkenden dreigen verouderd te raken en kunnen zonder om- en bijscholing niet vanzelfsprekend in hetzelfde bedrijf of elders worden ingezet.

De markt voor human capital werkt niet perfect. Enerzijds blijken veel werknemers in Nederland pas in beweging te komen als hun baan daadwerkelijk verdwijnt. Anderzijds ontbreekt het veel mensen aan inzicht in noodzakelijke veranderingen door gebrek aan arbeidsinformatie, onvoldoende tijd en middelen

om te reageren op veranderingen en het ontbreken van een passend scholingsaanbod door traag reageren van opleidingen op marktveranderingen. De klimaattransitie kan alleen maar succesvol zijn als nú op de veranderende arbeidsmarktbehoeftes wordt geanticipeerd (SER: Handreiking RES en arbeidsmarkt, 2020). Dit vraagt om een grote transitie op de arbeidsmarkt.

In een perfecte arbeidsmarkt zouden geografische overschotten op de arbeidsmarkt gemakkelijk kunnen worden geabsorbeerd in andere gebieden en/of sectoren waar juist veel arbeidsvraag is. Doordat competenties nog veelvuldig sectorgebonden zijn, is die sectorale uitwisseling geen vanzelfsprekendheid: de werknemer in de gaswinning kan zonder omscholing niet worden ingezet in de zorg. Maar ook geografisch is de arbeidsmarkt in de praktijk sterk gecompartmenteerd, zeker voor lager- en middelbaar opgeleiden. Daar komt nog bij dat ook Nederland gekenmerkt wordt door een beperkte interregionale mobiliteit: de sociale binding van werkzoekenden is van grote invloed op hun regionale arbeidsmobiliteit, zelfs als zij hun baan verliezen doordat hun werkgever de deuren sluit (Dahl & Sorenson, 2010, Huttenen e.a., 2015). Werkzoekenden zoeken binnen pendelafstand van hun woonplaats een nieuwe baan. Dit heeft impact op vacatures die zich niet binnen pendelafstand van de woonplek bevinden (PBL 2020). Dat impliceert ook dat de (arbeidsmarkt)problemen in de JTF-gebieden in dezelfde regio's moeten worden opgelost.

De JTF-gebieden in Nederland hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze relatief zwaar getroffen worden door de gevolgen van de klimaattransitie. Innovatie en diversificatie zijn logische ingrediënten van de benodigde aanpassingsstrategie. Een conclusie die ook de Europese Commissie trekt in haar Landverslag Nederland 2020 (zie hieronder). Maar bij innovatie is ook sprake van marktfalen. De risico's ervan zijn hoog voor bedrijven en het kan moeilijk zijn om de baten ervan te verzilveren.

Voor de klimaattransitie is in de energie-intensieve sectoren ook een andere infrastructuur nodig, bijvoorbeeld pijpleidingen voor (groene) waterstof. Daarbij kunnen investeringen te hoog zijn voor een individueel bedrijf, terwijl coördinatie en samenwerking leiden tot hoge transactiekosten. Ook doet zich hierbij een vraagstuk voor wie de eerste stap zet: er dient voldoende vraag te zijn om de aanleg van infrastructuur haalbaar te maken, maar de benodigde schaal kan alleen worden bereikt als de infrastructuur er is.

Investeringsbehoeften, complementariteit en synergie

Investeringsbehoeften

Het JTF richt zich op een rechtvaardige transitie en het tegengaan van de negatieve gevolgen ervan voor economie, mensen en milieu. Uit bovenstaande analyses volgt logischerwijs dat de JTF-strategie gericht moet zijn op vernieuwing van de economie. Die vernieuwing kan vanuit de regionale innovatiestrategieën voor slimme specialisatie (RIS3) gaan om innovatie redenerend vanuit de bestaande bedrijvigheid, maar ook vernieuwing in de vorm van diversificatie en nieuwe bedrijven. De strategie voor de periode 2021-2027 is missiegedreven en sluit aan op het nationale en Europese innovatiebeleid, dat gericht is op een slimme economische transformatie. Kernelementen zijn daarbij het verder doorontwikkelen en implementeren van sleuteltechnologieën, digitalisering en snellere toepassing van kunstmatige intelligentie in processen, het opschalen van het MKB en het ontwikkelen van menselijk kapitaal op alle niveaus voor de transitie. Doel is om de missies en transities naar een nieuwe circulaire CO2 neutrale maatschappij op grote schaal echt voor elkaar te krijgen. Alle TJTP's die ten grondslag liggen aan dit JTF programma dragen hier naadloos aan bij. Zie de regionale hoofdstukken voor een uitgebreidere toelichting op de samenhang tussen RIS 3 en JTF.

Complementariteit en synergie

De JTF-strategie is eigenstandig, maar staat uiteraard niet op zichzelf en is ingebed in de (inter)nationale beleidscontext waarbij het klimaat akkoord van Parijs is doorvertaald in Europese- en Nederlandse wetgeving, en het Nederlandse klimaatbeleid (INEK NKA). Dit staat ook beschreven in hoofdstuk 1 van het TJTP. Het INEK, het NKA en de Cluster Energie Strategieën (CES) voor de (industrie)gebieden (de JTF-gebieden zijn belangrijke uitsnedes uit de CES-gebieden) zijn hierbij belangrijke kaders

Er is sprake van een complementaire inzet ten opzichte van meerdere Europese subsidieprogramma's zoals: Herstel- en Veerkrachtplan (RRF), Horizon Europe, Innovation Fund, CEF, Life, Interreg en de EFRO- en ESF+-programma's.

De EFRO-programma's, gebaseerd op RIS3-strategieën, hebben een ruimere geografische scope en richten zich op bredere maatschappelijke uitdagingen dan de (gevolgen van de) klimaattransitie alleen. In innovatietermen is er mogelijk sprake van enige overlap, maar is de financieel meer geconcentreerde inzet van het JTF gericht op grotere projecten en een eerste opschaling als middel voor het opvangen van de negatieve impact. De arbeidsmarktinzet in JTF is veel gericht op om- en bijscholing van werkenden en het aantrekken van jongeren, waar het ESF zich meer op inactieven en doelgroepen met afstand tot de arbeidsmarkt richt. In relatie tot het RRF richt het RRF pakket zich op het realiseren van structurele hervormingen op de arbeidsmarkt voor de gehele Nederlandse arbeidsmarkt en het stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen over alle sectoren. Het JTF is specifiek gericht op het stimuleren van de arbeidsmarkt door middel van scholing en het versterken van de opleidingsinfrastructuur in die regio's en daarbinnen de sectoren die het meest geraakt worden door de klimaattransitie. Waar het gaat om de RRF investering voor de human capital aanpak op het gebied van waterstof wordt gewerkt aan een complementaire aanpak.

Voor de coördinatie tussen ESF+ en het JTF is de BA gelijk aan de BA bij ESF+ en hiermee wordt geborgd dat de inzet van de ESF+ middelen en de JTF-middelen (gericht op specifieke regio's geraakt door de klimaattransitie) complementair aan elkaar is en er geen sprake is van dubbelfinanciering. Binnen het ministerie van SZW vindt tevens coördinatie van het ESF+ en het JTF plaats doordat de beleidsmatige verantwoordelijkheid bij dezelfde beleidsdirectie (PDV) is belegd. Op regionaal niveau zijn de arbeidsmarktregio's vertegenwoordigd in de stuurgroepen, zodat ook daar de relatie tussen ESF+ en JTF tot stand komt.

Voor de coördinatie van het RRF zijn de beleidsdirecties van de verantwoordelijke ministeries verantwoordelijk voor de coördinatie van de beleidsprioriteiten. De intermediaire instanties zijn verantwoordelijk voor de controle op dubbelfinanciering binnen het JTF. Indien er het risico op dubbelfinanciering is, zal afstemming plaatsvinden tussen de beleidsdirectie van het ministerie EZK en II om dubbelfinanciering te voorkomen. De BA houdt in het algemeen toezicht op de wijze waarop de risico's op dubbelfinanciering worden gemitigeerd door de II's.

De gekozen governance zorgt voor een optimale balans tussen nationale regie en afstemming en regionaal maatwerk. Omdat bij de regionale Intermediaire Instanties (II's, zie verder hoofdstuk 5 Programma-autoriteiten) de informatie over projecten uit verschillende programma's samenkomen, hebben die – naast de coördinerende provincies en betrokken (centrum)gemeenten - ook een belangrijke rol in het zorgdragen voor de financiële engineering van projecten, het borgen van complementariteit en het optimaliseren van de synergie tussen de inzet uit verschillende fondsen.

Landenspecifieke aanbevelingen

Nederland tracht met het JTF een aantal aandachtspunten uit de landenspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020 en 2022 aan te pakken. Het programma sluit aan bij de Europese adviezen om het innovatievermogen van de Nederlandse economie te versterken door investeren in onderzoek en

ontwikkeling en innovatie mogelijk te maken (2019), investeren in gekwalificeerde vakmensen in de techniek (2019 & 2020), en het verbeteren van de inzetbaarheid van mensen aan de rand van de arbeidsmarkt (2019 & 2020). Ook draagt het JTF direct bij aan aanbeveling drie van het landenspecifieke rapport 2020: investeringen die toespitsen op de groene en digitale transitie. Het draagt verder bij aan het tegengaan van de negatieve gevolgen van de hoge arbeidsmarktkrapte in Nederland voor het realiseren van de transitie (2022). Ook levert het JTF een belangrijke bijdrage aan het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen (2022) en kan het een stimulans geven aan het vergroten van publieke investeringen in de groene transitie (2022).

Ook de selectie van de zes gebieden in Nederland is mede gebaseerd op bijlage D in het Landverslag Nederland 2020 (SWD (2020) 518 final). Het Landverslag duidt dat Groningen, het Noordzeekanaal, Rotterdam en West-Brabant, Zeeuws-Vlaanderen en andere zones in Zeeland, en Zuid-Limburg voor belangrijke uitdagingen staan om de broeikasgasemissies terug te dringen, waaronder de omschakeling naar het gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Echter, er bestaat een goede basis in de regio's om door innovatie de CO₂-emissies terug te dringen en voor de ontwikkeling van alternatieve duurzame economische activiteiten. De klimaattransitie zal de nodige impact hebben op de arbeidsmarkt van de regio's, met name doordat werkgelegenheid verschuift naar opkomende sectoren en er behoefte is aan om- en bijscholing van werknemers en werkzoekenden.

Nederland volgt het advies uit het Landenverslag om het JTF in te zetten op: onderzoek en innovatie, de aanleg van technologie en infrastructuur voor betaalbare schone energie en brandstoffen, en de om- en bijscholing van werknemers en werkzoekenden. Dit wordt in de TJTP's vertaald in de volgende drie sporen:

1. Vernieuwing en versterking van de regionale economie;
2. Investerings in technologie, systemen en infrastructuur;
3. Een wendbare en weerbare beroepsbevolking.

Uitvoering: administratieve capaciteit, bestuur en vereenvoudiging

De Beheerautoriteit heeft veel ervaring met de uitvoering van ESF-programma's uit voorgaande periodes en heeft toereikende personele middelen en voldoende administratieve capaciteit voor het beheer van het programma. De beheerautoriteit richt zich met name op de regio-overstijgende zaken en de acties die voortvloeien uit het monitoringcomité. Daarnaast zal de beheerautoriteit de contacten onderhouden met de Europese Commissie. De afbakening met de regionale uitvoeringsinstanties (II's) zal middels een (uitvoerings-) convenant worden bekrachtigd.

De BA heeft op basis van de rolverdeling tussen de BA en de II de benodigde bestuurlijke capaciteit vastgesteld. De BA, verantwoordelijk voor het governance van het programma, maakt een toezichtsplan om toezicht te houden op de aan de II's gemandateerde taken. In het toezichtsplan van de BA wordt o.a. ook aandacht besteed aan het strategisch gebruik van openbare aanbesteding. Er worden controleprogramma's en werkprogramma's opgesteld cf. het toezichtsplan. In deze programma's zullen vragen worden opgenomen om dit te toetsen. De II's zullen dit tevens implementeren in hun controleprogramma's en werkprogramma's.

Vanuit de beheerautoriteit worden drie Intermediaire Instanties (II's) aangewezen. Deze drie II's zijn de uitvoeringsorganisaties die tevens de EFRO-programma's uitvoeren in Nederland. Het betreft hier de uitvoeringsorganisatie voor Noord Nederland (SNN), West Nederland (gemeente Rotterdam) en Zuid Nederland (Provincie Noord-Brabant, afdeling Stimulus Programmamanagement). Deze organisaties hebben een uitgebreid track record met het uitvoeren van Europese programma's.

Al langere tijd is het terugdringen van administratieve lasten voor begunstigen in de verantwoording van de verkregen middelen, een belangrijk doel in Nederland. De afgelopen 10 jaar zijn steeds stappen gezet in standaardisering en vereenvoudiging. Binnen de Europese structuur- en investeringsfondsenprogramma's (ESIF) worden voor periode 2021-2027 opnieuw vereenvoudigingen doorgevoerd, bijvoorbeeld met vaste uur- en maandtarieven voor loonkosten van begunstigen. Daarnaast is een aparte SCO toegevoegd voor kleine kosten derden. Binnen het JTF-programma wordt bestaande (EFRO- en ESF-)regelgeving overgenomen en zal ook gekeken worden naar toepassing van deze vereenvoudigingen.

Bij de projectselectie zullen criteria worden gebruikt ten gunste van "groene" oplossingen. Deze criteria zullen worden aangepast aan de aard van de interventie en zo breed mogelijk worden toegepast.

Lessen uit het verleden

Het JTF-programma is een nieuw programma. Binnen Nederland is voor zowel de programmering als de uitvoeringsorganisaties nauw aangesloten op de bestaande structuren in (decentrale) uitvoering van de Europese structuur- en investeringsfondsen. De lessen die hierin zowel op nationaal als op regionaal niveau zijn opgedaan, met name in de uitvoering van ESF+ en EFRO, klinkendoor in de aanpak van JTF Nederland. Voor beschrijving van lessen uit het verleden onder andere programma's in Nederland, wordt verwezen naar die betreffende programmadocumenten van het nationale ESF+ 2021-2027 en de vier landsdelen EFRO 2021-2027.

Programma JTF Nederland 2021-2027: transitieproblemen in de territoriale plannen

Nederland zet met het JTF-programma in op drie samenhangende sporen, die in elk van de regionale JTF-programma's terugkomen, maar die per regio andere accenten kennen. De regio's kiezen voor een integrale aanpak van de opgaven waarbij activiteiten onder verschillende sporen met elkaar – en waar van toepassing ook met andere programma's – in samenhang geprogrammeerd worden. De zes regio's worden gekenmerkt door een transitie naar nieuwe productieprocessen in de industrie en chemie, die een complete ombouw van waardeketens vergt en directe impact heeft op directe en indirecte banen.

In de provincie Groningen en gemeente Emmen heeft bovendien de stopzetting van de gaswinning op korte termijn een enorme economische en sociaal-maatschappelijke impact op de regio. Dit vindt plaats in een regionale context waarin het maatschappelijke ongenoegen als gevolg van de afhandeling van de gaswinningschade een grote rol speelt. Het JTF wordt in deze regio daarom ook ingezet om een nieuw toekomstperspectief aan de inwoners te bieden.

De drie sporen van JTF in Nederland zijn:

1. Investerings in de vernieuwing en versterking van de regionale economie.

Doel van dit spoor is om te komen tot nieuwe, toekomstbestendige banen in de JTF-regio's, om daarmee het verlies van fossiele banen op te vangen. Dit gebeurt grofweg op twee manieren:

- door de economische basis in fossiele industrie en energie van de regio's te benutten als basis voor een duurzame industrie met nieuwe, toekomstbestendige banen (het gaat hierbij om een volledige transformatie van de sector);
- door op basis van de RIS3 de regionale economie te vernieuwen (diversificatie) en te versterken (specialisatie), om zo toekomstbestendige banen te creëren.

Het JTF ondersteunt deze ontwikkeling, waarbij elke JTF-regio specifieke speerpunten kent en een op maat gekozen set acties uitvoert. In het algemeen is de inzet om te investeren in kleine en middelgrote ondernemingen die bijdragen aan economische diversificatie en modernisering, in de oprichting van nieuwe bedrijven, in onderzoek en innovatie en in digitalisering. Waar relevant is in het TJTP aangegeven of en waar steun aan grote bedrijven aan de orde is.

In Zeeland is er sprake van productieve investeringen in grootbedrijven in de chemie,. De noodzaak hiertoe zit in de economische structuur van het JTF-programmagebied (Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost): de chemische industrie is relatief een zeer belangrijke werkgever, en deze hangt sterk af van enkele grootbedrijven. Anders dan in andere regio's is er in Zeeland veel minder sprake van een netwerk van mkb-ers om deze grootbedrijven heen. Ook heeft de regio een minder groot 'natuurlijk vermogen' tot het creëren van banen, mede als gevolg van de perifere ligging. Ondersteuning van het grootbedrijf bij het overkomen van deze tekortkomingen is noodzakelijk voor de creatie van toekomstbestendige banen in de groene chemie in de regio.

In West-Brabant is er geen sprake van productieve investeringen in het grootbedrijf. In enkele projecten is het grootbedrijf wel betrokken, maar het gaat dan om innovatieprojecten, investeringen in algemene infrastructuur, en arbeidsmarktinvesteringen, die het cluster als geheel ten goede komen.

Zie ook de regionale hoofdstukken voor een uitgebreidere toelichting op steun aan grote bedrijven.

Ook wordt er in spoor 1 bijgedragen aan arbeidsmarktinzet, in het bijzonder in het om- en bijscholen van werknemers met nieuwe technieken en processen om te kunnen gaan, het vergroten van digitale vaardigheden en het aantrekken van jongeren.

De inzet in spoor 1 correspondeert met de volgende activiteiten zoals benoemd in de JTF-verordening:

- a) Productieve investeringen in kleine en middelgrote ondernemingen die leiden tot economische diversificatie, modernisering en reconversie;
- b) Investerings in de oprichting van nieuwe bedrijven, onder meer via bedrijfsincubatoren en adviesdiensten, die leiden tot het scheppen van banen;
- c) Investerings in onderzoek en innovatie, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties, en ter bevordering van de overdracht van geavanceerde technologieën;
- h) Investerings in digitalisering, digitale innovatie en digitale connectiviteit;
- Arbeidsmarktinzet (o.a. om- en bijscholen van werknemers, vergroten arbeidsmobiliteit, betrekken specifieke doelgroepen zoals jongeren en langdurig werklozen, vergroten digitale vaardigheden, ondersteuning bij aanpassingen).

2. Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

Om in de JTF-gebieden te komen tot nieuwe banen, is niet alleen innovatie, digitalisering en ondernemerschap nodig (spoor 1), maar zijn ook investeringen in de 'hardware' van de economie vereist. Doel van spoor 2 is om aan deze hardware bij te dragen, als randvoorwaarde voor het creëren van nieuwe banen. Spoor 1 en 2 vullen elkaar aan, en zijn beide nodig om het verlies van banen als gevolg van de transitie op te vangen.

Het gaat om investeringen in technologie, systemen en infrastructuur voor een duurzame maak- en procesindustrie (o.a. de staalindustrie, de chemiesector en de energiesector), om investeringen in hernieuwbare energie (energieopwek, energiesystemen) en in de bevordering van de circulaire economie (o.a. door onderzoeks- en innovatieprocessen en samenwerking tussen ondernemingen). Ook in spoor 2 wordt arbeidsmarktinzet gepleegd, om ervoor te zorgen dat werkenden, werkzoekenden en jongeren over de vaardigheden beschikken met nieuwe technologie, systemen en infrastructuur om te gaan, en hierin een baan kunnen vinden of behouden, onder meer door te investeren in opleidingscentra en dergelijke.

Deze inzet correspondeert met de volgende activiteiten zoals benoemd in de JTF-verordening:

- d) Investerings in het gebruik van technologie, als ook in systemen en infrastructuur voor betaalbare schone energie, met inbegrip van technologieën voor energieopslag, en ter vermindering van broeikasgasemissies;
- e) Investerings in hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad(17), met inbegrip van de daarin vastgestelde duurzaamheidscriteria, en in energie-efficiëntie, onder meer met het oog op het terugdringen van energiearmoede;
- j) Investerings in de bevordering van de circulaire economie, onder meer door het voorkomen en verminderen van afval, efficiënt gebruik van hulpbronnen, hergebruik, herstel en recycling.
- Arbeidsmarktinzet (o.a. betrekken specifieke doelgroepen zoals jongeren en langdurig werklozen, ondersteuning bij aanpassingen).

3.Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

Spoor 3 heeft als doel het versterken van het menselijk kapitaal en het bieden van maatschappelijk perspectief waardoor iedereen kan meekomen in de klimaattransitie.

De klimaattransitie heeft grote effecten op de arbeidsmarkt, zodat doelgroepen (werkenden, werkzoekenden en jongeren) van alle leeftijden en opleidingsniveaus, om mee te kunnen komen in de transformerende economie, d.w.z. hun baan kunnen behouden, of een (nieuwe) baan kunnen vinden, perspectief moet worden geboden. Sommige sectoren en banen verdwijnen volledig; werknemers moeten op zoek naar een nieuwe baan, en moeten hier voor worden omgeschoold en hierbij worden begeleid.

Andere sectoren transformeren volledig; de eisen die bedrijven stellen aan hun (toekomstig) personeel veranderen hiermee. Dit vraagt om inzet op het bij- en omscholen van de huidige werknemers én om het passend opleiden van jongeren en werkzoekenden.

Tot slot gaat de klimaattransitie gepaard met toenemende krapte op de arbeidsmarkt; een gebrek aan personeel kan op termijn tot negatieve sociaaleconomische gevolgen leiden in de JTF-regio's. Daarom zet spoor 3 ook in op het aantrekken van talent voor de techniek (o.a. door het Techniekpact), het stimuleren van een leven lang leren en op actieve inclusie en (daarmee) het beter benutten van onbenut potentieel (o.a. langdurig werklozen, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt), waardoor niemand wordt achtergelaten.

De inzet in spoor 3 correspondeert met de volgende activiteiten zoals benoemd in de JTF-verordening:

- k) Bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden;

- l) Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan;
- m) Actieve inclusie van werkzoekenden;
- o) Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie, met inbegrip van, in naar behoren gemotiveerde gevallen, investeringen in infrastructuur ten behoeve van opleidingscentra en kinder- en ouderenzorgvoorzieningen zoals aangegeven in territoriale plannen voor een rechtvaardige transitie overeenkomstig artikel 11.

1. Programmastrategie: belangrijkste problemen en beleidsreacties

Tabel 1

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
8. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs	Groningen-Emmen Gezien het aan de transitie gerelateerde maatschappelijke ongenoegen is het van belang om de transformatie opgave op een inclusieve wijze te laten plaatsvinden en de inwoners toekomstperspectief te bieden. Het JTF wordt met name ingezet als subsidie en een klein deel als financieringsinstrument voor de ondersteuning van startups. IJmond De staalindustrie vormt de kern van het industriecluster IJmond. De transitie naar duurzame staalproductie is ingezet, maar hierbij gaat een deel van de fossiele banen verloren. Op termijn zullen alle 'fossiele' banen in het cluster ofwel verdwijnen ofwel compleet transformeren. Ook andere industrie- en energiebedrijven ondergaan een transitie. Groot-Rijnmond Rijnmond staat voor grote uitdagingen. Enerzijds vanwege de absolute omvang van de uitstoot, anderzijds vanwege een 'dubbele transitie' waarbij de economie zowel haar grondstoffen als haar fossiele producten moeten verduurzamen. Zeeuws-Vlaanderen/Vlissingen-Oost (ZV-VO) In ZV-VO zijn fossiele sectoren als raffinage, chemie en procesindustrie belangrijke economische dragers. De chemie vormt daarbinnen de kern. Met de transitie naar een groene economie verdwijnen banen in de fossiele industrie en verandert de aard van het werk volledig. Dit heeft grote sociaaleconomische gevolgen; West-Noord-Brabant De klimaattransitie zorgt voor verlies van fossiele banen. Ook indirecte banen verdwijnen.

Beleidsdoelstelling of specifieke JTF-doelstelling	Specifieke doelstelling of specifieke prioriteit *	Motivering (samenvatting)
		Het doel is om duurzame, nieuwe banen te creëren in het kerngebied. Er zijn kansen voor banen in de biobased en circulaire economie, duurzame energie (o.a. groene waterstof), nieuwe toepassingen voor CO2 en digitalisering. Zuid-Limburg De Zuid-Limburgse economie leunt sterk op de chemie, met Chemelot als banenmotor. De transitie naar duurzame grond- en brandstoffen is volop gaande. Hierbij verdwijnen fossiele banen. De sterke interne samenhang maakt Chemelot kwetsbaar. De JTF-inzet is om de negatieve sociaaleconomische effecten van de transitie op te vangen. Zowel IJmond, Rijnmond, Zeeuws-Vlaanderen, West-Noord-Brabant en Zuid-Limburg zetten het JTF in als subsidie. * Specifieke prioriteiten volgens de ESF+-verordening ** Zie voor de volledige teksten bijlagen Volledige Tabel 1 OP JTF en 3.0: Plan voor rechtvaardige transitie H1

* Specifieke prioriteiten volgens de ESF+-verordening

2. Prioriteiten

Referentie: Artikel 22, lid 2, en artikel 22, lid 3, punt c), van de GB-verordening

2.1. Prioriteiten, uitgezonderd technische bijstand

2.1.1. Prioriteit: 1. Groningen-Emmen

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Provincie Groningen en gemeente Emmen:

Het gelijktijdig optreden van de klimaattransitie én het besluit stopzetting gaswinning in 2022 hebben een grote economische en sociaal-maatschappelijke impact in JTF-regio Groningen. Noodzaak en urgentie van de groene transitie is daardoor in deze regio groot en acuut als gevolg van de negatieve externaliteiten van gaswinning en het sociaal maatschappelijk ongenoegen hierover.

De klimaattransitie heeft ook effect op de toegankelijkheid tot energie voor mensen. Veranderingen grijpen in deze regio dieper in dan elders én de uitgangspositie van de regio op het gebied van inkomen en arbeidsparticipatie is slechter. Maatregelen gericht op de toegang tot duurzame energie zijn nodig. De regio heeft hiertoe een Transitieplan ontwikkeld gericht op een toekomstbestendige, groene en digitale economie, die onderscheidend is en past bij het regio-specifieke karakter.

JTF wordt in de regio ingezet langs drie sporen in lijn met hoofdstuk 1:

Spoor 1: Een nieuw economisch perspectief

RIS3 Noord-Nederland 2021-2027 is de basis voor spoor 1. De groene transities van RIS3 (van fossiel naar duurzaam en van lineair naar circulair) worden ondersteund door onderzoek, innovatie en investeringen in nieuwe bedrijven die de transities versnellen. Vergroening en digitalisering gaan samen en zijn noodzakelijk voor het realiseren van een groene toekomstbestendige economie. Digitalisering is één van de transities en een belangrijke conditie. Het gaat hier om het ondersteunen van digitale acties die gerelateerd zijn aan deze transities, waaronder de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Investeringen in digitalisering en robotisering in spoor 1 dragen daarmee primair bij aan diversificatie van de economie, de (door)ontwikkeling van kansrijke

sectoren en vermindering van de afhankelijkheid van de fossiele energiesector.

Ondersteunt activiteiten: A, B, C en H.

Voorbeelden van te ondersteunen acties:

- tot stand brengen van (duurzame) startups;
- digitalisering en robotisering van het MKB in relatie tot de transitie;
- opzetten van "first of a kind" of Flagship projecten van nieuwe technologie in clusters en individuele bedrijven in de proces- en maakindustrie;
- realiseren van *demonstrators at scale* voor een eerste commerciële toepassing van innovatieve technologie in de proces- en maakindustrie;
- (door)ontwikkeling van campussen en andere innovatie ecosystemen waar bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk kennis delen en overdragen en tot innovaties komen. Ook activiteiten die bijdragen tot het organiseren vermogen van MKB bedrijven horen hierbij;
- omzetten van ontwikkelde kennis van bedrijven en kennisinstellingen in scholingsprogramma's en curricula;
- uitvoeren van systeemstudies gericht op het in kaart brengen van kansrijke modaliteiten in de energie infrastructuur.
- haalbaarheids- en engineerstudies voor de ombouw van de bestaande industrie en/of realisatie van nieuwe waardeketens.

Spoor 2: Groen Perspectief

Ondersteunt activiteiten: D, E en J.

Voorbeelden van te ondersteunen acties:

- Investerings van bedrijven in productie van duurzame energiedragers, met name hernieuwbare gassen (biogas, syngas, groene waterstof) als grondstof voor industrie en duurzame biobrandstoffen (m.u.v. biobrandstoffen waarvoor reeds langer een bijmengverplichting geldt).
- Productie hernieuwbare energie;
- Versneld terugdringen van het verbruik van fossiele brandstoffen als energiebron -mede ook door digitalisering en robotisering- bij (MKB-)bedrijven;
- Projecten van bedrijven (door o.m. innovaties) bij de (versnelde) omschakeling naar groene grondstoffen, duurzame waterstof, circulariteit, CCU en CCS en daarmee bij de aanpassing van hun productieprocessen;
- Acties gericht op nieuwe grondstoffen en businessmodellen, bv. door toepassing van groene grondstoffen;

- Intersectorale benutting van kansen voortkomend uit opgaven op andere domeinen, bijv. koppeling tussen de versterkingsopgave en verduurzaming van de woningvoorraad;
- Demonstratieprojecten gericht op het realiseren van toegang tot hernieuwbare energie en het doen van energie-efficiëntie maatregelen voor woningeigenaren die dat zelf niet kunnen financieren vanwege energiearmoede en met het oog op het terugdringen van CO2 uitstoot en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen;
- Ontwikkeling en gebruik van regionale en lokale “infrastructurele backbones” (bv. rond hernieuwbare gassen, groene waterstof, CO2, warmte, industriewater, industriële afvalwaterzuivering en lokale smart grid oplossingen) en het realiseren van utilitaire functies en slimme energiesystemen voor duurzame energie, regelbaar vermogen, innovatieve energieopslag en hulp- en grondstoffen in industriële clusters. Deze investeringen zijn randvoorwaardelijk voor productieve investeringen ten dienste van diversificatie en transformatie van de industrie zoals beoogt in sporen 1 en 2.

Spoor 3: Menselijk kapitaal en maatschappelijk perspectief

De klimaattransitie vraagt om veel technisch geschoolde vakmensen. Hierin is nu al een tekort aan in Noord-Nederland. Met JTF wordt ingezet op het werven van en, om- en bijscholen van (potentiële) werknemers in (technische) beroepen. Hiervoor worden nieuwe of gemoderniseerde voorzieningen ingericht waar het opleiden wordt gefaciliteerd, bijdragend aan het leven lang ontwikkelen. Het gaat hierbij niet om zaken als kinderopvang en dergelijke.

ESF+ versterkt in de noordelijke arbeidsmarktregio's de basisinfrastructuur en de bestaande dienstverlening aan werkzoekenden en kwetsbare werkenden. Vanuit JTF wordt aanvullend op de basisinfrastructuur en om de negatieve gevolgen van de klimaattransitie op te vangen, ingezet op scholing, re-integratie, begeleiding, etc. van de (potentiële) beroepsbevolking, in het bijzonder van personen die werkzaam zijn of waren in sectoren die geraakt worden door de klimaattransitie, en een rol spelen bij het realiseren van de transities.

Dit spoor valt uiteen in twee onderdelen:

1. Randvoorwaarden;
2. Succesvolle maatschappelijke transformatie.

Ondersteunt activiteiten: K, L en O.

Voorbeelden van te ondersteunen acties:

- Stimuleren van alle deelnemers van de (potentiële) beroepsbevolking tot scholing en een leven lang ontwikkelen. Daarbij gaat het over bestaande werknemers die hun baan als gevolg van de klimaattransitie dreigen te verliezen of zien veranderen, maar ook om toekomstige werknemers (werkzoekenden, studenten en scholieren) die zich de (digitale) vaardigheden eigen moeten maken die straks noodzakelijk zijn, bij voorkeur in

sectoren en beroepen met een toenemende vraag;

- Activiteiten die er op gericht zijn om de leercultuur van beroepsbevolking en bedrijven te stimuleren en scholing van deelnemers/bedrijven aan elkaar te koppelen gericht op de beoogde diversificatie economie en transities (waaronder digitalisering), waar mogelijk gekoppeld aan onderdelen van de kennisinfrastructuur (zoals campussen);
- Investerings in programma's om de startpositie van jongeren op de door transities veranderende arbeidsmarkt te versterken om de uitstroom van opleidingen beter te laten aansluiten op de vraag.
- Nieuwbouw en modernisering onderwijsinfrastructuur om de negatieve gevolgen van de klimaattransitie op te vangen.

De acties voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe. In de meeste gevallen is er vanwege de aard van de acties (bv. innovatie) geen sprake van een milieu-impact. Voor vergunningsplichtige acties geldt dat de milieu-impact wordt beoordeeld door de daarvoor aangewezen instanties. Om in aanmerking voor financiële steun vanuit het JTF programma te komen dient een project uitvoeringsgereed te zijn en dus ook over de (milieu)vergunningen te beschikken. Ook geldt dat acties alleen kunnen worden ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst (in termen van CO2-reductie en reductie van de uitstoot van andere schadelijke stoffen) per saldo positief uitpakt voor de regio. De subsidieaanvrager dient dit aan te tonen.

Voor relevante investeringen met een fysieke component ofwel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

De belangrijkste doelgroepen voor de inzet van het JTF in Groningen en Emmen zijn:

Spoor 1: Een nieuw economisch perspectief

Onder dit spoor vallen de volgende doelgroepen:

- Duurzame Startups
- Micro-ondernemingen
- Kleine en middelgrote ondernemingen
- Grote ondernemingen
- Kennisinstellingen

Spoor 2: Groen perspectief

Onder dit spoor vallen de volgende doelgroepen:

- Kleine en middelgrote ondernemingen
- Grote ondernemingen
- Kennisinstellingen

Spoor 3: Menselijk kapitaal en maatschappelijk perspectief

Onder dit spoor vallen de volgende doelgroepen:

- Kleine en middelgrote ondernemingen
- Onderwijsinstellingen
- Jongeren
- Werkzoekenden
- Kwetsbare werkenden
- Potentiële beroepsbevolking t.b.v. de sectoren die geraakt worden en een rol spelen bij het realiseren van de transities
- Mensen die geraakt worden door de transities maar hierin ook een bijdrage kunnen leveren.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ("VEU") en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma de horizontale beginselen naleven. Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Dit programma richt zich op de drie COROP-gebieden die samen de provincie Groningen omvatten:

- Oost-Groningen (NL111)
- Eemshaven-Delfzijl (NL112)
- Overig Groningen (NL113)

In verband met de nauwe verbinding tussen het industriecluster Emmen en de regio Eemshaven-Delfzijl maakt ook de gemeente Emmen, liggend in het COROP-gebied Zuidoost Drenthe (NL132), onderdeel uit van dit programma. De COROP-gebieden in Nederland maken onderdeel uit van het niveau NUTS 3 (kleine regio's voor specifieke diagnoses).

De Europese Commissie heeft op 27 januari 2022 de regionale steunkaart 2022-2027 voor Nederland goedgekeurd. Delen van de provincies Groningen en Drenthe (inclusief gemeente Emmen) zijn aangewezen als zogenaamde niet vooraf vastliggende steungebieden onder c). In deze gebieden liggen de maximale steunintensiteiten voor grote ondernemingen tussen 10% en 15%, afhankelijk van het BBP per inwoner.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

In dit JTF programma is regio overschrijdende samenwerking een onderdeel van onze aanpak. Als provincie Groningen en gemeente Emmen geloven we sterk in een gezamenlijk aanpak in Noord-Nederlands verband. Deze samenwerking is reeds in andere programma's prominent aanwezig en ook voor het JTF programma zoeken we aansluiting en profiteren we graag van deze samenwerking. Concreet voorbeeld is dat de arbeidsmarkt in Noord-Nederland met elkaar is verbonden en dat we de uitdagingen hierin gezamenlijk oppakken. Vanuit het programma wordt actief gewezen op de mogelijkheid om deel te nemen aan grensoverschrijdende en transnationale programma's. Ook zal in de projecten worden bevordert dat er kennis en competenties die noodzakelijk zijn om de kansen in de eigen regio en elders in Europa te verzilveren en verbinden. Hier kunnen mogelijk nieuwe internationale partnerschappen uit voort komen die we op dit moment nog niet kunnen voorzien. Het programma zal tevens synergie en samenwerking zoeken met het regionale EFRO programma. Hierin is onder de doelstelling een groener Europa ook aandacht voor thema's die aansluiten op het JTF. Om de deelname aan andere grensoverschrijdende en transnationale ETS-programma's te bevorderen, wordt er tevens periodiek afgestemd met het programmamanagement van die programma's (o.a. INTERREG Nederland-Duitsland, North Sea en North West Europe). Buiten deze gerichte aanpak zullen we waar relevant consortia wijzen op de kansen voor

grensoverschrijdende samenwerking en zullen we de bestaande samenwerkingen benutten. Hierbij kan bijvoorbeeld voortgeborduurd worden op de samenwerking binnen de Smart Specialisation Platforms waar onder andere op het vlak van waterstof wordt samengewerkt met bijvoorbeeld Frankrijk (Normandië) en Spanje (Aragon) en op het gebied van energiesystemen met regio Nedersaksen.

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

De provincie Groningen overweegt een financieringsinstrument voor het Future Tech Ventures fonds, een fonds voor high tech startups. Het instrument richt zich op vroege fase startups die een *proof of concept* willen aantonen. Er wordt gewerkt met converteerbare leningen en aandelenkapitaal met een omvang van € 50.000 tot €500.000. Geïnvesteed wordt in startups actief in de "sterktes" van de RIS 2021-2027.

Bij JTF gaat het om onderzoeks- en investeringsprojecten in nieuwe, schone, duurzame activa. De laatste stappen in de innovatieketen tot aan marktintroductie zijn vaak prijzig en risicovol. Subsidies zijn hier het instrument om in de onderzoeks- en investeringsbehoeften te voorzien door risico's af te dekken. Onze strategie is gericht op het creëren van innovaties en de eerste implementatie van nieuwe technologie. Inzet van kapitaalmarktinstrumenten ligt dan ook niet direct voor de hand (m.u.v. Future Tech Ventures). Mocht er sprake zijn van netto-inkomsten, worden die verrekend.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
1	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	2.405,00	24.048,00
1	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	109,00	735,00
1	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	13,00	259,00
1	JSO8.1	JTF		RCO03	Ondernemingen ondersteund door financieringsinstrumenten	ondernemingen	7,00	33,00
1	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	89,00	443,00

1	JSO8.1	JTF		RCO05	Nieuwe ondernemingen die worden ondersteund	ondernemingen	7,00	35,00
1	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	8,00	166,00
1	JSO8.1	JTF		RCO18	Woningen met verbeterde energieprestatie	woningen	75,00	1.500,00
1	JSO8.1	JTF		RCO22	Bijkomende productiecapaciteit voor hernieuwbare energie (waarvan: elektriciteit, thermisch)	MW	6,00	129,00
1	JSO8.1	JTF		RCO67	Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	personen	600,00	12.000,00
1	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	4,00	78,00
1	JSO8.1	JTF		RCO119	Voor hergebruik voorbereid afval	ton/jaar	75.000,00	1.500.000,00
1	JSO8.1	JTF		PSOI 01	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Systeemcomponenten	1,00	26,00
1	JSO8.1	JTF		PSOI 02	Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	5,00	104,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
1	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	548,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	158.445.267,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	162,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		ECCR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	8.914,00	Eigen data	

1	JSO8.1	JTF		EECR04	Deelnemers die na deelname aan het werk zijn	personen	0,00	2021	3.168,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR26	Jaarlijks primair energieverbruik (waarvan: woningen, openbare gebouwen, ondernemingen, andere)	MWh/jaar	15.429,00	2021	13.761,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO2-equivalent/jaar	53.333,00	2021	33.600,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR32	Extra operationeel vermogen geïnstalleerd voor hernieuwbare energie	MW	0,00	2021	64,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR48	Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof	ton/jaar	0,00	2021	1.500.000,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR71	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	gebruikers/jaar	0,00	2021	48.000,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	6.514,00	Eigen data	
1	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	2.658,00	Eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

1	JSO8.1	JTF		010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		011. Onderzoek en innovatie in grote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	15.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		013. Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT, b2b)	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	15.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		022. Steun voor grote ondernemingen via financieringsinstrumenten, met inbegrip van productieve investeringen	25.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		025. Incubatie, ondersteuning voor spin-offs, spin-outs en start-ups	11.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		027. Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co-creatie, gebruikers en vraag)	5.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	15.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		041. Renovatie ten behoeve van energie-efficiëntie van bestaande woningen, demonstratieprojecten en ondersteunende maatregelen	5.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		050. Hernieuwbare energie: biomassa met hoge broeikasgasemissiereducties	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		051. Hernieuwbare energie: marien	10.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	29.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	15.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	35.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		135. Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt voor langdurig werklozen	15.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		136. Specifieke ondersteuning van werkgelegenheid bij jongeren en sociaaleconomische integratie van jongeren	20.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	28.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	6.500.000,00

1	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	18.115.226,00
1	JSO8.1	Totaal			317.615.226,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	307.615.226,00
1	JSO8.1	JTF		02. Ondersteuning met financieringsinstrumenten: eigen vermogen of quasi-eigenvermogen	2.000.000,00
1	JSO8.1	JTF		03. Ondersteuning met financieringsinstrumenten: lening	8.000.000,00
1	JSO8.1	Totaal			317.615.226,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	317.615.226,00
1	JSO8.1	Totaal			317.615.226,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
1	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	317.615.226,00
1	JSO8.1	Totaal			317.615.226,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 2. IJmond

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

De transitie zorgt in de IJmond voor verlies van fossiele banen in de staalindustrie en aanverwante sectoren. Ook zorgt de transitie voor krapte en een toenemende kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt. Om deze effecten op te vangen, zet de IJmond met het JTF in op een duurzame staalindustrie als toekomstbestendige werkgever, diversificatie en een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Dit gebeurt langs drie sporen:

Spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie. Activiteiten:

- A - productieve investeringen (..)
- C - investeringen in onderzoek en innovatie (..)

Voorbeelden van acties:

- Investeringen in onderzoek en innovatie in:
  - o Duurzame staalproductie o.b.v. Direct Reduced Iron, innovatieve vormen van elektrificatie in staalproductie en andere innovaties ter verduurzaming van de staalproductie.
  - o Innovatieve uitkoppeling van niet-fossiele restwarmte uit elektrolyzers voor groene waterstof en uit de productie van groen staal.
  - o Ontwikkeling en opschaling van innovatieve groene waterstoftoepassingen, als brand- en grondstof in o.a. zwaar wegtransport, luchtvaart, scheepsvaart, energie en de maakindustrie
  - o Ontwikkeling van innovatieve vormen van energieopwekking zoals drijvende zonne-energie en getijdenenergie.
  - o Innovatief hergebruik van afgevangen CO2 als grondstof.
  - o Innovatie op 'smart' & duurzame maintenance en industrie: stimuleren van (digitale) innovaties t.b.v. een energie-efficiënte, slimme en circulaire industrie (o.a. door Innovation Centres, fieldlabs).

Dit gebeurt door innovatieprojecten waarbij innovaties op industriële schaal (proeffabriek of -installaties) gedemonstreerd worden t.b.v. opschaling, en door ondersteuning van innovatieclusters (waaronder netwerkactiviteiten).

- Productieve investeringen in kmo's die leiden tot diversificatie en nieuwe banen in de IJmond als energy hub op de hierboven genoemde thema's, door investeringen in bedrijfsontwikkeling (haalbaarheidsstudies, ontwikkelen van waardeketens, investeringsgereed maken van businesscases), innovatievouchers en onderzoeks- en innovatieprocessen.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten (Social Return On Investment of SROI, o.a. door ondersteunen van aanpassingen en betrekken van langdurig werklozen).

Spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur. Activiteiten:

- D - investeringen in het gebruik van technologie (...)
- E - investeringen in hernieuwbare energie (...)
- J - investeringen in de bevordering van de circulaire economie (...)

Voorbeelden van acties:

- Investerings in het gebruik van technologie, systemen en infrastructuur op de volgende thema's:
  - o **Groene waterstofhub:** ontwikkelen en opschalen van opwek, transport, opslag en toepassingen van groene waterstof t.b.v. staal- en overige sectoren (waaronder zwaar wegtransport, luchtvaart, scheepsvaart, energie en de maakindustrie). N.B. het JTF is voor waterstofinzet complementair aan het RRF van Nederland, waarbij in de IJmond de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en innovatieve toepassingen.
  - o **Groen staal:** investeringen in technologie, systemen en infrastructuur benodigd voor de transitie naar groen staal als toekomstbestendige werkgever.
  - o **Elektrificatie:** investeringen in de energie-infrastructuur (lokale 150 kV aansluitingen) en het toepassen van innovatieve oplossingen voor het tegengaan van netcongestie. N.B. er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund voor aanlanding van wind op zee.
  - o **CO2-infrastructuur** voor innovatief hergebruik van CO2.
- Investerings in hernieuwbare energie voor duurzame, 'smart' industrie:
  - o **Slimme werkplaats voor duurzame energie:** uitbouw van 'technische werkplaatsen' voor wind op zee (o.a. in energiehavens).
  - o **Innovatieve energie-efficiënte oplossingen** in de industrie die breder kunnen worden vermarkt (bv. innovatieve elektroboilers of elektrificatie)

van industriële processen).

- o **Online energieplatforms** voor de uitwisseling van groene energie (B-to-B)

- Investerings in kennis en infrastructuur voor duurzame, ‘smart’ en circulaire industrie:
  - o **Digitale werkplaats voor het mkb** ter stimulering van (digitale) innovaties die bijdragen aan een circulaire industrie en aan de energietransitie.
  - o **Nieuwe bedrijvigheid in de circulaire economie** o.a. het digitaal inzichtelijk maken en benutten van circulaire reststromen door afvalscans.

- Integrale acties die óók op arbeidsmarkt inzetten (zie spoor 1).

Deze acties moeten een ‘hefboomwerking’ hebben: ontbrekende ‘puzzelstukken’ in (de financiering van) een duurzame en toekomstbestendige energie-infrastructuur, die een impuls kunnen geven aan de vermarkting van duurzame technologieën, en zo bijdragen aan nieuwe banen. Ook worden enkel infra-projecten gesteund die voor alle marktpartijen (evt. tegen betaling en met technische voorwaarden) toegankelijk zijn.

Waar mogelijk stimuleert het programma in spoor 1 en 2 projecten waarin CO2-reductie in de (staal)industrie en het reduceren van overige milieudruk hand in hand gaan.

Spoor 3: Wendbare en weerbare beroepsbevolking. Activiteiten:

- K - bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden
- L - begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan

Voorbeelden van acties:

Onder K:

- Leven lang ontwikkelen en skillsontwikkeling: bijscholing en een leven lang ontwikkelen van technisch personeel in de (staal)industrie, van alle leeftijden en opleidingsniveaus, bv. via fieldlabs, kennis- en expertisecentra en programma’s voor het vergroten van de (digitale) vaardigheden waar de klimaattransitie om vraagt (o.a. door de inzet van vouchers voor het MKB rondom scholingstrajecten). En kennisontwikkeling bij publieke instanties gericht op het (ruimtelijk) faciliteren en stimuleren van duurzame economische activiteiten.
- Kennistoepassing op de werkvloer door ‘skills labs’ en proefopstellingen bij bedrijven op te richten, gekoppeld aan (innovatie)projecten onder de sporen 1 en 2.

- Acties die bijdragen aan duurzame en inclusieve inzetbaarheid, waaronder jobcarving, job en life coaching, ondersteuning bij aanpassingen op het werk en overige maatregelen die duurzame inzetbaarheid vergroten (denk aan het activeren van werkgevers om ieders talent te benutten).

Onder L:

- Baanbegeleiding: begeleiding van werkzoekenden die hun baan verliezen in de staalindustrie, met specifieke aandacht voor langdurig werklozen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. En stimulering van mobiliteit op de arbeidsmarkt, door de koppeling te leggen met arbeidsmarktbeleid van buurregio's.
- Aantrekken en behoud van talent: o.a. acties die de bekendheid van de techniek als werkgever vergroten, en begeleiding van niet-werkenden (waaronder ook studenten en jongeren) naar een baan in de techniek (denk aan oriëntatie, kennis- en expertisecentra, een 'servicepunt techniek').

Activiteit M (actieve inclusie) is niet apart opgenomen, aangezien de acties die zich richten op werkzoekenden binnen L worden ondersteund, en aangezien ander arbeidsmarktbeleid zich al op actieve inclusie in bredere zin richt.

In het JTF gaat de IJmond op zoek naar een integrale benadering, waarin activiteiten vanuit de 3 sporen op projectniveau worden gecombineerd. Hierbij wordt de verbinding gemaakt met de bestaande arbeidsmarktinfrastructuur rondom LLO, inclusieve arbeidsmarkt en SROI.

De acties voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe. Veelal is er, dankzij de aard van acties geen sprake van een milieu-impact. Voor acties geldt dat de milieu-impact wordt beoordeeld door de daarvoor aangewezen instanties. Alleen wanneer alle (milieu)vergunningen zijn verkregen, komen acties in aanmerking voor steun. Bovendien geldt dat acties alleen kunnen worden ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst per saldo positief uitpakt. Het is aan aanvragers dit aan te tonen.

Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Bedrijfsleven:

- Het mkb (kmo), incl. start- en scale-ups is de primaire doelgroep in spoor 1 en partner in spoor 2 en 3.

- Participatie van het grootbedrijf is in enkele specifieke gevallen voorzien, onder strikte voorwaarden (zie TJTP H.2 voor een overzicht van productieve investeringen in het grootbedrijf).
- Kennis- en onderwijsinstellingen (MBO, HBO, WO) en samenwerkingsverbanden/koepelorganisaties.
- Overheden: gemeenten (op arbeidsmarkt), arbeidsmarktregio's, UWV, havenbedrijven.
- Overige arbeidsmarktpartijen: vakbonden, werkgeversorganisaties, regionale mobiliteitsteams.
- Arbeidsmarktdoelgroepen: werkenden in de (staal)industrie en de publieke sector, werkzoekenden, zij-instromers en studenten, allen met relatie met de klimaattransitie en binding met de regionale arbeidsmarkt

Het JTF gaat uit van een 'ecosysteemaanpak' (zie TJTP).

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ("VEU") en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma de horizontale beginselen naleven. Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Voor het JTF is de COROP-regio IJmond (NUTS 3: NL323) geselecteerd: het grondgebied van de gemeenten Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Uitgeest, en Velsen. Dit betekent dat de regio IJmond als zodanig centraal staat in het JTF-transitieplan, en dat de impact van JTF-acties in ieder geval duidelijk in de

vijf gemeenten van het COROP-gebied IJmond moet landen.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

Het JTF programma biedt in projecten ook ruimte voor samenwerking met partijen buiten de COROP-regio IJmond, zolang de impact van dergelijke projecten binnen de IJmond zelf landt. Voor de IJmond en de arbeidsmarktinzet zijn in eerste instantie de partners van de arbeidsmarktregio's Zuid-Kennemerland & IJmond en Noord-Holland Noord (de IJmond is onderdeel van twee arbeidsmarktregio's) van belang. Daarnaast zijn ook de betrokken partners in het bredere Noordzeekanaalgebied (NZKG) van belang. De IJmond is onderdeel van het NZKG, dat ruimtelijk-economisch en infrastructureel één samenhangend systeem vormt. Binnen het NZKG wordt ook volop samengewerkt aan verduurzaming – onder meer binnen het Projectbureau NZKG en de het Regioplan NZKG. Samenwerking in projecten met partners uit het bredere NZKG (bv. in de gemeenten Zaanstad en Amsterdam) is daarom mogelijk.

Ook samenwerking met de andere Nederlandse industrieclusters, tevens geselecteerd als JTF-gebieden, is van belang, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie en infrastructuur (bv. waterstof). Er vindt op programmaniveau afstemming plaats over de uitvoering tussen de intermediaire instanties in de zes geselecteerde JTF-gebieden (zie hoofdstukken 5 en 6 van het OP).

Het is daarnaast ook mogelijk om in projectengericht partners in regio's in andere lidstaten aan te haken die voor soortgelijke uitdagingen als de IJmond staan uit, in het geval deze specifieke kennis of expertise inbrengen die noodzakelijk is voor het realiseren van de beoogde effecten in programmagebied. Er zijn kansen voor synergiën met verschillende andere Europese programma's, waaronder Interreg North Sea Region (NSR), Interreg North West Europe (NWE), EFRO (Kansen voor West), ESF en thematische fondsen waaronder Horizon Europe en LIFE. We zetten in op maximale synergie, in afstemming met andere programma's (zie TJTP).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

De IJmond zet het JTF in als **subsidie**. Immers:

- Productie van 'groen staal' o.b.v. DRI en groene waterstof, en andere verdienmodellen in de duurzame industrie (groene waterstoftoepassingen, circulaire modellen) is weliswaar technisch mogelijk, maar kostentechnisch nog ver verwijderd van klassieke fossiele productievormen in de (staal)industrie.
- Er is innovatie nodig en uiteindelijk forse schaalvergroting van groene staalproductie en verhoging van de kostprijs van 'fossiele' staalproductie om concurrerend te kunnen worden.

- Het punt waarbij je met de inzet van financiële instrumenten (leningen, garanties, kapitaaldeelname, e.d.) tot een concurrerend prijsniveau kunt komen, ligt nog een flink aantal jaren (flink langer dan de acceptabele terugverdientijd) verder.
- Ook zijn er voldoende publieke en private financiële instrumenten in de regio beschikbaar. Denk aan de MKB- en Transitiefondsen van de ROM InWest (zie www.rominwest.nl/financiering), Invest NL en private financieringsvormen.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
2	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	614,00	6.144,00
2	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	25,00	172,00
2	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	3,00	61,00
2	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	22,00	111,00
2	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	2,00	49,00
2	JSO8.1	JTF		RCO22	Bijkomende productiecapaciteit voor hernieuwbare energie (waarvan: elektriciteit, thermisch)	MW	1,00	18,00
2	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	2,00	34,00
2	JSO8.1	JTF		RCO119	Voor hergebruik voorbereid afval	ton/jaar	14.076,00	281.523,00
2	JSO8.1	JTF		PSOI 01	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Systeemcomponenten	0,00	5,00
2	JSO8.1	JTF		PSOI 02	Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	1,00	21,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
2	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	18,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	30.728.190,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	36,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		EECR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	1.767,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		EECR04	Deelnemers die na deelname aan het werk zijn	personen	0,00	2021	1.013,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO2-equivalent/jaar	14.780,00	2021	10.346,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR32	Extra operationeel vermogen geïnstalleerd voor hernieuwbare energie	MW	0,00	2021	9,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR48	Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof	ton/jaar	0,00	2021	281.523,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	1.930,00	eigen data	
2	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	673,00	eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	JSO8.1	JTF		010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	2.815.225,78
2	JSO8.1	JTF		021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	1.407.613,02
2	JSO8.1	JTF		022. Steun voor grote ondernemingen via financieringsinstrumenten, met inbegrip van productieve investeringen	5.000.000,00
2	JSO8.1	JTF		026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	5.630.451,57
2	JSO8.1	JTF		029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	1.407.613,02
2	JSO8.1	JTF		030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	2.815.226,05
2	JSO8.1	JTF		048. Hernieuwbare energie: zonne-energie	938.408,68
2	JSO8.1	JTF		051. Hernieuwbare energie: marien	938.408,68
2	JSO8.1	JTF		052. Overige vormen van hernieuwbare energie (waaronder geothermische energie)	938.408,68
2	JSO8.1	JTF		053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	5.945.677,35
2	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	5.945.677,35
2	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	1.407.612,83
2	JSO8.1	JTF		135. Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt voor langdurig werklozen	7.507.268,93
2	JSO8.1	JTF		136. Specifieke ondersteuning van werkgelegenheid bij jongeren en sociaaleconomische integratie van jongeren	5.161.246,89
2	JSO8.1	JTF		140. Ondersteuning voor aansluiting met en overgangen op de arbeidsmarkt	1.407.612,84
2	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	2.815.225,65
2	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	4.222.838,68

2	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	56.304.516,00
2	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	56.304.516,00
2	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
2	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	56.304.516,00
2	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 3. Groot-Rijnmond

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Rijnmond legt focus op het havenindustriële cluster (HIC) met integrale aanpak in één 'specifieke doelstelling'.

Bij selectie van projecten streeft Rijnmond naar verbindingen. Bijvoorbeeld t.a.v. nieuwe technieken door vertaalslag naar opleiding in die techniek. Bijvoorbeeld waar werkgelegenheid verloren kan gaan, door vertaalslag naar sociaal en/of scholingsplan.

Spoor 1:

Vernieuwen en versterken van de regionale economie met nieuwe, duurzame en/of circulaire industriële ketens

Dit spoor draagt primair bij aan JTF A en C.

Voorbeelden van mogelijke typen projecten / acties zijn:

- Toepassingsgerichte samenwerking mkb'er(s) en grote bedrijven (en kennisinstellingen) aan oplossingen binnen de regionale transitie – incl. gezamenlijk gebruik (gedeelde) innovatie-infrastructuur voor bedrijven, (innovatie)trajecten en skillsontwikkeling, van meerwaarde voor decarbonisatie in chemieketens
- Nieuwe waardeketens: industriële elektrificatie, groene waterstof, benutten reststromen en CO2 in industriële processen, duurzame warmte (duurzaam betekent m.u.v. restwarmte uit niet-hernieuwbare bronnen)
- Vroege haalbaarheidsstudies
- Late haalbaarheidsstudies gericht op 'blauwdruk' voor productiefaciliteiten
- Pilots toetsing/demonstratie 'proof of concept' industriële schaal . JTF als de-risking kapitaalintensieve innovatieve investeringen TRL 4-7
- Realisatie moderne installaties in het HIC, inrichten productiefaciliteiten chemie

- (Door)ontwikkeling innovaties en haalbaarheidsstudie die oplossingen bieden voor de transitie (nieuwe waardeketens)
- Ondersteuning in investeringsgereed maken business cases ('toeleiding kapitaal')
- Verbindingen binnen voorgaande typen acties naar aanpassing werknemers, ondernemers en ondernemingen aan veranderingen, opleiding en toegang arbeidsmarkt.

Nadere voorbeelden van potentiële investeringen c.q. projecten NB: deze investeringen omvatten geen fossiel gedreven installaties:

- commerciële en technische pilot voor blauwdruk productiefaciliteit innovatieve brandstofcellen;
- pilot-/testomgeving aantonen economisch, commercieel en technisch perspectief oplossingen;
- ontwikkeling en bouw van 'air to fuels' demonstratiefabriek (ZENID) productie SAF uit lucht (sustainable aviation fuel);
- modulair micro-fabriekje solar fuel productie doorontwikkelen naar massaproductie;
- bouw pilotinstallatie winning uit lignine (i.p.v. uit aardolie) hoogwaardige chemicaliën;
- demonstratieproject productie zeewier en verwerking naar voeding (eiwittransitie) en hernieuwbare energie (energietransitie) met 0-waste operations;
- bouw eerste productiefaciliteit chemische recycling plastic verwaarding;
- bouw nieuwe fabriek omzettingsproces thermische oxidatie afvalstoffen (verontreinigd bagger, oliehoudend zand/slibmengsel, digestaat, rioolwaterzuiveringsslib) in kleivervangende grondstof keramische industrie;
- vroege haalbaarheidsstudies tot 'programma van eisen' bouw productiefaciliteit nieuwe waardeketen c.q. hergebruik en verwaarding reststromen;
- innovatieve technologie thermische de-polymerisatie recycling en hergebruik niet mechanisch te recyclen plastics tot bruikbare producten (pyrolyse-olie voor productie nieuwe (virgin) kunststoffen: gesloten koolstofkringloop);
- fieldlab (TRL 5-6) stoomcompressie warmtepomp; 'energy storage – combined heat and power' batterij energieopslag in vorm van (hoge temperatuur) warmte;
- nieuwe generatie high-tech vliegwielen ontwikkelen, met name gericht op e-mobility en e-logistics;
- bouw eerste fullscale fabriek plastic recycling via SPEX (dissolutie);
- haalbaarheid / engineering fullscale fabriek (bijna) CO2 neutrale productie cement;
- haalbaarheid / engineering fullscale fabriek fosfaatterugwinning.

Spoor 2:

Versnellen van de transitie met investeringen in technologie, systemen en infrastructuur tot decarbonisatie van bestaande industriële ketens

Dit spoor draagt primair bij JTF D en J.

Voorbeelden van mogelijke typen projecten / acties zijn:

- Haalbaarheid, ontwerp en toepassing verduurzamingsmaatregelen (bijv. 'redesign scans' tot decarbonisatie) voor keten en productieprocessen
- Aanpassing bedrijfsprocessen in industrie op niet-fossiele en circulaire productiemethoden (binnen JTF-verordening, art. 11, lid 2 onder i)
- Vervolginvesteringen in daadwerkelijk toepassen decarbonisatie (binnen JTF-verordening, art. 11, lid 2 onder i)
- Ondersteuning opwerken toepassingen naar financierbare businesscases ('toeleiding kapitaal')
- Vervangen fossiele grondstoffen door elektrificatie, waterstof, reststromen e.d.
- Hergebruik, recycling en verwaarding reststromen tot alternatieve grondstoffen
- Klimaatneutrale logistiek: personen- en kleinschalige logistiek via elektrische oplossingen, zware logistiek en binnenvaart, bijv. via waterstof
- Verbindingen binnen voorgaande typen acties naar aanpassing werknemers, ondernemers en ondernemingen aan veranderingen, opleiding en toegang arbeidsmarkt

Nadere voorbeelden van potentiële investeringen c.q. projecten NB: deze investeringen omvatten geen fossiel gedreven installaties:

- ombouw of nieuwbouw binnenvaartschepen naar varen op elektriciteit of waterstof;
- aanschaf en bouw batterijcontainers voor opslag elektriciteit in bouw- en installatiesector;
- proefvaarten en ingebruikname waterstof station maritieme sector;
- toepassing (flexibele fuel) brandstofcel in stationaire installaties, zoals vervanging branders in CV-ketels in bestaande bouw;
- investeringen integrale infrastructuur ontmanteling offshorewindparken,

Spoor3:

Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

Dit spoor draagt primair bij aan JTF K, L, M en O.

Voorbeelden van mogelijke typen projecten / acties zijn:

- Acties op veranderende vraag naar arbeid, bijv. ‘Redesign scans’ binnen (individuele) bedrijven en Fieldlabs gericht op concreet maken benodigde vaardigheden voor werk in de energietransitie
- Acties op veranderend werkgeverschap en sociale innovatie, bijv. samenwerking in regionale mobiliteitsteams (complementair aan reguliere gemeentelijke taak), en ketenaanpakken instroom, doorstroom, arbeidsmobiliteit en duurzame inzetbaarheid (werk naar werk, uitkering naar werk en school naar werk, job carving)
- Acties op om-, na- en bijscholing, bijv. scholingstrajecten naar kansrijke beroepen in de haven, innovatieve curricula en laagdrempelige, breed toegankelijke faciliteiten, stimuleren hybride docentschap en ontwikkeling modulaire opleidingen naar circulaire chemie en verwante ketens
- Acties om nieuw arbeidspotentieel – o.a. onder werklozen en jongeren - te mobiliseren tot instroom in het HIC. Beroependemonstraties met informatie over opleidingen en sector en ‘experiences’ in de haven en groene industrie
- Acties op veranderende skills en aansluiting opleidingen op arbeidsmarkt, bijv. publiek-private samenwerking in regionale leer-werk-bedrijven, experimenteren met skills-standaard en instrumenten en loopbaanoriëntaties, leven-lang-leren en matchingsprocessen specifiek voor vacatures in duurzame industrie in het HIC
- Acties door arbeidsmarktorganisaties (werkgeversservicepunt, andere overheidsorganisaties), ter ondersteuning van bedrijven voor social return of bij plaatsing van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Acties op organisatie voorzieningen en dienstverlening t.b.v. voorgaande acties, bijv. stichten van LeerWerkbedrijf Haven van de Toekomst (in public private partnership), uitbreiden van leerwerkplaats, investeringen in slechten mobiliteitsbarrières en opzetten netwerk HR professionals in de haven.
- Acties op additionele publieke inspanningen t.a.v. creëren sociale impact door begunstigen en op integraal verminderen van barrières voor werk bij werkloze werkzoekenden.
- Met onderwijsinstellingen, Fieldlab FLIE en Plant One Rotterdam praktijkstages en onderzoek in experimenteer- en testlocatie:
  - Opzetten onderwijsprogramma’s
  - Training en opleiding studenten incl. VCA examen
  - Services, huur outillage apparatuur en verbruik utilities
  - Investerings in nieuwe apparatuur.

Waarborgen DNSH

De voorziene acties zijn getoetst op en in overeenstemming bevonden met het principe ‘Do no significant harm’. Vanwege de aard en strekking van de voorziene acties wordt geen negatieve impact op het milieu verwacht. Het rapport van de toetsing van de voorziene acties is opgenomen als bijlage. De voorziene acties geven juist actief positieve invulling aan dit principe vanwege hun aard tot significante positieve impact op het milieu. We vragen indieners expliciet in hun projectplannen op te nemen wat men bijdraagt aan milieu en duurzaamheid.

Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Alle partners betrokken bij de transitieopgave. (Mkb-)Bedrijven of organisaties van of gericht op bedrijven, inclusief de ketens bestaande uit toeleveranciers, producenten, logistiek en afnemers. Regionale en lokale overheden.

Werkgevers- en werknemersorganisaties, vakbonden. Opleidingsinstellingen en kennisinstituten, maar ook hun ‘gebruikers’ oftewel deelnemers: scholieren, studenten, werkzoekenden (zowel werkloos als werkend), zij-instromers, nieuwkomers op de arbeidsmarkt en bestaande werknemers, Samenwerkingsverbanden gericht op energietransitie. Energiemaatschappijen, netbeheerders, warmtebedrijven.

Grote ondernemingen zijn geen primaire doelgroep voor het programma. In elk geval zal inzet bij grote ondernemingen alleen gericht zijn op innovatie tot en met haalbaarheid en investeringen in eerste toepassing (pilots). Steun aan grote ondernemingen voor productieve investeringen en/of steun aan ETS-NL44NLinstallaties conform Richtlijn 2003/87/EG (bijlage 1) is niet voorzien.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ("VEU") en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de EU.

Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Hierop worden geen speciale acties uitgevoerd. In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma geen negatieve invloed hebben op deze horizontale beginselen en voldoen aan voornoemde verplichtingen. We vragen indieners expliciet in hun projectplannen op te nemen hoe men hiermee omgaat en de Intermediaire Instantie zal daar ook op toezien.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Onder het JTF zijn binnen lidstaat Nederland zes specifieke gebieden geselecteerd, zie hoofdstuk 1. De afbakening van de prioriteit Rijnmond is NUTS3 gebied NL339.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

Rijnmond gaat niet specifiek voor een bovenregionale aanpak van de transitieopgave. De opgaven in de eigen regio zijn al fors, in relatie tot het beschikbare JTF-budget enorm. Het gaat met name om lokale toepassing, uitrol, scholieren en beroepsbevolking. Daarbij ligt interregionale samenwerking niet direct voor de hand. Wel kan het zijn dat oplossingen gediend zijn met partijen net buiten het programmagebied.

Dergelijke samenwerkingen worden op programmaniveau niet actief nagestreefd, maar worden op projectniveau ook zeker niet uitgesloten. Initiatieven die meerwaarde bieden met partnerschappen, inhoud en verbindingen tussen verschillende JTF-gebieden zijn aannemelijk. Bijvoorbeeld met het oog op de geografische ligging van de Rotterdamse haven nabij Moerdijk (JTF West-Noord-Brabant) en verbindingen richting de haven van Terneuzen (JTF Zeeuws-Vlaanderen). Met IJmond en Groningen deelt Rijnmond de ligging aan zee. Op de transitieopgave in de chemische industrie zijn er parallellen te trekken met bijvoorbeeld Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg.

De uitvoeringsorganisatie onderhoudt actieve relaties met stakeholders in het gebied van JTF Rijnmond en met relevante partijen in de uitvoering van complementaire Europese programma's. Bijvoorbeeld de arbeidsmarktregio (ESF), de regionale partners in Kansen voor West (EFRO), het provinciale contactpunt voor de Interreg-programma's (NSR, NWE en VL-NL) en de 'national contact points' bij RVO voor de Europese thematische programma's. Daarmee komen initiatieven en verbindingen op de best mogelijke manier tot stand, wanneer opportuun. De actieve relaties tussen de JTF-gebieden met

elkaar en met de betrokken ministeries borgen op vergelijkbare wijze samenwerking op inhoud, wanneer opportuun.

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

De middelen worden in beginsel ingezet in de vorm van subsidie. Uit bredere inventarisatie blijken voldoende publieke en private FI in de regio beschikbaar voor bedrijven. Denk aan UNIIQ, SOFIE, ENERGIQ en het Rotterdamse Energie Fonds van IQ, InvestNL, en private financieringsvormen. Er zijn beperkte intenties om te verkennen of met JTF op binnen het EFRO bestaande FI zinvol ingezet kan worden.

Mede met oog op het aanjaagkarakter van JTF kiest Groot-Rijnmond voor de vorm van subsidie, omdat:

- Productie en andere verdienmodellen in duurzame industrie weliswaar technisch mogelijk maar kostentechnisch nog ver verwijderd zijn van klassieke fossiele productievormen.
- Innovatie en forse schaalvergroting van die groene chemie, en verhoging kostprijs van ‘fossiele’ chemie productie nodig zijn om concurrerend te worden.
- Het punt waarbij je met FI tot concurrerend prijsniveau kunt komen, ligt nog flink aantal jaren verder dan de acceptabele terugverdientijd binnen de (petrochemische) industrie.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
3	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	590,00	5.903,00
3	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	23,00	150,00
3	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	2,00	49,00

3	JSO8.1	JTF		RCO03	Ondernemingen ondersteund door financieringsinstrumenten	ondernemingen	1,00	3,00
3	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	20,00	98,00
3	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	2,00	41,00
3	JSO8.1	JTF		RCO67	Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	personen	77,00	1.543,00
3	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	2,00	32,00
3	JSO8.1	JTF		RCO119	Voor hergebruik voorbereid afval	ton/jaar	28.107,00	562.144,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
3	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	56,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	27.707.453,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	34,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		EECR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	2.393,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		EECR04	Deelnemers die na deelname aan het werk zijn	personen	0,00	2021	575,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO2-equivalent/jaar	6.417,00	2021	4.492,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR48	Gebruik van gerecyclede materialen als grondstof	ton/jaar	0,00	2021	562.144,00	eigen data	

3	JSO8.1	JTF		RCR71	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	gebruikers/jaar	0,00	2021	12.343,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	1.546,00	eigen data	
3	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	1.157,00	eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
3	JSO8.1	JTF		021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	6.592.922,00
3	JSO8.1	JTF		023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	4.508.866,00
3	JSO8.1	JTF		027. Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co-creatie, gebruikers en vraag)	4.000.000,00
3	JSO8.1	JTF		028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	1.000.000,00
3	JSO8.1	JTF		029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	2.323.836,00
3	JSO8.1	JTF		030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	5.621.443,00
3	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	8.556.457,00

3	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	4.500.000,00
3	JSO8.1	JTF		134. Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt	2.600.000,00
3	JSO8.1	JTF		136. Specifieke ondersteuning van werkgelegenheid bij jongeren en sociaaleconomische integratie van jongeren	1.886.201,00
3	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	344.805,00
3	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	14.369.986,00
3	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
3	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	55.404.516,00
3	JSO8.1	JTF		03. Ondersteuning met financieringsinstrumenten: lening	900.000,00
3	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
3	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	56.304.516,00
3	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
3	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	56.304.516,00

3	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 4. Zeeuws-Vlaanderen

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

De energie- en grondstoffentransitie leidt juist in de industriële maar perifere en dunbevolkte regio Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost (hierna: ZV-VO) tot een groot risico op banenverlies, en daarmee op een negatieve spiraal van wegtrekkende inwoners en bedrijven. Om het verlies van banen op te vangen, zet de regio volop in op diversificatie en verduurzaming van de economie, om zo toekomstbestendige banen te creëren. Deze inzet richt zich op het bouwen van een waterstofeconomie, afvang, opslag, hergebruik van CO2 als verdienmodel, duurzame elektriciteit ten behoeve van elektrificatie en warmte-uitwisseling. Om nieuwe banen te creëren, én deze te vullen, zijn investeringen in technologie, systemen en infrastructuur, in nieuwe kennis en innovatie en om- en bijscholing, baanbegeleiding, en sociale inclusie noodzakelijk. Dat is niet alleen vanuit economisch perspectief noodzakelijk, maar raakt juist in ZV-VO ook de leefbaarheid van het gebied. Banen en inkomens zijn immers noodzakelijk om voorzieningen in stand te houden.

Sporen en activiteiten ZV-VO

1. Investerings in onderzoek, innovatie en digitalisering, binnen de thema's groene waterstof en biobased en circulaire chemie

Deze actielijn correspondeert met spoor1 van de nationale JTF-programmastructuur ("Vernieuwing en versterking van de regionaleconomie"). Hierbinnen ondersteunt het JTF in ZV-VO de volgende activiteiten en typen acties:

A - Productieve investeringen in kmo's die leiden tot economische diversificatie, modernisering en reconversie.

Hieronder vallen onderzoek/innovatie activiteiten, netwerkactiviteiten, bedrijfsontwikkeling, en internationalisering van kmo's. Voorbeelden van concrete acties:

- Elektrificatie van productieprocessen in de groene chemie, door pilots, proefinstallaties en proeffabrieken.
- De inzet van gerecyclede en biobased grondstoffen eveneens in de vorm van experimenten en (eerste) opschalingen daarvan.
- Het benutten van groene waterstof voor chemische productieprocessen.

- Digitalisering: in de transitie naar een circulaire en biobased chemie veranderen de waardeketens compleet: van lineair, centraal aangestuurde waardeketens, naar circulaire en decentrale modellen.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten.

C - Investerings in onderzoek en innovatie, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties (...)

Het betreft steun voor innovatieclusters. Een voorbeeld van concrete actie is:

- Triple helix onderzoeksprojecten gericht op het bereiken van hogere TRL-niveaus voor innovaties ter vergroening van de chemie. Concrete acties zijn o.a. de ontwikkeling van een ‘virtuele plant’ voor efficiëntie en systeemintegratie van groene electrolyzers”, een electrolysertool voor realtime afstemming van waterstofproductie en groene energiesystemen en projecten gericht op systeemintegratie en energieopslagsystemen.

In deze prioriteit wordt een deel van de middelen (mede) ingezet voor systemen en infrastructuur voor de arbeidsmarkt. Het betreft acties die én op innovatie én op de arbeidsmarkt inzetten. Het gaat om scholing en training van werkenden voor vaardigheden die nodig zijn in het kader van de innovatie- en energietransitie.

2. Investerings in technologie, systemen en infrastructuur. Deze actielijn correspondeert met spoor 2 van de nationale JTF-programmastructuur (“Investerings in het gebruik van technologie, alsook in systemen en infrastructuur”). Hierbinnen ondersteunt het JTF in ZV-VO de volgende activiteiten en typen acties:

D - Investerings in het gebruik van technologie, alsook in systemen en infrastructuur voor betaalbare schone energie (...)

Het betreft o.a. slimme energiesystemen en de ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen. Voorbeelden van concrete acties zijn:

- Aanleg van een regionaal netwerk voor groene waterstof en verbindingen met andere regio’s ten faveure van ZV-VO, als belangrijke schakel in de vergroening van de chemie in ZV-VO. Inzet op H₂-infrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar.
- Investerings in lokale elektrificatie. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund voor aanlanding wind op zee. Wel passen binnen het JTF:

1. Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie (als transitie-gevolg) tegengaan en elektrificatie mogelijk maken (bv. innovatieve energieopslag, lokale uitwisseling, flexibiliteitsopties)

2. Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven(clusters) in ZV-VO.

- Uitwisseling van warmte via warmtenetten, voor zover hierbij sprake is van warmte uit hernieuwbare bronnen.

In deze prioriteit wordt een deel van de middelen (mede) ingezet voor systemen en infrastructuur voor de arbeidsmarkt. Het betreft investeringen in de scholing en training voor het op de juiste manier gebruiken van nieuwe infrastructuur.

3. Een wendbare en weerbare beroepsbevolking; aantrekken van talent voor de chemie en bredere techniek, toekomstbestendige arbeidsmarkt door leven lang ontwikkelen.

Hierbinnen ondersteunt het JTF in ZV-VO de volgende activiteiten en typen acties:

K - Bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden.

Voorbeelden van concrete acties:

- Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit;
- Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden van werknemers en werkzoekenden, om zo te kunnen voldoen aan de veranderende eisen die de klimaattransitie stelt;
- Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen, bijvoorbeeld door versnelde en flexibel aan te passen opleidingen voor beroepen waar veel krapte is, om- en bijscholingstrajecten gericht op chemie- en procesoperators (zoals Bio Based Europe Training Center) of een extra impuls voor Leven Lang Ontwikkelen voor technische beroepen gericht op het onbenut arbeidspotentieel;
- Maatregelen om toenemende krapte op de arbeidsmarkt als gevolg van de klimaattransitie tegen te gaan, onder meer door inzet op het aantrekken en faciliteren van werknemers en talent van buiten ZV-VO. Gezien de status van ZV-VO als grensregio gebeurt dit in nationaal én grensoverschrijdend/internationaal verband.
- Het creëren van samenwerkingsverbanden om arbeidsmarkttuitdagingen in collectief verband op te lossen, bijvoorbeeld door de Techniekcoalitie.

L - Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan. Niet-werkenden activeren en met een passend arbeidsaanbod en mensen van buitenaf verleiden om naar ZV-VO te komen.

Voorbeelden van concrete acties:

- Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt;
- Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden.

O- Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie,

Voorbeelden van concrete acties:

- Maatregelen voor de modernisering en versterking van de onderwijs- en arbeidsmarktinstellingen en -diensten om de vaardigheidsbehoeften te beoordelen, eraan tegemoet te komen, en voor tijdige en op maat gesneden hulp te zorgen. Daarbij is er o.a. ruimte voor het doorontwikkelen van instellingen zoals het Centrum van Toptechniek, Huis voor Techniek, Delta Kenniscentrum en Delta Academy Zeeland.
- Aanpassen van opleidingen t.b.v. een leven lang leren voor werkenden/werkzoekenden (veranderende behoefte aan skills). Daarbij is ook ruimte voor het optimaliseren van opleidingsmogelijkheden (ook bij/met bedrijven), het vergroten van de instroom in richtingen die relevant zijn voor de transitie en het maximaliseren van uitstroom uit opleiding naar banen in het gebied.
- Het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen met onderwijs- en kennisinstellingen o.a. gericht op beroepen voor de koolstofarme economie. Daarbij kan voortgebouwd worden op de Energie- en Grondstoffen Alliantie en kunnen de kansen en aantrekkingskracht van techniek op een structurele manier onder de aandacht gebracht worden in het onderwijs.

Daarbij wordt onder O op actieniveau de link gelegd met de activiteiten voor om- en bijscholing onder K en L.

De acties voldoen aan het ‘Do No Significant Harm’ principe. Veelal is er, dankzij de aard van acties geen sprake van een milieu-impact. Voor acties geldt dat de milieu-impact wordt beoordeeld door de daarvoor aangewezen instanties. Alleen wanneer alle (milieu)vergunningen zijn verkregen, komen acties in aanmerking voor steun. Bovendien geldt dat acties alleen kunnen worden ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst per saldo positief uitpakt. Het is aan aanvragers dit aan te tonen.

Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Doelgroepen ZV-VO

- Bedrijfsleven:
  - o **Innovatief MKB** incl. start- en scale-ups. Participatie van het grootbedrijf is voorzien, maar onder strikte voorwaarden (zie TJTP H2).
  - o **Vlaamse partners** in de North Sea Port samenwerking en met bedrijven, mits de impact neerslaat in ZV-VO.

- o **Andere chemiepartners in Overig Zeeland.**
- o **Bedrijven in andere chemieclusters rondom gedeelde opgaven.**
- o **Strategische partners voor CCSU**, waaronder havens van Antwerpen, Gent, Rotterdam.
- o **Bedrijven uit andere sectoren**, waaronder energie/offshore
- **(Semi)-overheden**, o.a. Provincie Zeeland en North Sea Port.
- **Kennis- en onderwijsinstellingen** MBO, HBO, WO en samenwerkingsverbanden.
- **Arbeidsmarktpartijen**: vakbonden, werkgeversorganisaties, arbeidsmarktregio's.
- **Individue**n: jongeren, werkzoekenden, kwetsbare werkenden, en overige werkenden met een relatie met de klimaattransitie en binding met de regionale arbeidsmarkt.

Het JTF gaat uit van een ecosysteemaanpak (zie TJTP), met focus op de chemie.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ("VEU") en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma de horizontale beginselen naleven. Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Het Zeeuwse JTF-gebied bestaat uit het COROP-gebied Zeeuws-Vlaanderen (NL341), plus de gemeenten Vlissingen en Borssele, die de havens met

industriegebieden omsluiten. Dit gebied wordt aangeduid als Zeeuws-Vlaanderen Vlissingen-Oost (ZV-VO).

Dit gebied omvat het Nederlandse deel aan weerszijden van de Westerschelde van het grensoverschrijdende Vlaams-Nederlandse haven- industrieel netwerk North Sea Port District. Dit gebied bestaat uit één geheel van industriële en logistieke activiteiten in de havens van Gent, de Kanaalzone Gent-Terneuzen, en de havens van Vlissingen-Oost en Borssele.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

Samenwerkingsverbanden houden zich niet aan lands- of regiogrenzen. Ook ontwikkelingen in de transitie naar een groene chemie, zoals de waterstofinfrastructuur, elektrificatie, CO₂-afvang, transport en benutting, en een warmtenet, overstijgen de grenzen van het JTF-gebied ZV-VO. Er wordt daarom met het JTF maximaal gezocht naar de ruimte om met partijen buiten de aangewezen JTF-gebieden samen te werken, waarbij de randvoorwaarde wel is dat de effecten van JTF-ondersteunde activiteiten altijd direct in ZV-VO landt.

Hierbij zijn in ieder geval partners in de rest van Zuid-Nederland van belang, in Vlaanderen (binnen het North Sea Port District, en in de Haven van Antwerpen), in Duitsland (chemie in Nordrhein Westfalen) en in West-Nederland (Rotterdam/Rijnmond). Specifiek voor de Kanaalzone geldt dat het North Sea Port District feitelijk één functionerend Vlaams-Nederlands ecosysteem is. Daarbij is deze regionale context ook van belang voor de arbeidsmarkt, dit thema vraagt om samenwerking over regiogrenzen.

Verder zal er afstemming plaatsvinden over de uitvoering binnen het JTF en samenwerking gezocht worden op relevante dossiers met andere industrieclusters, die eveneens zijn geselecteerd als JTF regio's. Er zijn kansen voor synergiën met verschillende andere Europese programma's, waaronder Interreg Vlaanderen-Nederland, Interreg North Sea Region (NSR), Interreg North West Europe (NWE) en EFRO OP Zuid. We zetten in op maximale synergie, in afstemming met andere programma's (zie H. 2 TJTP).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

ZV-VO zet het JTF in als subsidie, immers:

- Verdienmodellen in de duurzame industrie (groene waterstoftoepassingen, circulaire verdienenmodellen) zijn weliswaar technisch mogelijk, maar zijn

kostentechnisch nog ver verwijderd van klassieke fossiele productievormen in de industrie.

- Er is innovatie en forse schaalvergroting van groene chemie nodig (en verhoging van de kostprijs van ‘fossiele’ chemie) om uiteindelijk concurrerend te worden.
- Het punt waarbij de inzet van financiële instrumenten (leningen, garanties, kapitaaldeelname) tot een concurrerend prijsniveau kan komen, ligt nog een flink aantal jaren (langer dan de acceptabele terugverdientijd binnen de chemie) verder.
- Ook zijn er voldoende financiële instrumenten in de regio beschikbaar voor bedrijven, o.a. de fondsen InnoGo! (leningen) en het Zeeuws Participatiefonds (kapitaal), beide beheerd door Impuls Zeeland, ondersteuning in de Financieringstafel West-Brabant Zeeland en landelijk o.a. InvestNL.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
4	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	413,00	4.132,00
4	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	18,00	123,00
4	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	2,00	41,00
4	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	16,00	82,00
4	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	1,00	13,00
4	JSO8.1	JTF		RCO67	Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	personen	6,00	121,00
4	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	1,00	29,00
4	JSO8.1	JTF		PSOI 01	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Systeemcomponenten	0,00	3,00
4	JSO8.1	JTF		PSOI 02	Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	1,00	14,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
4	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	62,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	33.332.274,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	9,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		EECR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	2.386,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		EECR04	Deelnemers die na deelname aan het werk zijn	personen	0,00	2021	203,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO ₂ -equivalent/jaar	15.836,00	2021	11.085,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		RCR71	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	gebruikers/jaar	0,00	2021	965,00	eigen data	
4	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	2.930,00	eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
4	JSO8.1	JTF		010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	2.815.226,00
4	JSO8.1	JTF		011. Onderzoek en innovatie in grote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	2.815.226,00
4	JSO8.1	JTF		021. Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	844.567,70
4	JSO8.1	JTF		022. Steun voor grote ondernemingen via financieringsinstrumenten, met inbegrip van productieve investeringen	5.000.000,00
4	JSO8.1	JTF		023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	7.882.632,20
4	JSO8.1	JTF		026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	2.815.226,00
4	JSO8.1	JTF		028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	2.815.225,80
4	JSO8.1	JTF		029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	3.378.270,80
4	JSO8.1	JTF		053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	3.815.225,80
4	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	5.222.838,70
4	JSO8.1	JTF		076. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in grote ondernemingen	4.260.903,20
4	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	3.167.129,00
4	JSO8.1	JTF		134. Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt	703.806,50
4	JSO8.1	JTF		140. Ondersteuning voor aansluiting met en overgangen op de arbeidsmarkt	351.903,25
4	JSO8.1	JTF		141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	1.055.709,63
4	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	1.759.516,12
4	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	7.601.109,30

4	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
4	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	56.304.516,00
4	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
4	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	56.304.516,00
4	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
4	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	56.304.516,00
4	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 5. West-Noord-Brabant

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Het JTF in West-Noord-Brabant zet specifiek in op drie sporen, in lijn met de drie landelijke JTF-sporen:

1. **Vernieuwing en versterking van de regionale economie**, met in West-Noord-Brabant focus op elektrificatie van processen, proces- en productinnovatie in de chemie (circulair, biobased) en energieconversie en opslag.
2. **Investeringen in technologie, systemen en infrastructuur**; de 'hardware' voor een toekomstbestendige economie.
3. **Een wendbare en weerbare beroepsbevolking**, om zo veranderingen in de aard van het werk en de groeiende mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt als gevolg van de transitie op te vangen.

Spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie. Activiteiten:

- A: productieve investeringen (...)
- B: investeringen in de oprichting van nieuwe bedrijven (...)
- C: investeringen in onderzoek en innovatie (...)
- H: investeringen in digitalisering (...)

Voorbeelden van typen acties:

- **Onderzoek en innovatie gericht op circulaire en biobased chemie**, met nadruk op product- en procesinnovaties in het stadium van demonstraties en proefinstallaties. Concrete acties kunnen zich richten op:
  - o Circulaire chemie, met o.a. het doorontwikkelen van het Pyrolysecluster (PyroChemPark) en opschaling van pyrolysetechniek, bedoeld om plastic afval met pyrolyse(technologie) om te zetten in circulaire grondstoffen voor de groene chemie (ter voorkoming van gebruik van nieuwe

fossiele grondstoffen en t.b.v. het sluiten van de materialenkringloop).

- o Biobased grondstoffen: acties gericht op de eiwittransitie en biobased waardeketens in de chemie (bv. stikstof als grondstof voor fermentatie, benutting reststromen en agrarische producten waaronder suikerbieten en aardappelen, productie van ethyleen uit bio-ethanol, inzet van schimmels voor biomassa als grondstof).
- o Proces- en productinnovatie op het vlak van elektrificatie van processen (ter vervanging van fossiele brandstoffen), duurzame energie, restwarmte van niet-fossiele bronnen en CCU (Carbon Capture Usage: innovatieve vormen van combineren, zuiveren, en toepassen van afgevangen CO₂ als industriële grondstof).

Dit gebeurt o.a. in netwerken van kmo's, kennis-en onderwijsinstellingen, via technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen, en versterking van innovatieclusters, rondom de hierboven genoemde thema's.

- **Investerings in kmo's en in nieuwe bedrijvigheid, met als doel economische diversificatie** en baancreatie in de circulaire en biobased chemie, door het ondersteunen van spin-offs, spin-outs en startups binnen de circulaire en biobased chemie en door ondersteuning bij de ontwikkeling van vaardigheden binnen kmo's.
- **Digitale innovatie benodigd voor de transitie naar groene chemie** (van lineaire naar circulaire, complexere waardeketens), met als doel tot toekomstbestendige banen in de groene chemie te komen, met focus op het kmo.
- **Investerings ter bevordering van de circulaire economie**, onder meer door onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie (binnen de onder spoor 1 geschetste thematische focus).
- Vanuit spoor1 worden ook **integrale acties ondersteund die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten** (o.a. ondersteunen van aanpassingen door werknemers, ondernemers en ondernemingen en het ontwikkelen van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen).

Spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur. Activiteiten:

- D: investeringen in het gebruik van technologie, alsook in systemen en infrastructuur (...)

Voorbeelden van typen acties:

- **Investerings in technologie ,systemen en infrastructuur** gericht op:
  - o Elektrificatie van processen in de (chemische) industrie, ten behoeve- van de verduurzaming van het industriecluster als geheel (bv. energie-logistieke hub, opwaardering van het plaatselijke elektriciteitsnet) en van elektrificatie van MKB (midden en kleinbedrijf) in de chemie. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund. Wel vallen binnen het JTF:

1. Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie tegengaan om zo elektrificatie mogelijk te maken en gevolgen van de transitie (nl. netcongestie) op te vangen (bv. door innovatieve opslag van energie, lokale uitwisseling)
2. Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven(clusters).

1.

o

- Lokale CO2-infrastructuur om tot nieuwe economische toepassingen te komen voor (afgevangen) CO2 als grondstoffen voor transport naar eindgebruikers (o.a. tuinders)
- Groene waterstofinfrastructuur, met de Amer EnergieHub als beoogde locatie voor groene waterstof. Het gaat om installaties voor de productie, transport en opslag van groene waterstof t.b.v. een openbare groene waterstofinfrastructuur voor de industrie. Inzet op H2-infrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar; waarbij in Noord-Brabant de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en innovatieve toepassingen
- We voorzien ook ruimte voor (haalbaarheids)onderzoek en proceswerkzaamheden om investeringen in technologie, systemen in infrastructuur te initiëren
- Overige systemen en technologie voor een duurzame energievoorziening in de groene chemie, waaronder transport en opslag van duurzame (niet-fossiele) restwarmte
- Tot slot worden vanuit spoor 2 ook arbeidsmarktprojecten gefinancierd, via de onder spoor 1 geschetste lijnen

Het programma gaat daarbij specifiek op zoek naar acties met een ‘hefboomwerking’, die een impuls kunnen geven aan de vermarkting van duurzame technologieën.

Spoor 3: Een wendbare en weerbare beroepsbevolking. Activiteiten:

- K - bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden
- O - andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie (...)

Acties, steeds met professionals (werkenden werkzoekend) en jongeren als doelgroepen:

- Onder K actiesom het transitie-effect van veranderingen in de aard van werk op te vangen:
  - o Acties op het gebied van een leven lang ontwikkelen, door het opleiden van jongeren in de techniek, bijscholing van zittende werknemers, voorkomen van uitstroom uit techniek (via bijscholingsprogramma's)

- o Acties gericht op de ontwikkeling van benodigde (digitale) kennis en vaardigheden van werknemers benodigd voor werken in de ‘groene chemie’
  - o Acties die de transitiepaden van werk-naar-werk ondersteunen door om- en bijscholing
  - o Acties die bijdragen aan bredere bekendheid van werken in de groene chemie ten behoeve van het opleiden en om- en bijscholen van nieuwe arbeidskrachten in de chemie.
- Onder O acties die de transitie-effecten van toenemende krapte én van veranderingen in de aard van werk opvangen:
    - o Het ontwikkelen en toevoegen van opleidingsaanbod en -instituten om zo te voldoen aan de veranderende eisen die de transitie naar groene chemie stelt. Denk aan het opzetten van een biobased transitielectoraat, investeringen in opleidingsfaciliteiten en innovatie-infrastructuur, een hybride leeromgeving of andere aanpassingen aan onderwijsinstituten. Daarbij wordt op actieniveau de link gelegd met de activiteiten voor om- en bijscholing.

Activiteiten L (begeleiding van werkzoekenden) en M (actieve inclusie) zijn niet geselecteerd, aangezien inzet op dit vlak al vanuit regulier arbeidsmarktbeleid wordt gepleegd.

De soorten acties voldoen aan het ‘Do No Significant Harm’ principe. Voor het merendeel van de acties is er, dankzij de aard van de acties geen sprake van een milieu-impact. Voor die acties die vergunningsplichtig zijn, moeten (milieu)vergunningen worden verleend als voorwaarde voor steun vanuit het JTF. Bovendien worden alleen acties ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst (CO₂, schadelijke stoffen) per saldo positief uitpakt. Het is aan subsidieaanvrager dit aan te tonen.

Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het JTF gaat uit van een ‘ecosysteemaanpak’ (zie TJTP H.2) met deelname van:

- **Bedrijfsleven:** Het mkb (of kmo), inclusief start- en scale-ups is de primaire doelgroep in het JTF West-Noord-Brabant. De focus ligt op de chemiesector, maar samenwerking met aanpalende sectoren is mogelijk (zie TJTP).

- **Kennis- en onderwijsinstellingen** (MBO, HBO, WO) en samenwerkingsverbanden/koepels.
- **Overheden:** gemeenten (op arbeidsmarkt), arbeidsmarktregio's, UWV, havenbedrijven.
- **Overige arbeidsmarktpartijen:** vakbonden, werkgeversorganisaties, regionale mobiliteitsteams (RMTs).
- **Arbeidsmarktdoelgroepen:** werkenden in de chemie en industrie, werkzoekenden, zij-instromers, scholieren en studenten. Deelnemers kunnen alleen instromen in het JTF als er sprake is van een relatie met de transitie. Voor de betrokken inwoners, waaronder werkzoekenden, werkenden en zij die binding hebben met de bijbehorende arbeidsmarkt (wonende buiten de regio).

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie ("VEU") en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma de horizontale beginselen naleven. Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Voor het JTF is NUTS 3 regio West-Noord-Brabant (NL411) geselecteerd. Deze regio is voor het JTF in 2 gebieden onderverdeeld, met een grote onderlinge afhankelijkheid:

- **Noordwestflank COROP-gebied als kerngebied:** een aaneengesloten gebied bestaande uit de gemeenten Geertruidenberg, Drimmelen, Moerdijk, Steenbergen en Bergen op Zoom. Hier ligt het chemisch complex Moerdijk, de Amercentrale Geertruidenberg, en de Green Chemistry Campus (Bergen op Zoom). In dit gebied ligt de kern van de chemie, en kent de industrie de grootste klimaatopgave. Ook is het sociaaleconomisch belang van

de industrie hier het grootst en worden de sociaaleconomische effecten van de transitie primair gevoeld. Opgemerkt wordt dat het chemisch cluster ook delen van de aangrenzende gemeenten omvat. De administratieve grenzen van de hier genoemde gemeenten komen daardoor niet helemaal overeen met de grenzen van de functionele regio.

- **Overige gemeenten in COROP-gebied:** hoewel de chemie en overige zware industrie in West-Noord-Brabant hier niet primair gevestigd is, worden de sociaaleconomische effecten van de transitie hier wel gevoeld. Immers is West-Noord-Brabant één ‘Daily Urban System’: óók werknemers uit de ‘ruimere cirkel’ werken in de chemie. Ook zitten ketens van bedrijven die afhangen van de chemie hier gevestigd; wegvallen van chemiebanen in het kerngebied leidt dus óók hier tot baanverlies. Tot slot zijn belangrijke onderwijs- en kennispartners en innovatieve bedrijven hier gevestigd; partijen die een cruciale rol spelen in de uitvoering van het JTF.

De acties beschreven in **spoor 1 en 2** vinden primair in het kerngebied plaats, terwijl de acties binnen **spoor 3** zowel in het kerngebied als in de ruimere cirkel. De sociaaleconomische impact van maatregelen landt in het gehele COROP-gebied.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

Samenwerkingsverbanden houden zich niet aan lands- of regiogrenzen. Het JTF West-Noord-Brabant geeft daarom binnen projecten ruimte aan samenwerking met partijen buiten het aangewezen COROP-gebied, onder de voorwaarde dat de impact van projecten binnen het COROP-gebied landt.

Samenwerking met bedrijven in de overige COROP-regio’s van Noord-Brabant is relevant, onder meer met partijen in aanpalende sectoren(o.a. energie, High Tech Systems & Materials, agri, afvalverwerking, logistiek en bouw) die van belang zijn voor de transitie naar een groene chemie.

Daarnaast ligt samenwerking voor de hand met de chemische clusters in Antwerpen, Rotterdam, Zuid-Limburg en Noord-Rijn Westfalen (ARRRA). Moerdijk kampt inhoudelijk met dezelfde uitdagingen als de overige chemieclusters. De meeste raakvlakken zijn er met de chemieclusters in Zuid-Nederland. Gezien de geografische nabijheid ligt ook samenwerking met partners in JTF-gebied Rijnmond voor de hand, o.a. op arbeidsmarkt. Samenwerking met partijen buiten West-Noord-Brabant kan zich in beginsel op alle genoemde type acties richten, maar ligt met name voor de hand op innovatieactiviteiten (bovenregionale consortia), investeringen in technologie, systemen en infrastructuur voor zover het bovenlokale ontwikkelingen betreft, en op arbeidsmarktvlak. Verder vindt er op programmaniveau afstemming plaats over de uitvoering tussen de intermediaire instanties in de zes geselecteerde JTF-gebieden (zie hoofdstukken 5 en 6 van het OP).

Ook biedt het programma de mogelijkheid grensoverschrijdend of transnationaal samen te werken, in het bijzonder waar dit nodig is om partners uit andere lidstaten te betrekken om de beoogde effecten te realiseren. Op dit moment zijn er geen concrete acties hiertoe voorzien, maar de mogelijkheid is er nadrukkelijk wel. Er zijn kansen voor synergiën met verschillende andere Europese programma's, waaronder Interreg en EFRO. We zetten in op maximale

synergie, in afstemming met andere programma's (zie H. 2 TJTP).

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

De regio kiest ervoor het JTF in de vorm van subsidie uit te keren. Immers:

- Inzet van biobased grondstoffen of recycelaat en processen op basis van hernieuwbare energie is weliswaar technisch mogelijk, maar is kostentechnisch nog ver verwijderd van klassieke fossiele chemie.
- Er is innovatie en uiteindelijk forse schaalvergroting van die groene chemie nodig (en verhoging van de kostprijs van ‘fossiele’ chemie) om uiteindelijk concurrerend te kunnen worden.
- Het punt waarbij je met de inzet van financiële instrumenten (leningen, garanties, kapitaaldeelname, e.d.) tot een concurrerend prijsniveau kunt komen, ligt nog een flink aantal jaren (flink langer dan de acceptabele terugverdientijd binnen de chemie) verder.
- Ook zijn er voldoende financiële instrumenten in de regio beschikbaar voor bedrijven, o.a. Braventure, Brabant Startup Fonds, cofinanciering van de BOM voor start- en scale-ups, ondersteuning in de Financieringstafel West-Brabant Zeeland, en InvestNL.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
5	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	331,00	3.310,00
5	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)	ondernemingen	25,00	169,00
5	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	3,00	59,00
5	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	22,00	110,00
5	JSO8.1	JTF		RCO05	Nieuwe ondernemingen die worden ondersteund	ondernemingen	0,00	4,00

5	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	2,00	37,00
5	JSO8.1	JTF		RCO67	Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	personen	71,00	1.424,00
5	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	2,00	37,00
5	JSO8.1	JTF		PSOI 01	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Systeemcomponenten	0,00	3,00
5	JSO8.1	JTF		PSOI 02	Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	1,00	14,00

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
5	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	30,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	30.283.818,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	51,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		EECR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	2.317,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO2-equivalent/jaar	10.570,00	2021	7.399,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		RCR71	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	gebruikers/jaar	0,00	2021	11.389,00	eigen data	
5	JSO8.1	JTF		RCR97	Ondersteunde leerplaatsen in kmo's	personen	0,00	2021	183,00	eigen data	

5	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	2.396,00	eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
5	JSO8.1	JTF		010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	2.239.130,50
5	JSO8.1	JTF		011. Onderzoek en innovatie in grote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	600.000,00
5	JSO8.1	JTF		012. Onderzoek en innovatie in openbare onderzoekscentra, instellingen voor hoger onderwijs en kenniscentra, waaronder netwerkactiviteiten (industriële onderzoek, experimentele ontwikkeling, haalbaarheidsstudies)	2.500.000,00
5	JSO8.1	JTF		013. Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT, b2b)	3.000.000,00
5	JSO8.1	JTF		023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	4.428.266,00
5	JSO8.1	JTF		025. Incubatie, ondersteuning voor spin-offs, spin-outs en start-ups	2.000.000,00
5	JSO8.1	JTF		026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	2.226.087,00
5	JSO8.1	JTF		027. Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co-creatie, gebruikers en vraag)	413.043,50
5	JSO8.1	JTF		028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	3.916.087,00
5	JSO8.1	JTF		029. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen,	1.000.000,00

				onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	
5	JSO8.1	JTF		030. Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	4.075.087,00
5	JSO8.1	JTF		053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	3.807.606,00
5	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	7.369.780,00
5	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	4.152.174,00
5	JSO8.1	JTF		136. Specifieke ondersteuning van werkgelegenheid bij jongeren en sociaaleconomische integratie van jongeren	1.533.774,00
5	JSO8.1	JTF		141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	500.000,00
5	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	1.000.000,00
5	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	11.543.481,00
5	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
5	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	56.304.516,00
5	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
5	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	56.304.516,00
5	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
5	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	56.304.516,00
5	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.1.1. Prioriteit: 6. Zuid-Limburg

2.1.1.1. Specifieke doelstelling: JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs (JTF)

2.1.1.1.1. Steunverlening van de fondsen

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), i), iii), iv), v), vi) en vii), van de GB-verordening

Gerelateerde soorten acties - Artikel 22, lid 3, punt d), i), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Inleiding

Het opvangen van de sociaaleconomische gevolgen van de energie- en grondstoffentransitie van de chemiestaat centraal in de JTF-inzet van Zuid-Limburg. De transitie zorgt voor verlies van veel fossiele banen in die chemie en aanverwante sectoren. Ook zorgt de transitie voor meer krapte en een toenemende kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt

Om deze transitie-effecten op te vangen, zet Zuid-Limburg het JTF in om nieuwe, duurzame banen te creëren, waarbij het Chemelotcluster als basis dient voor toekomstbestendige, duurzame werkgelegenheid in de groene chemie en in aanpalende sectoren (diversificatie). Daarbij ligt de focus d.m.v. design to recycle op maximaal **circulair materiaalgebruik** (mechanische en chemische recycling, reststromen als grondstof), **biograndstoffen** en een **duurzame energievoorziening** (elektrificatie, waterstof). Ook **duurzame nieuwe productiemodellen op crossovers met chemie** (bv. met farmacie, kansrijk gezien de aanwezigheid van het Life Science & Health cluster) is een ontwikkelkans. Om binnen deze thema's tot nieuwe banen te komen, ondersteunt het JTF de ontwikkeling en toepassing van kennis en innovatie én investeringen in benodigde technologieën, systemen, infrastructuur. Ook ondersteunt het JTF arbeidsmarktinzet gericht op een veerkrachtige en weerbare beroepsbevolking in het licht van de transitie.

Het JTF in Zuid-Limburg zet in op drie sporen, die corresponderen met de drie landelijke sporen binnen JTF Nederland (zie hoofdstuk 1 van het OP JTF). Het CEAP (Circular Economy Action Plan), de Chemelot strategie 2050, de CES Chemelot, het Regioplan en het Masterplan Chemelot vormen daarbij de belangrijkste inhoudelijke kaders voor de JTF-inzet.

Spoor 1 – Vernieuwing en versterking van de regionale economie: circulaire innovatie en toepassingen. In het JTF van Zuid-Limburg worden de volgende activiteiten ondersteund:

- C: investeringen in onderzoek en innovatie
- H: Investeringen in digitalisering, digitale innovatie en digitale connectiviteit.

Concrete acties richten zich op toepassing en opschaling van innovatie onder het MKB, op diverse gebieden:

- Circulair: o.a. innovatief circulair ontwerp en innovatie op het gebied van reststromen als grondstof (door o.a. mechanische recycling, solvolyse, pyrolyse én vergassing). Met doorontwikkeling van pyrolyse worden plastic reststromen omgezet naar grondstoffen voor de chemie, ter voorkoming van fossiele grondstoffen en sluiting van de materialenkringloop
- Biobased: o.a. innovatieve toepassing van biograndstoffen (o.a. door gebruik van biobased nafta, productie van drop-in chemicaliën en dedicated biobasedpolymeren). Biomassa als brandstof is niet voorzien.
- Digitale innovaties in de chemie, in de overgang van lineaire naar circulaire, complexe ketens t.b.v. nieuwe banen in circulaire, complexe ketens.
- Overige proces- en productinnovatie t.b.v. de groene chemie, waaronder op het gebied van elektrificatie (o.a. door plasmatechnologie en elektrificatie van thermische processen) en innovatieve productie en toepassingen van groene waterstof.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten, o.a. ondersteuning bij aanpassingen door werknemers en ondernemingen en bij de ontwikkeling van vaardigheden (voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen).

In innovatieprojecten ligt de nadruk op demonstratie in de reële omgeving en de laatste stappen tot marktintroductie.

Spoor 2 - Investerings in technologie, systemen en infrastructuur: circulaire fundament. Activiteiten:

- D: investeringen in het gebruik van technologie, alsook in systemen en infrastructuur (...)

Concrete acties richten zich op diverse thema's:

- Groene waterstofinfrastructuur: o.a. de aanleg van een lokale waterstofringleiding, aansluitingen op de landelijke waterstofinfrastructuur, en installaties voor de productie van groene waterstof, mits groen geproduceerd en gebruikt om de industrie te verduurzamen. Inzet op waterstofinfrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar; waarbij in Zuid-Limburg de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en innovatieve toepassingen[JvH1]
- Circulaire infrastructuur: acties gericht op de aanleg van pijpleidingen, een waterstofringleiding[JvH2] .
- CO2-infrastructuur: pijpleidingen voor lokaal transport en hergebruik van CO2 en aantakking op (inter)nationale CO2-buisleidingen (o.a. met Rotterdam (Porthos) en Noordrijn-Westfalen, evt. gekoppeld aan een waterstofnetwerk. Met deze voorgenomen acties worden geen activiteiten ondersteund die gebruik maken van fossiele brandstoffen.
- Lokale openbare infrastructuur voor elektrificatie van het chemiecluster. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund. Wel passen binnen het JTF:

1.

1. Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie tegengaan om zo elektrificatie mogelijk te maken en gevolgen van de transitie (nl. netcongestie) op te vangen (bv. door innovatieve opslag van energie, lokale uitwisseling en flexibiliteitsopties)
2. Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven(clusters) op Chemelot vanaf het 380 kV station incl. balanceringsopties.

We voorzien ook ruimte voor (haalbaarheids)onderzoek en proceswerkzaamheden om investeringen in bovenstaande zaken te initiëren.

- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten, waaronder de aanleg van kennisinfrastructuur en infrastructurele faciliteiten voor technologieontwikkeling en -overdracht.

Voor acties onder spoor 2 geldt dat er sprake moet zijn van een ‘hefboomwerking’: acties moeten een impuls geven aan de vermarkting van duurzame technologieën. Ook moet er sprake zijn van ‘open access’: voorzieningen zijn (evt. tegen betalingen met technische voorwaarden) voor alle partijen in het cluster toegankelijk.

Spoor 3 – Een wendbare en weerbare beroepsbevolking: circulaire human capital agenda. Activiteiten:

- K: bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden.
- L: begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan.
- O: Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie (...)

Concrete acties die worden ondersteund, zijn:

- Toekomstbestendig onderwijs en arbeidsmarkt door leven lang ontwikkelen. Ontwikkelen, toevoegen en moderniseren van infrastructuur voor onderwijs en opleiding(sentra), gekoppeld aan activiteiten voor opleiding en om- en bijscholing. Doel is de ondersteuning van de aansluiting met en overgangen op de arbeidsmarkt in de chemie. Onder meer de volgende acties worden ondersteund: ontwikkelen van ‘circulaire economie-modules’ voor werkenden i.s.m. onderwijs, realisatie van makerspaces/fieldlabs voor studenten en professionals, een Expertisecentrum Circular Engineering, en het verbeteren van onderwijscurricula (integreren van circulaire kennis, ontwikkelen van curricula of delen daarvan). Ook onderwijsfaciliteiten om op te leiden voor kansrijke crossovers met de chemie (denk aan crossover chemie-farmacie) passen hieronder.
- Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan in de groene chemie, te midden van een door de klimaattransitie veranderende sector.
- Aantrekken en behoud talent voor de groene chemie. Het gaat om hardware (infrastructuur) en ‘software’ om talent voor de groene chemie aan te trekken en te behouden. Het gaat onder meer om het aantrekken van zij-instromers (o.a. met een Talentenbureau), het aantrekken van jeugd (o.a. met een Talent Office, ondersteuning bij matching van vraag en aanbod), begeleiding van werkzoekenden, inzet op duurzame inzetbaarheid en vergroting van participatie op de arbeidsmarkt van vrouwen in de chemie.

De soorten acties voldoen aan het ‘Do No Significant Harm’ principe. Voor het merendeel is er, dankzij de aard van de acties geen sprake van een milieu-impact. Voor die acties die vergunningplichtig zijn, geldt dat de milieu-impact wordt beoordeeld door de daarvoor aangewezen instanties. Bovendien geldt dat acties alleen kunnen worden ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst (in termen van CO2-reductie en reductie van de uitstoot van andere schadelijke stoffen) per saldo positief uitpakt voor de regio. Het is aan subsidieaanvrager dit aan te tonen.

Voor relevante investeringen met een fysieke component dan wel ontwerp zal het New European Bauhaus-initiatief, dat de principes esthetisch, duurzaam en inclusief combineert, worden gerespecteerd.

De belangrijkste doelgroepen – artikel 22, lid 3, punt d), iii), van de GB-verordening

Het JTF gaat uit van een ‘ecosysteemaanpak’, voortbouwend op de Chemelot CircularHub (CCH). Doelgroepen:

- **Bedrijfsleven:** Het mkb (of kmo), incl. start- en scale-ups als primaire doelgroep in spoor 1 en 2. Deelname van grootbedrijf in projecten als cofinancier, observant of stakeholder is mogelijk, maar directe financiering aan het grootbedrijf is niet voorzien. De focus ligt op de chemie, maar samenwerking met aanpalende sectoren t.b.v. een groene chemie is ook voorzien (zie TJTP).
- **Kennis- en onderwijsinstellingen** (MBO, HBO, WO), o.a.:
  - Brightlands Chemelot Campus
  - AMIBM
  - Maastricht University
  - Kennis-As Limburg
- **Overheden:** gemeenten, provincie, arbeidsmarktregio’s, UWV.
- **Overige arbeidsmarktpartijen:** vakbonden, werkgeversorganisaties, regionale mobiliteitsteams (RMTs).
- **Arbeidsmarktdoelgroepen:** werkenden in de chemie en industrie, werkzoekenden, zij-instromers, scholieren en studenten, allen met een relatie met de klimaattransitie en binding met de regionale arbeidsmarkt.

Acties ter waarborging van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie - artikel 22, lid 3, punt d), iv), van de GB-verordening, en artikel 6 van de ESF+-verordening

Bij de uitvoering van dit Programma JTF 2021-2027 worden de horizontale beginselen nageleefd, zoals bedoeld in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (“VEU”) en in artikel 10 VWEU, met inbegrip van de beginselen subsidiariteit en evenredigheid als bedoeld in artikel 5 van het VEU. Hierbij wordt rekening gehouden met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit programma de horizontale beginselen naleven. Projecten moeten daarnaast voldoen aan de verplichtingen van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, en toegankelijkheid garanderen in overeenstemming met artikel 9 en met de wetgeving van de Unie tot harmonisering van toegankelijkheidseisen voor producten en diensten.

Indicatie van de beoogde specifieke gebieden, met inbegrip van het geplande gebruik van territoriale instrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), v), van de GB-verordening

Voor het JTF is de COROP-regio Zuid-Limburg (NUTS 3: NL423) geselecteerd: het grondgebied van de gemeenten Beek, Beekdaelen, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Maastricht, Meerssen, Simpelveld, Sittard-Geleen, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul, en Voerendaal . Dit betekent dat de regio Zuid-Limburg als zodanig centraal staat in het JTF-transitieplan, en dat de impact van JTF-acties in ieder geval duidelijk in de zestien gemeenten van het COROP-gebied Zuid-Limburg moet landen. Het terrein van Chemelot (gelegen in de gemeente Sittard-Geleen) is het duidelijke zwaartepunt binnen de JTF-inzet, en dan met name binnen de sporen 1 en 2.

De interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties – artikel 22, lid 3, punt d), vi), van de GB-verordening

Voor grensregio Zuid-Limburg is interregionale en grensoverschrijdende samenwerking een zeer relevant thema; dit geldt ook voor het JTF programma. Het chemiecluster Chemelot is via buisleidingen, spoor en weg verbonden met Rotterdam en Noord-Nederland, België (Antwerpen en Gent) en Noordrijn-Westfalen. Ook vindt er kennisuitwisseling en samenwerking op innovatie plaats met andere chemieclusters in het ARRA-cluster (Antwerpen-Rotterdam-Rijn-Ruhr-area).

Er wordt daarom met het JTF ruimte geboden aan interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties, waarbij de impact van acties uiteraard binnen het COROP-gebied Zuid-Limburg moet landen. Zowel de overige chemieclusters in Nederland (Moerdijk, Kanaalzone Gent-Terneuzen, Rotterdam) als de chemieclusters in Nordrhein-Westfalen (Duitsland) zijn daarbij natuurlijke samenwerkingspartners bij de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. Het JTF staat dan ook open voor samenwerking met deze partners. Ook op arbeidsmarktgebied is er ruimte voor samenwerking over regio- en landsgrenzen. We zetten in op maximale synergie, in afstemming met andere programma’s. Relevant zijn o.a. Interreg Nederland-Duitsland, Interreg Vlaanderen-Nederland,

Interreg Euregio Maas-Rijn (EMR), Interreg North West Europe, en EFRO en thematische fondsen (LIFE, Horizon).

Er vindt daarbij afstemming plaats met de programma-autoriteit in de regio Nordrhein-Westfalen over synergie en samenwerking tussen Zuid- Limburg en Nordrhein-Westfalen (en de diverse chemie- en industrieclusters daarbinnen) in de uitvoering van het JTF, de Interreg fondsen en andere fondsen.

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten – artikel 22, lid 3, punt d), vii), van de GB-verordening

Zuid-Limburg zet het JTF in de vorm van **subsidies** in:

- Inzet van biobased grondstoffen of recycelaat en processen o.b.v. hernieuwbare energie is weliswaar technisch mogelijk, maar is kostentechnisch nog ver verwijderd van klassieke fossiele chemie.
- Er is innovatie en uiteindelijk forse schaalvergroting van die groene chemie nodig (en verhoging van de kostprijs van ‘fossiele’ chemie) om uiteindelijk concurrerend te kunnen worden.
- Het punt waarbij je met de inzet van financiële instrumenten (leningen, garanties, kapitaaldeelname, e.d.) tot een concurrerend prijsniveau kunt komen, ligt nog een flink aantal jaren (flink langer dan de acceptabele terugverdiëntijd binnen de chemie) verder.
- Ook zijn er voldoende financiële instrumenten beschikbaar, o.a. Limburg Startup Capital Fund (Limburg Vroege Fase Fonds voor ‘proof of concept’, Seed Fonds Limburg voor doorontwikkeling), LIOF Participatiefonds, de fondsen van Brightlands Venture Partners voor o.a. bedrijven op Chemelot en InvestNL.

2.1.1.1.2. Indicatoren

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), GB-verordening, en artikel 8 van de EFRO- en CF-verordening

Tabel 2: Outputindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Streefcijfer (2029)
6	JSO8.1	JTF		EECO01	Totaal aantal deelnemers	personen	558,00	5.582,00
6	JSO8.1	JTF		RCO01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot,	ondernemingen	27,00	180,00

					groot)				
6	JSO8.1	JTF		RCO02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	ondernemingen	3,00	60,00	
6	JSO8.1	JTF		RCO04	Ondernemingen met niet-financiële steun	ondernemingen	24,00	120,00	
6	JSO8.1	JTF		RCO10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksorganisaties	ondernemingen	4,00	78,00	
6	JSO8.1	JTF		RCO67	Klaslokaalcapaciteit van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	personen	16,00	328,00	
6	JSO8.1	JTF		RCO101	Kmo's die investeren in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap	ondernemingen	2,00	35,00	
6	JSO8.1	JTF		PSOI 01	Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Systeemcomponenten	0,00	1,00	
6	JSO8.1	JTF		PSOI 02	Oplossingen voor elektriciteitsopslag	MWh	0,00	6,00	

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ii), van de GB-verordening

Tabel 3: Resultaatindicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID	Indicator	Meeteenheid	Uitgangs- of referentiewaarde	Referentiejaar	Streefcijfer (2029)	Gegevensbron	Opmerkingen
6	JSO8.1	JTF		RCR01	Banen gecreëerd in ondersteunde entiteiten	jaarlijkse VTE's	0,00	2021	83,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		RCR02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financieringsinstrumenten)	euro	0,00	2021	31.249.006,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		RCR03	Kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) die product- of procesinnovatie introduceren	ondernemingen	0,00	2021	63,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		EECR03	Deelnemers die na deelname een kwalificatie behalen	personen	0,00	2021	1.880,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		EECR04	Deelnemers die na deelname aan het werk zijn	personen	0,00	2021	811,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		RCR29	Geraamde broeikasgasemissies	ton CO2-	10.473,00	2021	7.331,00	eigen data	

						equivalent/jaar					
6	JSO8.1	JTF		RCR71	Jaarlijks aantal gebruikers van nieuwe of gemoderniseerde onderwijsvoorzieningen	gebruikers/jaar	0,00	2021	2.625,00	eigen data	
6	JSO8.1	JTF		RCR98	Kmo-personeel dat een opleiding in vaardigheden voor slimme specialisatie, industriële transitie en ondernemerschap voltooit (naar type vaardigheid: technisch, management, ondernemerschap, groen, overig)	deelnemers	0,00	2021	2.098,00	eigen data	

2.1.1.1.3. Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per interventietype

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), viii), van de GB-verordening

Tabel 4: Dimensie 1 — Interventiegebied

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
6	JSO8.1	JTF		010. Onderzoek en innovatie in kmo's, waaronder netwerkactiviteiten	2.844.939,41
6	JSO8.1	JTF		012. Onderzoek en innovatie in openbare onderzoekscentra, instellingen voor hoger onderwijs en kenniscentra, waaronder netwerkactiviteiten (industriële onderzoek, experimentele ontwikkeling, haalbaarheidsstudies)	2.844.939,41
6	JSO8.1	JTF		013. Digitalisering van kleine en middelgrote ondernemingen (met inbegrip van e-commerce, e-business en genetwerkte bedrijfsprocessen, digitale innovatiehubs, levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT, b2b)	2.815.226,00
6	JSO8.1	JTF		023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industriële transitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	6.586.883,01
6	JSO8.1	JTF		026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstellingen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	4.286.010,02
6	JSO8.1	JTF		027. Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co-creatie, gebruikers en vraag)	1.403.868,80
6	JSO8.1	JTF		028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	9.545.835,62

6	JSO8.1	JTF		053. Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag	1.645.022,71
6	JSO8.1	JTF		075. Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en een efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	8.067.908,16
6	JSO8.1	JTF		124. Infrastructuur voor beroepsonderwijs en -opleiding en volwasseneneducatie	2.871.530,39
6	JSO8.1	JTF		135. Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt voor langdurig werklozen	4.025.773,18
6	JSO8.1	JTF		136. Specifieke ondersteuning van werkgelegenheid bij jongeren en sociaaleconomische integratie van jongeren	703.806,46
6	JSO8.1	JTF		140. Ondersteuning voor aansluiting met en overgangen op de arbeidsmarkt	957.176,80
6	JSO8.1	JTF		141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	563.045,10
6	JSO8.1	JTF		142. Maatregelen ter bevordering van de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt en ter verkleining van de genderkloof op de arbeidsmarkt	703.806,46
6	JSO8.1	JTF		145. Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden	760.111,00
6	JSO8.1	JTF		146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	5.678.633,47
6	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 5: Dimensie 2 — financieringsvorm

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
6	JSO8.1	JTF		01. Subsidie	56.304.516,00
6	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 6: Dimensie 3 — territoriale uitvoeringsmechanismen en territoriale focus

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
6	JSO8.1	JTF		33. Andere benaderingen - Geen territoriale toespitsing	56.304.516,00
6	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

Tabel 7: Dimensie 6 – secundaire thema's ESF+

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)

Tabel 8: Dimensie 7 - ESF+*, EFRO, CF en JTF gendergelijkheidsdimensie

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	Code	Bedrag (in EUR)
6	JSO8.1	JTF		01. Genderstreefdoelen	703.806,00
6	JSO8.1	JTF		03. Genderneutraal	55.600.710,00
6	JSO8.1	Totaal			56.304.516,00

* In principe draagt 40 % van het ESF+ bij aan gendertracking. 100 % is van toepassing wanneer de lidstaat ervoor kiest gebruik te maken van artikel 6 van de ESF+-verordening

2.2. Prioriteiten technische bijstand

3. Financieringsplan

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), i), ii) en iii), artikel 112, leden 1, 2 en 3, en de artikelen 14 en 26 van de GB-verordening

3.1. Overdrachten en bijdragen (1)

Referentie: Artikelen 14, 26 en 27, van de GB-verordening

Programmawijziging in verband met	☐ bijdrage aan InvestEU
	☐ overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer
	☐ overdracht tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen

(1) Alleen van toepassing op programmawijzigingen overeenkomstig de artikelen 14 en 26, met uitzondering van aanvullende overdrachten naar het JTF overeenkomstig artikel 27 van de GB-verordening. De overdrachten hebben geen invloed op de jaarlijkse verdeling van financiële toewijzingen op MFK-niveau voor een lidstaat.

Tabel 15 A: Bijdragen aan InvestEU* (verdeling per jaar)

Bijdrage van		Bijdrage tot	Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	InvestEU-venster	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* Voor elk nieuw bijdrageverzoek worden in een programmawijziging de totale bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Tabel 15 B: Bijdragen aan InvestEU* (samenvatting)

Fonds	Regiocategorie	Duurzame infrastructuur a)	Innovatie en digitalisering b)	Kleine of middelgrote onderneming c)	Sociale investeringen en vaardigheden d)	Totaal (e)=(a)+(b)+(c)+(d)
Totaal						

* Cumulatieve bedragen voor alle bijdragen die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw bijdrageverzoek worden in een programmawijziging de totale bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Motivering, rekening houdend met de wijze waarop deze bedragen bijdragen tot de verwezenlijking van de in het programma geselecteerde beleidsdoelstellingen overeenkomstig artikel 10, lid 1, van de InvestEU-verordening

Tabel 16 A: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	Instrument	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

Tabel 16 B: Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer* (samenvatting)

Fonds	Regiocategorie	Totaal
Totaal		

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Overdrachten naar instrumenten in direct of indirect beheer - Motivering

Tabel 17 A: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar		Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* Overdracht naar andere programma's. Overdrachten tussen EFRO en ESF+ mogen alleen binnen dezelfde regiocategorie gebeuren.

Tabel 17 B: Overdrachten tussen EFRO, ESF+ en Cohesiefonds of naar een ander fonds of fondsen (samenvatting)

	EFRO			ESF+			CF	EFMZVA	AMIF	ISF	BMVI	Totaal
	Meer ontwikkeld	Transitie	Minder ontwikkeld	Meer ontwikkeld	Transitie	Minder ontwikkeld						
Totaal												

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

Overdrachten tussen fondsen in gedeeld beheer, met inbegrip van fondsen voor het cohesiebeleid - Motivering

3.2. JTF: toewijzing in het programma en overdrachten (1)

3.2.1. Toewijzing JTF aan het programma vóór overdrachten per prioriteit (waar relevant) (2)

Referentie: Artikel 27 van de GB-verordening

Tabel 18: JTF-toewijzing aan het programma overeenkomstig artikel 3, JTF-verordening, vóór overdrachten

JTF-prioriteit	Toewijzing JTF
Groningen-Emmen	144.638.358,00
IJmond	25.640.436,00
Groot-Rijnmond	25.640.436,00
Zeeuws-Vlaanderen	25.640.436,00
West-Noord-Brabant	25.640.436,00
Zuid-Limburg	25.640.436,00
Totaal	272.840.538,00

(1) De overdrachten hebben geen invloed op de jaarlijkse verdeling van financiële toewijzingen op MFK-niveau voor een lidstaat.

(2) Van toepassing op de eerste vaststelling van programma's met JTF-toewijzing.

3.2.2. Overdrachten naar het JTF als aanvullende steun (1) (waar nodig)

Overdracht naar JTF	☐ betreft interne overdrachten binnen het programma met JTF-toewijzing
	☐ betreft overdrachten van andere programma's naar het programma met JTF-toewijzing

(1) Deel in te vullen door ontvangend programma. Indien een door het JTF ondersteund programma aanvullende steun ontvangt (zie artikel 27 van de GB-verordening) binnen het programma en uit andere programma's, moeten alle tabellen in dit deel worden ingevuld. Bij de eerste vaststelling met JTF-toewijzing moet dit deel de in de partnerschapsovereenkomst voorgestelde voorlopige overdrachten bevestigen of corrigeren.

Tabel 18 A: Overdrachten naar het JTF binnen het programma (verdeling per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar							
Fonds	Regiocategorie	JTF-prioriteit*	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* JTF-middelen moeten worden aangevuld met middelen van EFRO of ESF+ van de regiocategorie waarin het betrokken gebied zich bevindt.

Tabel 18 B: Overdracht van EFRO- en ESF+-middelen naar het JTF binnen dit programma

Overdracht binnen het programma* (aanvullende steun) per regiocategorie	JTF-toewijzing in het programma* uitgesplitst naar regiocategorie, waarvan grondgebied in** (per JTF-prioriteit)	
	JTF-prioriteit	Bedrag

* Programma met JTF-toewijzing

** JTF-middelen moeten worden aangevuld met middelen van EFRO of ESF+ van de regiocategorie waarin het betrokken gebied zich bevindt.

Tabel 18C: Overdrachten naar het JTF van andere programma's (verdeling per jaar)

Overdrachten van		Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar							
Van fonds	Regiocategorie	JTF-prioriteit*	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal

* JTF-middelen moeten worden aangevuld met middelen van EFRO of ESF+ van de regiocategorie waarin het betrokken gebied zich bevindt.

Tabel 18D: Overdracht van EFRO- en ESF+-middelen van andere programma's naar het JTF in dit programma

Overdracht(en) van ander(e) programma('s)** per regiocategorie	Aanvullende steun aan het JTF in dit programma* aan grondgebied*** in een gegeven regiocategorie (per prioriteit)	
	JTF-prioriteit	Bedrag

* Programma met JTF-toewijzing dat aanvullende steun ontvangt van EFRO en ESF+.

** Programma dat voorziet in de aanvullende steun uit het EFRO en het ESF+ (bron).

*** JTF-middelen moeten worden aangevuld met middelen van EFRO of ESF+ van de regiocategorie waarin het betrokken gebied zich bevindt.

3.2.2. Overdrachten naar het JTF als aanvullende steun (1) (waar nodig)

Motivering voor de aanvullende overdracht uit het EFRO en het ESF+ op basis van de geplande interventietypes

Referentie: artikel 22, lid 3, punt d), ix), van de GB-verordening

3.3. Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie

Tabel 19 A: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, binnen het programma (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van Regiocategorie*	Overdrachten naar Regiocategorie*	Uitsplitsing per jaar			
		2025	2026	2027	Totaal

* Alleen van toepassing op het EFRO en het ESF+.

Tabel 19 B: Overdrachten tussen regiocategorieën als gevolg van de tussentijdse evaluatie, naar andere programma's (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van	Overdrachten naar	Uitsplitsing per jaar

Regiocategorie*	Regiocategorie*	2025	2026	2027	Totaal

* Alleen van toepassing op het EFRO en het ESF+.

3.4. Terugboekingen (1)

Tabel 20A: Terugboekingen (uitsplitsing per jaar)

Overdrachten van	Overdrachten naar		Uitsplitsing per jaar							
	Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
InvestEU of ander EU-instrument										

(1) Alleen van toepassing op programmawijzigingen voor middelen die zijn teruggeboekt van andere instrumenten van de Unie, met inbegrip van elementen van het AMIF, het ISF en het BMVI, in direct of indirect beheer, of van InvestEU.

Tabel 20B: Terugboekingen* (samenvatting)

Van	Aan					
	EFRO			ESF+		
InvestEU / instrument	Meer ontwikkeld	Transitie	Ontwikkeld	Meer ontwikkeld	Transitie	Ontwikkeld

* Cumulatieve bedragen voor alle overdrachten die tijdens de programmeringsperiode via programmawijzigingen zijn gedaan. Bij elk nieuw overdrachtverzoek worden in een programmawijziging de totale overgedragen bedragen voor elk jaar vastgesteld per fonds en per regiocategorie.

3.5. Financiële toewijzingen per jaar

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), i), van de GB-verordening, en de artikelen 3, 4 en 7 van de JTF-verordening

Tabel 10: Financiële toewijzingen per jaar

Fonds	Regiocategorie	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Totaal
							Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag	Flexibiliteitsbedrag	Financiële toewijzing zonder flexibiliteitsbedrag	Flexibiliteitsbedrag	
JTF* - Artikel 3 JTF-middelen		0,00	46.609.400,00	47.358.086,00	48.121.746,00	48.900.678,00	20.260.057,00	20.260.056,00	20.665.257,00	20.665.258,00	272.840.538,00
JTF - Artikel 4 JTF-middelen		0,00	173.736.020,00	176.526.740,00							350.262.760,00
JTF - Artikel 7 JTF-middelen in verband met artikel 3 JTF-middelen		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
JTF - Artikel 7 JTF-middelen in verband met artikel 4 JTF-middelen		0,00	0,00	0,00							0,00
Totaal JTF		0,00	220.345.420,00	223.884.826,00	48.121.746,00	48.900.678,00	20.260.057,00	20.260.056,00	20.665.257,00	20.665.258,00	623.103.298,00
Totaal		0,00	220.345.420,00	223.884.826,00	48.121.746,00	48.900.678,00	20.260.057,00	20.260.056,00	20.665.257,00	20.665.258,00	623.103.298,00

* Bedragen na de aanvullende overdracht naar het JTF

3.6. Totale financiële toewijzingen per fonds en nationale medefinanciering

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt g), ii), artikel 22, lid 6, en artikel 36 van de GB-verordening

Overdracht naar doelstelling “Investeren in werkgelegenheid en groei”: programma's die gebruikmaken van technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, GB-verordening, overeenkomstig de keuze die is gemaakt in de partnerschapsovereenkomst

Tabel 11: Totaal financiële toewijzingen per fonds en nationale bijdrage

Specifieke beleids-/JTF-doelstelling nummer of technische bijstand	Prioriteit	Grondslag voor berekening van de steun van de Unie	Fonds	Regiocategorie*	Uniebijdrage (a)=(b)+(c)+(i)+(j)	Uitsplitsing van EU-bijdrage				Nationale bijdrage (d)=(e)+(f)	Indicatieve uitsplitsing van de nationale bijdrage		Totaal (g)=(a)+(d)	Medefinanciering sppercentage (h)=(a)/(g)
						EU-bijdrage		Flexibiliteitsbedrag			Publiek (e)	Particulier (f)		
						zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt b)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt c)	zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt i)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt j)					
8	1	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		144.638.368,00	118.214.437,00	4.728.577,00	20.860.918,00	834.436,00	144.638.364,00	72.319.182,00	72.319.182,00	289.276.732,00	50,0000006914%
8	1	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		185.681.455,00	178.539.871,00	7.141.584,00			185.681.460,00	92.840.730,00	92.840.730,00	371.362.915,00	49,9999993268%
8	1	Totaal	JTF**		330.319.823,00	296.754.308,00	11.870.161,00	20.860.918,00	834.436,00	330.319.824,00	165.159.912,00	165.159.912,00	660.639.647,00	49,9999999243%
8	2	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		25.640.434,00	20.956.195,00	838.247,00	3.698.070,00	147.922,00	25.640.436,00	12.820.218,00	12.820.218,00	51.280.870,00	49,9999980500%
8	2	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		32.916.261,00	31.650.251,00	1.266.010,00			32.916.260,00	16.458.130,00	16.458.130,00	65.832.521,00	50,0000007595%
8	2	Totaal	JTF**		58.556.695,00	52.606.446,00	2.104.257,00	3.698.070,00	147.922,00	58.556.696,00	29.278.348,00	29.278.348,00	117.113.391,00	49,9999995731%
8	3	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		25.640.434,00	20.956.195,00	838.247,00	3.698.070,00	147.922,00	25.640.436,00	12.820.218,00	12.820.218,00	51.280.870,00	49,9999980500%
8	3	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		32.916.261,00	31.650.251,00	1.266.010,00			32.916.260,00	16.458.130,00	16.458.130,00	65.832.521,00	50,0000007595%
8	3	Totaal	JTF**		58.556.695,00	52.606.446,00	2.104.257,00	3.698.070,00	147.922,00	58.556.696,00	29.278.348,00	29.278.348,00	117.113.391,00	49,9999995731%
8	4	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		25.640.434,00	20.956.195,00	838.247,00	3.698.070,00	147.922,00	25.640.436,00	12.820.218,00	12.820.218,00	51.280.870,00	49,9999980500%
8	4	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		32.916.261,00	31.650.251,00	1.266.010,00			32.916.260,00	16.458.130,00	16.458.130,00	65.832.521,00	50,0000007595%
8	4	Totaal	JTF**		58.556.695,00	52.606.446,00	2.104.257,00	3.698.070,00	147.922,00	58.556.696,00	29.278.348,00	29.278.348,00	117.113.391,00	49,9999995731%
8	5	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		25.640.434,00	20.956.195,00	838.247,00	3.698.070,00	147.922,00	25.640.436,00	12.820.218,00	12.820.218,00	51.280.870,00	49,9999980500%
8	5	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		32.916.261,00	31.650.251,00	1.266.010,00			32.916.260,00	16.458.130,00	16.458.130,00	65.832.521,00	50,0000007595%
8	5	Totaal	JTF**		58.556.695,00	52.606.446,00	2.104.257,00	3.698.070,00	147.922,00	58.556.696,00	29.278.348,00	29.278.348,00	117.113.391,00	49,9999995731%

Specifieke beleids-/JTF-doelstelling nummer of technische bijstand	Prioriteit	Grondslag voor berekening van de steun van de Unie	Fonds	Regiocategorie*	Uniebijdrage (a)=(b)+(c)+(i)+(j)	Uitsplitsing van EU-bijdrage				Nationale bijdrage (d)=(e)+(f)	Indicatieve uitsplitsing van de nationale bijdrage		Totaal (g)=(a)+(d)	Medefinanciering percentage (h)=(a)/(g)
						EU-bijdrage		Flexibiliteitsbedrag			Publiek (e)	Particulier (f)		
						zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt b)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt c)	zonder technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt i)	voor technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, punt j)					
8	6	Totaal	JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		25.640.434,00	20.956.195,00	838.247,00	3.698.070,00	147.922,00	25.640.436,00	12.820.218,00	12.820.218,00	51.280.870,00	49,9999980500%
8	6	Totaal	JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		32.916.261,00	31.650.251,00	1.266.010,00			32.916.260,00	16.458.130,00	16.458.130,00	65.832.521,00	50,0000007595%
8	6	Totaal	JTF**		58.556.695,00	52.606.446,00	2.104.257,00	3.698.070,00	147.922,00	58.556.696,00	29.278.348,00	29.278.348,00	117.113.391,00	49,9999995731%
Totaal			JTF** - Artikel 3 JTF-middelen		272.840.538,00	222.995.412,00	8.919.812,00	39.351.268,00	1.574.046,00	272.840.544,00	136.420.272,00	136.420.272,00	545.681.082,00	49,9999994502%
Totaal			JTF** - Artikel 4 JTF-middelen		350.262.760,00	336.791.126,00	13.471.634,00			350.262.760,00	175.131.380,00	175.131.380,00	700.525.520,00	50,0000000000%
Algemeen totaal					623.103.298,00	559.786.538,00	22.391.446,00	39.351.268,00	1.574.046,00	623.103.304,00	311.551.652,00	311.551.652,00	1.246.206.602,00	49,9999997593%

* Voor EFRO en ESF+: minder ontwikkeld, overgang en meer ontwikkeld en, in voorkomend geval, speciale toewijzing voor ultraperifere en noordelijke dunbevolkte regio's. Voor het Cohesiefonds: niet van toepassing. Voor technische bijstand hangt de toepassing van regiocategorieën af van de selectie van het fonds.

** Geef de totale JTF-middelen aan, met inbegrip van de aanvullende steun die is overgedragen van het EFRO en het ESF+. De tabel mag de bedragen overeenkomstig artikel 7, van de JTF-verordening niet bevatten. In het geval van uit het JTF gefinancierde technische bijstand moeten de JTF-middelen worden opgesplitst in middelen die verband houden met de artikelen 3 en 4 JTF-verordening. Voor artikel 4 JTF-verordening is er geen flexibiliteitsbedrag.

4. Randvoorwaarden

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt i), van de GB-verordening

Tabel 12: Randvoorwaarden

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
1. Doeltreffende toezichtmechanismen van de markt voor overheidsopdrachten			Ja	Monitoringmechanismen voor alle overheidsopdrachten en de aanbesteding ervan in het kader van de fondsen overeenkomstig de Uniewetgeving inzake aanbestedingen. Dit vereiste omvat: 1. Regelingen om te zorgen voor de verzameling van doeltreffende en betrouwbare gegevens over procedures voor overheidsopdrachten boven de EU-drempels overeenkomstig de rapportageverplichtingen van de artikelen 83 en 84 van Richtlijn 2014/24/EU, en de artikelen 99 en 100 van Richtlijn 2014/25/EU.	Ja	• Aanbestedingswet 2012 (herzien per 1 juli 2016, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25) • TenderNed, https://www.tenderned.nl	Op 1 april 2013 is in Nederland de eerste versie van de Aanbestedingswet 2012 in werking getreden. Per 1 juli 2016 is deze wet herzien, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25. Artikel 2.132 van de Aanbestedingswet 2012 bepaalt dat de aanbestedende dienst over de gunning van een overheidsopdracht en de instelling van een dynamisch aankoopstelsel een proces-verbaal opstelt dat een aantal basisgegevens omvat, o.a. namen van de winnende bidder (lid 1h), het aantal initiële bidders (lid 1 c-e) en de contractuele waarde (lid 1b). Alle aanbestedende diensten zijn verplicht tot publicatie van hun aankondigingen van opdrachten en aankondigingen van gegunde opdrachten op het nationale platform TenderNed, indien de waarde van de opdracht gelijk is tot of boven de

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							EUdrempelwaarden. Op deze manier wordt voldaan aan criterium 1.
				2. Regelingen om ervoor te zorgen dat de gegevens ten minste de volgende elementen omvatten: a. Kwaliteit en intensiteit van de concurrentie: namen van de winnende inschrijvers, aantal initiële inschrijvers en contractuele prijs b. Informatie over de definitieve prijs na voltooiing en over de deelname van kmo's als rechtstreekse inschrijvers indien de nationale systemen dergelijke informatie verstrekken	Ja	• Aanbestedingswet 2012 (herzien per 1 juli 2016, o.a. ter implementatie van de richtlijn 2014/24 en 2014/25) • TenderNed, https://www.tenderned.nl • Onderzoeksrapport “Effecten van de Aanbestedingswet 2012, Perceel 1: Deelname MKB aan overheidsopdrachten en het Feitenonderzoek” • 2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019	2.a) idem criterium 1 2.b) In Nederland is het niet verplicht om de informatie genoemd onder criterium 2.b. te verzamelen. Niettemin wordt er onderzoek naar de participatie van MKB in aanbestedingen gedaan, bijvoorbeeld in een onderzoek van 2015 over de Effecten van de Aanbestedingswet 2012 en de deelname MKB aan overheidsopdrachten. Hieruit bleek o.a. dat in 2014 63% van alle aanbestedingen boven de EU-drempels werden toegekend aan MKBs. In 2021 verscheen de tweede editie van het rapport, “2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019”, ivm de monitoringsrapportage aanbesteden (art 83 en 85).
				3. Regelingen om te zorgen voor de monitoring en de analyse van de gegevens door de bevoegde nationale autoriteiten in overeenstemming met artikel 83, lid 2, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 2, van Richtlijn 2014/25/EU	Ja	• 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING	De Memorie van Toelichting bij de wijziging van de aanbestedingswet 2012 legt het met betrekking tot de invulling van artikel 83 (2)/99(2) uit dat er verschillende controlemechanismen zijn voor de rechtmatige toepassing van de

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							aanbestedingsregels. Er zijn mogelijkheden voor toezichthoudende autoriteiten of structuren om problemen aan te kaarten bij instanties als de Ombudsman of het parlement. Er zijn geen belemmeringen om, binnen de grenzen van het procesrecht, problemen voor te leggen aan de rechter. Op grond van artikel 83 en 85 van de Aanbestedingsrichtlijn levert Nederland elke drie jaar een toezichtrapport aan de EC aan.
				4. Regelingen om de resultaten van de analyse beschikbaar te maken voor het publiek in overeenstemming met artikel 83, lid 3, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 3, van Richtlijn 2014/25/EU	Ja	• 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING • Procurement Monitoring Report of the Netherlands, laatste versie van 2021 (eerdere versie: 2018) • 2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019	De Memorie van Toelichting over de wijziging van de aanbestedingswet 2012 legt met betrekking tot artikel 83 (3)/99(3) uit dat de uitkomsten van accountscontroles openbaar worden gemaakt. Eveneens worden deze uitkomsten gebruikt ihkv op te stellen toezichtsrapporten. Zie ook publicatie van het ‘Public Procurement Monitoring Report of the Netherlands’ (mei 2021) en de ‘2021 Monitor Aanbestedingen in Nederland 2017-2019’ (mei 2021). Beide documenten zijn ook gepubliceerd als

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							onderdeel van de brief aan de Tweede Kamer “Programma Beter Aanbesteden, onderzoek inkoopvolume en monitoringsrapportage”. Artikel 4.12a van de Aanbestedingswet geeft invulling aan artikel 83(3): aanbestedende diensten zijn verplicht om processen-verbaal van alle gegunde overheidsopdrachten en ingestelde dynamische aankoopssystemen, op diens verzoek, te verstrekken aan de Minister van Economische Zaken.
			Ja	5. Regelingen om ervoor te zorgen dat alle informatie die wijst op vermoedelijke manipulatie wordt meegedeeld aan de bevoegde nationale instanties in overeenstemming met artikel 83, lid 2, van Richtlijn 2014/24/EU en artikel 99, lid 2, van Richtlijn 2014/25/EU	Ja	• Mededingingswet • 34 329 Wijziging van de Aanbestedingswet 2012 in verband met de implementatie van aanbestedingsrichtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU, Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING • Informatiefolder “Betaal niet teveel...ziet u afspraken tussen bedrijven bij aanbestedingen? Meld ze bij ACM” • Informatie van de ACM over collusie bij aanbestedingen(zie hier)	De Mededingingswet heeft als doel de concurrentie te bevorderen. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) handhaaft de wet en heeft als taak overtredingen van de Mededingingswet en het EU-Verdrag op te sporen. Op basis van deze wet, de Aanbestedingswet 2012, de Wet op het financieel toezicht en uitvoerende regelingen ziet de ACM erop toe dat marktdeelnemers zich houden aan de regels voor concurrentie en marktwerking. De ACM helpt aanbestedende diensten bij het herkennen van afstemming tussen

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							concurrenten bij inkooptrajecten. Om verboden afspraken tussen bedrijven te herkennen wordt op de website van ACM informatie gepubliceerd. Evenzo is er een meldpunt ingericht waar anonieme meldingen gedaan kunnen worden. Bovendien zijn de gegevens in TenderNed openbaar en dus ook beschikbaar voor de ACM. TenderNed is een onderdeel van PIANOo (expertisecentrum aanbesteden). ACM werkt nauw samen met PIANOo. Zie ook criterium 3.
2. Middelen en capaciteit voor de effectieve toepassing van de staatssteunregels			Ja	De beheersautoriteiten hebben de instrumenten en de capaciteit om de naleving van de staatssteunregels te controleren: 1. Voor ondernemingen in moeilijkheden en ondernemingen die aan een terugvorderingsverplichting zijn onderworpen.	Ja	artikel 2 van Verordening (EU) 651/2014	Onderneming in moeilijkheden In ieder aanvraagformulier voor ondersteuning uit de fondsen wordt de aanvrager – in het geval van een consortium alle deelnemers - gevraagd of de betreffende onderneming in moeilijkheden verkeert volgens de definitie van artikel 2 van Verordening (EU) 651/2014. Hiertoe moet een formulier met een verklaring ‘geen financiële moeilijkheden’ worden ingevuld en ondertekend. Dit wordt beoordeeld door de

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							managementautoriteit aan de hand van de jaarrekening. Voor de beoordeling van ondersteuning uit EFRO kan ook gebruik gemaakt worden van ARACHNE. Ondernemingen waartegen een vordering loopt In ieder aanvraagformulier wordt de aanvrager gevraagd of er tegen de betreffende onderneming een bevel tot terugvordering van steun uitstaat. Er wordt door de managementautoriteit vooral gesteund op deze verklaring van de aanvrager. Gezien het zeer geringe aantal terugvorderingen wordt voor een pragmatische insteek gekozen. Hierbij neemt ook het Interdepartementaal Steun Overleg (ISO) een rol in. Zodra het ISO over een terugvorderingsbevel geïnformeerd is, kunnen de managementautoriteiten hierover geïnformeerd worden.
			Ja	2. Door toegang tot deskundig advies en richtsnoeren inzake staatssteun die worden verstrekt door deskundigen van lokale of nationale instanties.	Ja	Interdepartementale afspraken 2017 (in het bijzonder afspraak 11): https://wetten.overheid.nl/BWBR0040099/2017-10-21	In 2017 zijn in Nederland de interdepartementale afspraken inzake staatssteun geactualiseerd. In afspraak 11 staan de taken van het

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							Interdepartementaal Steun Overleg (ISO) beschreven. Hier is onder meer vastgelegd dat het ISO op verzoek adviezen kan geven over staatssteunvraagstukken aan ministeries, decentrale overheden, interdepartementale gremia of onderdelen daarvan. In voorkomend geval zal het ISO zich verstaan met andere commissies binnen de Rijksdienst die belast zijn met het geven van adviezen op juridisch gebied, zoals bijvoorbeeld de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER). Hiermee wordt gewaarborgd dat de managementautoriteiten toegang hebben tot advies van staatssteun experts op nationaal niveau. Verder heeft het landelijke kenniscentrum 'Europa decentraal' het Coördinatiepunt Staatssteun (CPS) ingericht en biedt ondersteuning aan decentrale overheden bij het doen van kennisgevingen.
3. Effectieve toepassing en uitvoering van het EU-Handvest van			Ja	Er is voorzien in doeltreffende mechanismen om de naleving van het Handvest van de grondrechten van de Europese	Ja	Handvest grondrechten: https://ecer.minbuza.nl/ecer/eu-essentieel/handvest-grondrechten	Teneinde ervoor zorg te dragen dat de bepalingen uit het Handvest worden nageleefd door de programma's ondersteunt uit de fondsen gebruikt

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
de grondrechten				Unie (“het Handvest”) te waarborgen, waaronder:			Nederland de Richtsnoeren voor de eerbiediging van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie bij de tenuitvoerlegging van de Europese Structuur- en investeringsfondsen (hierna: de Richtsnoeren).
				1. Regelingen om ervoor te zorgen dat programma’s die worden ondersteund door de fondsen en de uitvoering ervan de relevante bepalingen van het Handvest naleven.			
				2. Regelingen voor rapportage aan het monitoringcomité over gevallen van door de fondsen gesteunde acties die niet conform zijn met het Handvest en klachten met betrekking tot het Handvest die zijn ingediend volgens de overeenkomstig artikel 69, lid 7, van de GB-verordening ingestelde regelingen.	Ja	Klachtenprocedure algemeen: https://mensenrechten.nl/nl/college-voor-jou	Klachten over de niet-naleving van het Verdrag kunnen in Nederland centraal bij het College voor de Rechten van de Mens ingediend worden. In alle Monitoringscomité ’s zit op basis van Artikel 34 van de CPR een vertegenwoordiger die o.a. de naleving van het Handvest onder zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Dit lid heeft de rol om de beheers autoriteit actief te bevragen over naleving van het Handvest in het programma. Tenminste een keer per jaar wordt dit punt op de agenda van het Monitoringscomité geagendeerd.
4. Uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCPRD) in overeenstemming met Besluit 2010/48/EG van de Raad.			Ja	Er is voorzien in een nationaal kader voor de uitvoering van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap (UNCPRD), met onder meer: 1. Meetbare doelstellingen, gegevensverzameling en toezichtmechanismen.	Ja	• VN-Verdrag (ratificatie NL juni 2016) • Jaarlijkse rapportage rapportage over de naleving van het VN-verdrag handicap in Nederland • Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte • Wet Banenafpraak/Quotumwet , kennisdocument voorjaar 2020. • Programma Iedereen onderweg: Vernieuwingsagenda	In juni 2016 heeft Nederland het VN-Verdrag inzake rechten van personen met een handicap geratificeerd. De regering heeft in overleg met personen met een beperking en organisaties die een rol spelen bij de implementatie van het VN-verdrag het programma “Onbeperkt Meedoen” opgezet. Het programma omvat concrete doelen en een tijdspad voor de geplande activiteiten. Eenmaal per jaar wordt een voortgangsrapportage gerapporteerd aan de Tweede Kamer, waarbij de behaalde doelstellingen in vastgestelde

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
						doelgroepenvervoer en openbaar vervoer • Rapport Inzicht in Inclusie (2018) • Programma VN-verdrag Onbeperkt meedoen!: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/06/01/programma-vn-verdrag-onbeperkt-meedoen	indicatoren worden gerapporteerd. Deze voortgangsrapportages worden tevens aan het VN-Comité gerapporteerd. Het programma sluit aan bij Nederlandse wetgeving, die stelt dat de overheid een rol heeft in het bevorderen van voldoende werkgelegenheid, waaronder voor mensen met een beperking. In de Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronische ziekte is het VN Verdrag bij wet uitgewerkt. Aanvullend zijn er sinds 2015 ook de Wet Banenafpraak en Quotumwet en is in 2019 het programma ‘Iedereen onderweg’ ingevoerd. Door Het College voor de Rechten van de Mens worden ook regelmatig onderzoeksrapporten gepubliceerd, zoals “Inzicht in Inclusie”(2018).
				2. Regelingen om ervoor te zorgen dat het beleid, de wetgeving en de normen inzake toegankelijkheid naar behoren tot uiting komen in de voorbereiding en de uitvoering van de programma's.	Ja	• Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid • Onbeperkt Meedoen (programma)	In het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid wordt bepaald dat overheidssites moeten voldoen aan toegankelijkheidseisen zoals vastgelegd in EN 301 549/WCAG 2.1 en daarover verantwoordelijkheid moeten afleggen in een gepubliceerde

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							toegankelijkheidsverklaring om aan toegankelijkheidsvereisten te voldoen. Eveneens vonden tijdens de 2021-27 programmavoorbereiding openbare consultaties plaats om toe te zien op de vereisten. Bij de programma's die meer gericht zijn op individuele begunstigde (bv. ESF+) zijn deskundigen actief betrokken bij de programmavoorbereiding en ook de implementatie. Door doelgerichte trainingen worden de programma-autoriteiten alsook de begunstigten ondersteund om aan de vereisten te voldoen. Zie ook het programma "Onbeperkt Meedoen" zoals onder criterium 1 beschreven. Dit programma richt zich op alle vereisten van het verdrag.
				3. Regelingen voor rapportage aan het monitoringcomité over gevallen van door de fondsen gesteunde acties die niet conform zijn met het UNCRPD en klachten met betrekking tot het UNCRPD die zijn ingediend volgens de overeenkomstig artikel 69, lid 7, ingestelde regelingen.	Ja	Klachtenprocedure algemeen: https://mensenrechten.nl/nl/collegevoor-jou	Klachten over de niet-naleving van het Verdrag kunnen in Nederland centraal bij het College voor de Rechten van de Mens ingediend worden. In alle Comités van Toezicht zit (op basis van artikel 39 van de CPR) een vertegenwoordiger die o.a. de naleving

Randvoorwaarde	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarde	Criterium	Naleving van criteria	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
							van het VN-verdrag onder zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Dit lid heeft de rol om de managementautoriteit actief te bevragen over naleving van het VN-verdrag in het programma. Tenminste een keer per jaar wordt dit punt op de agenda het Comité van Toezicht geagendeerd. De aanvragers binnen de CPR-fondsen dienen te tekenen voor naleving van de rechtsbeginselen (zoals het niet uitsluiten op grond vna geslacht of handicap). Indien naar voren komt dat dit niet het geval is, zal dit worden gemeld in verslagen bij de jaarlijkse afsluiting en worden voorgelegd aan het Comité van Toezicht en kan er een proportionele korting van de subsidie worden voorgenomen.

5. Programma-autoriteiten

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt k), en de artikelen 71 en 84 van de GB-verordening

Tabel 13: Programma-autoriteiten

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling	Naam contactpersoon	Functie	E-mail
Beheerautoriteit	Ministerie SZW/DSU/UVB	Reyhan Cephe		rcephe@minszw.nl
Auditautoriteit	ADR	Ron Berendsen		r.j.m.berendsen@minfin.nl
Instantie die betalingen van de Commissie ontvangt	Ministerie SZW/DSU/UVB	Martin de Vries		MdVries@minszw.nl
Instantie die betalingen van de Commissie ontvangt in geval van technische bijstand in het kader van artikel 36, lid 5, van de GB-verordening	Ministerie SZW/DSU/UVB	Martin de Vries		MdVries@minszw.nl

Verdeling van de terugbetaalde bedragen voor technische bijstand uit hoofde van artikel 36, lid 5, van de GB-verordening indien meerdere instanties zijn aangewezen om betalingen van de Commissie te ontvangen

Referentie: Artikel 22, lid 3, van de GB-verordening

Tabel 13 A: Het aandeel van de in artikel 36, lid 5, punt b), van de GB-verordening vermelde percentages dat zou worden vergoed aan de instanties die betalingen van de Commissie ontvangen indien technische bijstand wordt verstrekt uit hoofde van artikel 36, lid 5 (in procentpunten)

6. Partnerschap

Referentie: artikel 22, lid 3, punt h), van de GB-verordening

Voor een succesvolle klimaattransitie is voldoende draagvlak voor het realiseren van de transitie van wezenlijk belang. De klimaattransitie zal ingrijpende gevolgen hebben op de leefomgeving, de economie, de werkgelegenheid en het milieu voor de huidige en toekomstige generaties. Om een rechtvaardige transitie te realiseren is het van essentieel belang dat verschillende maatschappelijke en sociale groepen binnen de samenleving meebeslissen over het klimaatbeleid en de gewenste interventies.

Betrokkenheid tijdens de voorbereiding

Elke regio heeft bij het opstellen van haar transitieplan op eigen wijze partijen betrokken in de voorbereidingen. De samenstelling van deze betrokkenheid verschilt per regio, maar betreft provincies, gemeenten, partijen uit het maatschappelijk middenveld, bedrijven, sociale partners, onderwijsinstellingen en jongerenorganisaties. Elke regio heeft daarna het transitieplan voorgelegd in een schriftelijke consultatieronde en zijn er diverse stakeholder bijeenkomsten geweest. De samenstelling en vorm is per regio verschillend. Daarnaast is vanuit het Rijk ook overleg gevoerd met medeoverheden, maatschappelijke en sociale partners over de invulling van het JTF-Programma. Voor de volledige lijst van betrokken partijen bij de regio zie bijlage.

Betrokkenheid tijdens de uitvoering en monitoring

Ook in de uitvoering blijven partners betrokken. De volgende gremia zijn betrokken bij de uitvoering, toezicht en evaluatie van het programma:

- Regionale stuurgroep
- Comité van Toezicht
- Deskundigencommissie

Regionale Stuurgroepen

Elke regio richt voor de uitvoering van het JTF een regionale stuurgroep in. De regionale stuurgroepen zijn een representatieve vertegenwoordiging van meest relevante stakeholders zowel voor het economische en arbeidsmarktdeel. Daarnaast kunnen andere relevante partijen en instellingen deelnemen aan de stuurgroep. Tevens levert elke regionale stuurgroep één afgevaardigde in het Monitoring Comité.

Onder de verantwoordelijkheid van de regionale stuurgroepen valt o.a. het vaststellen van de openstellingsstrategieën met daarin de wijze en tijdstippen van de openstelling. Ook worden de monitoring rapportages van bestedingen besproken in de regionale stuurgroepen om vervolgens via het uitvoeringsoverleg te worden voorgelegd aan het Monitoring Comité. Daarnaast stellen de regionale stuurgroepen ook een deskundigen commissie voor die vervolgens door de minister van SZW wordt ingesteld.

Monitoringscomité

Voor de uitvoering van het JTF-programma wordt een monitoringscomité ingesteld die uitvoering geeft aan de taken zoals gesteld in artikel 40 van de Gemeenschappelijke Bepalingen Verordening 2021-2027. Voor het JTF wordt een nieuw comité ingesteld bestaande uit in ieder geval:

- Vertegenwoordiger werkgever

- Vertegenwoordiger werknemer
- Vertegenwoordigers JTF-regio's
- Vertegenwoordiger kennisinstellingen
- Vertegenwoordiger onderwijsinstellingen
- Vertegenwoordiger milieuorganisatie
- Vertegenwoordiger jongerenorganisatie
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- Maatschappelijke middenveld

Deskundigencommissie

Voor elk van de zes regio's zal een expertgroep van onafhankelijke deskundigen op de terreinen van het JTF-programma ingesteld worden. Deze commissie zal de inhoudelijke en eventuele vergelijkende beoordeling van projectaanvragen uitvoeren. Nadat aanvragen door de Intermediaire Instanties zijn getoetst op volledigheid en op passendheid aan het territoriale rechtvaardige transitieplan en het JTF-programma, beoordeelt de deskundigencommissie de kwaliteit van de aanvragen en geeft zij een zwaarwegend advies aan de intermediaire instantie op basis van de kwalitatieve rangschikking van de aanvragen. De criteria voor de selectie van deskundigen in de commissie zijn:

- Onafhankelijkheid; geen betrokkenheid bij aanvragers.
- Deskundigheid: inhoudelijke expertise op het/de terrein(en) van het programma.

De deskundigencommissie wordt benoemd door de Intermediaire Instantie in samenspraak met de beheerautoriteit en op advies van het monitoringscomité.

Betrokkenheid tijdens de evaluatie

Voor de evaluatie van het JTF-programma wordt het evaluatieplan JTF 2021-2027 opgesteld en uitgevoerd. Voor elk onderzoek in het kader van dit evaluatieplan wordt een begeleidingscommissie ingesteld ter begeleiding van het onderzoek. De samenstelling van de begeleidingscommissie wordt bepaald aan de hand het type onderzoek dat plaatsvindt, maar zal in ieder geval bestaan uit relevante stakeholders vanuit het maatschappelijke middenveld.

Code of conduct on partnership

Hierbij is de 'code of conduct on Partnership' (Verordening (EU) Nr. 240/2014 in acht genomen. Hier wordt op de volgende manier invulling aan gegeven:

- Er wordt transparantie betracht over welke partners zijn geconsulteerd in de voorbereiding (Bijlage transitieplan en dit hoofdstuk) en in de uitvoering (website van de Beheerautoriteit en Intermediaire instanties).
- Partners zijn voorzien van voldoende informatie en hebben voldoende tijd gehad om te reageren in de consultatie
- Partners zijn in alle fasen betrokken: Programmavoorbereiding, uitvoering, monitoring en

evaluatie.

- Ondersteuning van capacity building: Bij de totstandkoming van de transitieplannen is geconstateerd dat er een reeds sterke regionale infrastructuur is ter bevordering van sociaaleconomisch beleid. Er wordt daarom weinig aanleiding gezien om aan ‘capacity building’ te doen. Wel wordt vanuit de Beheerautoriteit en de Intermediaire instanties gerichte ondersteuning en advies gegeven aan potentiële aanvragers, door middel van informatiebijeenkomsten, workshops, events, online voorlichten en communicatiemiddelen (Zie hoofdstuk 7)
- Platforms om te leren van goede praktijken: het is belangrijk om kennisuitwisseling tussen de regio’s te bevorderen en zal er gedurende de looptijd van het programma geïnvesteerd worden in het delen van kennis en goede praktijken tussen de regio’s. Daarnaast is het van belang dat andere regio’s zijnde niet geselecteerd voor het JTF ook kennis nemen van de goede praktijken die opgedaan zijn uit het JTF. Hiervoor zullen leercirkels en events worden opgezet ten behoeve van kennisdeling.

7. Communicatie en zichtbaarheid

Referentie: Artikel 22, lid 3, punt j), van de GB-verordening

Communicatiedoelstellingen

Voor de programmaperiode 2021-2027 is een gemeenschappelijke communicatiestrategie van de Europese Structuur-, Investerings-, Migratie- en Veiligheidsfondsen 2021-2027 opgesteld door de communicatieadviseurs van deze fondsen. De communicatiestrategie JTF is daar een uitwerking van. De strategie bevat de volgende doelstellingen:

- Zichtbaarheid geven aan het programma en de projecten.
- Onderstrepen van het belang van de bijdrage van Europees geld aan de klimaattransitie. Laten zien wat er met Europees geld gebeurt en vooral wat de resultaten zijn.
- Faciliteren van de begunstigden bij hun communicatieverplichtingen en communicatie-activiteiten. Dit geldt met name voor strategische projecten of projecten die een grote maatschappelijke impact hebben.

De Intermediaire Instanties leggen eigen accenten. Zij maken voor JTF 2021-2027 een specifieke communicatiestrategie/communicatieplan met regionale accenten. Deze deelplannen komen tot stand na consultatie van de stakeholders: immers, iedere regio heeft eigen uitdagingen en kansen.

Doelgroepen

1. (Potentiële) begunstigden
2. Stakeholders
3. Publieke doelgroepen
  1. De politiek (decisionmakers op lokaal-regionaal-landelijk-Europees niveau).
  2. Het grote publiek (Nederlandse burgers).

Strategische projecten of projecten met grote impact

Bij de publieke doelgroepen is vaak weinig bekend over resultaten van Europese programma's en de impact op onze samenleving. Strategische projecten of projecten met grote impact vragen om aanvullende communicatie-inspanningen. Via een cross-mediale aanpak wordt het belang van Europese Programma's en de resultaten en effecten van deze projecten, belicht. Begunstigden, Intermediaire Instanties en de Beheerautoriteit werken hierbij nauw samen.

Landelijke samenwerking

Om het effect van onze communicatie-inspanningen bij publieke doelgroepen te versterken, wordt op lidstaatniveau samengewerkt. In de gezamenlijke communicatie over resultaten stellen we projecten en eindgebruikers centraal omdat dat de geloofwaardigheid van onze boodschap vergroot. We communiceren over 'Europa' of 'Just Transition Fund' (Ondertitel: Fonds voor een rechtvaardige transitie). Op de websites van de Beheerautoriteit, Intermediaire Instanties en daar waar dat relevant en functioneel is, vermelden we de volgende tekst:

Het JTF is een nationaal programma vanuit de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De uitvoering ligt bij drie intermediaire instanties.

Communicatiekanalen: cross-mediale aanpak

Europa communiceren vanuit de projecten is in voorgaande programmaperiodes succesvol gebleken om de betekenis van Europese steun en de resultaten van projecten onder de aandacht te brengen van het grote publiek. Daarnaast biedt JTF kansen om de inzet van de regio's/overheden voor het voetlicht te brengen. Stakeholders van (regionale) overheden, bestuurders, statenleden en raadsleden kunnen hierbij ook een rol hebben.

Storytelling is ook hierbij een geschikte manier om het belang van Europese steun en de resultaten ervan op aansprekende manier te delen.

1) Programmawebpage van de intermediaire instanties

De website van Beheerautoriteit Uitvoering Van Beleid bevat algemene informatie over het Just Transition Fund en documentatie die voor geheel Nederland van toepassing is. Voor specifieke regionale onderdelen verwijst de website naar de Intermediaire Instanties voor informatie per specifieke regio. De websites worden zo ingericht dat informatie voor een (potentiële) begunstigde en intermediair snel vindbaar is in begrijpelijke taal en met zichtbare actuele projecten.

2) Nationaal webportaal

De website www.europaomdehoek.nl zorgt dat het grote publiek in één oogopslag toegang heeft tot de websites van alle beheer- en managementautoriteiten die in Nederland verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van Europese regelingen. Op deze website staan de meest in het oog springende projecten.

3) Online Media

Denk hierbij aan:

- Exposure via sociale media van de Intermediaire Instanties en Europa om de hoek: linkedIn, twitter, facebook en Instagram. Indien relevant en functioneel gebruikmaken van de socials van de Beheerautoriteit en van de departementen van EZK en SZW.
- Digitale nieuwsbrief.
- Externe kanalen programmapartners, Europa om de hoek en EC.
- Webinars.

4) Evenementen

Bijvoorbeeld:

- Werkbezoeken van bewindspersonen, EU-commissarissen, lokale bestuurders.
- Publiciteitsmomenten rondom mijlpalen bij strategische projecten.

5) Print media

Bijvoorbeeld:

- Factsheets over openstellingen.
- Advertorials in relevante bladen. Bijvoorbeeld in samenwerking met de Europese Commissie Vertegenwoordiging Nederland.
- Artikelen en persberichten.

Indicatoren voor monitoring en evaluatie van communicatie

- Projecten volgen
- Aantal bezoekers op de websites
- Volgers, bereik en interactie op onze sociale mediakanalen
- Klanttevredenheidsonderzoek gedurende de looptijd
- Oplage en bereik bij print- en mediacampagnes
- Het aantal nieuwsberichten

Communicatiebudget

Het indicatief communicatiebudget voor JTF over 2021-2027 is € 1.878.000. Per jaar is dat € 208.666. De verdeelsleutel is $\frac{1}{4}$ Rijk, $\frac{3}{4}$ Intermediaire Instanties.

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Referentie: Artikelen 94 en 95 van de GB-verordening

Tabel 14: Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en niet aan kosten gekoppelde financiering

Beoogd gebruik van de artikelen 94 en 95, GB-verordening	Ja	Nee
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages per prioriteit overeenkomstig artikel 94 van de GB-verordening	☒	☐
Vanaf de goedkeuring zal in het kader van het programma gebruik worden gemaakt van de vergoeding van de Uniebijdrage op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten overeenkomstig artikel 95 van de GB-verordening	☐	☒

Aanhangsel 1: Bijdragen van de Unie op basis van eenheidskosten, vaste bedragen en vaste percentages

A. Samenvatting van de belangrijkste elementen

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
1	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		24,00%	141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55
1	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
1	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800
1	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
1	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	141. Ondersteuning voor arbeidsmobiliteit	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%
2	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat		24,00%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituti	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
		voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs			ngen, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's						
2	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
2	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800
2	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
2	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	026. Steun voor innovatieclusters, onder meer tussen ondernemingen, onderzoeksinstituten, overheidsinstanties en bedrijfsnetwerken, voornamelijk ten behoeve van kmo's	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%
3	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en		24,00%	146. Ondersteuning voor de	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
		milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs			aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen						
3	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
3	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800
3	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
3	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%
4	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		24,00%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55
4	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de		6,00%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
		streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs				specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen					
4	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800
4	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
4	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	023. Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%
5	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		24,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55
5	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
5	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800
5	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
5	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	146. Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%
6	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		24,00%	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	SCO1		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	€55
6	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	SCO2		Gedeclareerde uren	Uren	Eenheidskosten	67
6	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		6,00%	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	SCO3		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	7800

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het geraamde aandeel van de totale financiële toewijzing binnen de prioriteit waarop de SCO zullen worden toegepast in %	Soort(en) concrete actie		Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding		Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Soort SCO (standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages)	Bedrag (in EUR) of percentage (in geval van vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenopties
					Code(1)	Beschrijving	Code(2)	Beschrijving			
6	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		1,00%	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	SCO4		Gedeclareerde maanden	Maanden	Eenheidskosten	9600
6	JTF	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs		0,30%	028. Technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs	SCO5		Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW	Euro's	Vast percentage	1%

(1) Dit verwijst naar de code voor de interventiegebiedsdimensie in tabel 1 van bijlage I bij de GB-verordening en bijlage IV bij de EFMZVA-verordening.

(2) Dit verwijst naar de code van een gemeenschappelijke indicator, indien van toepassing.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO1
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdspad voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor typen projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per prioriteit, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing. Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Het gaat om projecten waarbij een product, dienst of proces wordt ontwikkeld, doorontwikkeld, gedemonstreerd of in een pilotsituatie wordt getest. Dan wel om samenwerkingsprojecten die er op gericht zijn het innovatie-ecosysteem te versterken. Voor projecten met een arbeidsmarktcomponent gaat het ook om ontwikkelprojecten, zoals de ontwikkeling van omscholingstrajecten of opleidingsprogramma's. Ontwikkelprojecten komen voor in alle sporen. Het gaat dus niet om investeringsprojecten of investeringen in productie. De duur van de projecten is variabel, de meeste projecten duren gemiddeld twee tot vijf jaar. Het type begunstigden kan breed zijn maar bedrijven vormen het overgrote deel. Alle personeelskosten, behalve die van kennisinstellingen die gebruik maken van de nationale IKS-systematiek*, van alle projecten die zijn aan te merken als ontwikkelprojecten binnen het programma, worden gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Vaak is sprake van een samenwerkingsproject in de keten. Het type personeel dat wordt ingezet is qua niveau en beloning redelijk gelijksoortig, vandaar dat op grond van een forse historische dataset van het huidige EFRO-programma ook bleek dat tot gemiddelde tarieven kon worden gekomen. Voor ontwikkelwerk worden doorgaans HBO/WO geschoolde mensen ingezet, zowel aan de technische als proceskant. Los van de externe investeringen, waarop deze standaardprijs geen betrekking heeft, geldt daarvoor dat het type personeel dat begunstigden inzetten vergelijkbaar is qua werk- en denkniveau. Voor alle type acties gaat het vanwege dit type werk om de inzet van personeel op met name HBO/WO-niveau of vergelijkbaar werk- en denkniveau. Andere niveaus zijn niet uitgesloten, het gaat om duiding dat het om een vaak gelijkwaardig niveau personeel gaat dat voor dit type projecten wordt ingezet. De SCO's zijn bepaald op basis van de gemiddelde personele kosten uit de historische dataset. Hierbij zijn de loonkosten van de organisaties die gebruik maken van IKS buiten beschouwing gelaten. In de dataset zijn loonkostengegevens

	opgenomen van verschillende type organisaties, zoals MKB en kennisinstellingen, maar ook van stichtingen, overheidsorganisaties en grote ondernemingen. Deze organisatievormen zullen ook de concrete acties binnen het JTF programma uitvoeren en het aandeel van de diverse type begunstigden in de uitvoering van het JTF programma zal naar verwachting niet wezenlijk afwijken van EFRO. De concrete acties bevinden zich na de fase van fundamenteel onderzoek en voor standaard toepassing. Dit werk- en denkniveau is nodig om met voldoende kennis en deskundigheid zowel doorontwikkeling, als de eerste toepassingen en de uitdagingen die daarbij naar voren komen, te kunnen behandelen. Dit blijkt, op basis van de analyse van een grote dataset aan historische gegevens, niet te verschillen tussen de EFRO landsdelen. Materiële verschillen tussen de JTF-regio's worden daarom ook niet verwacht. De inschaling van HBO/WO-niveau naar sector verschilt wel iets, maar niet fors. Een gemiddelde is dan ook goed te verdedigen als standaard eenheidsschaal voor de personeelskosten van dit type acties. Er is wel een verschil in investeringen in kosten derden tussen de sectoren. Deze eenheidsschaal heeft echter geen betrekking op deze kostensoort. Het gaat uitsluitend over de interne loonkosten van het personeel dat ingezet wordt bij ontwikkelingsprojecten. * IKS (Integrale Kostensystematiek)
2. Specifieke doelstelling(en)	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	142.300.000,00

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde uren
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Uren
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	€55

7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Alleen de loonkosten (directe loonkosten en een vaste opslag voor werkgeverslasten + overhead) en eigen arbeid van begunstigten/projectpartners. De vaste opslag heeft betrekking op overhead voor de gehele organisatie. Opmerking hierbij is dat deze SCO in combinatie aanwezig kan zijn met SCO3 binnen één concrete actie. Dit betekent dat personeelskosten van ontwikkelprojecten binnen dezelfde concrete actie op basis van SCO 1 (uurtarief) of op basis van SCO 3 (maandtarief) gedeclareerd kunnen worden. Deze twee SCO's zijn op dezelfde berekening gebaseerd en verschillen alleen van elkaar qua indicator die de betaling triggert (uren vs maanden) en daarmee qua verificatiemethode (urenregistratie vs werkgeversverklaring).
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf bepaald op basis van historische gegevens en meegenomen en in het vaste tarief verwerkt.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	Verificatie van het aantal geregistreerde, gedeclareerde uren in projecten. De urenregistratie vindt op persoonsniveau plaats en is project gerelateerd. Deze uren worden door de medewerker zelf en door een tweede (daartoe bevoegde) persoon geautoriseerd. Het betreft hierbij alleen de geregistreerde en gedeclareerde uren die verantwoord zijn als interne loonkosten bij begunstigten. Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een tijdig geautoriseerde urenstaat aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. De beheerautoriteit controleert middels de op artikel 79 van de CPR gebaseerde risicogerichte controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (project gerelateerde ondertekende urenstaten). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem (Business Central). Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de onderliggende documentatie (en deze documentatie is project gerelateerd en tijdig ondertekend) is de eenheidsprijs per uur declarabel.
11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)	Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een

declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.

Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking $\leq$ € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Op basis van de normaal verdeling (rondom het gemiddelde tarief) en de omvang van de dataset, zijn geen indicaties op over- of onder financiering aanwezig. Doordat voor alle begunstigden één tarief bestaat, is het voor begunstigden niet mogelijk te sturen in de hoogte van het tarief. Het risico op misbruik wordt om deze reden laag ingeschat. Daarnaast is de subsidie vrijwel altijd een percentage van de werkelijke kosten. De subsidiebegunstigden ontvangen kortom dus niet 100% van de werkelijke kosten. De kans wordt hierdoor laag ingeschat dat een subsidie op basis van een vast uurtarief leidt tot een subsidie hoger dan de totale werkelijke projectkosten.

Aandachtspunt blijft het maximum aantal uur dat gedeclareerd kan worden op jaarniveau. In het huidige OP-EFRO wordt bij een volledig dienstverband (40-uur) uitgegaan van 1.720 productieve uren per jaar op medewerker niveau. Het gewogen gemiddelde uurtarief is hierdoor gebaseerd op 1.720 uur. Het is voor een begunstigde daarom niet mogelijk om meer dan 1.720 uren per medewerker te declareren op

	jaarbasis bij een volledig dienstverband. Indien sprake is van een deeltijd contract, dienen de maximaal te declareren uren naar rato te worden berekend. Het belangrijkste is dat de resultaten van hoog niveau ontwikkelwerk, die beoogd worden met een project, niet bereikt worden met ondergekwalificeerd personeel. De begunstigden hebben uiteraard zelf zeer een groot belang als ze zaken naar de markt willen brengen of met succes willen uitrollen dat de doelen van het project gehaald worden. Zowel door de deskundigencommissie als door de 1e lijns controleurs wordt dit bovendien beoordeeld. De beoordeling wordt vastgelegd in de checklist aanvraag.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO2
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsplan voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing. Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten, behalve die van kennisinstellingen die gebruik maken van de nationale IKS-systematiek*, van alle projecten die zijn aan te merken als ontwikkelprojecten binnen het programma, worden gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1. Het verschil t.o.v. SCO1 is dat bij deze SCO voor de overige subsidiabele kosten een opslag van 40% over het standaard uurtarief is gezet. Dit is ontleend aan artikel 56 van Vo 2021/1060. De tijdlijn is tevens de tijdlijn van het programma, er is met een gevalideerde methode geïndexeerd. Belangrijk is te benadrukken dat deze eenheidsschaal (incl. opslag 40%) alle subsidiabele kosten van projectuitvoerders/begunstigden dekken, met uitzondering van de loonkosten van kennisinstellingen met goedgekeurd IKS. Daarnaast vallen aan deelnemers betaalde loonverletkosten op basis van artikel 56 lid2 EU 1060/2021 ook buiten de reikwijdte van deze SCO.

	Het type concrete acties waarop deze SCO (standaard tarief van € 67) van toepassing is, is hetzelfde als de SCO waar het standaard tarief van € 55 betrekking op heeft. Het type begunstigen, het soort personeel en het soort concrete acties is hetzelfde. Het tarief van € 67 omvat naast directe en indirecte loonkosten, tevens de overige subsidiabele kosten. Hierbij is een opslag van 40% verdisconteerd met het standaard € 55 tarief. Deze verdiscontering van 40% is tevens een methode die in het huidige OP EFRO 2014-2020 toegepast kan worden door begunstigen. Begunstigen mogen hierbij zelf kiezen of ze gebruik maken van het € 67 tarief. Indien deze methodiek wordt gekozen, betekent dit dat alle projectpartners binnen een project, behalve kennisinstellingen met IKS, deze methodiek moeten hanteren. Voor partners met IKS zijn geen andere kosten dan loonkosten op basis van IKS subsidiabel. * IKS (Integrale Kostensystematiek) is een door de Minister goedgekeurde integrale kostensystematiek voor het toerekenen van directe en indirecte kosten aan kostendragers, zoals arbeidsuren. Organisaties die stelselmatig een IKS gebruiken voor toerekening van kosten kunnen bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) goedkeuring vragen voor het gebruik van deze systematiek voor het berekenen van de subsidiabele loonkosten binnen subsidieprojecten. Het gaat om een systematiek die voor nationale subsidies wordt toegepast (artikel 12, eerste lid, van Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies) en die voldoet aan artikel 53, derde lid, onderdeel d, van verordening 2021/1060. Kennisinstellingen met een door RVO goedgekeurd IKS verantwoorden hun subsidiabele loonkosten niet tegen de in deze appendix opgenomen SCO's 1 t/m 4, maar op basis van eigen IKS-tarieven.
2. Specifieke doelstelling(en)	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	35.600.000,00

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde uren
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Uren

5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	67
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	De loonkosten incl. eigen arbeid en de overige subsidiabele kosten van begunstigen/projectpartners (direct en indirect), met uitzondering van de loonkosten van begunstigen met IKS. Aan deelnemers betaalde loonverletkosten worden niet gedekt door deze SCO. Opmerking hierbij is dat deze SCO in combinatie aanwezig kan zijn met SCO4 binnen één concrete actie. Dit betekent dat de totale kosten van ontwikkelprojecten binnen dezelfde concrete actie op basis van SCO2 (uurtarief) of op basis van SCO4 (maandtarief) gedeclareerd kunnen worden. Deze twee SCO's zijn op dezelfde berekening gebaseerd en verschillen alleen van elkaar qua indicator die de betaling triggert (uren vs maanden) en daarmee qua verificatiemethode (urenregistratie vs werkgeversverklaring). Het is dus mogelijk dat projectpartners voor werknemer A de kosten op basis van SCO2 (uurtarief met urenregistratie) declareert en voor medewerker B op basis van SCO4 (maandtarief met werkgeversverklaring).
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Ja
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf bepaald op basis van historische gegevens en meegenomen en in het vaste tarief verwerkt.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	Verificatie van het aantal geregistreerde, gedeclareerde uren in projecten. De urenregistratie vindt op persoonsniveau plaats en is project gerelateerd. Deze uren worden door de medewerker zelf en door een tweede (daartoe bevoegde) persoon geautoriseerd. Het betreft hierbij alleen de geregistreerde en gedeclareerde uren die verantwoord zijn als interne loonkosten bij begunstigen. Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een tijdig geautoriseerde urenstaat aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. De beheerautoriteit controleert middels de op artikel 79 van de CPR gebaseerde risicogerichte controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (project gerelateerde ondertekende urenstaten). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem (Business Central). Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de onderliggende documentatie (en deze documentatie is projectgerelateerd en tijdig ondertekend) is de eenheidsprijs per uur declarabel.
11. Mogelijk averechtse prikkels,	Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het

mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)	standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen. Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking $\leq$ € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Op basis van de normaal verdeling (rondom het gemiddelde tarief) en de omvang van de dataset, zijn geen indicaties op over- of onder financiering aanwezig. Doordat voor alle begunstigden één tarief bestaat, is het voor begunstigden niet mogelijk te sturen in de hoogte van het tarief. Het risico op misbruik wordt om deze reden laag ingeschat. Daarnaast is de subsidie vrijwel altijd een

	percentage van de werkelijke kosten. De subsidiebegunstigden ontvangen kortom dus niet 100% van de werkelijke kosten. De kans wordt hierdoor laag ingeschat dat een subsidie op basis van een vast uurtarief leidt tot een subsidie hoger dan de totale werkelijke projectkosten. Aandachtspunt blijft het maximum aantal uur dat gedeclareerd kan worden op jaarniveau. In het huidige OP-EFRO wordt bij een volledig dienstverband (40-uur) uitgegaan van 1.720 productieve uren per jaar op medewerker niveau. Het gewogen gemiddelde uurtarief is hierdoor gebaseerd op 1.720 uur. Het is voor een begunstigde daarom niet mogelijk om meer dan 1.720 uren per medewerker te declareren op jaarbasis bij een volledig dienstverband. Indien sprake is van een deeltijd contract, dienen de maximaal te declareren uren naar rato te worden berekend. Het belangrijkste is dat de resultaten van hoog niveau ontwikkelwerk, die beoogd worden met een project, niet bereikt worden met ondergekwalificeerd personeel. De begunstigten hebben uiteraard zelf zeer een groot belang als ze zaken naar de markt willen brengen of met succes willen uitrollen dat de doelen van het project gehaald worden. Zowel door de deskundigencommissie als door de 1e lijns controleurs wordt dit bovendien beoordeeld. De beoordeling wordt vastgelegd in de checklist aanvraag. Voor de 40% opslag voor overige kosten zou een averechtse prikkel kunnen zijn dat de werkelijke overige kosten laag zijn. Bij 40% is die kans echter klein. Bovendien is het gemaximeerd op 40%, hetgeen overeen komt met de standaard in verordening 2021/1060 artikel 56. Uit de dataset blijkt tevens dat voor 80% van de projecten de methode met 40% opslag leidt tot een lagere declaratie. Gezien het aantal projecten vergelijkbaar is voor het nieuwe programma, wordt het risico op misbruik laag ingeschat.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO3
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsplan voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing.

	Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten, behalve die van kennisinstellingen die gebruik maken van de nationale IKS-systematiek*, van alle projecten die zijn aan te merken als ontwikkelprojecten binnen het programma, worden gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1. De aard van het personeel dat tijdens JTF en het EFRO 2021-2027 ingezet gaat worden is vergelijkbaar met het huidige programma. Het type concrete acties voor deze SCO op basis van een maandtarief is hetzelfde als de eerder genoemde SCO m.b.t. het uurtarief van € 55. Het maandtarief is berekend op basis van het vaste uurtarief van € 55. * IKS (Integrale Kostensystematiek) is een door de Minister goedgekeurde integrale kostensystematiek voor het toerekenen van directe en indirecte kosten aan kostendragers, zoals arbeidsuren. Organisaties die stelselmatig een IKS gebruiken voor toerekening van kosten kunnen bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) goedkeuring vragen voor het gebruik van deze systematiek voor het berekenen van de subsidiabele loonkosten binnen subsidieprojecten. Het gaat om een systematiek die voor nationale subsidies wordt toegepast (artikel 12, eerste lid, van Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies) en die voldoet aan artikel 53, derde lid, onderdeel d, van verordening 2021/1060. Kennisinstellingen met een door RVO goedgekeurd IKS verantwoorden hun subsidiabele loonkosten niet tegen de in deze appendix opgenomen SCO's 1 t/m 4, maar op basis van eigen IKS-tarieven.
2. Specifieke doelstelling(en)	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	35.600.000,00

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde maanden
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot	Maanden

vergoeding	
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	7800
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Alleen de loonkosten (directe loonkosten en een vaste opslag voor werkgeverslasten + overhead) en eigen arbeid van begunstigen/projectpartners. De vaste opslag heeft betrekking op overhead voor de gehele organisatie. Opmerking hierbij is dat deze SCO in combinatie aanwezig kan zijn met SCO1 binnen één concrete actie. Dit betekent dat personeelskosten van ontwikkelprojecten binnen dezelfde concrete actie op basis van SCO 1 (uurtarief) of op basis van SCO 3 (maandtarief) gedeclareerd kunnen worden. Deze twee SCO's zijn op dezelfde berekening gebaseerd en verschillen alleen van elkaar qua indicator die de betaling triggert (uren vs maanden) en daarmee qua verificatiemethode (urenregistratie vs werkgeversverklaring).
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf bepaald op basis van historische gegevens en meegenomen en in het vaste tarief verwerkt.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een werkgeversverklaring aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. Deze kosten hebben ook betrekking op de uren die de begunstigde declareert. De management autoriteit controleert middels de controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (werkgeversverklaring). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem. Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de werkgeversverklaring, zijn deze declarabel. Deze controles vonden ook al beperkt in de huidige programmaperiode plaats. Deze methode is niet nieuw en wordt al toegepast in de huidige programmaperiode na wijziging van de CPR (OMNIBUS) in 2018. Het enige nieuwe is het standaardtarief. De werkgeversverklaringen worden opgeslagen in het online systeem.
11. Mogelijk averechtse prikkels,	Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het

mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)

standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Dit effect werkt door op het maandtarief van € 7.800. Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.

Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking $\leq$ € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Het maandbedrag van € 7.800 is gebaseerd op het vaste uurtarief. Het effect beoordeeld op het uurtarief is hiermee ook van toepassing op het maandtarief van € 7.800.

	Een mogelijk averechtse prikkel kan zijn dat een medewerker minder uren werkt dan is aangegeven op de werkgeversverklaring. Een lagere inzet zal echter ook betekenen dat het project niet wordt uitgevoerd zoals is opgenomen in het projectplan. Hier heeft de begunstigde geen belang bij. Daarnaast wordt de werkgeversverklaring alleen toegepast op medewerkers waarvan (op het moment van aanstellen voor het project) onderbouwd kan worden dat zij een vaste inzet hebben op het project gedurende de projectperiode. Medewerkers welke een wisselende inzet hebben, zullen dus geen gebruik maken van een werkgeversverklaring. Het risico op een lagere inzet dan aangegeven in de werkgeversverklaring wordt hierdoor als beperkt ingeschat. Het maandbedrag van € 7.800 wordt daarnaast naar rato toegepast van het deeltijdpercentage en naar rato van de projectinzet. Als een medewerker een dienstverband van 50% heeft (bij een volledige werkweek van 40 uur) en voor 25% wordt ingezet op het project betekent dat het maandbedrag € 975 betreft ($€ 7.800 \times 50\% \times 25\%$).

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO4
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsplan voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten, waarbij ook andere kosten dan personeelskosten worden gemaakt. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing. Ontwikkelprojecten kenmerken zich door het type activiteiten en bestaan voor het merendeel uit personeelskosten van de projectpartners. Alle personeelskosten, behalve die van kennisinstellingen die gebruik maken van de nationale IKS-systematiek*, van alle projecten die zijn aan te merken als ontwikkelprojecten binnen het programma, worden gedekt door de eerste vier typen SCO (SCO1 t/m SCO4 van dit aanhangsel). Deze SCO is gebaseerd op dezelfde berekening als het standaardtarief van € 67 (SCO2), die weer berekend is op basis van het standaardtarief van € 55 (SCO1). Voor verdere onderbouwing hiervoor verwijzen we naar de onderbouwing onder SCO1. Het type concrete acties waarop deze SCO (standaard maandtarief € 9.600) van toepassing is, is hetzelfde als de SCO waar het standaard

	tarief van € 67 (SCO2) betrekking op heeft. Het type begunstigen, het soort personeel en soort concrete acties is hetzelfde. Het maandtarief is berekend op basis van het vaste uurtarief van € 67. * IKS (Integrale Kostensystematiek) is een door de Minister goedgekeurde integrale kostensystematiek voor het toerekenen van directe en indirecte kosten aan kostendragers, zoals arbeidsuren. Organisaties die stelselmatig een IKS gebruiken voor toerekening van kosten kunnen bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) goedkeuring vragen voor het gebruik van deze systematiek voor het berekenen van de subsidiabele loonkosten binnen subsidieprojecten. Het gaat om een systematiek die voor nationale subsidies wordt toegepast (artikel 12, eerste lid, van Kaderbesluit nationale EZK- en LNV-subsidies) en die voldoet aan artikel 53, derde lid, onderdeel d, van verordening 2021/1060. Kennisinstellingen met een door RVO goedgekeurd IKS verantwoorden hun subsidiabele loonkosten niet tegen de in deze appendix opgenomen SCO's 1 t/m 4, maar op basis van eigen IKS-tarieven.
2. Specifieke doelstelling(en)	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	8.900.000,00

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde maanden
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Maanden
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Eenheidskosten
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	9600
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	De loonkosten incl. eigen arbeid en de overige subsidiabele kosten van begunstigen/projectpartners (direct en indirect), met uitzondering van de loonkosten van begunstigen met IKS. Aan deelnemers betaalde loonverletkosten worden niet gedekt door deze SCO.

	Opmerking hierbij is dat deze SCO in combinatie aanwezig kan zijn met SCO2 binnen één concrete actie. Dit betekent dat de totale kosten van ontwikkelprojecten binnen dezelfde concrete actie op basis van SCO2 (uurtarief) of op basis van SCO4 (maandtarief) gedeclareerd kunnen worden. Deze twee SCO's zijn op dezelfde berekening gebaseerd en verschillen alleen van elkaar qua indicator die de betaling triggert (uren vs maanden) en daarmee qua verificatiemethode (urenregistratie vs werkgeversverklaring). Het is dus mogelijk dat projectpartners voor werknemer A de kosten op basis van SCO2 (uurtarief met urenregistratie) declareert en voor medewerker B op basis van SCO4 (maandtarief met werkgeversverklaring).
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Ja
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast. De indexering is vooraf bepaald op basis van historische gegevens en meegenomen en in het vaste tarief verwerkt.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties - beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	Ter onderbouwing van de urendeclaratie dient een werkgeversverklaring aangeleverd te worden. Elk half jaar ontvangt de management autoriteit in het online systeem (Business Central) de gedeclareerde kosten van de subsidiebegunstigde. Deze kosten hebben ook betrekking op de uren die de begunstigde declareert. De management autoriteit controleert middels de controlemethodiek of de gedeclareerde uren overeenkomen met de onderliggende documenten (werkgeversverklaring). De onderliggende documenten worden opgeslagen in het online systeem. Als de gedeclareerde uren overeenstemmen met de werkgeversverklaring, zijn deze declarabel. Deze controles vonden ook al beperkt in de huidige programmaperiode plaats. Deze methode is niet nieuw en wordt al toegepast in de huidige programmaperiode na wijziging van de CPR (OMNIBUS) in 2018. Het enige nieuwe is het standaardtarief. De werkgeversverklaringen worden opgeslagen in het online systeem.
11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)	Pervers gebruik van het standaardtarief wordt niet verwacht. Het standaardtarief is lager dan de gemiddelde tarieven in nationale regelingen (het veelal gebruikte 60 euro tarief van RVO). Hoewel dit nationale tarief niet 100% vergelijkbaar is met de eenheidsprijs van € 55, indiceert dit wel dat het tarief in lijn ligt met het nationaal gebruikte tarief. Hierbij is de eenheidsprijs van € 55 lager (daarmee aan de veilige kant) ten opzichte van het nationale € 60 tarief. Dit effect werkt door op het hierop berekende uurtarief van € 67 (SCO2) en de maandvariant van € 9.600 (SCO4). Het risico op matching bij deelname aan diverse projecten blijft gelijk ten opzichte van de huidige methodiek uit de periode 2014-2020 en zal gemitigeerd worden door extra controles (risicogericht en mede met behulp van

data-analyse) conform het fraude assessment. Daarnaast blijven de huidige methodes (risicobeperkende maatregelen) ook aanwezig. Bij deze risico beperkende maatregelen kan gedacht worden aan een aftopping van 1.720 uur per persoon per jaar in een declaratie, of de eigen verklaring van begunstigden mocht dezelfde persoon gelijktijdig deelnemen in dezelfde projecten. Er zijn ook aanpassingen in het geautomatiseerde systeem voorzien voor data-analyse van personen over de programma's heen.

Averechtse prikkels zouden kunnen zijn dat begunstigden laag gekwalificeerd personeel inzetten op projecten, waardoor de werkelijke loonkosten lager zijn dan het standaardtarief. Het inzetten van laag gekwalificeerd personeel zou echter het resultaat van het project in negatieve zin kunnen beïnvloeden. Hier hebben begunstigden geen belang bij. Het is mogelijk dat begunstigden op basis van een vast tarief een hogere vergoeding ontvangen dan op basis van de huidige methodiek (loonkosten + een vaste opslag). Dit geldt echter ook omgekeerd. Op basis van de data-analyse is geen sprake van indicatie op over- of onder financiering op totaalniveau. Het vaste uurtarief is berekend op basis van het gemiddeld gewogen uurtarief. Als tijdens het huidige programma de OP EFRO 2014-2020 de uren gedeclareerd zouden worden op basis van het gemiddeld tarief voor indexatie (€ 44,41) is de afwijking op totaalniveau ruim onder de 1%. In de dataset heeft 58% van de gedeclareerde tarieven een bandbreedte tussen de € 30 en € 60. De tarieven die zijn gedeclareerd onder de € 30 betreft 25% van de dataset. Dit ten opzichte van 17% boven de € 60. Van deze 25% bevindt 3% zich onder het tarief van € 20. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de declaraties zich concentreert rondom het gemiddeld uurtarief. De lagere (onder de € 30) en hogere (boven de € 60) tarieven zijn gelijkmatig verdeeld, waarbij het effect op het totale programma verwaarloosbaar is. Als voorgaande analyse op projectniveau plaats vindt, heeft 66% van de projecten een afwijking $\leq$ € 50.000 mocht tijdens het OP-EFRO het gemiddeld uurtarief voor indexatie (€ 44,41) toegepast zijn. De totale declarabele kosten op projectniveau zijn aanzienlijk hoger dan € 50.000. Uit voorgaande blijkt dat het merendeel van de gedeclareerde uurtarieven rond het berekende gemiddelde tarief ligt, waarbij het financiële effect op totaalniveau verwaarloosbaar is. Het gemiddelde uurtarief is daarbij voor de verschillende landsdelen (West, Zuid, Oost en Noord) vergelijkbaar. Het maandbedrag van € 9.600 is gebaseerd op het vaste uurtarief inclusief flat rate voor overige subsidiabele kosten. Het effect beoordeeld op het uurtarief is hiermee ook van toepassing op het maandtarief van € 9.600.

Een mogelijk averechtse prikkel kan zijn dat een medewerker minder uren werkt dan is aangegeven op de werkgeversverklaring. Een lagere inzet zal echter ook betekenen dat het project niet wordt uitgevoerd zoals is opgenomen in het projectplan. Hier heeft de begunstigde geen belang bij. Daarnaast wordt de werkgeversverklaring alleen toegepast op medewerkers waarvan (op het moment van aanstellen voor het project) onderbouwd kan worden dat zij een vaste inzet hebben op het project gedurende de projectperiode. Medewerkers welke een wisselende inzet hebben, zullen dus geen gebruik maken van een

	werkgeversverklaring. Het risico op een lagere inzet dan aangegeven in de werkgeversverklaring wordt hierdoor als beperkt ingeschat. Het maandbedrag van € 9.600 wordt daarnaast naar rato toegepast van het deeltijdpercentage en naar rato van de projectinzet. Als een medewerker een dienstverband van 50% heeft (bij een volledige werkweek van 40 uur) en voor 25% wordt ingezet op het project betekent dat het maandbedrag € 1.200 betreft (€ 9.600 x 50% x 25%).

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Soort concrete actie verkorte titel	SCO5
De beheersautoriteit heeft steun ontvangen van een extern bedrijf om de vereenvoudigde kosten op te stellen	☐
Naam van het externe bedrijf	
1. Beschrijving van het type concrete actie en tijdsplan voor de uitvoering ervan (1)	Deze SCO wordt breed ingezet voor type projecten die te omschrijven zijn als ontwikkelprojecten. In tabel A is de omschrijving voor het beeld gericht op ontwikkelprojecten die passen bij de belangrijkste interventie categorie per specifieke doelstelling, maar ook voor de andere interventie categorieën zijn de ontwikkelprojecten en daarmee de betreffende SCO in dezelfde mate van toepassing. De omschrijving van ontwikkelprojecten is weergegeven onder SCO1. Bij deze projecten leert de ervaring dat er een vergelijkbaar aandeel kleine kosten derden (onder € 250 per factuur) wordt gedeclareerd. Deze kosten relatief veel administratie- en controletijd. Tijdens het OP-EFRO 2014-2020 zijn aanzienlijk veel kosten derden (facturen of documenten met vergelijkbare bewijskracht) gedeclareerd met een individueel lage omvang. Indien sprake is van bevindingen ten aanzien van deze kosten, ervaart de begunstigde het uitzoekwerk of een aanvullende toelichting hierop niet als proportioneel. Dit in verband met de vaak minimale omvang van een factuur. Ook voor de MA's leidt het declareren van dergelijke kosten tot relatief veel werk. Om deze reden is onderzocht of ter vervanging van kosten derden met een individuele omvang < € 250 een SCO mogelijk is. De kleine kosten derden (onder € 250 per factuur) vergen relatief veel administratie- en controletijd. Tijdens het OP-EFRO 2014-2020 zijn aanzienlijk veel kosten derden (facturen of documenten met vergelijkbare bewijskracht) gedeclareerd met een individueel lage omvang. Indien sprake is van bevindingen ten aanzien van deze kosten, ervaart de begunstigde het uitzoekwerk of een aanvullende toelichting hierop niet als proportioneel. Dit in verband met de vaak minimale omvang van een factuur. Ook voor de subsidieverstrekkers leidt het declareren van dergelijke kosten tot relatief veel werk. Om deze reden is onderzocht of ter vervanging van kosten derden met een

	individuele omvang < € 250 een SCO mogelijk is.
2. Specifieke doelstelling(en)	JSO8.1. Regio's en mensen in staat stellen om te gaan met de sociale, werkgelegenheids-, economische en milieueffecten van de transitie naar de streefcijfers voor energie en klimaat voor 2030 van de Unie en een klimaatneutrale economie van de Unie uiterlijk in 2050, op basis van de Overeenkomst van Parijs
12. Totaalbedrag (nationaal en voor de EU) dat naar verwachting door de Commissie op deze basis zal worden vergoed	1.800.000,00

Indicatoren

3. Indicator die aanleiding geeft tot vergoeding (2)	Gedeclareerde overige kosten derden groter dan € 250 per factuur excl. BTW
4. Meeteenheid voor de indicator die aanleiding geeft tot vergoeding	Euro's
5. Standaarschaal van eenheidskosten, vast bedrag of vast percentage	Vast percentage
6. Bedrag per meeteenheid of percentage (voor vaste percentages) van de vereenvoudigde kostenoptie	1%
7. Categorieën kosten die worden gedekt door de eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages	Kosten derden kleiner dan € 250 per factuur
8. Bestrijken deze categorieën kosten alle subsidiabele uitgaven van de concrete actie?	Nee
9. Verrekeningsmethode (3)	De methode wordt gedurende de programmaperiode niet aangepast.
10. Verificatie van de verwezenlijking van de geleverde eenheden - beschrijf welk(e) document(en)/systeem zal/zullen worden gebruikt om de verwezenlijking van de geleverde eenheden te verifiëren - beschrijf wat en door wie zal worden gecontroleerd tijdens de beheersverificaties	De management autoriteit controleert de gedeclareerde kosten derden. Deze kosten derden worden door de begunstigde ingediend in het online systeem. Hierbij kunnen begunstigten alleen kosten derden (facturen) indienen met een omvang groter dan € 250. Over de gecontroleerde en goedgekeurde kosten derden berekent de management autoriteit 1%. De management autoriteit zal elk half jaar op basis van een controlemethodiek de onderliggende documenten van de kosten derden boven € 250 controleren middels de gehanteerde controlemethodiek. Ter onderbouwing van kosten derden dienen

- beschrijf wat de regelingen zijn om de relevante gegevens/documenten te verzamelen en op te slaan.	begunstigden een factuur (of document met vergelijkbare bewijskracht) en een betaalbewijs in te dienen. Deze controles vonden ook in de vorige programmaperiodes plaats. De onderbouwing van de kosten derden wordt opgeslagen in het online systeem. De methodiek ten aanzien van de opslag van 1% wordt als volgt voorgesteld: 1. Bij vaststelling van het project wordt 1% berekend over gedeclareerde en goedgekeurde kosten derden. Op deze manier wordt voorkomen dat correcties in kosten derden ook telkens leiden tot een correctie op de berekende opslag van 1%. 2. Kosten derden (facturen of documenten met soortgelijke bewijskracht) met een omvang < € 250 kunnen niet meer gedeclareerd worden. Deze worden als niet-subsidiabel aangemerkt. 3. Of de grens van € 250 wordt gepasseerd wordt beoordeeld op basis van het individuele document. Meerdere facturen kunnen bijvoorbeeld niet bij elkaar worden opgeteld en als totaal worden gedeclareerd. Het is wel mogelijk een verzamelfactuur of een periodieke magazijnuitgiften te declareren, indien de individuele omvang hiervan minimaal € 250 is.
11. Mogelijk averechtse prikkels, mitigerende maatregelen (4) en het geraamde risiconiveau (hoog/medium/laag)	Pervers gebruik van het de flatrate wordt niet verwacht. Op basis van de dataset m.b.t. OP-EFRO 2014 – 2020 is de totale declaratie kosten derden zonder correcties € 94.869.802. Indien deze SCO toegepast zou worden, betreft de totale declaratie € 94.907.718. Hierbij is sprake van een minimaal verschil van € 37.916. Hierdoor zijn geen indicaties voor over of onder financiering. De effecten van de vereenvoudiging worden als hoog ingeschat, doordat het aantal facturen met een omvang < € 250 in totaal 38% van de huidige dataset omvat. Het is mogelijk dat begunstigden de SCO toepassen waarbij in werkelijkheid beperkt sprake is van kosten < € 250. Dit effect bestaat echter ook omgekeerd. Op projectniveau is de gemiddelde afwijking € 62,53. De SCO betreft 1% van de totale kosten derden. Indien sprake is van een project met € 1.000.000 aan kosten derden, betreft 1% hiervan € 10.000. Bij een subsidiepercentage van 30% betreft dit € 3.000. Het risico op misbruik met een hoge financiële impact wordt om deze reden als laag ingeschat.

(1) Beoogde aanvangsdatum van de selectie van acties en beoogde einddatum van de voltooiing ervan (zie artikel 63, lid 5, van de GB-verordening).

(2) Voor acties die meerdere vereenvoudigde kostenopties omvatten die verschillende categorieën kosten, verschillende projecten of opeenvolgende fases van een actie bestrijken, moeten de velden 3 tot en met 11 voor elke indicator die aanleiding geeft tot vergoeding worden ingevuld.

(3) Geef, indien van toepassing, de frequentie en timing van de verrekening aan en een duidelijke verwijzing naar een specifieke indicator (met een link naar de website waar de indicator staat gepubliceerd, indien van toepassing).

(4) Zijn er mogelijke negatieve implicaties voor de kwaliteit van de ondersteunde acties en, zo ja, welke maatregelen (zoals kwaliteitsverzekering) worden genomen om het risico af te dekken?

C. Berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages

1. Bron van de gegevens die worden gebruikt voor de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages (wie de gegevens heeft geproduceerd, verzameld en geregistreerd; waar de gegevens zijn opgeslagen; vervaldata; validering enz.)

Historische data van alle vier EFRO OP's in Nederland uit de periode 2014-2020 vormen de gegevensbron. Data zijn afkomstig uit het beheersysteem Business Central van de vier Managementautoriteiten EFRO in Nederland. De data zijn geanalyseerd door een werkgroep van de vier management autoriteiten. Ze zijn telkens opnieuw te genereren en de datadump die ten grondslag ligt aan de berekening ligt vast en wordt bewaard. De data zijn ook verstrekt aan de audit autoriteit voor validatie in het assessment bij deze SCO. De berekeningen zijn gebaseerd op de werkelijk gedeclareerde loonkosten door de begunstigden met betrekking tot het OP EFRO 2014-2020 die door de management autoriteiten zijn gedeclareerd bij de EC. In totaal omvatte de dataset zoals gebruikt voor de berekeningen € 115.879.277 aan loonkosten + opslag (opslag voor werkgeverslasten en overhead). Voor de volledigheid merken wij op dat loonkosten op basis van IKS niet zijn opgenomen in deze dataset. De gebruikte data zijn op totaalniveau aangesloten met SFC. De populatie valt hiermee binnen de scope van de jaarlijkse controles van de audit autoriteit. Een aantal declaraties zijn uit de onderzoekspopulatie gehaald. De aanpassingen op de onderzoekspopulatie hebben bijvoorbeeld betrekking op gedeclareerde uurtarieven die door de management autoriteiten deels zijn gecorrigeerd of niet in de juiste verhouding zijn gedeclareerd (op totaalniveau ingediend door de begunstigde i.p.v. op uurtariefniveau). Deze data verstoren de uitkomst van een gewogen gemiddeld uurtarief, doordat deze data de gedeclareerde uurtarieven te hoog of te laag doen voorstellen. Uit deze data is namelijk niet direct te herleiden wat het werkelijk gedeclareerde uurtarief is. Ten behoeve van de kwaliteit van de dataset zijn verstorende data uit de onderzoekspopulatie gehaald, zodat de berekening is gebaseerd op data die de werkelijkheid weerspiegelt. Op basis van bovenstaande is gewaarborgd dat de gebruikte data betrouwbaar en relevant zijn. Voor conclusie ten aanzien van betrouwbare en relevante data verwijzen wij tevens naar het rapport dat voort is gekomen uit het assessment van de audit autoriteit.

2. Gelieve aan te geven waarom de voorgestelde methode en berekening op basis van artikel 94, lid 2, van de GB-verordening relevant zijn voor het type concrete actie.

SCO1/SCO2/SCO3/SCO4

De SCO is van toepassing op concrete acties die zich karakteriseren als ontwikkelprojecten. Hierbij gaat het om projecten waarbij een product, dienst of proces wordt ontwikkeld, doorontwikkeld, gedemonstreerd of in een pilotsituatie wordt getest. Dan wel om samenwerkingsprojecten die er op gericht zijn het innovatie-ecosysteem te versterken of in het geval van projecten met een arbeidsmarktcomponent om projecten gericht op de ontwikkeling van omscholingstrajecten of opleidingsprogramma's. Deze acties bevinden zich op de lijn van innovatie naar eerste toepassingen en demonstraties. Ontwikkelprojecten komen voor in alle sporen. Los van de externe investeringen, waarop deze standaardprijs geen betrekking heeft, geldt daarvoor dat het type personeel dat begunstigden inzetten vergelijkbaar is qua werk- en denkniveau. Het gaat uitdrukkelijk niet om standaard werkzaamheden welke personeel binnen de type acties uitvoert. Het is ontwikkelwerk. Voor alle type acties gaat het om deze reden om de inzet van personeel op met name HBO/WO-niveau. Het type concrete acties is naar verwachting vergelijkbaar met het huidige OP EFRO 2014-2020. Dit betekent een hoge inzet van eigen uren van personeel op met name HBO/WO-niveau. Om te voorkomen dat begunstigden bij ieder betaalverzoek voor elke medewerker een uurtarief moet berekenen, is een standaard vast uurtarief berekend. Dit zorgt voor een verlaging van de administratieve last, de controledruk en de foutgevoeligheid bij het berekenen van een uurtarief per medewerker.

SCO5

De SCO is van toepassing op concrete acties die zich karakteriseren als ontwikkelprojecten. Hierbij gaat het om projecten waarbij een product, dienst of proces wordt ontwikkeld, doorontwikkeld, gedemonstreerd of in een pilotsituatie wordt getest. Dan wel om samenwerkingsprojecten die er op gericht zijn het innovatie-ecosysteem te versterken of in het geval van projecten met een arbeidsmarktcomponent om projecten gericht op de ontwikkeling van omscholingstrajecten of opleidingsprogramma's. Deze acties bevinden zich op de lijn van innovatie naar eerste toepassingen en demonstraties. De ervaring leert dat er een vergelijkbaar aandeel kleine kosten derden (onder € 250 per factuur) wordt gedeclareerd in dit type projecten. Deze kosten relatief veel administratie en controletijd. Tijdens het OP-EFRO 2014-2020 zijn aanzienlijk veel kosten derden (facturen of documenten met vergelijkbare bewijskracht) gedeclareerd met een individueel lage omvang. Een vergoeding van 1% berekend over de kosten derden welke individueel groter zijn dan € 250, ligt in lijn met de werkelijke declaratie in het huidige programma. Deze methode is daarom relevant om de administratieve last te verlagen, zonder dat daarmee de begunstigde of de EC wordt benadeeld.

3. Gelieve aan te geven hoe de berekeningen zijn uitgevoerd, met name door eventuele veronderstellingen ten aanzien van kwaliteit of hoeveelheden te beschrijven. Indien relevant, moeten statistische bewijzen en referentiewaarden worden gebruikt en, indien daarom wordt verzocht, moeten deze worden verstrekt in een formaat dat kan worden gebruikt door de Commissie.

SCO1

De berekeningen zijn gebaseerd op de data met betrekking tot de uurtarieven uit de programmaperiode 2014-2020 van alle vier Nederlandse EFRO OP's. Het gaat hierbij alleen om de uurtarieven die in het huidige OP als 'loonkosten plus vaste opslag' zijn gedeclareerd. In grote lijnen is de berekening als volgt uitgevoerd:

1. Niet relevante data is uit het databestand gehaald (zoals uurtarieven waarbij sprake is van een correctie).
2. Een gemiddeld uurtarief (overkoepelend voor alle EFRO-MA's) is berekend op basis van de dataset voor de periode tot ACR 2020. De uitkomst betreft het basis uurtarief.
3. De werkgeverslasten zijn aangepast naar de gemiddelde werkgeverslasten zoals weergegeven door het CBS gedurende de huidige programmaperiode 2014-2020. Het gemiddelde basis uurtarief is hierop aangepast.
4. Het gemiddelde uurtarief (basistarief) is geïndexeerd op basis van de gemiddelde indexatie zoals weergegeven door het CBS.

SCO2:

5. Bij het gemiddeld uurtarief is een flat rate van 40% opgeteld. Hierbij is het overhead component eenmalig meegenomen (is niet dubbel aanwezig).

6) Het gemiddelde uurtarief (basistarief) is geïndexeerd op basis van de gemiddelde indexatie zoals weergegeven door het CBS.

SCO3:

Het gemiddeld en geïndexeerde uurtarief is doorgerekend naar een maandtarief. Het maandtarief is hierbij

berekend door het uurtarief te vermenigvuldigen met een inzet van 1.720 uur op jaarbasis. Om tot een maandbedrag te komen is deze uitkomst gedeeld door 12.

SCO4:

Het gemiddeld en geïndexeerde uurtarief is doorgerekend naar een maandtarief. Het maandtarief is hierbij berekend door het uurtarief te vermenigvuldigen met een inzet van 1.720 uur op jaarbasis. Om tot een maandbedrag te komen is deze uitkomst gedeeld door 12.

SCO5:

Op basis van de dataset is geanalyseerd wat de verhouding declaraties < € 250 is ten opzichte van de totale declaraties. Hierbij zijn alleen declaraties onderzocht met betrekking tot kosten derden. Daarnaast is deze verhouding ook voor de bedragen kleiner dan € 100, € 300, € 350, € 500 en € 1.000 bepaald. Uit deze analyse blijkt dat het aandeel voor de bedragen < € 250 gemiddeld 0,95% is.

Uit de analyse blijkt dat bedragen tot € 250 een beperkte omvang hebben ten opzichte van de hele populatie (0,95% ten opzichte van 4,19% bij bedragen tot € 500). Het heeft de voorkeur om voor toepassing van deze SCO een afgerond percentage toe te passen. Om deze reden wordt een percentage van 1% (flat rate) gehanteerd ter dekking van kosten tot € 250.

Bij de bepaling van de grens is ook het 'aantal' meegewogen. In de dataset is in totaal sprake van 28.800 gedeclareerde facturen. Hiervan hebben 11.074 facturen betrekking op een bedrag kleiner dan € 250. Ondanks dat de omvang 'slechts' 0,95% van de totale kosten beslaat, betreft het wel 38% van het aantal facturen dat wordt gedeclareerd.

4. Leg uit hoe u ervoor heeft gezorgd dat alleen subsidiabele uitgaven zijn opgenomen in de berekening van de standaardschaal van eenheidskosten, vaste bedragen of vaste percentages.

Wij hebben hiervoor gezorgd door uitsluitend gecorrigeerde en geaccepteerde kosten mee te nemen.

5. Beoordeling door de auditautoriteit(en) van de berekeningsmethode, de bedragen en de regelingen om de verificatie, kwaliteit, verzameling en opslag van gegevens te waarborgen.

Bijgevoegd in de bijlage

Aanhangsel 2: Bijdragen van de Unie op basis van financiering die niet gekoppeld is aan kosten

A. Samenvatting van de belangrijkste elementen

Prioriteit	Fonds	Specifieke doelstelling	Regiocategorie	Het totale bedrag dat wordt gedekt door niet aan kosten gekoppelde financiering	Type(s) concrete actie		Voorwaarden waaraan moet worden voldaan of resultaten die moeten worden verwezenlijkt die vergoeding door de Commissie triggeren	Indicator		Meeteenheid voor de voorwaarden waaraan moet worden voldaan of resultaten die moeten worden verwezenlijkt die aanleiding geven tot vergoeding door de Commissie	Beoogd type vergoedingsmethode die wordt gebruikt om de begunstigde(n) te vergoeden
					Code (1)	Beschrijving		Code (2)	Beschrijving		

(1) Dit verwijst naar de code voor de interventiegebiedsdimensie in tabel 1 van bijlage I bij de GB-verordening en bijlage IV bij de EFMZVA-verordening.

(2) Dit verwijst naar de code van een gemeenschappelijke indicator, indien van toepassing.

B. Bijzonderheden per soort concrete actie

Aanhangsel 3: Lijst van geplande concrete acties van strategisch belang met tijdschema

Artikel 22, lid 3, van de GB-verordening

Binnen dit JTF programma worden in de periode 2021-2027 minimaal 6 projecten aangewezen van strategisch belang: 1 per prioritaire as. Deze projecten worden in elk geval medio 2023 geselecteerd.

Strategische projecten zijn projecten die bijdragen aan het versterken van de regionale kracht van de industrie met als doel maatschappelijke én economische gevolgen van de transitie op te kunnen vangen. De projecten zijn een toonbeeld van samenwerking met een brede doelgroep in en tussen regio's en leveren een significante bijdrage aan de resultaat- en output indicatoren van het programma. Ook projecten met nauwe betrokkenheid van de industrie als geheel of een belangrijke bedrijfstak in de JTF regio kunnen als strategisch aangemerkt worden.

Per prioritaire as zal als strategisch tenminste 1 project geselecteerd worden met een breed consortium, een brede impact op de waardeketen en een substantieel effect op een sector, waarbij ook in kaart brengen van en oplossingen voor het wegnemen van belemmeringen voor een brede implementatie onderdeel van het project zijn.

Schaalbaarheid is ook kenmerkend voor een strategisch project. Voor circulair zullen mogelijk enkele strategische projecten worden geselecteerd, omdat de focus op dit thema ligt. Bij voorkeur 1 project gericht op aanpassingen in productieprocessen, in een dominante regionale industrie, waarbij nieuwe productieprocessen en hergebruik van afval als grondstof tot een 100% circulair concept leiden van importantie zal zijn voor de sector.

1. Overzicht van het transitieproces en vaststelling van de zwaarst getroffen gebieden in de lidstaat

Referentie: artikel 11, lid 2, punten a) en b), artikel 6

Inleiding

De transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie vormt één van de belangrijkste beleidsdoelstellingen van de Europese Unie. Deze doelstelling leidt tot een versnelling in het terugdringen van het gebruik van fossiele brand- en grondstoffen, het omvormen van de bestaande industrie en diversificatie naar nieuwe bedrijvigheid. Bij zowel de omvorming als diversificatie van de economie is innovatie een belangrijk instrument om tot de transitie te komen. Zowel de omvorming als de diversificatie hebben grote gevolgen voor de arbeidsmarkt: huidige en toekomstige werknemers moeten nieuwe vaardigheden en kennis opdoen, zodat zij in de toekomst de voor deze transitie noodzakelijke kennis en vaardigheden hebben.

1.1 Energie- en grondstoffentransitie.

Het afbouwen van de fossiel gestuurde productieprocessen kent in de Nederlandse industrie in algemene zin drie fases,:

- Efficiency, ontwikkelen van energie-infrastructuur en CCU en CCS (2020 t/m 2025):
- Stappen naar nieuwe energiesystemen (2020 t/m 2030): (o.a. sluiting gaswinning en kolencentrales);
- Vernieuwing van het grondstoffensysteem (2020-2050):

Om de transitie in gang te zetten is sinds december 2019 de wet verbod op kolen bij elektriciteitsproductie van kracht. De wet verbiedt vanaf 2030 elektriciteit op te wekken met behulp van kolen. Vanaf 2025 is het niet meer mogelijk elektriciteit op te wekken in een installatie met een rendement van minder dan 44%. Daarnaast is de Nederlandse regering voornemens in 2024 de gaswinning in Groningen te beëindigen.

1.2 Sociaaleconomische effecten:

Er zijn twee grote sociaaleconomische effecten waar actie op nodig is:

- **De uitfasering van fossiele economische activiteiten met banenverlies tot gevolg.**
- **De transformatie van fossiele banen.**

1.2.1 Banenverlies door uitfasering fossiele productieprocessen:

Een groot deel van de banen die veel bijdragen aan de CO₂-uitstoot wordt in de komende jaren uitgefaseerd. TNO verwacht dat er rond de 11.000 fte. verdwijnt in de fossiele industrie. Het JRC schatte in '20 het verlies aan banen als gevolg van de stopzetting van de gaswinning op ruim 2.000 directe banen en een gedeelte van de 19.000 indirecte banen. Om het verlies van banen te compenseren wordt in de regio's geïnvesteerd in de benodigde economische- (ecosysteem-ontwikkeling) en sociale voorwaarde (om- en bijscholing).

1.2.2. Transitie zorgt voor transformatie van banen

Nederland kent ongeveer drie miljoen mensen met een onzekere arbeidsmarktpositie en een half miljoen

mensen die de komende tien jaar moeten worden omschoold voor een carrièreswitch of doorstroming.

De transformatie vraagt om inzet op het bij- en omscholen van de huidige werknemers en tijdige om- en bijscholen van werkzoekenden.

1.2.3 Context: tekort aan personeel en groeiende mismatch arbeidsmarkt

De genoemde sociaaleconomische effecten spelen zich af in de context van een toenemende tekort aan technisch personeel. Deze krapte neemt alleen maar toe, omdat er banen bijkomen als gevolg van de transitie en de huidige deelname aan om- en bijscholing onvoldoende is.

Om het verlies aan banen in fossiele werkgelegenheid te compenseren, is het noodzakelijk dat de vacatures ingevuld worden. Op dit moment verhindert de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt dit echter. Daarbij komt dat een beperkte interregionale mobiliteit de kansen vermindert op de arbeidsmarkt.

Als de JTF-regio's niet slagen om in voldoende personeel te voorzien, gaan de potentiële banen verloren. Bedrijven trekken weg en nieuwe bedrijven vestigen zich niet in deze regio's. Zo ontstaat een negatieve spiraal.

1.2.4 Doelgroepen in de arbeidsmarktinzet

We onderscheiden we drie hoofddoelgroepen waar grote arbeidsmarkttopgaven spelen:

- **Werkenden**
- **Jongeren**
- **Werkzoekenden en inactieven (incl. Jongeren)**

1.2.5 Samenhang tussen sociaaleconomische effecten

Er is een sterke samenhang tussen de geschetste uitdagingen. Een scenario dreigt waarin vrijwel alle fossiele werkgelegenheid verdwijnt en mensen werkloos thuis komen te zitten, terwijl bedrijven niet aan voldoende personeel kunnen komen.

2. Regionale aanpak

2.1 Vaststelling gebieden

In de Annex D van het Landenrapport Nederland '20 worden zes gebieden in Nederland genoemd die gekenmerkt worden door een grote afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en grondstoffen, én een sterke afhankelijkheid van fossiele industrie als werkgever: de **provincie Groningen, IJmond, Groot Rijnmond, Zeeuws-Vlaanderen en andere zones in Zeeland, West Noord-Brabant en Zuid-Limburg**. De middelen uit het fonds voor rechtvaardige transitie dienen te worden ingezet in deze zes genoemde regio's.

Conform de verordening heeft Nederland regio's geselecteerd gebaseerd op de analyse van de EC en een nationale analyse. Dit is gedaan aan de hand van de zelfde factoren als de analyse van de EC. Zie bijlage: Rijks analyse JTF-gebieden voor verdere toelichting.

Uit de kerncijfers blijkt dat deze regio's zich kenmerken door de grote bijdrage die ze moeten leveren aan de nationale klimaatopgave en een hoge CO2-intensiteit. Ze huisvesten het overgrote gedeelte van de

energie-intensieve industrie en vier kolencentrales. Zodoende staan deze zes regio's gezamenlijk voor bijna 80% van de opgave.

De regio's zijn kwetsbaar vanwege het belang van de energie-intensieve sectoren in de economie en de noodzaak in korte termijn deze sectoren te vernieuwen en diversifiëren. De opgave voor deze regio's zijn extra groot, omdat deze transitie moet plaatsvinden binnen een landelijk zeer krappe arbeidsmarkt op het gebied van technisch geschoold personeel.[1]

Deze kwetsbaarheid wordt nog extra verzaamd door onderliggende sociaaleconomische problematiek, zoals relatief hoge (langdurige) werkloosheid en demografische problemen. In vergelijking met de rest van Nederland, scoren een aantal regio's relatief hoog op het aandeel onbenut arbeidspotentieel. Ook zien we bij een aantal regio's het risico op ontvolking. Regio's met reeds aanwezige sociaaleconomische problemen kunnen de transitie minder goed opvangen. De voorgedragen regio's kennen binnen deze algemene kenmerken hun eigen specifieke problematiek en uitdagingen die per regio hieronder nader worden toegelicht.

2.2 Transitiepaden en sociaaleconomische gevolgen per regio

Provincie Groningen en gemeente Emmen

De provincie Groningen en gemeente Emmen vormen samen een industriecluster. Door de afbouw van de aardgaswinning kromp de economie in de Groningen in de jaren 2018-2019 als enige provincie in Nederland. Op termijn gaat de gaskraan geheel dicht. Daarmee verliest de regio een belangrijke economische pijler.

In combinatie met de bestaande sociaal-economische problematiek is er sprake van een transitie opgave die verder rijkt dan de industrie. Het transitiepad bestaat dan ook uit een integraal plan gericht op een nieuw en toekomstbestendig economisch, groen en sociaal perspectief. De RIS3 biedt een belangrijk kader voor economische vernieuwing met een focus op vier transitieën en brede welvaart.

Door de transitie wordt duidelijk dat een deel van de inwoners met een lage sociaal economische status noodgedwongen afhankelijk blijft van fossiele brandstof. Daarom kent het transitieplan acties gericht op empowerment, skills ontwikkeling, om en bijscholing en energie efficiency.

Voor de industrie geldt dat de CES van de industrietafel Noord-Nederland gericht is op nul emissie-industrie in 2050.

Het plan onderscheidt twee fasen:

- 2017-2030: efficiënte groei met nieuwe energiebronnen.
- 2030-2050: Door naar een volledig duurzame industrie.

Energiearmoede

De grootste uitdaging in de gebouwde omgeving ligt bij het isoleren en aardgasvrij maken van de reeds bestaande bebouwing. Om individuele woningeigenaren te ondersteunen zijn inzicht in mogelijkheden financieringsvormen nodig. Deze investeringen zijn noodzakelijk om ervoor te zorgen dat alle huishoudens toegang houden tot energie.

IJmond

In industriecluster IJmond zorgt de staalindustrie voor veel (in)directe banen. De CO₂-uitstoot en -intensiteit van de regio ligt zeer hoog, evenals de druk op de leefomgeving. Het bredere Noordzeekanaalgebied (NZKG) zet in op bijna een halvering van CO₂-uitstoot in 2030 en bijna volledige reductie in 2050.

De IJmondse industrie verduurzaamt per stap:

- **Stap 1a naar groen staal: DRI (direct reduced iron) 1 (2021-2030):** Hiertoe worden Hoogoven 6 en Kooks- en Gasfabriek 2 gesloten (nu: 550 medewerkers).
- **Stap 1b (parallel aan 1a):** diversificatie IJmond als energy & hydrogen hub (2020-2030).
- **Stap 2 naar groen staal: DRI 2 (2030-2040).** De 2e DRI-installatie wordt na de eerste gerealiseerd, waarmee de oude hoogoven 7 wordt gesloten.
- **Stap 3: volledig groen staal (2030-2050).**

Parallel aan deze stappen werkt het cluster aan reductie van de uitstoot van schadelijke stoffen (Roadmap plus).

Groot-Rijnmond

Het industriecluster van Groot-Rijnmond heeft de grootste absolute klimaatopgave, qua CO₂ uitstoot en aantal banen in de (chemische) industrie. Bijna een kwart van de nationale CO₂ opgave in de industrie en energiesector moet in hier worden gerealiseerd om de nationale klimaatdoelen te halen.

De regionale economie is voor een groot deel afhankelijk van fossiele brandstoffen. De werkloosheid ligt de afgelopen 15 jaar 1-2% boven het nationaal gemiddelde, wat kan worden toegerekend aan structurele werkloosheid en die groter wordt in recessies.

De transitie in Groot-Rijnmond volgt de drie stappen:

- **Er wordt ingezet op de energie infrastructuur voor warmte, stoom en opslag en gebruik van afgevangen CO₂**
- **Verduurzaming van het energieverbruik door de industrie: efficiëntie en duurzame bronnen.**
- **Doorontwikkeling van de regio als internationale recycle-, biomassa- en waterstof hub.**

De vernieuwing en diversifiëring van de economie hangt nauw samen met die op de arbeidsmarkt. Om de kansen te benutten van de nieuwe banen in nieuwe waardenketens is er een forse om- en bijscholingsopgave en moet nieuwe instroom vanuit technische opleidingen flink worden gestimuleerd.

In regio Rijnmond is verzwaring van het elektriciteitsnet nodig, plannen zijn opgenomen in de Cluster Energiestrategie. Voor de beoogde acties en investeringen op de kortere termijn in het TJTP Rijnmond is nog geen tekort. Meer belangrijk dan verzwaren van het net, is op deze termijn het vergroten van de opslag in batterijen.

West-Noord-Brabant

In West-Noord-Brabant vormt de chemie de kern van het industriecluster. De regio kent een hoge CO₂-footprint en -reductieopgave. N.B. in de regio geldt de 'noordwestflank' (o.a. cluster Moerdijk-Amercentrale Geertruidenberg-Bergen op Zoom) als JTF-kerngebied.

De transitie verloopt in 3 stappen:

- 2018-2025: energie-efficiency, -innovatie en het ontwikkelen van energie-infrastructuur en CCUS. Hierbij wordt de Amercentrale gesloten
- 2020-2035: nieuw energiesysteem, met sluiting van verbrandingscentrales in de chemie.
- (2025-2050): vernieuwen van het grondstoffensysteem: fossiele bulkchemie stopzetten, volledig invoeren van 'groene chemie'.

Om de gevolgen van de transitie op te vangen en nieuwe economische perspectieven te creëren (in o.a. de biobased en circulaire chemie, duurzame energie, CCU en digitalisering), investeert de regio in om- en bijscholing en baanbegeleiding, duurzame infrastructuur en kennis en innovatie. Dit wordt verder toelicht in de bijlage Nadere onderbouwing selectie West-Noord-Brabant voor JTF 2021-2027.

Zeeuws-Vlaanderen en andere zones in Zeeland

De Zeeuwse havens vormen met die van Gent het grensoverschrijdende haven-industrieel netwerk North Sea Port. Het JTF richt zich op het Nederlandse deel: 'ZV-VO' (Zeeuws-Vlaanderen en Vlissingen-Oost). De chemie is sterk oververtegenwoordigd in de economie.

In ZV-VO is de CO₂-reductieopgave enorm en is de transitie naar een duurzame industrie en economie in volle gang. Hiermee verdwijnen fossiele banen. Dit heeft grote sociaaleconomische gevolgen; juist in het perifere ZV-VO is het risico op een negatieve spiraal van wegtrekkende inwoners en bedrijven levensgroot.

Om dit op te vangen, zet de regio volop in op diversificatie en verduurzaming van de economie. Dit gebeurt langs vier actielijnen: Hydrogen Delta (Waterstof), Carbon Connect Delta (CCSU), Spark Delta (elektrificatie) en Heat Delta (warmtebenutting). Hierbinnen zet de regio in op innovatie, op duurzame infrastructuur en op een toekomstbestendige arbeidsmarkt (een grote uitdaging gezien de krapte, vergrijzing en ontgroening in de regio).

Zuid Limburg

De Zuid-Limburgse economie leunt sterk op de **chemie**, met de site en chemiecampus Chemelot als kern. Als gevolg van de transitie gaan fossiele banen in de regio verloren. Daarbij maakt de sterke interne samenhang het cluster extra kwetsbaar: het uitvallen van cruciale schakels binnen het systeem kan voor een 'kaartenhuiseffect' zorgen.

Bevolkingskrimp, vergrijzing en achterblijvende economische groei maken Zuid-Limburg bovendien **kwetsbaar voor de sociaaleconomische gevolgen van de klimaattransitie**. Hiermee kan een herhaling ontstaan van het scenario van enorme werkloosheid en een verslechtering van het sociaaleconomisch perspectief, dat zich na sluiting van de mijnen in de jaren '60 en '70 voltrok.

Om deze gevolgen op te vangen, werkt de regio volop aan de transitie naar een duurzaam cluster, in 3 stappen:

- **Efficiency, ontwikkelen van energie-infrastructuur en CCUS (2020 t/m 2025)**
- **Stappen naar nieuwe energiesystemen (2020 t/m 2030)**
- **Vernieuwing van het grondstoffensysteem (2020-2050)**

Nota bene:

Het JTF maakt onderdeel uit van het JTM. Voor de beschreven problematiek zullen we ook kijken naar de mogelijkheden die de twee andere pijlers van het JTM bieden. Zie de bijlage Plan voor Rechtvaardige Transitie Nederland H1 voor het gehele hoofdstuk 1.

[1] UWV klimaatbanen en energiesysteem oktober 2022

2. Beoordeling van de transitieproblemen voor elk van de vastgestelde gebieden

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

Gebied: Groningen-Emmen

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

2.1.1 Inleiding

In de sociaaleconomische structuur van provincie Groningen en gemeente Emmen (hierna: JTF-regio Groningen) (Emmen is via het lokale industriecluster nauw verbonden met de gaswinning en industrie in Groningen) spelengaswinning en op fossiele grondstoffen gefundeerde industrie een dominante rol. De combinatie van de stopzetting van de gaswinning in 2022, de doorlopende negatieve maatschappelijke gevolgen van de gaswinning en de klimaattransitie hebben een grote economische en sociaal-maatschappelijke impact op de regio. Het gaat hier om een transformatie-opgave die een integrale aanpak vraagt met een totaalpakket aan sociaal-maatschappelijke en economische maatregelen. JTF wordt in de regio Groningen ingezet voor een klimaattransitie waarbij het opvangen van de gevolgen moet gebeuren door het realiseren van een nieuw perspectief: het duurzaam economisch en maatschappelijk benutten van de transities. In dit hoofdstuk wordt het transitiepad beschreven welke aansluit bij het Nationaal Programma Groningen en de RIS3 van Noord-Nederland (NN = de provincies Groningen, Fryslân, Drenthe). Kenmerkend is een integrale aanpak en samenhangende doelstellingen: economisch, groen en sociaal.

De menselijke factor krijgt nadrukkelijk aandacht en erkenning bij de transformatie naar een nieuwe groene economie. Het gaat hierbijom zowel het voorzien in menselijk kapitaal en de skills die nodig zijn om nieuwe kansen te benutten en de transitie succesvol te doorlopen. Doel daarbij is dat iedereen mee kan in de transitie en de inwoners weer een toekomstperspectief ervaren.

2.1.2 Impact stopzetting gaswinning en klimaattransitie

Door de combinatie van de klimaattransitie met de stopzetting van de gaswinning in Groningen is een transformatie van de sociaaleconomische structuur in JTF-regio Groningen noodzakelijk. Dit is urgent, veelomvattend en omvangrijk, doch ook kansrijk. Daar wil de regio in investeren met JTF.

De gaswinning en de op fossiele grondstoffen gefundeerde industrie spelen een dominante rol in de sociaaleconomische structuur van dit gebied. Door de stopzetting van de gaswinning verdwijnt een

belangrijke pijler onder deze structuur en staan het BRP en de regionale werkgelegenheid onder druk. Het JRC-rapport *'The socio-economic impacts of the closure of the Groningen gas field'* (2020) stelt dat ruim 20.000 banen worden geraakt, verdeeld over de verschillende onderdelen in de keten. De provincie Groningen was bovendien in 2018 en 2019 de enige provincie in Nederland die geen economische groei kende, maar juist krimp: -2,4 in 2018 en -1,7 in 2019 (CBS, 2020).

Deze ontwikkelingen vinden plaats in een regio die al worstelt met sociaaleconomische uitdagingen en de negatieve externaliteiten van de gaswinning (aardbevingen) en de maatschappelijk onvrede daarover. Deze situatie biedt ook kansen, namelijk de mogelijkheid voor een snelle en krachtige transitie en tot nieuwe groene (en digitale) economische (en daaraan gekoppelde sociaal-maatschappelijke) sterkte(n) te komen. Een pad gericht op een betere toekomst: een veilige, welvarende en groene toekomst.

De economie in NN is voor een fors deel gebaseerd op de beschikbaarheid van fossiele brandstoffen. De regio kent een hoge CO₂-intensiteit en moet een grote bijdrage leveren aan de nationale klimaatopgave. De transitie naar een klimaatneutrale economie heeft een stevige impact op bedrijven en inwoners door de combinatie met de stopzetting van de gaswinning en de sluiting van de Eemshaven gascentrale in uiterlijk 2030. Het gevolg daarvan is o.a. dat de regio op zoek moet naar een nieuw Economisch Perspectief in lijn met de RIS3.

Op maatschappelijk vlak zien we de negatieve gevolgen voor het (lage) besteedbare inkomen van de inwoners. Baanverlies zet dit besteedbare inkomen verder onder druk, waardoor de (energie-)armoede nog verder toeneemt. De combinatie van een lager inkomen en de onvrede over de gaswinning werpt een drempel op voor inwoners om zich te laten scholen en het draagvlak voor de klimaattransitie. JTF wordt ingezet om beide aspecten te stimuleren.

De overgang naar nieuwe vormen van energie (en de vier in de RIS3 genoemde transitie's) zorgt voor continue veranderingen in technologie, benodigde kennis en vaardigheden. Daarvoor is kennisinfrastructuur nodig waar onderwijsinstellingen en bedrijven gezamenlijk kennis ontwikkelen, deze omzetten in onderwijsprogramma's en deze flexibel inzetten voor huidige en toekomstige beroepsbevolking en het MKB. In de ontwikkeling en uitvoering van innovatietrajecten is bovendien een sterke verbinding tussen de noordelijke kennisinstellingen en het bedrijfsleven belangrijk. Intensievere samenwerking tussen onderzoekers en bedrijven, met als doel 'kennisvragen' te inventariseren en uit te voeren is nodig.

2.1.3 Getroffen sectoren

De transitie raakt een groot deel van de economische activiteiten in Groningen en - vanwege de verbondenheid met activiteiten - in heel NN. Een deel van die activiteiten zal de komende periode verdwijnen, vooral de productie, de handel en de distributie van aardgas. Bedrijven, systemen en sectoren moeten transformeren, soms als direct gevolg van de klimaattransitie en het stopzetten van de gaswinning, en soms als indirect gevolg daarvan. Zij moeten hun activiteiten, bedrijfsprocessen en hun werk aanpassen en vernieuwen, anders verdwijnen deze activiteiten en de bijbehorende werkgelegenheid.

Direct getroffen sectoren:

A) Sector: Winning, productie en distributie van en handel in aardgas.

- **Effect:** De productie, handel en distributie van aardgas verdwijnen op korte termijn of moeten

fundamenteel transformeren. Dit heeft effect op de werkgelegenheid. Het JRC gaat uit van een verlies van respectievelijk 2031 (winning en productie) en 2575 (handelen distributie) banen. Daarnaast heeft de stopzetting van de gaswinning impact op ongeveer 16.000 indirecte banen die nauw gerelateerd zijn aan de gaswinning of daarvan afhankelijk zijn.

- **Kansen:** De beschikbare kennis en infrastructuur kunnen worden benut voor nieuwe vormen van energie en een vernieuwde energie-infrastructuur van transport en opslag van (andere vormen van) gas.

B) Sector: Industrie

- **Effect:** De procesindustrie gebruikt fossiele brandstoffen als energiebron en als grondstof voor de productie van chemicaliën. Zij moet op zoek naar alternatieve energiebronnen, grondstoffen en productiemethoden, omdat anders installaties buiten werking worden gesteld. Dat leidt tot hoge kosten en trefteketen van industriële activiteiten. De industrieclusters in Delfzijl en Emmen bieden gezamenlijk werk aan ruim 20.000 medewerkers. Of dat werk behouden blijft, is afhankelijk van de mate waarin deze bedrijven erin slagen over te stappen op andere grondstoffen en vormen van energie en/of in staat zijn andere (circulaire) ketens te vormen. Wanneer dat lukt, zullen kwalificaties van (bestaande en toekomstige) medewerkers veranderen. Om- en bijscholing van werknemers en aanpassing van opleidingen voor jongeren zijn in dat geval noodzakelijk
- **Kansen:** De transitie en het besluit tot stopzetting van de gaswinning noodzaken de bedrijven om versneld nieuwe technologieën, nieuwe ketens en duurzame producten te ontwikkelen. De uitgangspositie van deze sectoren is sterk op het gebied van:
  - de ontwikkeling van hernieuwbare koolstofindustrie op basis van circulaire en biograndstoffen en het hergebruik CO₂;
  - nieuwe industrie voor duurzame producten en energiedragers, zoals syngas, groene waterstof en groen gas;
  - de koppeling van agrifood en chemie, zoals de ontwikkeling van eiwitketens en vergroening van de chemie.

Naast de direct getroffen sectoren is er ook een fors aantal andere sectoren dat gebruik maakt van fossiele brand- en grondstoffen (bijv. industriële dienstverleners, toeleveranciers) en als gevolg van de klimaattransitie moet investeren om productieprocessen geschikt te maken voor nieuwe brand- en grondstoffen. De aard en omvang van de werkgelegenheid zal hierdoor veranderen. Rapporten (TNO (2019), PBL (2020) en Technopolis (2016)) laten zien dat in de JTF-regio Groningen werkgelegenheid dreigt weg te vallen door de klimaattransitie, maar dat er aan de andere kant ook nieuwe werkgelegenheid voor terugkomt. Echter, de nieuwe werkgelegenheid vraagt om nieuwe vaardigheden en kennis, waardoor werknemers niet automatisch de overstap van de ene sector naar de andere kunnen maken. Hierdoor dreigt ook in Groningen en Emmen een toename van de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

De Cluster Energie Strategie (CES) van de industrietafel NN schetst de route naar een nul emissie-industrie in 2050. NN werkt aan een regio met een toekomstbestendige, groene en digitale economische structuur, die past bij ons regio-specifieke karakter en onderscheidend vermogen heeft. Daarin neemt de groene en gedigitaliseerde industrie een volwaardige plaats in en zijn de 'oude' elementen vervangen door de ontwikkeling van nieuwe, groene en digitale economische sterkte(n). Dit ontwikkelingsperspectief is de basis van de NN'se RIS3. Kern daarbij is dat het gaat om sterkten die aansluiten bij de bestaande competenties van de regio. Vergroening, digitalisering en economische transformatie gaan met andere woorden hand in hand, waarbij voortgebouwd wordt op onze regionale sterkten en de kansen die voortkomen uit de vier transitieën zoals in de RIS3 genoemd: van fossiel naar duurzaam, van lineair naar

circulair, van analoog naar digitaal, van zorg naar gezondheid.

2.1.4 Getroffen arbeidsmarkt

Zonder ondersteunende en mitigerende maatregelen leidt het stopzetten van de gaswinning tot het verlies van werkgelegenheid en tot het risico dat werknemers hun baan verliezen, omdat zij niet kunnen voldoen aan de eisen die de veranderingen in het werk met zich meebrengen. Het JRC-rapport gaat uit van ruim 20.000 banen in heel NN als gevolg van de stopzetting van de gaswinning. Deze banen zijn vooral te vinden in de industrie, die in dit gebied van relatief groot belang is. De voorziene maatregelen zijn er op gericht om de effecten daarvan op te vangen. Er gebeurt echter meer dan alleen banenverlies. De klimaattransitie als geheel levert naar verwachting namelijk *nieuwe* banen op (TNO (2019), PBL (2020) en Technopolis (2016)).

Echter, volgens prognoses krijgt NN door vergrijzing en wegtrekkende jongeren vanaf 2022 te maken met een steeds sterker krimpende bevolking: tegen 2050 -6,1% in NN en in Groningen -8,6% is de prognose (Primos (2021)).

Evenals de totale bevolking zal ook de potentiële beroepsbevolking van NN (inwoners van 15-75 jaar) de komende 30 jaar afnemen. Het Noorden telt in 2050 naar schatting circa 16% minder 15-75-jarigen dan in 2020 (Primos (2021)). Om een voldoende omvang van de beroepsbevolking te houden, moet de arbeidsparticipatie de komende jaren omhoog.

Van het aantal werkenden is 10% (31.000 personen) bovendien 60+ en gaat de komende jaren met pensioen, in het bijzonder in de industrie. Daar gaat het om 13%, in totaal 4.300 werknemers. In deze sector is bovendien al sprake van krapte.

Naast genoemde demografische factoren kunnen ook sectorspecifieke en -overstijgende ontwikkelingen leiden tot een grotere krapte op de arbeidsmarkt. Eén daarvan is de klimaattransitie. Deze transitie vereist enorm veel technisch geschoolde vakmensen. Aan deze groep is op dit moment al een groot tekort. Met de klimaattransitie zal de vraag naar technische beroepen alleen maar toenemen. Met JTF wordt ingezet op het om- en bijscholen van (potentiële) werknemers in (technische) beroepen. Hiervoor worden nieuwe of gemoderniseerde voorzieningen ingericht waar het opleiden wordt gefaciliteerd. Deze faciliteiten dragen bij aan het leven lang ontwikkelen.

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt d)

JTF wordt ingezet om de regionale economie en arbeidsmarkt te transformeren voor een nieuw economisch en groen perspectief. Dit vindt plaats via drie met elkaar samenhangende sporen:

Spoor 1: Een nieuw Economisch Perspectief

Dit spoor kent twee lijnen:

a) Vernieuwing economie

JTF wordt ingezet op een transformatie van de regionale economie waarbij in aansluiting op de transitie van de RIS3 en gebaseerd op de regio-specifieke structuur en eigenschappen wordt ontwikkeld. Dit is nodig als antwoord op het wegvallen van de grote fossiele pijler in de sociaaleconomische structuur van NN. Het gaat hier om een samenhangend geheel van activiteiten gericht op het realiseren van nieuwe sterktes die voortkomen uit de transitie en die aansluiten bij het karakter van de beroepsbevolking. Met behulp van de digitalisering worden nieuwe waardeketens, verdienmodellen en ecosystemen ontwikkeld.

b) Versterken van de kennis- en innovatiesysteem:

Versterking van de kennisinfrastructuur als basis voor de vernieuwing van de economie door de bestaande samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven te versterken voor nieuwe innovatietrajecten. Hierbij is speciale aandacht voor de samenwerking met het MKB en het MKB onderling, waarbij (nieuw) ondernemerschap, bijv. via startups, een belangrijke doelstelling vormt.

Dit spoor ondersteunt de activiteiten: A, B, C en H.

Spoor 2: Groen Perspectief

Met JTF stimuleren we de transformatie. In de industrie worden productieprocessen groen. De uitstoot van broeikasgassen wordt verminderd door het vervangen van fossiele grond- en brandstoffen door groene waterstof, circulariteit, CCU en CCS. Hiertoe zijn investeringen nodig in regionale en lokale 'infrastructurele backbones' en utilitaire functies voor duurzame energie, regelbaar vermogen en hulp- en grondstoffen in industriële clusters. Digitalisering speelt hierbij een belangrijke rol.

Met JTF wordt op basis van regionale kennis en innovatiekracht ingezet op het versnellen van de transitie naar nieuwe vormen van energie en duurzame grondstoffen naar nieuwe (circulaire) waardeketens en de verwaardiging van nieuwe functies daarbinnen. Ook stimuleren we ontwikkelingen die de toegang mogelijk maken tot nieuwe vormen (van niet fossiele toepassingen) van energie voor inwoners op inclusieve wijze. Daarbij gaat het om bewoners van koopwoningen met lage energiekwaliteit en laag inkomen (zie bijlage GR01). Het onderzoek 'Feiten over energiearmoede in Nederland' (TNO, 2021) toont dat met name de groep van huiseigenaren van woningen met lage energetische waarde en weinig inkomen, oververtegenwoordigd zijn in de JTF regio Groningen-Emmen. Het betreft de gemeenten: Pekela, Veendam, Oldambt, Delfzijl, Appingedam, Stadskanaal, Midden Groningen en Emmen.

Dit spoor ondersteunt de activiteiten: D, E en J.

Spoor 3: Menselijk kapitaal maatschappelijk perspectief

Via dit spoor wordt ondersteunend aan spoor 1 en 2 voorzien in acties gericht op het versterken van het menselijk kapitaal. Daarnaast zijn specifieke acties voorzien voor de relatief grote groep kwetsbaren in JTF regio Groningen - die door de gevolgen van de energie en klimaattransitie extra geraakt dreigen te worden - en waarbij we nu juist kansen zien om deze groep te betrekken met als doel "no one left behind" en het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor de transitie naar hernieuwbare energie.

Dit spoor valt uiteen in twee lijnen:

a) randvoorwaarden:

Met oog op de toekomst is het van groot belang voor de JTF-regio Groningen dat er voldoende

gekwalficeerd personeel beschikbaar is, in het bijzonder in de technische beroepen, waarin nu al een tekort bestaat. De regio wordt gekenmerkt door een vergrijzende en krimpende bevolking, een relatief grote groep werknemers die de komende jaren wegens pensionering de arbeidsmarkt verlaat en een relatief grote groep jongeren die zonder goede startkwalificaties de arbeidsmarkt betreedt. Daar komt bij dat door het wegvallen van de gaswinning en fossiele productieprocessen in bedrijven veel van de huidige werknemers en werkzoekenden moeten worden bijgeschoold om op de arbeidsmarkt actief te kunnen blijven. Voor de JTF-regio Groningen is het daarom van eminent belang dat de aankomende en huidige beroepsbevolking beschikt over de juiste (digitale, sociale en technische) vaardigheden om de transformatie van de economie en de klimaattransitie mogelijk te maken.

JTF wordt ingezet op directe ondersteuning in de vorm van om- en bijscholing, het aanpassen van opleidingen aan de nieuwe vereisten en het (verder) ontwikkelen van (digitale, sociale en technische) vaardigheden en ondernemerschap, in het bijzonder bij kwetsbare groepen. Tevens wordt er ingezet op partijen die nodig zijn om investeringen in menselijk kapitaal effectief te laten zijn, zoals kennisinstellingen en scholingsinstituten.

b) Een succesvolle maatschappelijke transformatie:

Door de gaswinning en de afhandeling van de geleden schade is het van belang om in de JTF-regio Groningen draagvlak onder de bevolking te ontwikkelen voor de klimaattransitie om toegang tot deze nieuwe vormen van energie mogelijk te maken.

Dit spoor ondersteunt activiteiten: K, L en O.

Milieu-impact:

De soorten acties onder de drie sporen voldoen aan het 'Do No Significant Harm' principe. In de meeste gevallen is er, dankzij de aard van de acties (bv. op het gebied van innovatie, digitalisering, arbeidsmarkt) geen sprake van een milieu-impact. Voor vergunningplichtige investeringen geldt dat de milieu-impact wordt beoordeeld door de daarvoor aangewezen instanties. Alleen wanneer een project uitvoeringsgereed is, en ook alle (milieu)vergunningen zijn verkregen, komt het in aanmerking voor financiële steun vanuit het JTF programma. Bovendien geldt dat acties alleen kunnen worden ondersteund, wanneer de netto milieu-opbrengst (in termen van CO₂-reductie en reductie van de uitstoot van andere schadelijke stoffen) per saldo positief uitpakt voor de EU. Het is aan de subsidieaanvrager dit aan te tonen.

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

Wij werken toe naar een regio met een toekomstbestendige, groene en digitale economische structuur, die past bij het regio-specifieke karakter en onderscheidend vermogen heeft. Daarin neemt de groene en gedigitaliseerde industrie een volwaardige plaats in en zijn de 'oude' elementen vervangen door de ontwikkeling van nieuwe, groene en digitale economische sterkte(n), gefundeerd op bestaande regionale competenties. Het JTF wordt hierbij ingezet als integraal investeringsprogramma voor het realiseren van de transitie-opgaven, waarbij we de inzet vanuit het Nationaal Programma Groningen (NPG), EFRO/RIS3, ESF+ en provinciale programma's verbinden om tot een zo groot mogelijke synergie en daarmee impact van onze acties en investeringen te komen.

Nationaal Programma Groningen

Het NPG investeert in de toekomst van het aardbevingsgebied in de provincie Groningen door de leefomgeving, de economie, het onderwijs, de arbeidsmarkt, de natuur en het klimaat te versterken. Dit moet zorgen voor meer brede welvaart in de provincie Groningen, minder werkloosheid en een hoger besteedbaar inkomen. Hierbij wordt binnen het NPG het initiatief 'Werken aan Ontwikkeling' uitgevoerd waarin het leven lang leren voor de gehele (potentiële) beroepsbevolking gedurende alle levensfasen wordt gestimuleerd met extra aandacht voor kinderen.

Daarnaast wordt geïnvesteerd in gezondheid, het terugdringen van de CO₂-uitstoot en meer groen.

Inhoudelijk sluiten het TJTP en het NPG op elkaar aan, in het bijzonder het sociale en economische spoor. In de uitvoering worden JTF en NPG met elkaar verbonden voor een grotere impact. Waar het NPG investeert in de ontwikkeling van vernieuwende initiatieven en proeftuinen biedt het JTF de mogelijkheid tot verdere implementatie, grootschaliger uitrol en investeringen.

Research and Innovation Strategy for Smart Specialization NN (RIS 3)/EFRO

De RIS3 geeft nadrukkelijk richting aan de doelstellingen van onze regionale transitie. In de RIS3 staat de strategie beschreven op basis waarvan NN een toekomstbestendige economie en arbeidsmarkt realiseert vanuit het perspectief van *Brede Welvaart*. Het EFRO-programma is een belangrijk instrument om de RIS3 doelen te realiseren. Bij EFRO ligt de nadruk op innovatie, in het creëren van een 'rijke voedingsbodem' en het 'planten en laten ontkiemen van meerdere nieuwe zaadjes' binnen de transitie van de RIS3. Het JTF wordt ingezet om deze kansen verder uit te bouwen resulterend in werkgelegenheid en nieuwe ketens passend bij de regionale structuur.

Regionale plannen voor het stimuleren van een wendbare en weerbare beroepsbevolking

Bij de uitvoering van het TJTP sluiten we aan bij regionale initiatieven die er zijn gericht op het wendbaar en weerbaar maken van de bestaande en toekomstige beroepsbevolking. Het JTF is nodig om deze initiatieven ook grootschalige uitvoering te geven in de regio.

Zo is in het startdocument van de Scholingsalliantie Noord opgenomen dat overheden, branches en opleidingsfondsen gezamenlijk een leven lang leren en ontwikkelen willen stimuleren door de versterking van de leercultuur bij bedrijven en werkenden/werkzoekenden en door het toegankelijk maken van het scholingsaanbod.

Klimaatakkoord

In het Klimaatakkoord is de ambitie uitgesproken dat de Nederlandse industrie in 2050 circulair is en geen broeikasgas meer uitstoot. In het kader van het Klimaatakkoord heeft de industrie in NN een plan opgesteld om te komen tot 0 CO₂-emissie in 2057. De prognose voor 2030 is een CO₂-reductie van 52-62%. Qua bandbreedte sluit de agenda daarmee goed aan op aanvullende ambities die voortkomen uit het Fit for 55 pakket. Daarnaast zijn er verschillende plannen opgesteld om de doelen van het klimaatakkoord te realiseren:

- **Chemport Industrieagenda's Eemdelta en Emmen.**

De regio heeft samen met de bedrijven ontwikkelpaden geschetst voor duurzame en toekomstbestendige industrie. Daarbij zijn vijf strategieën geschetst: elektrificatie, (systeem)innovatie, circulaire en hernieuwbare grondstoffen, digitalisering en ketenintegratie. Onder meer de Chemport suikeragenda met een routekaart voor kansrijke crossovers tussen de suikersector en chemie en de propositie circulaire kunststoffen gericht op de ontwikkeling van nieuwe waardeketens in de kunststofindustrie zijn daaruit

voortgevloeid. Het TJTP biedt een belangrijke impuls om kansen uit deze agenda om te zetten in investeringen die bijdragen aan substantiële reductie van CO2 op Europees niveau.

- **Hydrogen Valley - Northern Netherlands Hydrogen Investment Plan.**

Bedrijven en kennisinstellingen in NN hebben gezamenlijk een plan opgesteld voor de ontwikkeling van waterstofwaardeketens in de regio. Het plan bevat een investeringsportefeuille van ongeveer €9 miljard en versterkt de mogelijkheden van de industrie op diversificatie naar waardeketens op basis van hernieuwbare energiedragers en grondstoffen. De maatregelen in spoor 2 zijn erop gericht om in onze regio de doelen van circulariteit en CO2-reductie uit de Europese Waterstofstrategie en het Nationaal Waterstof Programma te versnellen.

Overige nationale programma's

Wat betreft innovatie wordt op nationaal niveau afstemming gezocht met onder meer om het MKB-Instrumentarium Topsectoren (MIT), Kennis- en Innovatie Agenda's (KIA's), Opschalingsmechanisme Groene Waterstof, Groeifonds en Rijksregelingen voor innovatiebevordering. Nationale regelingen zijn vooral gericht op grotere en al innovatieve bedrijven en minder gericht op maatwerk.

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

De regio voorziet het ondersteunen van verschillende activiteiten per spoor en in samenhang met elkaar. De activiteiten komen tot stand in nauwe samenwerking met regionale partners.

Spoor 1: Een nieuw Economisch Perspectief

Voorbeelden van acties:

Vernieuwing van de economie:

- tot stand brengen van (duurzame) startups
- digitalisering en robotisering van het MKB in relatie tot de transitie
- opzetten van "First-of-a kind" of Flagshipprojecten van nieuwe technologie in clusters en individuele bedrijven in de proces- en maakindustrie
- realiseren van "Demonstrators at Scale" voor eerste commerciële toepassing van innovatieve technologie in de proces- en maakindustrie

Versterken van de kennisinfrastructuur:

- (door-)ontwikkeling van campussen en andere vormen van innovatie-ecosystemen waar bedrijven en kennisinstellingen kennis delen en overdragen en tot innovaties komen. Ook activiteiten die bijdragen aan organiserend vermogen van MKB-bedrijven horen hierbij
- omzetten van ontwikkelde kennis van bedrijven en kennisinstellingen in scholingsprogramma's en curricula
- uitvoeren van systeemstudies, gericht op het in kaart brengen van kansrijke modaliteiten in de energie-infrastructuur
- haalbaarheids- en engineerstudies voor ombouw bestaande industrie en/of realisatie van nieuwe

Doelgroepen:

Doelgroep zijn partners betrokken bij de transitieopgave zoals het regionale (MKB-)bedrijfsleven - inclusief innovatieve start- en scale-ups - zelfstandig, met elkaar of in samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen op WO-, HBO- en MBO-niveau. Het programma biedt met nadruk ook ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin bedrijven met andere partijen nieuwe duurzame industriële waardeketens naar praktijktesten en toepassing brengen.

Spoor 2: Groen Perspectief

Dit spoor voorziet niet in directe steun voor investeringen ter vermindering van de broeikasgasemissies van de in bijlage I bij Richtlijn 2003/87/EG vermelde activiteiten van bestaande ondernemingen.

Voorbeelden van acties:

- Investeringen van bedrijven in productie van duurzame energiedragers, met name hernieuwbare gassen (biogas, syngas, groene waterstof) als grondstof voor industrie en duurzame biobrandstoffen (m.u.v. biobrandstoffen waarvoor reeds geruime tijd een bijmengverplichting van kracht is)
- productie van hernieuwbare energie
- versneld terugdringen van gebruik van fossiele brandstoffen als energiebron- mede door digitalisering en robotisering - bij (MKB-)bedrijven
- projecten van bedrijven (door o.m. innovaties) bij (versnelde) omschakeling naar groene grondstoffen, duurzame waterstof, circulariteit, CCU en CCS en daarmee bij de aanpassing van hun productieprocessen
- Acties gericht op nieuwe grondstoffen en businessmodellen, bv door het toepassen van groene grondstoffen
- Intersectorale benutting van kansen voortkomend uit opgaven op andere domeinen, zoals koppeling tussen de versterkingsopgave en verduurzaming van woningvoorraad
- Demonstratieprojecten gericht op het realiseren van toegang tot hernieuwbare energie en het doen van energie-efficiëntie maatregelen voor woningeigenaren die dat zelf niet kunnen financieren vanwege energiearmoede en met het oog op het terugdringen van CO₂ uitstoot en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.
- Ontwikkeling en gebruik van de regionale en lokale “infrastructurele backbones” en realisatie van utilitaire functies en slimme energiesystemen voor duurzame energie, regelbaar vermogen, en hulp- en grondstoffen in industriële clusters.

Doelgroepen:

Doelgroep is partners betrokken bij de transitieopgave, bijv. (MKB-)bedrijven en de keten bestaande uit toeleveranciers, producenten, logistiek, afnemers. Het programma biedt ook ruimte voor samenwerkingsprojecten waarin (MKB-)bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen samen optrekken, om de transitie oplossingen tot daadwerkelijke toepassing te brengen alsook voor huiseigenaren met een laag inkomen.

Spoor 3 Menselijk kapitaal en maatschappelijk perspectief

Voorbeelden van acties:

- Stimuleren van de (potentiële) beroepsbevolking tot scholing en een leven lang ontwikkelen.

Daarbij gaat het over bestaande werknemers die hun baan als gevolg van de klimaattransitie dreigen te verliezen of zien veranderen, alsmede werkzoekenden, die zich de vaardigheden eigen moeten maken die straks noodzakelijk zijn, bij voorkeur in sectoren en beroepen met een toenemende vraag. Het creëren van passende werkgelegenheid is hier onderdeel van;

- Activiteiten die erop zijn gericht om de leercultuur van de beroepsbevolking en bedrijven te stimuleren, scholingen deelnemers/bedrijven aan elkaar te koppelen gericht op de beoogde diversificatie economie en transities. Dit waar mogelijk gekoppeld aan versterking van de kennisinfrastructuur waaronder ook op fysieke locaties (zoals campussen);
- Investeringsprogramma's om de startpositie van jongeren op de door transities veranderende arbeidsmarkt te versterken om de uitstroom van opleidingen beter aan te sluiten op de vraag.
- Nieuwbouw en modernisering onderwijsinfrastructuur om de negatieve gevolgen van de klimaattransitie op te vangen

Doelgroepen:

De doelgroep bestaat uit partners betrokken bij de transitieopgave, met aandacht voor integraliteit tussen de drie programmajnen. De arbeidsmarktaanpak heeft een ecosysteembenadering nodig. Meerjarige publiek-private aanpak met onderwijs, bedrijfsleven, overheid (sociale diensten, werkplaatsen) in de arbeidsmarktregio, werkgevers- en werknemersorganisaties, O&O- fondsen, etc. Zij-instromers, nieuwkomers op de arbeidsmarkt en bestaande werknemers vormen ook een belangrijke doelgroep. Ketenregie vanuit een organisatie die thuis is in de inhoudelijke uitdagingen, maar ook gewend is om de verbinder te zijn tussen bedrijven (ook onderling), overheid en onderwijsinstellingen, is dan noodzakelijk.

2.4.1 Productieve investeringen in andere ondernemingen dan KMO's

Uit de kloofanalyse (bijlage GR02) blijkt dat inzet op grote bedrijven noodzakelijk is voor het doelbereik van JTF in de JTF-regio Groningen. In deze regio zal steun verleend worden aan productieve investeringen van niet-MKB. Het gaat daarbij alleen om steun aan initiële investeringen in nieuwe economische activiteiten die bijdragen aan de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050 en die leiden tot baanbehoud en -creatie in de JTF regio. Er is geen sprake van relocatie. Samengevat kiest de regio daarvoor vanwege:

- De economische structuur van de regio kenmerkt zich door een sterke verwevenheid van MKB en grote bedrijven, onder andere in industriële clusters en in regionale waardeketens en innovatie-ecosystemen. Er is een sterke ketenafhankelijkheid. Ondersteuning van strategische investeringen door niet-MKB is een randvoorwaarde voor een succesvolle transformatie van het MKB en het realiseren van nieuwe duurzame waardeketens.
- De inschatting is dat alleen investeren in MKB onvoldoende resultaten oplevert om het grote verwachte verlies aan banen substantieel te dempen. Verwacht wordt een verlies van 2.300 banen in de gasector en downstream nog eens een deel van de gerelateerde 19.000 banen. Gebleken is daarbij dat autonome ontwikkelingen in de energietransitie leiden tot een krimp in de werkgelegenheid in het MKB. De impact van EFRO op baancreatie voor de komende periode wordt daarbij beperkt geacht gelet op het sterk gekrompen budget voor deze regio.
- Ervaring leert dat met regionale investeringssteun de werkgelegenheidsimpact van subsidies aan niet-MKB ondernemingen veel groter is dan in geval van steun aan MKB. Met 20% van de middelen zijn in deze programma's voor niet-MKB is 45% van de totale werkgelegenheidsimpact gerealiseerd. Door het kapitaalintensieve karakter van projecten van niet-MKB ondernemingen is ook sprake van een zeer hoge hefboom per gerealiseerde arbeidsplaats.

In onderstaande lijst is een indicatief overzicht van projecten van niet-MKB bedrijven opgenomen. In bijlage GR03 zijn deze projecten beschreven en de betrokkenheid van zowel MKB als niet-MKB beschreven.

- **Actie/project - Niet-MKB**
- Groene waterstof elektrolyze tbv SAF - Gasunie, HyCC, Nobian
- Groene waterstofhub - NAM, Getec. Emmen, Gasunie New Energy, Gasunie Transport Services, Shell
- Groene staalfabriek (duurzame maakindustrie) - Van Merksteijn International
- Bioraffinaderij - Cosun Beet Company
- Fabriek voor hergebruik van CO2 - EEW Energy From Waste
- Houtzagerij met biogrondstofhub - Industrie du Bois Vielsalm & Cie S.A
- Multipurpose eiwit extractie - AVEBE, Cosun Beet Company, Agrifirm, Friesland Campina

De JTF-steun aan niet-MKB leidt naar verwachting tot minimaal 1.400 nieuwe directe en 2.700 indirecte banen en tot behoud van circa 2.000 directe en 2.000 indirecte banen. De steun leidt ook tot een flinke terugdringing van de CO2-uitstoot met minimaal meer dan 1.900 kton per jaar.

De volledige tekst en onderbouwing (o.a. de bijdrage aan de transitie en het creëren van banen) is opgenomen in bijlage **GR02**.

2.4.2 Samenhang met andere relevante programma's van de Unie

Fondsen en projecten worden zo mogelijk in samenhang geprogrammeerd met oog op synergie, effectiviteit en integraliteit. Voor EU-fondsen gaat het hierbij om EFRO (kansen in de nieuwe economie), ETS/INTERREG (grensoverschrijdende samenwerking), ESF+ (human capital, met name aan onderkant van de arbeidsmarkt), GLB (kansen circulaire economie) Horizon Europe (kansen in het innovatie-ecosysteem) en CEF (waterstofinfrastructuur), Innovation Fund (groene waterstof en verduurzaming industrie), het RRF (groene waterstof, human capital) en IPCEI als enabler voor investeringen in waterstof.

ESF+ versterkt in de noordelijke arbeidsmarktregio's de basisinfrastructuur en bestaande dienstverlening aan werkzoekenden en kwetsbare werkenden. JTF wordt aansluitend ingezet op om- en bijscholing werknemers en werkzoekenden, het begeleiden van werkzoekenden naar een baan, alsmede activiteiten gericht op jongeren en hun technische vaardigheden (activiteiten K en L) daar waar het voortkomt uit de impact van de klimaattransitie.

2.4.3 Samenhang met geplande steun uit andere pijlers van het mechanisme

Provincie Groningen wil gebruik maken van de 3e pijler van het Just Transition Mechanism (JTM) om te investeren in een warmtenet. De centrale rol in de energievoorziening van het Groningse gas moet worden vervangen door een duurzaam, haal- en betaalbaar alternatief. Dit draagt bij aan het doel om CO2 neutraal te worden en zal het Gronings gas vervangen als warmtebron. Regionale bronnen zoals geothermie, groengas en restwarmte uit de industrie gaan een substantiële rol spelen in ons energiesysteem. Hiertoe moeten woningen worden aangepast en nieuwe infrastructuur aangelegd.

Energiearmoede komt in Groningen vaker voor dan in de rest van het land ('De feiten over energiearmoede in Nederland', TNO 2021). Huishoudens met weinig investeringsruimte zijn zelf niet in staat om verduurzamingsmaatregelen uit te voeren en door een stijgende gasprijs worden zij harder geraakt dan andere huishoudens. Regionale overheden werken samen met de netbeheerder, inwoners en andere organisaties om dit te realiseren.

De uitrol van een warmtenet in de gemeente Groningen (WarmteStad) is onderdeel van een wijkgerichte aanpak waarmee Groningen haar klimaatambities wil realiseren. Het betreft de realisatie van een warmtenetwerk van 23.000 WEq, gevoed met warmte uit duurzame warmtebronnen. Met het project wordt een CO₂-reductie van 667 kton behaald. Voor een volledige beschrijving van de business case wordt verwezen naar de **Bijlage 5. Groningen-Emmen**.

Just Transition Mechanism 3e pijler

De business cases van WarmteStad kunnen niet worden gefinancierd uit reguliere instrumenten. Daarom zal financiering vanuit de 3e pijler van het JTM bestaande uit EIB-leningen én subsidies worden aangevraagd. Dit betreft een publieke lening van €85 mln. in combinatie met €12,75 mln aan subsidies. Ook is verdere inzet van de 3e pijler mogelijk voor vergelijkbare initiatieven m.b.t. hernieuwbare energie in de regio.

Just Transition Scheme (2e pijler)

Implementing partners zoals InvestNL of de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) kunnen steun in de vorm van equity verlenen. Zowel de tweede als de derde pijler van het JTM bieden kansen voor Groningen-Emmen; de beide pijlers kunnen worden ingezet in lijn met de ontwikkelbehoeften benoemd in spoor 2 (zie 2.2).

Gebied: Groot-Rijnmond

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

Inleiding

Binnen regio Rijnmond concentreren de industrie, de werkgelegenheid én de transitieopgave zich in het zogenaamde *'Havenindustriële cluster'* (HIC) het petrochemisch industriecomplex in het havengebied van Rotterdam. In het HIC is een hoge dichtheid van bedrijven uit de sector industrie volgens sector C van de SBI en – meer gedetailleerd – de sectoren energie (LISA 0620, 0910, 272, 3511 t/m 3514, 3530), procesindustrie (LISA 6, 8, 10, 17, 19 t/m 25, 35) en chemische industrie (LISA 19, 20, 22).

De gevolgen van de transitie naar duurzame industrie klinken door in de maatschappij, de arbeidsmarkt, de economie van het HIC. Traditionele, vaak lager geschoolde werkgelegenheid verdwijnt. Nieuwe technologieën vereisen nieuwe skills, nieuwe ketens, nieuwe markten. Deze ontwikkelingen verergeren de krapte en mismatches op de arbeidsmarkt binnen Rijnmond. Om het hoofd te bieden aan directe effecten en problemen als gevolg van de gestarte transitie, zet Rijnmond in op de activiteiten in dit hoofdstuk.

CO₂ opgave

Rijnmond is één van de zes geselecteerde JTF-regio's. Terugdringen van CO₂ uitstoot is cruciaal om de Europese en nationale klimaatopgaven te realiseren. Tabel 1 in hoofdstuk 1 toont dat Rijnmond verantwoordelijk is voor 22,8% van de landelijke CO₂ uitstoot. De CO₂-intensiteit voor Rijnmond is 3,3 maal zo hoog als het EU gemiddelde en 2,8 keer zo hoog als het NL gemiddelde. Ingezoomd op de CO₂cijfers voor de industrie, zonder energie-component blijkt dat de CO₂-intensiteit van de industrie in Rijnmond 4,7 maal zo hoog is als het EU gemiddelde (zie tabel 2 in bijlage cijfermatige onderbouwing). De uitstoot van de industrie is substantieel hoger dan in de andere JTF regio's, met 17 uitstoters uit de 'top 50' gevestigd in Rijnmond verantwoordelijk voor meer dan 27% van de 'ETS-geregistreerde' uitstoot (zie

tabel 5 in bijlage cijfermatige onderbouwing).

Toegevoegde waarde en werkgelegenheid industrie

De toegevoegde waarde van regio Rijnmond (BRP) is met € 61,3 miljard veruit het hoogst van alle JTF regio's. Dit is zelfs nagenoeg gelijk aan de toegevoegde waarde van alle overige JTF regio's samen. De toegevoegde waarde daarbinnen van specifiek de industrie valt met € 6,8 miljard tevens op. Deze industrie biedt werkgelegenheid aan meer dan 45.000 fte. In absolute zin is Rijnmond hiermee motor van de Nederlandse industrie. De urgentie om te verduurzamen moet dan ook zowel de bestaande industrie bereiken, als stimulansen geven tot nieuwe waardeketens te komen.

Transitiepaden

Voor het HIC is de transitie naar een duurzame industrie uitgewerkt in een specifiek clusterplan. Het clusterplan Rotterdam-Moerdijk bevat een roadmap voor het realiseren van een emissiearme en circulaire industrie. De roadmap bevat drie (in de tijd deels overlappende) paden in de transitie:

Stap 1: efficiency, ontwikkelen energie infrastructuur en CCUS (2018-2025)

Efficiency maatregelen en nuttige toepassingen van reststromen, afvang en hergebruik CO2.

CO2-reductie potentieel 4,9 Mt CO2-reductie (scope 1) tot 2030. Daarnaast 2,6 à 3,5 Mt CO2-reductie in gebouwde omgeving en glastuinbouw door levering van industriële restwarmte en CO2.

Stap 2: naar een nieuw energiesysteem (2020-2030)

Vervangen van fossiele door duurzame energiebronnen (duurzaam geproduceerde elektriciteit en waterstof) in de industrie.

CO2-reductie potentieel 3,5 à 4 Mt in 2030.

Stap 3: vernieuwen van het grondstoffsysteem (2030-2050)

Vervangen van fossiele grondstoffen en transportbrandstoffen door bio grondstoffen, recycling en CO2 i.c.m. groene waterstof.

CO2-reductie potentieel 1 Mt in 2030.

Met een potentiële reductie van 13 Mt in 2030 is de ambitie van 55% reductie (Fit for 55) ten opzichte van 20Mt in 1990 haalbaar (reductie met 55% is tot 9 Mt, potentie strekt tot 7 Mt).

Arbeidsmarkt

De urgentie op de arbeidsmarkt is tweeledig: enerzijds terugdringen van het vacatureoverschot, anderzijds bemensen van veranderende industriële banen. Aanpak hiervan vergt actie op meerdere dimensies: toeleiding en instroom, doorstroom, om- en bijscholing en randvoorwaarden zoals bereikbaarheid. In tabel 6 in bijlage cijfermatige onderbouwing zijn gegevens over werkgelegenheid (in FTE), participatie en werkloosheid per regio gegeven. Rijnmond heeft het hoogste aantal medewerkers in de industrie in vergelijking met de andere regio's. Zuid-Holland kent hierbij liefst 7,6% beroepsbevolking van 60+, vergrijzing die op korte termijn leidt tot extra uitstroom van arbeidskrachten. De arbeidsparticipatie is in Rijnmond met 68,9% daarentegen substantieel lager dan NL gemiddeld 79,3%. De werkloosheid is in Rijnmond met 4,7% ook hoger dan NL gemiddeld 3,9%. Er is dus een flink 'onbenut potentieel' in de beroepsbevolking. De transitie vergroot de krapte en verergert de verschuiving van werkgelegenheid naar opleidingsniveaus. De transitie tekent zich af in arbeidsmarkt cijfers:

- de krapte in technische beroepen is groot, met meer dan 75.000 vacatures van 258.000 (bijna 30%

in één van twaalf sectoren) – alleen voor ICT-beroepen is de ‘spanningsindicator’ (BRC) nog hoger dan voor technische beroepen,

- vacatures in technische beroepen naar ISCO opleidingsniveau 1 nemen in aandeel af, nemen toe in niveau 2 en nemen sterk toe in niveau 3.

Indirecte werkgelegenheid

De zeehaven-gerelateerde directe werkgelegenheid in Rotterdam-Rijnmond bedroeg 101.443 werkzame personen in 2017. Gecombineerd met de hoeveelheid indirecte werkgelegenheid, zijn er 183.675 personen werkzaam in deze regio. Vanuit deze verhouding (10:8) kan worden gesteld dat er aan de 45.300 directe fte, circa 36.000 fte indirecte werkgelegenheid is verbonden.

Banenverlies en nieuwe banen

Het PBL laat zien dat het aantal banen in de bestaande fossiele industrie in Rijnmond daalt en dat nieuwe banen ontstaan in nieuwe waardeketens. Binnen de complexiteit van kwantitatieve schatting van werkgelegenheidseffecten, is het saldo van de scenario's echter telkens negatief. Een belangrijke conclusie uit de PBL studie is dat het werkloosheidsrisico van werknemers in een aantal sectoren uitzonderlijk sterk stijgt. In Rijnmond betreft dit personen in de aardolieverwerking.

Volgens berekeningen zijn er in Rijnmond meer dan 31.000 personen werkzaam in kwetsbare sectoren (zie tabel 10 in bijlage cijfermatige onderbouwing). Nadere analyses (zie paragraaf 5 sub d en tabel 13 in bijlage cijfermatige onderbouwing) tonen een krimp in de kolensector van 22% en in de keten van olieproducten van 10%. Daar staan groeikansen in de energiesector en installatiebranche tegenover. Per saldo is de reële schatting een “verlies” van circa 2.000 fte aan directe fte in energie-intensieve sectoren in Rijnmond tot 2030. Het belang is daarmee groot deze tendensen om te zetten in nieuwe banen, door transitie en vernieuwing van de chemische sector en door ontwikkeling van Rijnmond als Europese “energy hub”.

Verlies van banen is al gestart met de gedwongen sluiting van kolencentrales. Gesteld wordt dat circa één derde van de arbeidsplaatsen in de haven verandert door de energietransitie. Naar verwachting ontstaat op korte termijn bedrijvigheid dicht bij de huidige beroepen, bijvoorbeeld in de installatiebranche. Op langere termijn ontstaan fundamenteel nieuwe banen, waarbij energie en digitalisering steeds meer in elkaar grijpen. Om Mainport Rotterdam ook na de energietransitie te behouden als de belangrijkste energiehaven van Europa, moet men anticiperen op deze toekomst, mee veranderen en voorop lopen. Belangrijk hierbij is aandacht voor het beschikbare potentieel aan arbeidskrachten.

Om-, na- en bijscholingsopgave

De *skill relatedness* is in de energie, chemie en havenindustrie klein. Vaardigheden van de werknemers in deze sectoren laten zich goed overdragen binnen de sectorkolom (ook naar niet-fossiele vormen van bijvoorbeeld procesindustrie), maar veel minder naar andere sectoren als gevolg van het hoog specialistische karakter gekoppeld aan het relatief lage opleidingsniveau. Werknemers in de aardolie verwerkende industrie, waar banen verloren gaan, vinden hierdoor niet zomaar een baan in een andere sector. Rotterdam heeft meer dan vijf keer zoveel werknemers in de aardolieverwerking dan gemiddeld in Nederlandse regio's. Dit geeft aan dat de om- en bijscholingsnoodzaak hoog is.

Krapte op de arbeidsmarkt

De grote opgaven in de gebouwde omgeving (energiebesparing, installatie van zonnepanelen, warmtepompen etc.) vragen op de korte termijn van de bouw- en installatiesector extra inzet van mbo- en hbo-ers. Ook in de netwerkbedrijven zijn op korte termijn vele monteurs nodig. De vraag naar

technologische vaardigheden neemt in alle sectoren toe. Nu al zijn er tekorten voor procestechniek & maintenance, elektro- & installatietechniek en metaal & werktuigbouwkunde op mbo- en hbo-niveau. Deze krapte groeit bij de transitie naar nieuwe energietechnologieën.

De instroom van jongeren in sectoren van de energietransitie is beperkt. In de huidige energiesectoren zijn vooral ervaren krachten actief; 45+ (en voor meer dan 7% zelfs 60+), man en voltijds. Uitzondering hierop zijn de werkzaamheden in de ontwerpfase, advies en verkoop waar vaker vrouwen werkzaam zijn. Aandacht voor duurzame inzetbaarheid en voorkoming van vervroegde uittreding binnen de leeftijdsgroep 45+ van de beroepsbevolking is van groot belang.

De actuele en toenemende krapte op de arbeidsmarkt (vacature-overschot) is het belangrijkste pijnpunt in de energietransitie in Rijnmond. Het al bestaande groot tekort aan technisch personeel in het HIC, neemt naar verwachting de komende jaren toe. Het inzetten van nu nog onbenut potentieel en het vergroten van sociale inclusie zijn noodzakelijke oplossingsrichtingen. Wanneer niets gebeurt, geeft dit serieuze vertraging bij de voorgenomen transitie.

De instroom bij opleidingen in de techniek neemt af. Voor de gehele onderwijsketen (PO, VO, MBO, HBO en WO) is meer instroom noodzakelijk, juist ook uit specifieke doelgroepen die tot op heden relatief ondervertegenwoordigd zijn bij bedrijven in het HIC. Dat is noodzakelijk om het toenemend aantal vacatures voor bestaande banen in te vullen, maar vooral om door het aantrekken van jonge talentvolle mensen bij bestaande bedrijven aan nieuwe ideeën en een andere (inclusieve en duurzame) cultuur te kunnen werken. Strategische personeelsplanning betekent voor werkgevers ook het verder kijken dan de huidige arbeidspool en aandacht voor arbeidskrachten uit kwetsbare groepen.

Sociale innovatie onderwijs en arbeidsmarkt

Een succesvolle energietransitie is mede afhankelijk van beschikbaar en te werven talent. Met een fors vacatureoverschot vraagt deze enorme uitdaging om kwantitatieve en kwalitatieve aanpassingen van arbeidsmarkt en onderwijs. Een toekomstgerichte aanpak met bijbehorend (financieel) instrumentarium om initiatieven te faciliteren en op te schalen. Dit vraagt om extra investeringen en innovaties bij bedrijfsleven en onderwijs.

MBO instellingen staan voor een grote uitdaging. Aan de ene kant werken ze steeds beter samen met bedrijven om snel in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en behoeftes, aan de andere kant kampen ze met vergrijzing bij docenten en hebben ze moeite voldoende nieuwe docenten aan te trekken.

In de groeisectoren van de energietransitie ontbreekt soms een sociale infrastructuur: nog geen cao, salarissen liggen lager, meer tijdelijk werk en nog onvoldoende toegang tot opleidingsbudgetten. Dat maakt een overstap naar deze branches lastiger. Op deze aspecten is *sociale innovatie* nodig, bijvoorbeeld in flankerende programma's rond her-, bij- en omscholing. Daarbij is een modulair, flexibel opleidingsaanbod noodzakelijk.

Ten aanzien van de arbeidsmarkt- en sociale effecten is bredere aanpak gewenst: naast arbeidsmarktprojecten met directe link met de klimaattransitie, ook ondersteuning van acties gericht op het verkrijgen/behouden van werk en sociale inclusie gericht op sectoren en doelgroepen die indirect worden geraakt door de klimaattransitie (“rechtvaardige transitie”).

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Focus

Hoofddlijnen zijn versnellen van energietransitie, vernieuwen van economie en veerkrachtig maken van arbeidsmarkt voor de transitie.

Rijnmond zet de beperkte middelen in met grote focus, waar geen investeringen in basisinfrastructuur toe behoren. Dit laat onverlet dat er zogenaamde spillover effecten zijn naar gebouwde omgeving, naar draagvlak en naar acceptatie van maatregelen in de energietransitie.

Een ketenaanpak is nodig om de drie programmalijnen te realiseren. De opgave raakt aan de gehele ketens van toeleveranciers, producenten, afnemers en de logistieke schakels in alle ketens. Dit vraagt een integrale blik op zowel economie als arbeidsmarkt. De gevolgen van de transitie in werkgelegenheid en scholingsbehoefte zijn groot en direct. De transitie raakt de fundamenten van de arbeidsmarkt voor het HIC. De technologische innovaties die tot doorbraak komen, zijn mede bepalend voor de benodigde opleidingen. Zonder juist gekwalificeerd personeel, geen nieuwe waardeketens.

Acties die zowel de economische kant als de arbeidsmarktaspecten aanpakken, versterken de resultaten. Rijnmond streeft bij selectie van projecten naar dergelijke verbindingen en integrale aanpakken. Bijv. in projecten t.a.v. nieuwe technieken met vertaalslag naar opleiding in het gebruiken/bedienen van die techniek of waar in potentie werkgelegenheid verloren gaat, door aanwezigheid van vertaalslag naar sociaal en/of scholingsplan.

Spoor 1:

Vernieuwen en versterken van de regionale economie met nieuwe, duurzame en/of circulaire industriële ketens

Doelstelling

Dit spoor steunt ontwikkelingen waarin nieuwe waardeketens de fossiele industrie vervangen. Het stimuleren van afzetmarkt voor groene waterstof, industriële elektrificatie, zon, wind, technologische innovaties die dichterbij de markt worden gebracht. Denk aan circulaire chemie ter verwaardiging van circulaire grondstoffen, verwerking van reststromen tot bruikbare grondstoffen, hergebruik Lithium-batterijen en duurzame productie van groene methanol voor chemie en transportsector. Al deze processen ondervinden uitdagingen in het financieren van de onrendabele top in opschaling naar praktijkschaal.

Toepassing van innovatie betekent ook dichterbij brengen van (nieuwe) bedrijvigheid in de verdere toekomst. Basic engineering gericht op nieuwe waardenketens valt onder de reikwijdte van spoor 1, alhoewel de bouw van de beoogde fabrieken nog jaren kan duren.

Spoor 2:

Versnellen van de transitie met investeringen in technologie, systemen en infrastructuur tot decarbonisatie van bestaande industriële ketens

Doelstelling

Doel is bestaande industrie, inclusief ketenpartners (met inbegrip van mobiliteit en logistiek), te helpen bij het mitigeren van directe gevolgen van de transitie. Hoofdstuk 1 toont de noodzaak hiertoe in Rijnmond,

waar met name de sectoren energie, chemische industrie en procesindustrie te maken hebben met zowel verduurzaming van processen als met fundamentele wijziging van grondstoffen. Denk aan uitvoeren van redesign scans tot decarbonisatie en doen van investeringen gericht op aanpassen van productieprocessen naar niet-fossiel. Het vervangen van fossiele grondstoffen door elektrificatie, waterstof e.d. Denk aan industriële elektrificatie waarbij aardgas wordt vervangen en initiatieven gericht op benutten van reststromen, biomassa en CO₂ in industriële processen. Denk aan decarbonisering van logistieke keten gekoppeld aan de industrie, zoals goederenvervoer over water, weg, spoor.

Spoor 3:

Wendbare en weerbare beroepsbevolking in duurzaam toekomstbestendig HIC

Doelstelling

Doel is beschikbaarheid van voldoende juist opgeleide en gemotiveerde beroepsbevolking voor de opgaven, bij een toenemend vacature-overschot. De interventies zijn aanvullend op bestaand instrumentarium aan wetgeving, sociale plannen en het Westhavenarrangement, waarin Ministerie SZW met UWV, FNV en werkgeversorganisaties arbeidskrachten getroffen door sluiting van de kolencentrales in het HIC van werk naar werk helpen. Om potentieel te mobiliseren, passend (bij-/om-) te scholen en duurzaam in te zetten, is een brede en integrale aanpak nodig met uiteenlopende acties. Prioriteit ligt op aanboren van onbenut arbeidspotentieel, o.a. in kwetsbare groepen. Het gaat om scholieren/studenten, werk-naar-werk, werkzoekenden (zowel werkloos als werkend), parttimers die meer willen werken, etc. Werkgevers moeten hun vraag naar arbeid aanpassen, o.a. door jobcarving, alsook het anders inrichten van organisatie- en bedrijfsprocessen.

De behoefte aan scholingsinfrastructuur in duurzame energie is nog volop in ontwikkeling. Een arbeidsmarktfaciliteit à la het Scholingsfonds biedt ruimte tot flexibel reageren op deze ontwikkelingen. Moderne additionele faciliteiten, apparatuur en diensten voor opleiden en trainen, dicht bij de industrie, zijn noodzakelijk om 'leven lang ontwikkelen' in de praktijk mogelijk te maken.

Met de huidige economische perspectieven wordt het onbenut potentieel niet alleen (in)direct geraakt door vergrote mismatch op gevraagde vaardigheden in relatie tot de klimaattransitie (en daardoor op grotere afstand komt van benodigde banen), ook heeft het beschikbaar krijgen van huidige onbenut potentieel voor de (nieuwe) banen een tweezijdige aanpak op actieve inclusie nodig. Het onbenut potentieel nog niet op de arbeidsmarkt aan de ene kant, ervaart verschillende, elkaar versterkende barrières tot werk (waaronder schulden of mentaal welbevinden). Deze worden meest effectief geadresseerd in een integrale benadering. Werkgevers aan de andere kant moeten geholpen worden hun vraag naar arbeid aan te passen aan beschikbaarheid ervan. Acties hierbij zijn complementair aan ESF(+) inzet.

Bijdrage aan het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Paragraaf 2.1 duidt de potentiële reductie van de transitiepaden voor Rijnmond op 13 Mt tegen 2030. Daarmee is de ambitie van 55% reductie (Fit for 55) t.o.v. 20Mt in 1990 haalbaar (55% reductie % is tot 9 Mt, potentie strekt tot 7 Mt).

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

JTF Rijnmond past binnen de kaders van het Landelijk Klimaatakkoord, het nationaal waterstof programma, de Groeifonds-propositie 'Groenvermogen van de Nederlandse industrie', het SER-advies regionale koplopersprogramma en het Rijksbrede programma circulaire economie (RPCE) - zie hoofdstuk 1. Binnen het Klimaatakkoord en de nationale strategieën legt het TJTP Rijnmond met de beperkte middelen focuspunten voor het HIC.

Regionaal sluit JTF aan bij het Clusterplan Rotterdam Moerdijk, Rotterdams Klimaatakkoord, Havenvisie Rotterdam en Deltalinqs Climate Program (DCP). In deze plannen zijn componenten uit de Regionale Energiestrategie Den Haag-Rotterdam uitgewerkt naar het HIC.

Clusterplan Rotterdam-Moerdijk

In dit koploper programma voor de regio Rotterdam-Moerdijk staat aangegeven met welke concrete plannen de afspraken uit het Klimaatakkoord gerealiseerd gaan worden. Naast het commitment van betrokken bedrijven en andere relevante spelers in de regio geven de plannen ook weer wat nodig is van de overheid. Specifiek voor de energie infrastructuur is dat nog nader uitgewerkt in de Cluster Energie Strategieën (CES).

Het clusterplan Rotterdam-Moerdijk bevat een roadmap voor het realiseren van een emissie arme en circulaire industrie. De roadmap bevat 3 (elkaar in de tijd deels overlappende) stappen:

- Stap 1: efficiency, ontwikkelen energie infrastructuur en CCUS
- Stap 2: naar een nieuw energiesysteem
- Stap 3: vernieuwen van het grondstoffensysteem

Rotterdams Klimaatakkoord (RKA)

Het RKA bevat een overzicht van sleutelprojecten die de bedrijven willen realiseren en de randvoorwaarden die van overheidszijde nodig zijn om het cluster om te bouwen naar een nieuwe economie.

- Deal 1: Investeringsagenda energietransitie HIC
- Deal 2: Arbeids- en scholingsagenda energietransitie
- Deal 3: Versnellingshuis energietransitie HIC
- Deal 4: Grootschalige productie, import en toepassing van waterstof
- Deal 5: Industriële elektrificatie
- Deal 6: Duurzame warmte vanuit de industrie
- Deal 7: Benutten van reststromen, biomassa, CO2 in het HIC

Havenvisie Rotterdam

De Havenvisie geeft de ambitie aan voor de toekomst van de Rotterdamse haven, ook als de omstandigheden veranderen. De herijkte Havenvisie is tot stand gekomen in samenwerking tussen Havenbedrijf Rotterdam, gemeente Rotterdam, het Rijk, Deltalinqs, Provincie Zuid-Holland en in afstemming met de DCMR. De herijkte Havenvisie neemt de ambitieuze doelstellingen zoals opgenomen in de Rotterdamse bijdrage aan het klimaatakkoord (Rotterdam-Moerdijk) één op één over. Daarnaast krijgen de door de Verenigde Naties vastgestelde Sustainable Development Goals (SDGs) voor duurzame economische ontwikkeling een centrale plaats. Hiermee onderstrepen de eerder genoemde vijf partijen het belang van het creëren van maatschappelijke en economische waarde.

Deltalinqs Climate Program (DCP)

DCP verenigt bedrijven in het Rotterdams havengebied die de energietransitie willen realiseren en gelijktijdig de concurrentiepositie als innovatief havencluster willen versterken. Hierin werkt Deltalinqs samen met haar partners aan de transitie naar de nieuwe economie. Binnen het programma wordt met het Havenbedrijf Rotterdam samen gewerkt aan de noodzakelijke steun voor innovatieve sleutelprojecten door het verbinden van partijen, organiseren van financiering en met overheden meedenken over wet- en regelgeving die aansluit bij de uitvoeringspraktijk en benodigde infrastructuur.

Complementaire financiering

Om de doelen uit de beleidskaders te realiseren zijn substantiële investeringen vanuit meerdere bronnen vereist. JTF zal complementair zijn aan Europese en nationale budgetten uit EFRO, ESF+, RRF, CEF, LIFE, Horizon Europe, Nationaal Groeifonds, Cluster Energiestrategie (CES) etc. Afstemming met deze fondsen is voorzien.

Regionale Innovatiestrategie (RIS), EFRO, ESF+

De strategie voor de periode 2021-2027 is missiegedreven en sluit aan op het nationale en Europese innovatiebeleid, dat gericht is op een slimme economische transformatie. De RIS is de blauwdruk voor het nieuwe EFRO. De belangrijkste beleidsdoelstellingen zijn een slim en groen Europa. EFRO bestaat uit een innovatiedeel en een klimaatdeel. EFRO en JTF zullen afgestemd worden ingezet om synergie te bewerkstelligen. Hierbij sluit JTF met de nadruk op daadwerkelijke opschaling, toepassing en uitrol aan op de EFRO-nadruk op onderzoek, ontwikkeling en innovatie.

ESF+ richt zich in Nederland hoofdzakelijk op de actieve inclusie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, kwetsbare werkenden en leerlingen in speciaal- en praktijkonderwijs. Deze doelgroepen hebben extra hulp nodig om te (blijven) participeren op de arbeidsmarkt. Deze hulp krijgt binnen de arbeidsmarktregio's vorm door scholen, gemeenten en O&O-fondsen. In veel gevallen zullen de JTF-projecten ook de ESF-doelstellingen (en vice versa) ondersteunen en versterken. Hierbij richt ESF zich op actieve inclusie in de arbeidsmarkt in volle breedte, waarbij JTF zich specifiek richt op het mitigeren van de arbeidsmarktgevolgen van de transitie in het HIC naar duurzame industrie. Het gecoördineerd inzetten van ESF+ en JTF in Rijnmond realiseert een groter innovatie- en uitvoeringspotentieel voor de genoemde arbeidsmarktvaartstukken in de regio.

Samenwerking

Rijnmond streeft naar optimale realisatie van doelen en inzet van middelen en staat daarin open voor samenwerking met het rijk en andere JTF regio's, bijv. op onderwerpen die in meerdere regio's spelen zoals havenindustrie, chemie en waterstof. Samenwerking met Moerdijk ligt voor de hand, gezien de nabijheid en inhoudelijke raakvlakken. Een opleidingsfaciliteit kan bijvoorbeeld gericht zijn op werknemers en studenten uit beide regio's. Het Deltacorridor project is een goed voorbeeld van een initiatief dat meerdere regio's verbindt.

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

Noodzaken zijn geïdentificeerd als (o.a.) verduurzamen van productieprocessen, benutten circulaire grondstoffen, stimuleren duurzame waardeketens, behouden en transformeren werkgelegenheid en bemensen duurzame industrie naar omvang, opleiding en skills. Per spoor zijn (voorbeelden van) soorten acties geïdentificeerd.

Omdat de transitieopgave integraal is, zijn er geen strikte scheidslijnen tussen sporen. Rijnmond voorziet

te werken met openstellingen voor meerdere sporen tegelijk. Zie ook paragraaf 'Integrale benadering' in dit onderdeel.

Spoor 1:

Vernieuwen en versterken regionale economie met duurzame en/of circulaire industriële ketens

- Toepassingsgerichte samenwerking mkb'er(s) en grote bedrijven (en kennisinstellingen) aan oplossingen binnen de regionale transitie – incl. gezamenlijk gebruik (gedeelde) innovatie-infrastructuur voor bedrijven, (innovatie)trajecten en skillsontwikkeling, van meerwaarde voor decarbonisatie in chemieketens
- Nieuwe waardeketens: industriële elektrificatie, groene waterstof, benutten reststromen en CO₂ in industriële processen, duurzame warmte (duurzaam betekent m.u.v. restwarmte uit niet-hernieuwbare bronnen)
- Vroege haalbaarheidsstudies
- Late haalbaarheidsstudies gericht op 'blauwdruk' voor productiefaciliteiten
- Pilots toetsing/demonstratie 'proof of concept' industriële schaal . JTF als de-risking kapitaalintensieve innovatieve investeringen TRL 4-7
- Realisatie moderne installaties in het HIC, inrichten productiefaciliteiten chemie
- (Door)ontwikkeling innovaties en haalbaarheidsstudie die oplossingen bieden voor de transitie (nieuwe waardeketens)
- Ondersteuning in investeringsgereed maken business cases ('toeleiding kapitaal')
- Verbindingen binnen voorgaande typen acties naar aanpassing werknemers, ondernemers en ondernemingen aan veranderingen, opleiding en toegang arbeidsmarkt

Nadere voorbeelden van potentiële investeringen c.q. projecten NB: deze investeringen omvatten geen fossiel gedreven installaties:

- commerciële en technische pilot voor blauwdruk productiefaciliteit innovatieve brandstofcellen;
- pilot-/testomgeving aantonen economisch, commercieel en technisch perspectief oplossingen;
- ontwikkeling en bouw van 'air to fuels' demonstratiefabriek (ZENID) productie SAF uit lucht (sustainable aviation fuel);
- modulair micro-fabriekje solar fuel productie doorontwikkelen naar massaproductie;
- bouw pilotinstallatie winning uit lignine (i.p.v. uit aardolie) hoogwaardige chemicaliën;
- demonstratieproject productie zeewier en verwerking naar voeding (eiwittransitie) en hernieuwbare energie (energietransitie) met 0-waste operations;
- bouw eerste productiefaciliteit chemische recycling plastic verwaarding;
- bouw nieuwe fabriek omzettingsproces thermische oxidatie afvalstoffen (verontreinigd bagger, oliehoudend zand/slibmengsel, digestaat, rioolwaterzuiverings-slib) in kleivervangende grondstof keramische industrie;
- vroege haalbaarheidsstudies tot 'programma van eisen' bouw productiefaciliteit nieuwe waardeketen c.q. hergebruik en verwaarding reststromen;
- innovatieve technologie thermische de-polymerisatie recycling en hergebruik niet mechanisch te recyclen plastics tot bruikbare producten (pyrolyse-olie voor productie nieuwe (virgin) kunststoffen: gesloten koolstofkringloop);
- fieldlab (TRL 5-6) stoomcompressie warmtepomp; 'energy storage – combined heat and power'

batterij energieopslag in vorm van (hoge temperatuur) warmte;

- nieuwe generatie high-tech vliegtuigen ontwikkelen, met name gericht op e-mobility en e-logistics;
- bouw eerste fullscale fabriek plastic recycling via SPEX (dissolutie);
- haalbaarheid / engineering fullscale fabriek (bijna) CO2 neutrale productie cement;
- haalbaarheid / engineering fullscale fabriek fosfaatterugwinning.

Spoor 2:

Versnellen van transitie met investeringen in technologie, systemen en infrastructuur tot decarbonisatie industriële ketens

- Haalbaarheid, ontwerp en toepassing verduurzamingsmaatregelen (bijv. 'redesign scans' tot decarbonisatie) voor keten en productieprocessen
- Aanpassing bedrijfsprocessen in industrie op niet-fossiele en circulaire productiemethoden (binnen JTF-verordening, art. 11, lid 2 onder i)
- Vervolginvesteringen in daadwerkelijk toepassen decarbonisatie (binnen JTF-verordening, art. 11, lid 2 onder i)
- Ondersteuning opwerken toepassingen naar financierbare businesscases ('toeleiding kapitaal')
- Vervangen fossiele grondstoffen door elektrificatie, waterstof, reststromen e.d.
- Hergebruik, recycling en verwaarding reststromen tot alternatieve grondstoffen
- Klimaatneutrale logistiek: personen- en kleinschalige logistiek via elektrische oplossingen, zware logistiek en binnenvaart, bijv. via waterstof
- Verbindingen binnen voorgaande typen acties naar aanpassing werknemers, ondernemers en ondernemingen aan veranderingen, opleiding en toegang arbeidsmarkt

Nadere voorbeelden van potentiële investeringen c.q. projecten NB: deze investeringen omvatten geen fossiel gedreven installaties:

- ombouw of nieuwbouw binnenvaartschepen naar varen op elektriciteit of waterstof;
- aanschaf en bouw batterijcontainers voor opslag elektriciteit in bouw- en installatiesector;
- proefvaarten en ingebruikname waterstof station maritieme sector;
- toepassing (flexibele fuel) brandstofcel in stationaire installaties, zoals vervanging branders in CV-ketels in bestaande bouw;
- investeringen integrale infrastructuur ontmanteling offshorewindparken,

Spoor 3:

Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

- Acties op veranderende vraag naar arbeid, bijv. 'Redesign scans' binnen (individuele) bedrijven en Fieldlabs gericht op concreet maken benodigde vaardigheden voor werk in de energietransitie
- Acties op veranderend werkgeverschap en sociale innovatie, bijv. samenwerking in regionale mobiliteitsteams (complementair aan reguliere gemeentelijke taak), en ketenaanpakken instroom, doorstroom, arbeidsmobiliteit en duurzame inzetbaarheid (werk naar werk, uitkering naar werk en school naar werk, job carving)

- Acties op om-, na- en bijscholing, bijv. scholingstrajecten naar kansrijke beroepen in de haven, innovatieve curricula en laagdrempelige, breed toegankelijke faciliteiten, stimuleren hybride docentschap en ontwikkeling modulaire opleidingen naar circulaire chemie en verwante ketens
- Acties om nieuw arbeidspotentieel – o.a. onder werklozen en jongeren - te mobiliseren tot instroom in het HIC. Beroependemonstraties met informatie over opleidingen en sector en ‘experiences’ in de haven en groene industrie
- Acties op veranderende skills en aansluiting opleidingen op arbeidsmarkt, bijv. publiek-private samenwerking in regionale leer-werk-bedrijven, experimenteren met skills-standaard en instrumenten en loopbaanoriëntaties, leven-lang-leren en matchingsprocessen specifiek voor vacatures in duurzame industrie in het HIC
- Acties door arbeidsmarktorganisaties (werkgeversservicepunt, arbeidsvoorziening, andere overheidsorganisaties), ter ondersteuning van bedrijven voor social return of bij plaatsing van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Acties op organisatie voorzieningen en dienstverlening ten behoeve van voorgaande acties, bijvoorbeeld stichten van LeerWerkbedrijf Haven van de Toekomst (in public private partnership), uitbreiden van leerwerkplaats, investeringen in slechten mobiliteitsbarrières en opzetten netwerk HR professionals in de haven.
- Acties op additionele publieke inspanningen t.a.v. creëren sociale impact door begunstigden en op integraal verminderen van barrières voor werk bij werkloze werkzoekenden.
- Met onderwijsinstellingen, Fieldlab FLIE en Plant One Rotterdam praktijkstages en onderzoek in experimenteer- en testlocatie:
  - Opzetten onderwijsprogramma’s
  - Training en opleiding studenten incl. VCA examen
  - Services, huur outillage apparatuur en verbruik utilities
  - Investeren in nieuwe apparatuur.

Doelgroepen

Alle partners betrokken bij de transitieopgave. (Mkb-)Bedrijven of organisaties van of gericht op bedrijven, inclusief ketens met toeleveranciers, producenten, logistiek en afnemers. Deze zullen met name – doch niet uitsluitend – behoren tot SBI-codes (LISA Werkgelegenheidsregister): Energie: 0620, 0910, 272, 3511, 3512, 3513, 3514, 3530; Procesindustrie: 6, 8, 10, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 35; Chemische industrie: 19, 20, 22. Regionale en lokale overheden. Werkgevers- en werknemersorganisaties, vakbonden. Opleidingsinstellingen en kennisinstituten als organisaties, maar ook ‘gebruikers’ oftewel deelnemers in de terminologie van indicatoren: scholieren, studenten, werkzoekenden (zowel werkeloos als al werkend), zij-instromers, nieuwkomers op de arbeidsmarkt en bestaande werknemers, Speciaal opgerichte coöperaties of andere samenwerkingsverbanden gericht op energietransitie. Energiemaatschappijen, netbeheerders, warmtebedrijven. Kortom: elke organisatie die een rol speelt bij het faciliteren en realiseren van de energietransitie, zowel naar economische als naar sociale component.

Vanuit de integrale benadering streeft het programma naar samenwerkingsprojecten: mkb en kennis- en onderwijsinstellingen decarbonisatie-oplossingen tot daadwerkelijke toepassing brengen, nieuwe duurzame waardeketens in de praktijk ontstaan in verbindingen tussen bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en overheid. Op arbeidsmarktaanpak is een ecosysteembenadering mogelijk in meerjarige publiek-private aanpak t/m ketenregie vanuit een organisatie thuis in de inhoudelijke uitdagingen, maar ook gewend om verbinder te zijn tussen bedrijven (ook onderling), overheid en onderwijsinstellingen. Het programma staat open voor publiek-private aanpakken met onderwijs, bedrijfsleven, overheid (sociale diensten, werkplaatsen) in de arbeidsmarktregio, werkgeversorganisaties, O&O-fondsen, etc.

Steun aan grote ondernemingen voor productieve investering is niet voorzien. Dus investeringen in vaste activa of immateriële activa van ondernemingen met het oog op de productie van goederen en diensten, waardoor wordt bijgedragen tot de vorming van bruto-kapitaal en het scheppen van werkgelegenheid worden niet gesteund door dit plan.

Integrale benadering

Acties die zowel economische als arbeidsmarktaspecten aanpakken, versterken de resultaten. Bij projectselectie wordt gestreefd naar integrale aanpakken. Bijvoorbeeld t.a.v. nieuwe technieken door vertaalslag naar opleiding in gebruiken / bedienen van die techniek; waar door transitie werkgelegenheid verloren kan gaan, door vertaalslag naar een sociaal en/of scholingsplan (zoals sociale vangnetten van het Kolenfonds – verbonden aan sluiting Hemwegcentrale).

Gebruik FI

De middelen worden in beginsel ingezet als subsidie; bij uitstek het instrument om genoemde acties te ondersteunen. Het gebruik van FI (zoals bestaande fonds SOFIE) wordt overwogen en onderzocht.

Toelichting op synergie met andere pijlers JTM

In aanvulling op pijler 1, biedt het JTM mogelijkheden om financiering te mobiliseren uit Invest EU (pijler 2) en de Europese Commissie en de EIB (pijler 3). De toepassing van subsidies, leningen en/of garantstelling is opportuun wanneer het voorziet in een lacune in de kapitaalmarkt. Dit is onder andere van belang voorinvesteringen in de noodzakelijke infrastructuur voor de transitie (zoals bijvoorbeeld doch niet limitatief: warmtenetten, waterstof).

Implementing partners zoals InvestNL of de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) kunnen steun in de vorm van equity verlenen. Zowel de tweede als de derde pijler van het JTM bieden kansen voor Groot Rijnmond; de beide pijlers kunnen worden ingezet in lijn met de ontwikkelbehoeften benoemd in spoor 2 (zie 2.2).

Voor pijler 3 van het JTM voorziet Groot-Rijnmond steun aan duurzame warmtesystemen. Louter ter illustratie noemt Rijnmond twee initiatieven voor dergelijke verkenningen. 1. Het doorverbinden van warmtesystemen binnen de glastuinbouwgebieden en woonkernen van het Westland en het Oostland gebied. Hierbij worden verschillende koppelingen tussen o.a. geothermiebronnen, restwarmtenetten en andere toekomstige warmtebronnen beoogd. 2. Het opzetten van regionaal warmtesysteem in de regio Holland-Rijnland, door middel van de verbinding van verschillende geothermieprojecten en de koppeling aan toekomstige restwarmtesystemen. Dit onder de naam van ‘Warmterotonde en aardwarmte Rijnland’.

Gebied: IJmond

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

I. Vaststelling van getroffen economische activiteiten en sectoren

Staalindustrie kern van industriecluster IJmond en van JTF-inzet

De IJmond behoort tot één van de vijf grote industriële clusters van Nederland. De staalindustrie is met ca. 9.000 directe banen en een BRP-bijdrage van 16,8% een grote werkgever en economische drager. Tata Steel Nederland (TSN) vormt de basis van het cluster, met daaromheen veel indirecte banen. De staalproductie vormt de basis van internationale waardeketens in de industrie (auto-industrie, bouw, verpakkingsindustrie, witgoed, etc.) en zorgt voor banen in andere sectoren (installatie, onderhoud, logistiek, zakelijke diensten). Voor de staal geldt een multiplier van 3 á 4 [1]: ca. 30.000 indirecte banen, zowel in de IJmond als daarbuiten.

Alle banen in industrie en energie zijn in de IJmond goed voor 19,9% van de banen (14.000) en 29% van het BRP (TJTP H. 1, o.b.v. Eurostat/CBS, LISA, 2018). Wanneer we inzoomen op ‘energie-intensieve sectoren’ [2] in 2020, valt op dat:

Het metaalcluster bestaat uit 9.700 banen, waarvan het overgrote deel (9.100) in de ‘vervaardiging van metalen in primaire vorm’ (staalindustrie) en het overige in vervaardiging van producten van metaal. De overige industrie bestaat o.a. uit chemie (o.a. papier) en agrofood.

Zie "*Tabell.0 Banen industrie IJmond (2020 o.b.v. LISA)*" in **Bijlage 4. IJmond - Bijlagen 1 - 6**

Staalindustrie zorgt voor CO₂- uitstoot en druk op leefomgeving

Het energieverbruik van bedrijven in de IJmond ligt hoog; jaarlijks nemen zij 4,3% van het elektriciteitsverbruik en 1,8% van het gasverbruik door Nederlandse bedrijven af (CBS, 2020). Ook het steenkolenverbruik is hoog [3].

Hierdoor ligt ook de CO₂-uitstoot hoog: 6,9 Mton CO₂-equivalent (eq) in 2019, waarvan 6,3 Mton door staalwinning. Dit is exclusief de uitstoot van de Vattenfall-centrales, waar van de restgassen van staalproductie elektriciteit wordt gemaakt. Mét deze uitstoot bedraagt de emissie zelfs 12,6 Mton CO₂-eq. Het aandeel van de IJmond in de totale emissie door bedrijven in Nederland is 13% (vs. een aandeel van de regio van 0,9% in de landelijke werkgelegenheid). Binnen de IJmond veroorzaken TSN en de centrale van Vattenfall Power Velsen samen 98% van de uitstoot; deze installaties behoren tot de top 10 van hoogste CO₂-uitstoters in Nederland (Emissieautoriteit, 2020).

Daarnaast stoten de centrales van de industrie in de IJmond diverse andere schadelijke stoffen uit, waaronder fijnstof, NO_x, lood, H₂S, en andere Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Dit zorgt voor een hoge druk op de leefomgeving, grote maatschappelijke zorgen en negatieve gezondheidseffecten.

Transitie in 3 stappen

De staalindustrie ondergaat in stappen een grote transitie naar een duurzame en schone staalproductie, en naar nieuwe, duurzame banen (diversificatie):

- **Stap 1a naar groen staal: DRI 1 (2021-2030).** DRI-technologie (direct reduced iron) is een relatief nieuwe staalproductietechnologie, waarbij ijzererts direct wordt gereduceerd met behulp van aardgas, groen gas of waterstof, in plaats van met kolen. Dit reduceert de CO₂-uitstoot van het staalproces fors. Vóór 2030 wordt de eerste DRI-installatie gerealiseerd, waarbij Hoogoven 6 en Kooks- en Gasfabriek 2 gesloten worden. Dit resulteert in een CO₂-reductie van 3,1 à 3,8 Mton. Nu al wordt er gewerkt aan de realisatie van infrastructuur voor groene elektriciteit en waterstof. Ook de verduurzaming van overige installaties (o.a. de bekledingslijnen) vindt hier plaats.
- **Stap 1b (parallel aan 1a): diversificatie IJmond als energy hub (2020-2030 en daarna).** Parallel aan 1a werkt de regio aan de diversificatie van de economie, om de afhankelijkheid van de

staalindustrie te verkleinen. Voor IJmond is de ontwikkeling naar een duurzame “energy hub” de inzet (zie 2.1.IV).

- **Stap 2 naar groen staal: DRI 2 (2030-2040).** De tweede DRI-installatie wordt direct na de eerste gerealiseerd, waarmee de oude hoogoven 7 wordt gesloten. De vervanging van hoogoven 7 door DRI 2 gaat bovendien gepaard met de sluiting van kooks- en gasfabriek 1 en sinterlijnen. Stap 2 levert additioneel 4,4-6,4 Mton CO₂-reductie per jaar op.
- **Stap 3: volledig groen staal (2030-2050).** Groene waterstofproductie wordt opgevoerd en wordt in toenemende mate worden ingezet in de DRI-installaties (tot ongeveer 80%).

II. Onderscheid krimpende sectoren en sectoren die een transformatie ondergaan

Met de transitie ontstaan er twee parallelle ‘werkgelegenheidsstromen’:

Eenzijds resulteert de transitie in het afbouwen van de fossiele productie van ruwijzer of staal. Hierdoor treedt een **banenverlies** op in die delen van de staalproductie en logistieke processen die zijn gericht op het verwerken van kolen en sinter (kooks- en gasfabriek 1 & 2 en sinterlijnen). Hier werken momenteel ongeveer 550 medewerkers; deze banen verdwijnen tot aan 2030. Tot aan 2050 wordt de transitie naar ‘groen staal’ voltooid, waarmee vrijwel alle fossiele banen in de staal verdwijnen.

Anderzijds is er sprake van een nieuwe ‘stroom’ aan **duurzame, niet-fossiele banen**. De nieuwe, duurzame banen die zijn voorzien, komen deels voort uit de **transformatie** van de staalsector (naar groen staal) en deels uit **diversificatie** (IJmond als energy hub, zie 2.1.IV).

Hoe het saldo van beide stromen uitpakt, is van vele factoren afhankelijk. De regio slaagt er alleen in het verlies aan fossiele banen op te vangen, indien voldoende in nieuwe kennis, nieuwe infrastructuur en een toekomstbestendige arbeidsmarkt wordt geïnvesteerd (mèt JTF-bijdrage).

III. Sociale, economische en milieueffecten

Banenverlies

Door de klimaattransitie in de (staal)industrie krimpt het aantal fossiele banen in de IJmond. Het potentieel aantal getroffen banen in de staalindustrie bedraagt ca. 9.000 banen, plus de ca. 30.000 indirecte banen die voor een groot deel ook buiten de IJmond landen.

Afgezien van de 550 banen in de verwerking van kolen en sinter die tot aan 2030 verdwijnen, is vanuit de industriepannen nog niet exact bekend hoeveel fossiele banen er op welk moment verloren gaan. Wel is een IJmond-specifieke raming opgesteld voor het staalcluster en de overige industrie, die baanverlies met én zonder JTF-inzet in beeld brengt (zie 2.2.II).

Risico op ontvolking

Door de ligging van de IJmond binnen de MRA (Metropoolregio Amsterdam) en de verwachte regionale groei van de bevolking is er geen direct risico op ontvolking. Echter, wanneer de uitfasering van fossiele banen in de staalindustrie onvoldoende gepaard gaat met het ontstaan van nieuwe banen, leidt dit tot oplopende werkloosheid en kan een negatieve sociaaleconomische spiraal ontstaan.

Behoefte aan omscholing

De klimaattransitie gaat gepaard met veranderingen in de aard van het werk. Digitale vaardigheden en IT-kennis in de industrie en kennis van duurzame technieken worden steeds belangrijker. In de staalindustrie zelf vinden tot aan 2030 de veranderingen voornamelijk plaats in het “upstream” deel van staalproductieactiviteiten, waar ongeveer 1.800 werknemers actief zijn. Hier is de behoefte aan bijscholing het grootst. Ook is er omscholing van werkenden nodig die hun baan verliezen in de staalindustrie en nieuwe werk vinden dat ontstaat als gevolg van diversificatie in de IJmond.

Klimaattransitie leidt tot krapte

Naast baanverlies en kwalitatieve veranderingen, veroorzaakt de klimaattransitie nog een derde arbeidsmarkteffect: een **toenemend tekort aan technisch personeel** en een groeiende **kwalitatieve mismatch** op de arbeidsmarkt, waarbij enerzijds mensen hun baan in de staalindustrie verliezen en – door verouderde kennis en vaardigheden – niet aan het werk komen, terwijl anderzijds duurzame, bedrijven niet aan geschikt personeel komen.

De arbeidsmarkt in de IJmond is, met een lage werkloosheid [4] en een spanningsindicator [5] van 3,28 (UWV, 2021), krap. Met name het tekort aan technisch personeel (+51% toename van de spanningsindicator tussen 2019 en 2021) en ICT-personeel (+80%) groeit. Het PBL verwacht dat door de energietransitie de krapte verder toeneemt (zie H. 1 TJTP). Juist in de IJmond, met haar grote aandeel in de (staal)industrie, is dit effect sterk. De oplopende krapte werkt ontwrichtend voor de economie en maatschappij (uitvallen van sectoren, rem op economische groei) en belemmert de klimaattransitie, waar technisch geschoolden voor nodig zijn.

Milieueffecten

De transitie naar duurzame staalindustrie draagt bij aan een vermindering van de uitstoot van CO₂ én aan vermindering van de milieudruk (fijnstof, stikstof) op de leefomgeving. Daarmee zijn de milieueffecten per saldo naar verwachting positief (zie 2.2.II). Acties moeten voldoen aan vigerende milieueisen en beschikken over de benodigde vergunningen.

IV. Potentieel aan economische diversificatie en ontwikkelingskansen

De IJmond kent kansen voor **economische diversificatie**: het stimuleren van opkomende sectoren buiten de staal. Belangrijke troeven hierbij zijn de strategische ligging aan zee en in het NZKG (Noordzeekanaalgebied), de grote energievraag, de sterke energie-infrastructuur en de industriële kennisbasis in staal-, papier-, en brede maakindustrie. Aanvullende sterkten zijn de aanwezigheid van staal als grondstof voor windturbines, de plannen voor een energiehaven t.b.v. wind op zee (Velsen-Noord) en diverse (geplande) windmolenparken op zee.

Hierdoor heeft de IJmond de potentie “**energy hub**” te zijn voor het NZKG en de MRA: een plek waar energiestromen samenkomen, waar opslag en conversie naar andere energiedragers plaatsvindt en van waaruit innovatieve technieken op energieopwekking en -besparing worden ontwikkeld en geëxporteerd. Concrete kansen zijn:

- **De IJmond als schone productie- en opslaglocatie voor groene waterstof**, via een waterstofbackbone verbonden met de rest van de MRA. De IJmond kan zo een sleutelpositie vervullen in de ontwikkeling van een ‘**hydrogen hub**’ in de MRA [6]. Ook nieuwe waterstoftoepassingen zijn kansrijk, bijvoorbeeld de productie van synthetische brandstoffen of de toepassing van waterstof als brandstof in de industrie, zwaar vervoer (over weg en water) of de gebouwde omgeving.
- **De IJmond als “slimme werkplaats”** voor de productie, installatie, transport en onderhoud van bestaande en toekomstige wind- en zonneparken op zee, en als aanlandingsplaats voor elektriciteit

van zee

- De IJmond als hub voor de opslag, transport en hergebruik van CO₂.
- **Innovaties op het gebied van duurzame en ‘smart’ industrie.** Dit is kansrijk dankzij de kennisbasis in industrie in de IJmond én (in de bredere MRA) in digitale technologieën. O.a. duurzame papierproductie is kansrijk.

Voetnoten:

[1] Eurofer, 2020 & FNV, 2021

[2] Dit behelst een groot gedeelte van de industrie en energie, maar niet de gehele sectoren. O.b.v. de afbakening van de “Monitor topsectoren 2018; Sectorplan Procesindustrie” gaat het om sectoren met de volgende SBI-codes in het LISA Werkgelegenheidsregister: Energie: 0620, 0910, 272, 3511, 3512.3513, 3514, 3530; Agrofood: 10, 11, 12; Procesindustrie: 6, 8, 10, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 35; Chemische industrie: 19, 20, 22.

[3] Jaarlijks gebruikte staalindustrie 2,82 Mton kolen in de cokesoven en 1,52 Mton in hoogovens. Decarbonisation options for the Dutch steel industry | PBL Netherlands Environmental Assessment Agency.

[4] Afhankelijk van bron, peildatumen gebiedsafbakening varieerde werkloosheid van 2,8% (zie TJTP H. 1) in de IJmond tot 3,7% in de IJmond en Zuid-Kennemerland (2020).
<https://arbeidsmarktinzicht.nl/content/states/index/1923>

[5] De spanningsindicator is de verhouding tussen het aantal openstaande vacatures en het aantal geregistreerde werkzoekenden dat direct inzetbaar is. Hoe hoger de waarde, hoe krappere de arbeidsmarkt. Een waarde van boven de 2 geldt als indicator voor een krappe arbeidsmarkt.

[6] Zie o.a. www.noordzeekanaalgebied.nl/hydrogen-hub-amsterdam-nzkg-gelanceerd-op-world-hydrogen-congress

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt d)

I. Ontwikkelingsbehoeften

Om de effecten van de transitie op te vangen, heeft de IJmond behoefte aan (1) vernieuwing, versterking en diversificatie van de regionale economie, (2) aan investeringen in technologie, systemen en infrastructuur om nieuwe, duurzame banen te creëren en (3) aan investeringen in een wendbare en weerbare beroepsbevolking.

Vernieuwing en versterking van de regionale economie

- **Innovatie t.b.v. duurzame en schone staalproductie:** o.a. de toepassing van DRI ten behoeve

van een duurzame staalindustrie en innovatieve elektrificatie van fabrieksonderdelen.

- **Innovatieve groene waterstoftoepassingen** ter bevordering van de waterstofeconomie.
- **Innovaties op duurzame energie**, o.a. uitkoppeling van niet-fossiele restwarmte en innovatieve vormen van energieopwekking.
- **Innovatieve toepassingen voor CO₂ als grondstof**: nieuwe toepassingen voor hergebruik van CO₂.
- **Overige innovaties op duurzame, ‘smart’ industrie**, waaronder energieplatforms voor bedrijven, ‘smart industry’ en circulaire bedrijvigheid.

Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

- **Installaties voor duurzame en schone staalproductie**: o.a. de opschaling van DRI en productiesites voor groene waterstof t.b.v. duurzaam staal.
- **Infrastructuur voor groene waterstof**: installaties voor groene waterstofproductie, -opslag, en -transport t.b.v. een duurzame industrie.
- **Elektriciteitsnet t.b.v. IJmond als slimme werkplaats voor duurzame energie**. Investerings in het elektriciteitsnet zijn een randvoorwaarde, wil de IJmond zich kunnen ontwikkelen tot ‘energy hub’. Ook is er behoefte aan andere investeringen, waaronder in technische werkplaatsen.
- **CO₂-infrastructuur**: lokale CO₂-leidingen voor transport in de IJmond (t.b.v. opslag en hergebruik).

Wendbare en weerbare beroepsbevolking

- **Leven lang ontwikkelen**, met als doel werknemers – van alle opleidingsniveaus en leeftijden – aan de slag te houden in de staalindustrie en werkzoekenden nieuw werk te laten vinden. De nadruk ligt op digitale en technische vaardigheden benodigd voor een duurzame staalindustrie of in opkomende industrieën (zie 2.1.IV).
- Er is, in het verlengde van bovenstaande, behoefte aan het bevorderen van **kennistoepassing** op de werkvloer, bv. door skills labs en proefopstellingen, zodat kennis uit innovatieprojecten landt bij werknemers. En aan **kennisontwikkeling in de publieke sector**, gericht op het (ruimtelijk en anderszins) faciliteren en stimuleren van gewenste ontwikkelingen.
- **Duurzame en inclusieve inzetbaarheid**. De uitdaging is werknemers in een transformerende (staal)industrie aan het werk te houden, als voorwaarde voor een rechtvaardige transitie. Er is specifiek inzet nodig op kwetsbare doelgroepen (55-plussers, laaggeschoolden, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt). Concreet is er behoefte aan jobcarving (anders indelen van werk, zodat banen vrijkomen voor kwetsbare groepen), job en life coaching (begeleiding bij veranderingen), ondersteuning bij aanpassingen op het werk en overige duurzame inzetbaarheid.
- **Baanbegeleiding van werkzoekenden**. Als gevolg van de transitie treedt baanverlies op, en door de veranderende eisen aan het werk wordt het voor bepaalde doelgroepen werkzoekenden steeds lastiger een baan te vinden. Dit vraagt om baanbegeleiding van werklozen, met specifieke aandacht voor kwetsbare doelgroepen.
- **Aantrekken en vasthouden van talent**: Er is behoefte aan maatregelen die de krapte-effecten van de transitie opvangen, door het aantrekken en vasthouden van talent voor de (staal)industrie. Ook de hierboven beschreven inzet op scholing (kwalitatieve mismatch verkleinen), duurzame inzetbaarheid (werkenden behouden) en het begeleiden van werklozen (onbenut potentieel benutten) dragen bij aan het terugdringen van de krapte.

II. Ontwikkelingsdoelstellingen

Behoud banen

Het JTF voorkomt in de IJmond mede het verlies van ca. 1.800 directe banen tot aan 2030 (afgerond op 100-tallen). Uitgaande van een multiplier van 3 à 4 op (inter)nationale schaal– dus ook buiten de IJmond wordt in totaal het verlies van ca. 7.000 à 8.000 banen voorkomen.

Het aantal van 1.800 behouden directe banen is het saldo van twee werkgelegenheidsscenario's (zie bijlage 1):

1. Een scenario waarbij JTF-gelden in de IJmond als vliegwiel dienen voor publieke en private investeringen. Door stijgende arbeidsproductiviteit gaan er wel banen verloren in de staalindustrie, maar dit effect wordt geremd door de opkomst van groene staalproductie. Ook ontstaat er nieuwe werkgelegenheid ('IJmond als Energy Hub'): dit zorgt voor een werkgelegenheidsstijging van 1% per jaar in de overige industrie. Per saldo blijft de daling van het aantal banen in de gehele industrie beperkt (van 11.500 in 2020 naar **11.200 banen in 2030**).
2. Een scenario zonder JTF en een onsuccesvolle transitie. Hierdoor verliest de staalindustrie steeds meer draagvlak, en is op termijn (gedeeltelijke) sluiting onvermijdelijk. Ook mist de regio kansen voor diversificatie. Per saldo neemt het aantal banen in de industrie sterk af, tot **9.400 banen in 2030**.

De JTF-inzet maakt deel uit van een breder palet aan publieke en private inzet op een succesvolle transitie (zie 2.3). Het werkgelegenheidseffect van het JTF is niet los te zien van dit bredere palet.

CO2-reductie & gezondheid

Het NZKG heeft als doelstelling om de CO2-uitstoot (18,3 Mton) in 2030 met bijna de helft te reduceren en in 2050 naar bijna niets; het JTF draagthieraan bij. TSN levert als grootste uitstotervan de IJmond een groot aandeel van de emissiereductie van de IJmond. Ook draagt het JTF bij aan een schonere leefomgeving en daarmee verbeterde volksgezondheid in de IJmond, door inzet op een schonere (staal)industrie.

Specifiek voor TSN is in het klimaatakkoord een reductie afgesproken van 30% (van 12,6 Mton naar 8,8 Mton per jaar; een reductie van 3,6 Mton) tot aan 2030. Dit doel heeft TSN in een *Expression of Principles* bijgesteld naar een reductie van 40% (5 Mton per jaar).

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

I. Nationaal

Klimaatakkoord

Het JTF IJmond draagt bij aan de doelen uit het Nederlandse Klimaatakkoord en het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK), en dan specifiek aan de doelen voor industrieclusters. Om de industrie te verduurzamen zet het Klimaatakkoord in op een aantal routes, met de SDE++ subsidieregeling voor bedrijven en de CO2-heffing als beleidsmaatregelen. Het JTF is een aanvullende manier om de verduurzaming van de industrie te bevorderen.

Grondstoffenakkoord

Ook draagt het JTF bij aan realisatie van het grondstoffenakkoord. Op gebied van circulaire economie heeft de Nederlandse overheid net als de EU het doel gesteld om in 2050 volledig circulair te worden, met als tussendoel om in 2030 50% minder grondstoffen te verbruiken. De JTF inzet in de IJmond draagt bij aan het behalen van deze doelstellingen.

Nationaal programma Waterstof (NWP)

Het JTF in de IJmond draagt bij aan het NWP, door bij te dragen aan de productie van groene waterstof, de benodigde waterstofinfrastructuur, en nieuwe toepassingen van waterstof. Waar mogelijk zoekt de regio afstemming met het NWP en regionale partners daarbinnen.

LLO

Met het JTF geeft de IJmond een extra impuls aan een Leven Lang Ontwikkelen (in lijn met de Kamerbrief Routekaart Leren en Ontwikkelen) voor de technische beroepen gericht op het onbenut arbeidspotentieel. Denk aan oudere werknemers (55+) langer aan het werk houden door blijvend te investeren in het skillsniveau, of kosteloos omscholen.

II. Landsdelig

RIS3 2021-2027 West-Nederland

De RIS3 richt zich op brede implementatie van innovaties, het creëren van draagvlak voor innovaties en het wegnemen van belemmeringen voor opschaling. De strategie is om met innovaties een slimme, circulaire, veilige, gezonde en CO₂-neutrale toekomst dichterbij brengen.

Het JTF IJmond sluit op diverse manieren aan op de RIS3 en brengt de strategie in praktijk:

- Focus op missiegedreven innovatiebeleid, met onder meer de energietransitie als missie. De inzet op IJmond als energy hub in het kader van diversificatie is in lijn hiermee.
- Skillsontwikkeling: de koppeling tussen innovatie en ontwikkelen van 'new skills' wordt in de RIS3 duidelijk gelegd, ook het JTF gaat hiervan uit.
- Focus op valorisatie: toepassen van kennis en innovatie.
- Ecosysteem-aanpak: de RIS3 gaat uit van het versterken van het innovatie-ecosysteem, evenals het JTF.

III. Regionaal

Er zijn diverse beleidstukken op economie, ruimte en energie waar het JTF op voortborduurde en aan bijdraagt:

- **Het Transitieplan JTF IJmond (RTP)** vormt de basis voor de inzet van de JTF-middelen in de IJmond en voor voorliggend hoofdstuk. Het plan is opgesteld in samenspraak met stakeholders in de IJmond: provincie, gemeenten, arbeidsmarktregio's, kennis- en onderwijspartijen en het bedrijfsleven. Het plan is bestuurlijk vastgesteld door de IJmond-gemeenten en de provincie

Noord-Holland.

- **Regioplan NZKG:** is opgesteld door het Bestuursplatform Energietransitie NZKG in 2020 en beschrijft hoe het industriecluster de doelstellingen uit het Klimaatakkoord gaat bereiken (CO₂-reductie en energiebesparing)
- De **Cluster Energie Strategie (CES) 1.0 NZKG:** beschrijft de benodigde investeringen in fabrieken en infrastructuur voor het NZKG om bij te kunnen dragen aan de klimaatdoelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. De CES 1.0 NZKG richt zich onder andere op de verzwaring van het elektriciteitsnet, een Regional Integrated Backbone (RIB) voor waterstof en de distributie van CO₂.
- De **Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid:** beschrijft waar en hoe de regio in 2030 duurzame elektriciteit kan opwekken, hoe de warmtevoorziening in de gebouwde omgeving er uit gaat zien en wat de betekenis is voor de regionale energie-infrastructuur.
- **MRA Agenda IJmond:** deze is opgesteld in 2019 door de gemeente Velsen, Heemskerk en Beverwijk, en heeft als ambities o.a. een bijdrage leveren aan de energietransitie en het versterken van de Techport.
- **Made in IJmond gebiedsprogramma:** opgesteld in 2017 door de vijf regiogemeenten met als doel de regionaal aanwezige economische potentie te benutten en versterken.
- **Techport- Meerjarenplan 2019-2022:** opgesteld in 2019 door Techport in samenwerking met de partners. Inzet is om te investeren in innovatie in de maak- en onderhoudsindustrie en in een toekomstbestendige arbeidsmarkt.

Op de arbeidsmarkt zijn de volgende beleidskaders relevant:

- **Regionale aanpak Arbeidsmarkt Zuid-Kennemerland en IJmond 2020-2022:** opgesteld door de regiogemeenten met het UWV, werkgevers- en werknemersorganisaties en het onderwijs. In de aanpak wordt gestreefd naar een goede aansluiting tussenonderwijs en arbeidsmarkt en levenslang ontwikkelen.
- **Regionale Uitvoeringsagenda RPA Noord-Holland Noord:** jaarlijks arbeidsmarktprogramma opgesteld door RPA nhn, de regiogemeenten, het UWV, werkgevers- en werknemersorganisaties en het onderwijs gericht op leven lang ontwikkelen, duurzame inzetbaarheid en inclusiviteit.
- **House of Skills** werkt in de MRA aan het matchen van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt door te kijken naar benodigde en aangeboden skills.
- **Human Capital Agenda Klimaatopgave (HCA K):** is een initiatief van de provincies Noord-Holland en Flevoland, MRA en House of Skills om te voorzien in de behoefte van voldoende vakmensen. Ontwikkelcoalities gaan aan de slag met voldoende technische instroom en samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
- **Manifest Werken & Ontwikkelen 2030:** is een initiatief van de provincie Noord-Holland waarin afspraken gemaakt zijn over inzet op arbeidsmarktgebied tot aan 2030.

De arbeidsmarktinzet binnen het JTF is aanvullend op deze arbeidsmarktinzet, en bouwt voort op inzichten die in deze trajecten zijn opgedaan (bv. op het vlak van skillsgericht werken).

Lokaal is tot slot de **Roadmap Plus** van TSN relevant. Hiermee zet TSN in op reductie van de overlast voor de leefomgeving (geur, geluid, lucht). De investeringen bedragen € 300 mln. t/m 2025. De uitvoering valt buiten de kaders van het JTF; wel wordt synergie gezocht (zie 2.4).

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

Voorgenomen acties

Spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie met focus op innovatie t.b.v. een groene staalindustrie en diversificatie van de economie

Concrete acties:

Investerings in onderzoek en innovatie in:

- Duurzame staalproductie o.b.v. Direct Reduced Iron, innovatieve vormen van elektrificatie in staalproductie en andere innovaties ter verduurzaming van de staalproductie.
- Innovatieve uitkoppeling van restwarmte uit elektrolyzers voor groene waterstof en uit de productie van groen staal.
- Ontwikkeling en opschaling van innovatieve groene waterstoftoepassingen, als brand- en grondstof in o.a. zwaar wegtransport, luchtvaart, scheepsvaart, energie en de maakindustrie
- Ontwikkeling van innovatieve vormen van energieopwekking zoals drijvende zonne-energie en getijdenenergie.
- Innovatief hergebruik van afgevangen CO₂ als grondstof.
- Innovatie op ‘smart’ & duurzame maintenance en industrie: stimuleren van (digitale) innovaties t.b.v. een energie-efficiënte, slimme en circulaire industrie (o.a. door Innovation Centres, fieldlabs)

Dit gebeurt door innovatieprojecten in het mkb (midden- en kleinbedrijf, synoniem voor kmo: kleine en middelgrote ondernemingen), waarbij innovaties op industriële schaal (proeffabriek of -installaties) gedemonstreerd worden t.b.v. verder opschaling en door de ondersteuning van innovatieclusters op bovengenoemde thema's (waaronder netwerkactiviteiten).

Productieve investeringen in kmo's die leiden tot diversificatie en nieuwe banen in de IJmond als duurzame energy hub op de hierboven genoemde focusgebieden. Dit wordt bereikt door investeringen in bedrijfsontwikkeling (haalbaarheidsstudies, ontwikkelen van nieuwe waardeketens, investeringsgereed maken van businesscases), innovatievouchers en onderzoeks- en innovatieprocessen op bovenstaande thema's.

Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten (zie ‘integrale aanpak’).

Spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur met focus op diversificatie van de IJmondiale economie.

Concrete acties:

Investerings in het gebruik van technologie, systemen en infrastructuur op de volgende thema's:

- **Groene waterstofhub:** ontwikkelen en opschalen van opwek, transport, opslag en toepassingen van groene waterstof t.b.v. staal en overige sectoren (waaronder zwaar wegtransport, luchtvaart, scheepsvaart, energie en de maakindustrie). N.B. het JTF is voor waterstof complementair aan het RRF van Nederland, waarbij in de IJmond de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en

innovatieve toepassingen.

- **Groen staal:** investeringen in technologie, systemen en infrastructuur benodigd voor de transitie naar groen staal als toekomstbestendige werkgever.
- **Elektrificatie:** investeringen in de energie-infrastructuur (lokale 150 kV aansluitingen) en het toepassen van innovatieve oplossingen voor het tegengaan van netcongestie. N.B. er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund voor aanlanding van wind op zee.
- **CO2-infrastructuur** voor innovatief hergebruik van CO2.

Investerings in hernieuwbare energie voor duurzame, ‘smart’ industrie:

- **Slimme werkplaats voor duurzame energie:** uitbouw van ‘technische werkplaatsen’ voor wind op zee (o.a. in energiehavens).
- **Innovatieve energie-efficiënte oplossingen** in de industrie die breder kunnen worden vermarkt (bv. innovatieve elektroboilers of elektrificatie van industriële processen).
- **Online energieplatforms** voor de uitwisseling van groene energie (B-to-B)

NB: niet de productie van groene energie of energiebesparing op zich wordt gefinancierd, maar investeringen die bijdragen aan innovatieve verdienmodellen en nieuwe banen (diversificatie).

Investerings in kennis en infrastructuur voor duurzame, ‘smart’ en circulaire industrie:

- **Digitale werkplaats voor het mkb** ter stimulering van (digitale) innovaties die bijdragen aan een circulaire industrie en aan de energietransitie.
- **Nieuwe bedrijvigheid in relatie tot de circulaire economie** o.a. het digitaal inzichtelijk maken en benutten van circulaire reststromen door afvalscans.

Integrale acties die óók op arbeidsmarkt inzetten.

Spoor 3: Wendbare en weerbare beroepsbevolking met focus op een transitie naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt:

Concrete acties:

- Bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden:
  - Leven lang ontwikkelen en skillsontwikkeling: bijscholing en een leven lang ontwikkelen van technisch personeel in de (staal)industrie, van alle leeftijden en opleidingsniveaus, bv. via fieldlabs, kennis- en expertisecentra en programma’s voor het vergroten van de (digitale) vaardigheden waar de klimaattransitie om vraagt (o.a. door de inzet van vouchers voor het mkb rondom scholingstrajecten). En kennisontwikkeling bij publieke instanties gericht op het (ruimtelijk) faciliteren en stimuleren van duurzame economische activiteiten.
  - Kennistoepassing op de werkvloer door ‘skills labs’ en proefopstellingen bij bedrijven op te richten, gekoppeld aan (innovatie)projecten onder de sporen 1 en 2.
  - Acties die bijdragen aan duurzame en inclusieve inzetbaarheid, waaronder jobcarving, job en life coaching, ondersteuning bij aanpassingen op het werk en overige maatregelen die duurzame inzetbaarheid vergroten (denk aan het activeren van werkgevers om ieders talent te benutten).

- Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan:
  - Baanbegeleiding van werkzoekenden die hun baan verliezen in de staalindustrie, met specifieke aandacht voor langdurig werklozen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. En stimulering van mobiliteit op de arbeidsmarkt, door de koppeling te leggen met arbeidsmarktbeleid van buurregio's.
  - Aantrekken en behoud van talent: o.a. acties die de bekendheid van de techniek als werkgever vergroten, en begeleiding van niet-werkenden (waaronder ook studenten en jongeren) naar een baan in de techniek (denk aan oriëntatie, kennis- en expertisecentra, een 'servicepunt techniek').

Voor alle onder spoor 1 t/m 3 vermelde acties geldt dat deze op projectniveau worden getoetst aan artikel 9 (d) van de JTF verordening.

Integrale aanpak

In het JTF gaat de IJmond op zoek naar een integrale benadering, waarin de 3 sporen samenkomen. Hierbij wordt de verbinding gemaakt met de arbeidsmarktinfrastructuur rondom LLO en inclusieve arbeidsmarkt. Ook wordt SROI verwacht: tewerkstelling van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Doelgroepen & ecosysteemaanpak

Het JTF is bedoeld voor het gehele 'ecosysteem' van mkb, grootbedrijf, en kennis- en arbeidsmarktpartijen:

- Het mkb geldt als primaire doelgroep voor innovatiebevordering. Doel is het mkb te stimuleren innovaties voor een duurzame staalindustrie én voor de IJmond als energy hub te ontwikkelen. Het mkb is ook een belangrijke doelgroep voor andere acties.
- Het grootbedrijf vormt met TSN de kern van de staalindustrie. Betrokkenheid van het grootbedrijf is daarom in enkele projecten voorzien, in samenwerking met het mkb en andere partijen. In enkele gevallen gaat het om productieve investeringen (zie kloofanalyse).

Inzet financiële middelen

IJmond zet de JTF-middelen in als subsidie (zie H. 2 OP).

Randvoorwaarden

In het RTP zijn diverse randvoorwaarden benoemd waar bij de selectie van JTF projecten op wordt gestuurd, (o.a. impact op leefkwaliteit, duurzame industrie, ruimtelijke inpassing en een ecosysteemaanpak).

Verwachte bijdrage om het effect van de transitie te verzachten

De acties dragen bij aan het behouden en creëren van banen in de regio door voor duurzame en toekomstbestendige werkgelegenheid te zorgen (zie 2.2.II). Daarnaast draagt de arbeidsinzet bij aan een rechtvaardige transitie, waarin werkenden en werkzoekenden succesvol meekomen.

Kloofanalyse productieve investeringen in grootbedrijf

JTF IJmond ondersteunt drie acties waarbij productieve investeringen in het grootbedrijf plaatsvinden:

1. H2ermes Infrastructuur: algemene vulinfrastructuur voor groene waterstof t.b.v. benutting door mkb in duurzame weglogistiek, short-sea scheepvaart, luchtvaart, energieproductie en meer.

Betrokken grootbedrijf: HyCC, mogelijk GP Groot.

2. Uitkoppeling restwarmte H2ermes (groene waterstofproductie) t.b.v. een openbaar warmtenet voor bedrijven en inwoners. Betrokken grootbedrijf: o.a. HyCC, TSN (niet als begunstigde).
3. NXT Hydrogen: het duurzame tankstation van de toekomst (groene H2-infrastructuur voor wegen en scheepstransport). Betrokken grootbedrijf: GP Groot.

Deze projecten voldoen aan de vereisten uit de JTF-verordening en het Staff Working Document. De projecten:

- zijn noodzakelijk voor de uitvoering van het TJTP (door de realisatie van de benodigde infrastructuur voor de creatie van toekomstbestendige, duurzame banen en daarmee het opvangen van transitie-effecten);
- dragen bij aan de klimaattransitie (met een geraamde CO₂-reductie van resp. 8 à 12 kiloton/jaar (project 1 en 2) en 4,5 kt/jaar (project 3));
- zijn noodzakelijk voor baancreatie. Een kloofanalyse toont aan dat zij het verschil overbruggen tussen verwacht baanverlies door de transitie en potentiële baancreatie door JTF -investeringen in het kmo (getallen betreffen de mutatie tussen 2022 en 2030, directe plus indirecte werkgelegenheid samen):
  - verwacht baanverlies door transitie: 2.100 banen
  - totale bijdrage JTF aan baanbehoud: 1.800 banen
  - waarvan banencreatie bij mkb: 900 banen
  - waarvan banencreatie bij grootbedrijf: 900 banen (Project 1: 150 banen, 2: 90 banen, 3: 75 banen, overige projecten (niet-productief) met grootbedrijf: 350 banen, bijdrage aan banen in nieuwe waterstofeconomie: 235).
- leiden niet tot relocatie;
- en betreffen initiële investeringen.

We verwijzen naar bijlage 3 in het bijlagebestand van de IJmond voor een uitgebreidere toelichting op de genoemde projecten en de kloofanalyse.

Overzicht mogelijk begunstigde partijen die op grond van bijlage I in Richtlijn 2003/87/EG in aanmerking komen voor kosteloze toewijzing

Het JTF IJmond verleent geen steun aan activiteiten die zijn opgenomen in bijlage I bij Richtlijn 2003/87/EG ('ETS-installaties).

Synergie en complementariteit

Synergie met andere relevante programma's

Het ESF+ richt zich op mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie zoals statushouders, langdurig werklozen, arbeidsbeperkten, oudere werklozen, kwetsbare jongeren en gedetineerden. Het JTF is hier onderscheidend aan door:

- **thematische focus** (opvangen gevolgen klimaattransitie);
- **sectorale focus** (staalindustrie);
- **doelgroep** (niet enkel de onderkant van de arbeidsmarkt, maar alle werkenden en werklozen);
- **geografische focus** (IJmond centraal).

EFRO (KvW 2021-2027 & o.a. verschillende Interreg programma's). Om de complementariteit van JTF met EFRO zo groot mogelijk te laten zijn, wordt – naast de specifiekere focus van het JTF – ook voorzien dat het JTF zich op grootschaliger projecten richt, voorbij prototyping/praktijktest, richting demonstratie en proeffabrieken.

Synergie en complementariteit andere pijlers JTM

IJmond is voornemens in te zetten op pijler 2 en 3 van het JTM voor onder meer de financiering van projecten op het gebied van warmtenetten. Als concreet project heeft HVC met gemeenten en woningcorporaties de businesscase voor het 'Warmtenet IJmond' in ontwikkeling (zie bijlage 2).

Daarnaast is ook overige inzet van de JTM pijlers 2 en 3 mogelijk t.b.v. spoor 2.

Gebied: West-Noord-Brabant

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

I. Vaststelling van getroffen activiteiten en sectoren

Chemie als economische drager

De chemie is een belangrijke economische drager in West-Noord-Brabant. In de haven van Moerdijk is op het Industrial Park een omvangrijk chemiecluster gevestigd, waar een samenhangend cluster van bedrijven fossiele grondstoffen (nafta, gasolie, lpg) verwerkt tot brandstoffen, grondstoffen en halffabricaten. Naast de chemie (7.600 banen, LISA, 2020) zijn ook de agrofood, procesindustrie en energie met resp. ca.

7.000, 9.900 en 1.000 banen belangrijke industriële sectoren, met o.a. de Amercentrale (kolencentrale) in Geertruidenberg als belangrijke werkgever.

De chemie zorgt voor veel banen; het aandeel chemie in de regionale werkgelegenheid (2,4%; 7.600 banen) en in het BRP (5,0%) is veel hoger dan landelijk (1,1% resp. 2,3%; LISA 2020). Binnen de chemie zijn de meeste banen in de vervaardiging van chemische producten en van producten van rubber en kunststof te vinden. De chemie is bovendien sterk verweven met de rest van de economie, en staat aan de basis van waardeketens van bedrijven in de procesindustrie, de logistiek, de installatie- en maintenancebranche, woning- en utiliteitsbouw en zakelijke dienstverlening. Daarmee zorgt de sector voor veel indirecte werkgelegenheid. Deze wordt, uitgaande van een multiplier van 1 à 2, op 7.600 à 15.200 banen geschat.

Door de klimaattransitie verdwijnen er fossiele banen in de chemie en in de Amercentrale. Het JTF richt zich op de sociaaleconomische gevolgen hiervan. De overige industrie staat als zodanig niet centraal in het JTF (maar samenwerking met andere sectoren is wél van belang, zie 2.1.IV).

Twee deelgebieden binnen programmagebied

De gehele COROP-regio West-Noord-Brabant geldt als programmagebied JTF. Daarbinnen zijn, kijkend naar het effect van de transitie, twee deelgebieden te onderscheiden (zie **Bijlage 6 West- Noord-**

Brabant).

1.Noordwestflank als ‘kerngebied’ voor de transitie. In het aaneengesloten gebied van de gemeenten Geertruidenberg, Drimmelen, Moerdijk, Steenbergen en Bergen op Zoom liggen het chemisch complex Moerdijk, de Amercentrale en de Green Chemistry Campus (Bergen op Zoom). Hier is de chemische industrie en fossiele energie geconcentreerd, en zijn de effecten van de klimaattransitie het grootst. Uit de banenanalyse blijkt dat de chemie hier sterk vertegenwoordigd is. Er bevinden zich hier ca. 3.700banen in de chemie; 4,6% van de totale werkgelegenheid. De energie-intensieve industrie als geheel is met ca. 10.000 banen goed voor 12,5% van de werkgelegenheid in het kerngebied. . Opgemerkt wordt dat het chemisch cluster ook delen van de aangrenzende gemeenten omvat. De administratieve grenzen van de hier genoemde gemeenten komen daardoor niet helemaal overeen met de grenzen van de functionele regio.

2.Overige deel COROP-regio als ‘ruimere cirkel’. Het gaat om de overige gemeenten in het COROP-gebied. Hoewel de chemie hier niet primair gevestigd is, wordende sociaaleconomische effecten van de transitie hier wel gevoeld. Immers is de regio één ‘Daily Urban System’ en werken mensen uit de gehele regio (en daarbuiten) in de chemie. Ter illustratie: 23% van de werknemers in het kerngebied wonen in het overige deel van West-Noord-Brabant ($\pm$ 19.000 personen). Als er banen in Moerdijk of Geertruidenberg verdwijnen, heeft dat dus ook hier effect.

Energieverbruik en CO2-uitstoot ligt bovengemiddeld hoog in Moerdijkdoor chemie

De uitstoot van de industrie en energiesector bedraagt in West-Noord-Brabant 5,4 Mton CO₂-eq. De chemie vormt de kern hiervan. 5 van de 50 grootste CO₂-uitstoters van Nederland bevinden zich in de regio (alle gelegen in het kerngebied), waarvan twee in de top 10 (Emissieregistratie, 2021). Samen zijn zij verantwoordelijk voor 7,7% van de totale CO₂-uitstoot door bedrijven in Nederland.

Transitiepad West-Noord-Brabant

De chemie ondergaat in 3 stappen een grote transitie van fossiele brandstoffen en grondstoffen naar duurzame energiedragers en circulaire & biobased grondstoffen:

- **Stap 1 (2018-2025):** energie-efficiency, -innovatie en het ontwikkelen van energie-infrastructuur en CCUS (Carbon Capture Usage & Storage: opslag en hergebruik van CO₂). In West-Noord-Brabant wordt in deze fase de kolencentrale Amercentrale gesloten (in 2024).
- **Stap 2 (2020-2035):** naar een nieuw energiesysteem. In West-Noord-Brabant worden o.a. verbrandingsinstallaties gesloten.
- **Stap 3 (2020-2050):** vernieuwen grondstoffensysteem. Dit houdt voor de regio het stopzetten van productiesites voor organische bulkchemicaliën in (o.a. Basell Benelux, SABIC, Shell Moerdijk) en de transformatie naar een ‘biobased’ en circulaire economie.

II. Onderscheid tussen krimpende sectoren en sectoren die een transformatie ondergaan

Krimp fossiele chemie

Door de transitie verdwijnen de komende jaren fossiele banen in West-Noord-Brabant, met de sluiting van de Amercentrale in 2024 en het stopzetten van productiesites voor bulkchemie als meest sprekende voorbeelden.

Nieuwe banen groene chemie door transformatie en diversificatie

Tegelijkertijd ontstaat nieuwe werkgelegenheid in de ‘groene chemie’, gedreven door duurzame

energievormen (groene elektriciteit en waterstof) en gebaseerd op circulaire processen en biogebaseerde materialen. Hier ontstaan alleen banen als de regio voldoende in nieuwe kennis, infrastructuur en een toekomstbestendige arbeidsmarkt investeert.

Er is dus sprake van twee parallelle stromen: enerzijds de afname van fossiele banen in de chemie en energie, anderzijds het opkomen van nieuwe, duurzame banen in de groene chemie(**transformatie**) en in aanpalende sectoren (**diversificatie**). Dit is in 2.1.IV nader toegelicht.

III. Sociale, economische en milieueffecten van de transitie

Verwacht banenverlies

De transitie gaat gepaard met verlies van banen. In beginsel worden alle ruim 7.600 banen in de fossiele chemie getroffen. Gezien de sterke samenhang met de rest van de economie werkt dit ook sterk door in andere sectoren. Op dit moment is vanuit de industriepannen het exacte tempo van uitfasering van fossiele banen nog niet bekend. Wel is een regiospecifieke raming opgesteld voor de chemie, van baanverlies met én zonder JTF-inzet (zie 2.2.II).

Risico op ontvolking

Hoewel het risico op ontvolking in West-Noord-Brabant laag is (o.b.v. demografische prognoses), heeft de klimaattransitie wel grote sociaaleconomische impact. De meeste werkzoekenden verhuizen niet als zij hun baan verliezen, maar zoeken naar een baan binnen pendelafstand van hun woonplaats. Het verdwijnen van banen in de chemie leidt daarom tot oplopende werkloosheid en verminderd welzijn.

Behoeft aan omscholing

Door de transitie verandert ook de aard van het werk. In beginsel zijn alle 7.600 banen in de chemie hieraan onderhevig. In algemene zin zal het werk vaker digitaal en geautomatiseerd zijn en is nieuwe kennis vereist van duurzame technologieën, materialen, installaties, logistieke processen, etc. Daarbij gaat vaak ook het vereiste opleidingsniveau omhoog. Dit alles vraagt om inzet op een leven lang ontwikkelen én op het toekomstbestendig maken van het onderwijs.

Toenemende krapte & kwalitatieve mismatch

De arbeidsmarkt in West-Noord-Brabant is een van de meest krappe van Nederland met een spanningsindicator van 3,87 (een waarde van 2 geldt al als een krappe arbeidsmarkt; UWV, 2021). Deze krapte zit met name in sectoren als de ICT en techniek. De krapte neemt bovendien naar verwachting verder toe door de energietransitie, er is veel technisch personeel nodig voor de transitie (PBL). Daar komt bij dat uit gesprekken met jongeren blijkt dat zij op dit moment niet kiezen voor een baan bij een (groot) chemisch bedrijf vanwege het imago van grote vervuiler in het perspectief van de klimaatverandering.

Zo ontstaat een groeiende mismatch op de arbeidsmarkt, waarbij enerzijds werknemers van fossiele bedrijven hun baan verliezen en niet over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om vervangend werk te vinden, terwijl anderzijds duurzame bedrijven niet aan de juiste mensen komen. Dit vraagt om inzet op het aantrekken van talent voor de groene chemie.

IV. Potentieel aan economische ontwikkelkansen en diversificatie

West-Noord-Brabant heeft diverse troeven in huis die economische diversificatie en ontwikkelingskansen mogelijk maken:

- Er ligt een **goede basis aan infrastructuur en verbindingen met andere chemieclusters** (via spoor, wegen, en buisleidingen, en via kennisnetwerken) binnen het ARRRA-cluster (zie bijlage 1), al zijn hier ook investeringen vereist
- **Sterke combinatie van wereldmarktleiders, innovatief mkb** (midden- en kleinbedrijf, synoniem voor kmo) **en onderwijsinstellingen in de (maak)chemie en industrie**. Er ligt een stevige kennisbasis t.b.v. de transitie naar een groene chemie, met partijen en netwerken als Circular Biobased Delta, Smart Delta Resources, Green Chemistry Campus, Biorizon en Center of Expertise Biobased Economy, en met de R&D-afdelingen van bedrijven.
- (West)- Brabant beschikt over **sterke sectoren buiten de chemie** – zoals de agri-biobased sector, de maintenance, de logistiek en High Tech Systems & Materials (HTSM) – die bijdragen aan de transitie naar een duurzame chemische industrie (zie hieronder).
- **Aanwezige opleidingen** op het gebied van techniek, chemie en ICT, met grote studentenpopulaties.

Vanuit deze troeven kent de regio ontwikkelkansen voor nieuwe, duurzame banen:

- **Transformatie van fossiele chemie naar groene chemie**, met duurzame energiedragers en circulaire en (agro)biobased grondstoffen. De groene chemie is een bron van nieuwe, toekomstbestendige werkgelegenheid, die het verlies van fossiele banen in de chemie kan compenseren. De inzet op een biobased en circulaire chemie sluit goed aan op de inzet op de grondstoffentransitie beoogd in de RIS3 Zuid-Nederland.
- **Diversificatie**: de transitie naar een groene chemie vraagt om andere (groene)energievoorziening, andere procestechnologie, andere grondstoffen (biobased en circulair), ander onderhoud, veranderingen in productieketens en andere logistiek. De transitie kan daarom alléén tot stand komen in nauwe samenwerking met andere sectoren buiten de chemie. In deze sectoren ontstaat ook nieuwe werkgelegenheid als gevolg van de transitie; zodoende treedt diversificatie van de economie op. Het gaat om:
  - Energiesector: met elektrificatie, productie en afname van groene waterstof als speerpunt. Rondom de Amercentrale zijn er kansen om een groene waterstofhub te ontwikkelen.
  - HTSM (high tech systems and materials): toepassing van innovatieve en smart technieken ter verduurzaming van de industrie.
  - ICT/data: digitalisering geldt als randvoorwaarde voor nieuwe banen in de groene chemie (zie 2.2). Waardeketens veranderen compleet: van een lineair en centraal aangestuurd naar een circulair en decentraal model. Dit vraagt om innovaties op het gebied van digitale (smart) industrie. Er is een stevige digitale kennisbasis aanwezig in Brabant; er zijn kansen deze kennis ook in de chemie toe te passen en van daaruit breder te vermarkten.
  - Agrisector: als kennispartner, producenten verwerker van biomassa als grondstof voor groene chemie.
  - Logistiek: de Brabantse kennis en capaciteit in de logistiek is benodigd om logistieke processen in de circulaire chemie vorm te geven.
  - Afval: expertise en capaciteit uit de afvalverwerkingsbranche is noodzakelijk voor de circulaire winning van materialen als grondstof voor de groene chemie.
  - Installatie- en maintenance: installaties, systemen en infra in de groene chemie vragen om een andere vorm van aanleg en onderhoud.
  - Procesindustrie: hier ontwikkelen zich nieuwe waardeketens gebaseerd op materialen en producten uit de groene chemie.
  - De bouwsector: Hiervoor worden nieuwe bouwmaterialen ontwikkeld.

N.B. in het JTF staat het opvangen van transitie-effecten in de chemie en de energie (Amercentrale) centraal, niet de transitie van aanpalende sectoren. Wel is samenwerking met deze sectoren nodig in het JTF.

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt d)

I. Ontwikkelingsbehoeften om tot nieuwe banen te komen in de groene chemie

1) Vernieuwing en versterking van de regionale economie

Er is behoefte aan stimulering van product- en procesinnovatie, van nieuwe bedrijvigheid en van digitalisering t.b.v. de **circulaire en biobased chemie**:

- Op het vlak van circulaire chemie gaat het onder meer om de doorontwikkeling en opschaling van technologieën voor chemische recycling (waaronder pyrolyse) en om innovaties gericht op het genereren van energie en grondstoffen uit afval.
- Voor biobased gaat het o.a. om innovatieve ontwikkeling van biomaterialen (bv. de productie van ethyleen uit bio-ethanol en fermentatieprojecten), vaak op het raakvlak tussen biobased chemie en de eiwittransitie in de agrofood. Ook gaat het om toepassingen van biomassa als grondstof voor de groene chemie.

Daarnaast is er behoefte aan **proces- en productinnovatie** op de thema's **elektrificatie, groene waterstof-toepassingen, toepassingen voor afgevangen CO₂** en **digitale innovatie** t.b.v. groene chemie.

2) Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

Er zijn ook investeringen in technologie, systemen en infrastructuur nodig om te komen tot nieuwe banen in de circulaire en biobased chemie:

- **Elektrificatie:** Regio en Rijk werken aan aansluiting van Moerdijk op het 380 kV-net t.b.v. de elektrificatie van de industrie; dit valt buiten de scope van het JTF. Wel is er voor het JTF behoefte aan extra lokale aansluitingen, en aan investeringen in nieuwe, elektrisch gedreven technologieën (bv. elektrische boilers, elektrische krakers, elektromotoren) in het mkb om zo gebruik van fossiele brandstoffen te voorkomen.
- **Lokale CO₂-infrastructuur** (transport) voor nieuwe toepassingen van CO₂ als grondstof.
- **Groene waterstof:** installaties voor een 'open access' groene waterstofinfrastructuur: de productie, transport en opslag van groene waterstof als duurzame energiedrager voor de chemie, met de 'Amer Energie Hub' als zwaartepunt, en lokale aansluiting op landelijke waterstofinfra.
- **Overige logistiek en infra:** er is o.a. behoefte aan infrastructuur voor de circulaire economie, aan transport van duurzame (niet-fossiele) restwarmte, en aan systemen voor duurzame energievoorziening in de groene chemie.
- Er is behoefte aan **(haalbaarheids)onderzoek en proceswerkzaamheden** om investeringen in technologie, systemen in infrastructuur te initiëren.

Geografische zwaartepunten voor behoeften onder 1 en 2 zijn het chemiecluster Moerdijk, de Amercentrale en de Green Chemistry Campusin Bergen op Zoom.

3) Wendbare en weerbare beroepsbevolking

Om de arbeidsmarkteffecten van de transitie op te vangen, is inde hele COROP-regio behoefte aan **om- en bijscholing** van werkenden en werkzoekenden, zodat alle doelgroepen goed kunnen meekomen in transitie. Een leven lang ontwikkelen en het ontwikkelen van kennis en (digitale) skills, die nodig zijn voor de transitie, vormen hierbij de belangrijkste inzet.

Het behouden en **aantrekken van talent (jongeren)** voor de chemische sector is ook een belangrijke behoefte, om zo de toenemende krapte op de arbeidsmarkt als gevolg van de transitie tegen te gaan. Dit kan o.a. in te zetten op bredere bekendheid van de chemie en het bevorderen van zij-instroom. Tot slot is behoefte aan het aanpassen van opleidingen aan de veranderende eisen die de transitie aan studenten stelt.

II. Doelstellingen en verwachte resultaten van de uitvoering van de prioriteit van het JTF

Doelstellingen behoud van banen

Het JTF voorkomt in West-Noord-Brabant mede het verlies van ca. 2.500 directe banen tot aan 2030. Uitgaande van een multiplier van 1 voor West-Noord-Brabant zelf, wordt het verlies van eenzelfde aantal indirecte banen in de regio voorkomen.

Dit aantal is het saldo van twee werkgelegenheidsscenario's (zie bijlage 2 van Bijlage 6. West-Noord-Brabant):

1. Een scenario waarbij JTF-gelden in West-Noord-Brabant als vliegwiel dienen voor publieke en private investeringen in de chemie. We verwachten in het "JTF-scenario" banengroei; het aantal banen in de chemie neemt licht toe en de vergroening van de chemie zorgt ook voor een toename van banen in aanverwante sectoren (zie 2.1.I). Per saldo is de verwachting dat het aantal banen licht toeneemt tot 2030 (**van ca. 25.500 in 2020 naar 25.900 in 2030**).

2. Een scenario zonder JTF en een onsuccesvolle transitie. Hierdoor verliest de chemie steeds meer draagvlak, en is op termijn (gedeeltelijke) sluiting onvermijdelijk. Per saldo neemt het aantal banen in de chemie plus overige industrie samen af tot **23.400 banen in 2030**.

*Het gaat hierbij om totale banen in de chemie plus overige energie-intensieve industrie, zie bijlage 2.

Het JTF-scenario kan enkel worden gerealiseerd als de regio volop inzet op nieuwe, toekomstbestendige banen in de groene chemie. Hiervoor is JTF inzet nodig, maar ook aanvullende inzet vanuit andere Europese fondsen, Rijksmiddelen en private middelen.

Doelstellingen CO₂-reductie

De doelstellingen vanuit de Cluster Energiestrategieën (CES) waar de regio bij betrokken is:

- De JTF-gebieden Moerdijk en Rijnmond hebben zich in de gezamenlijke CES Rotterdam-Moerdijk gecommitteerd aan een CO₂-reductie van ca. 10 Mton/j tot aan 2030.
- Daarnaast ligt West-Noord-Brabant deels in de Zeeuws-Brabantse SDR, die in haar regioplan een reductiedoel van 11 Mton/j in 2030 heeft opgenomen.

Het aandeel van de regio in de CO₂-reductie van beide CES-en samen wordt geraamd op orde grootte **2,5-4 Mton/j tot aan 2030**.

Mogelijk valt deze reductie echter hoger uit; immers heeft de industrie in Midden en West-Brabant (N.B.: een groter gebied dan het JTF-gebied) een intentieverklaring getekend die inzet op **8,5 Mton CO₂-besparing in de hele regio** (18% van de landelijke doelen uit het Klimaatakkoord). De genoemde doelstellingen worden met JTF-inzet mede-gefaciliteerd.

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

I. Nationaal

Klimaatakkoord

Het JTF in West-Noord-Brabant draagt bij aan de doelen uit het Nederlandse Klimaatakkoord (55% reductie van CO₂ in 2030) en het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK), en dan specifiek aan de doelen voor industrieclusters. Om de industrie te verduurzamen zet het Klimaatakkoord in op een aantal routes, met de SDE++ subsidieregeling voor bedrijven en de CO₂-heffing als meest concrete beleidsmaatregel. Het JTF vormt een aanvullende manier om middels stimulering van voornamelijk mkb, de verduurzaming van de industrie in West-Noord-Brabant te bevorderen.

Grondstoffenakkoord

Ook draagt het JTF bij aan realisatie van het grondstoffenakkoord. Op gebied van circulaire energie heeft de Nederlandse overheid net als de EU het doel gesteld om in 2050 volledig circulair te worden, met als tussendoel om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te verbruiken. Het uitvoeringsprogramma Circulaire Economie zet hiervoor de lijnen uit, die vervolgens verder zijn uitgewerkt in het Grondstoffenakkoord en 5 transitieagenda's. In de vergroening van de chemie zijn voor de komende jaren circulair en biobased de twee voornaamste pijlers. Door met het JTF hieraan bij te dragen, komen de doelstellingen uit het Grondstoffenakkoord dichterbij.

II. Landsdelig

JTF-strategie Zuid-Nederland

De JTF-strategie van Zuid-Nederland vormt de inhoudelijke basis en onderbouwing voor de inzet van JTF-middelen in Zeeland, Zuid-Limburg, en West-Noord-Brabant. Centraal staat de rechtvaardige en succesvolle transitie naar duurzame chemie. De inhoudelijke opgave – de transitie naar duurzame grond- en brandstoffen – is op hoofdlijnen in elk van de JTF-regio's gelijk, en de chemieclusters (Kanaalzone, Moerdijk én Chemelot) zijn zowel fysiek (buisleidingen, spoor en weg) als via samenwerkingsverbanden verbonden. Dit vraagt om samenwerking op landsdelig niveau, via gezamenlijke innovatie- en infrastructuurprojecten, bij de uitvoering van het JTF. Tegelijkertijd heeft elke regio ook haar eigen specifieke uitdagingen en kansen.

Actieagenda Groene Chemie, Nieuwe Economie

Het initiatief “Groene Chemie, Nieuwe Economie” is een landsdelig samenwerkingsverband tussen de chemieclusters in Zuid-Nederland. Sinds de lancering van de actieagenda in 2021 werkt een coalitie van partijen aan ketenvorming in de groene chemie, langs vijf lijnen:

- Biomassa uit agro-reststromen als grondstof voor de vergroening van chemie

- Suiker als grondstof voor de groene chemie
- Afval als grondstof voor de chemie
- CO2 als ‘ontluikende’ grondstof voor de chemie
- Nieuwe, innovatieve op groene elektriciteit gebaseerde processen (zoals groene waterstof)

De actieagenda bepleit een programmatische aanpak evenals concrete acties (22 in totaal) op het gebied van adoptie en implementatie van innovatie, financiering van initiatieven en publieke randvoorwaarden. De actieagenda vormt een belangrijke inhoudelijke onderbouwing voor de JTF-inzet West-Noord-Brabant/Moerdijk, en het JTF kan een belangrijke bron zijn van financiering.

RIS3 Zuid-Nederland

Met het JTF beoogt West-Noord-Brabant de innovatieprincipes uit de RIS3 toe te passen, en bij te dragen aan de innovatiedoelstellingen:

- In de RIS3 van Zuid-Nederland staat innovatie op vijf maatschappelijke transities (energie, klimaat, grondstoffen, landbouwen voeding en gezondheid) centraal. Met name de energietransitie en grondstoffentransitie hebben samenhang met het JTF.
- In de RIS3 worden als sterke ‘clusters’ naast chemie ook HTSM, Agrofood, logistiek, biobased, life science en maintenance aangewezen. Inzet met het JTF is om – door samenwerking tussen deze sectoren – de chemie te vergroenen.
- In de RIS3 van Zuid-Nederland is geconstateerd dat Zuid-Nederland over een sterke kennisbasis bezit in onder meer digitale technologieën, fotonica, geavanceerde materialen, Life Science & biotech, chemische technologie en nanotech. Inzet van deze technologieën bijdragen aan de transitie naar een groene chemie.

Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (spoor 2) zijn randvoorwaardelijk voor en dragen bij aan de uitvoering van de RIS3, aangezien hiermee de ‘hardware’ mede wordt gecreëerd die nodig is voor een innovatieve economie. Dit geldt ook voor investeringen in de arbeidsmarkt (spoor 3).

III. Regionaal

Het JTF bouwt voor op en draagt bij aan divers regionaal beleid.

Havenstrategie en Uitvoeringsagenda Moerdijk2030:

Belangrijke beleidskaders zijn de Havenstrategie Moerdijk 2030 en de bijbehorende Uitvoeringsagenda Havenstrategie, waarin integraal wordt gewerkt aan de thema’s:

- Biobased & Circulair
- Digitalisering
- Innovatiekracht
- Port of Skills
- Duurzaamheid

Inzet op deze thema’s moet ertoe leiden dat Moerdijk het belangrijkste knooppunt van duurzame logistiek en procesindustrie wordt in de Vlaams-Nederlandse Delta.

Overig relevant regionaal beleid:

- **Clusterplan industriecluster Rotterdam-Moerdijk.** Dit clusterplan voor het haven-industrieel cluster(HIC) Rotterdam-Moerdijk laat zien welke verduurzamingsstappen de partijen in het HIC zetten en wat de projecten en plannen zijn voor de toekomst.
- **Regionale Energie Strategie West-Noord-Brabant (RES).** De RES West-Noord-Brabant gaat in op waar en hoe de regio in 2030 duurzame elektriciteit kan opwekken, hoe de warmtevoorziening in de gebouwde omgeving er uit gaat zien en wat de betekenis is voor de regionale energie-infrastructuur.
- **Beleidskader economie 2030 Noord-Brabant en programma Circulaire Economie.** Het beleidskader economie gaat in op de vraag wat nieuwe trends en ontwikkelingen betekenen voor de economie en hoe Brabant daarop kan inspelen. Onderdeel hiervan is ook het programma Circulaire Economie waarin de thema's biobased en circulair uitgewerkt zijn.
- **Strategie verduurzaming industrie West-Noord-Brabant.** In de Strategie wordt verkend op welke manier de regio tot een succesvolle transitie naar een duurzame industrie kan komen.
- **Human Capital Strategie (HCS).** West-Noord-Brabant werkt aan een HCS, van en met triple helixpartners.

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

I. Soorten acties

De JTF-inzet valt uiteen in drie sporen:

Spoor 1 – Vernieuwing en versterking van de regionale economie, met focus op proces- en productinnovatie in de biobased en circulaire chemie (activiteiten A, B, C, H zoals beschreven in de JTF-verordening).

Concrete acties:

- **Onderzoek en innovatiegericht op circulaire en biobased chemie**, met nadruk op product- en procesinnovaties in het stadium van demonstraties en proefinstallaties. Concrete acties kunnen zich richten op:
  - Circulaire chemie, met o.a. het doorontwikkelen van het Pyrolysecluster (PyroChemPark) en opscaling van pyrolysetechniek, bedoeld om plastic afval met pyrolyse(technologie) om te zetten in duurzaam synthesegas, ruwe olie en char. Met het doorontwikkelen van het Pyrolysecluster wordt plastic afval omgezet naar bruikbare grondstoffen voor de chemie. Zo zijn geen nieuwe fossiele grondstoffen nodig en wordt de materialenkringloop gesloten.
  - Biobased grondstoffen: acties gericht op de eiwittransitie en biobased waardeketens in de chemie (bv. stikstof als grondstof voor fermentatie, benutting reststromen en agrarische producten waaronder suikerbieten en aardappelen, productie van ethyleen uit bio-ethanol, inzet van schimmels voor biomassa als grondstof).
  - Proces- en productinnovatie op het vlak van elektrificatie van processen (ter vervanging

van fossiele brandstoffen), duurzame energie, restwarmte van niet-fossiele bronnen, CCU (Carbon Capture Usage: innovatieve vormen van combineren, zuiveren, en toepassen op pilot schaal van afgevangen CO₂ als industriële grondstof).

- **Investerings in kmo (ook wel: ‘mkb’) en in nieuwebedrijvigheid, met als doel economische diversificatie** en baancreatie in de circulair en biobased chemie, door het ondersteunen van spin-offs, spin-outs en startups binnen de circulaire en biobased chemie en door ondersteuning bij de ontwikkeling van vaardigheden binnen kmo’s.
- **Digitale innovatie benodigd voor de transitie naar groene chemie** (van lineaire naar circulaire, complexere waardeketens), met als doel tot toekomstbestendige banen in de groene chemie te komen, met focus op het kmo.
- **Investerings ter bevordering van de circulaire economie**, onder meer door onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie (binnen de onder spoor 1 geschetste thematische focus).
- Vanuit spoor1 worden ook **integrale acties ondersteund die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten**

Spoor 2 – Investerings in technologie, systemen en infrastructuur, met focus op duurzame infrastructuur (te weten elektrificatie, CO₂-infrastructuur en circulaire economie) als voorwaarde voor toekomstbestendige banen in de groene chemie (activiteit D uit de JTF- verordening).

Concrete acties:

- **Investerings in technologie, systemen en infrastructuur** gericht op:
  - Elektrificatie van processen in de (chemische) industrie, ten behoeve van de verduurzaming van het industriecluster als geheel (bv. energie- logistieke hub, opwaardering van het plaatselijke elektriciteitsnet) en van elektrificatie van het mkb in de chemie. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund. Wel vallen innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie tegengaan (spoor 1) en lokale 150 kV aansluitingen van clusters bedrijven (spoor 2) binnen het JTF, in het licht van de berichtgeving over het bereiken van de maximale capaciteit van het elektriciteitsnet in Noord-Brabant (zie Kamerbrief congestie op het elektriciteitsnet in Limburg en Noord-Brabant, 8 juni 2022).
  - Lokale CO₂-infrastructuur om tot nieuwe economische toepassingen te komen voor (afgevangen) CO₂ als grondstof en voor transport naar eindgebruikers (o.a. tuinders).
  - Groene waterstofinfrastructuur, met de Amer Energie Hub als beoogde locatie voor groene waterstof. Het gaat om installaties voor de productie, transport en opslag van groene waterstof t.b.v. een openbare groene waterstofinfrastructuur voor de industrie. Inzet op H₂-infrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar; waarbij in Noord-Brabant de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en innovatieve toepassingen
  - Overige systemen en technologie voor een duurzame energievoorziening in de groene chemie
  - (Haalbaarheids)onderzoek en proceswerkzaamheden om investeringen in technologie, systemen in infrastructuur te initiëren
  - Tot slot worden vanuit spoor 2 ook arbeidsmarktprojecten gefinancierd.

Met deze voorgenomen acties worden geen investeringen in CO₂-reductie bij ETS installaties ondersteund.

Spoor 3 – Een wendbare en weerbare beroepsbevolking, met focus op om- en bijscholing van

werknemers en werkzoekenden en aantrekken van talent in het bijzonder jongeren (activiteit K en O uit de JTF-verordening).

Concrete acties:

- **Om- en bijscholing**
  - Acties op het gebied van een leven lang ontwikkelen, door het opleiden van jongeren in de techniek, bijscholing van zittende werknemers, voorkomen van uitstroom uit techniek (via bijscholingsprogramma's).
  - Acties gericht op de ontwikkeling van benodigde (digitale) kennis en vaardigheden van werknemers benodigd voor werken in de 'groene chemie en energie'.
  - Acties die de transitiepaden van werk-naar-werk ondersteunen door om- en bijscholing
  - Acties die bijdragen aan bredere bekendheid van werken in de groene chemie, ten behoeve van het opleiden en om- en bijscholen van nieuwe arbeidskrachten in de chemie."

- **Andere activiteiten (o.a. aantrekken talenten toekomstbestendig onderwijs):**
  - Het ontwikkelen en toevoegen van opleidingsaanbod en -instituten om zo te voldoen aan de veranderende eisen die de transitie naar groene chemie stelt. Denk aan het opzetten van een biobased transitielectoraat, investeringen in opleidingsfaciliteiten en innovatie-infrastructuur, een hybride leeromgeving of andere aanpassingen aan onderwijsinstituten. Daarbij wordt op actieniveau de link gelegd met de activiteiten voor om- en bijscholing (zie hierboven).

De inzet is om innovatie-, infrastructuur- en arbeidsmarktaspecten uit de 3 sporen **integraal bij elkaar te brengen** in projecten (bv. door innovatieprojecten te koppelen aan kennis- en skills ontwikkeling).

Regionale verdeling

De gehele COROP-regio West-Noord-Brabant geldt als JTF-programmagebied, maar daarbinnen maakt de regio een nader geografisch onderscheid bij de uitvoering van sporen:

- **Spoor 1 en 2 landt in het kerngebied.** In het kerngebied (met o.a. chemiecluster Moerdijk, Amercentrale, Green Chemistry Campus, zie 2.1) vinden primair de acties in spoor 1 (innovatie) en 2 (infrastructuur) plaats bij de industrie aldaar. Hiertoe is wel nadrukkelijk samenwerking met (kennis)partners uit de rest van de COROP-regio (en daarbuiten) vereist.
- **Spoor 3 in gehele COROP-regio.** De transitie zorgt voor arbeidsmarkteffecten in de gehele regio; ook in de 'ruimere cirkel' wonen mensen die werken in de chemie in het kerngebied. Bovendien is samenwerking vereist met arbeidsmarktpartijen in de ruimere cirkel. Spoor 3 (arbeidsmarkt) richt zich daarom op de gehele COROP-regio, inclusief de 'ruimere cirkel'.

Verwachte bijdrage van de soorten acties om het effect van de transitie te verzachten

Door het creëren van nieuwe, toekomstbestendige banen kan West-Noord-Brabant de negatieve sociaaleconomische effecten van de transitie verzachten. De inzet op innovatie en duurzame infrastructuur t.b.v. de transitie naar een groene chemie zorgt voor behoud van bedrijven en banen in de regio (zie 2.2). Daarnaast draagt de arbeidsmarktinzet bij aan het opvangen van 2 transitie-effecten: kwalitatieve veranderingen in de aard van het werk (door om- en bijscholing) én de groeiende krapte en kwalitatieve mismatch.

Inzet op positieve milieueffecten

West-Noord-Brabant draagt met het JTF bij aan verduurzaming van de chemie. Hiermee draagt het JTF bij aan een vermindering van de uitstoot van CO₂ uit fossiele brandstoffen, én aan het verminderen van de milieudruk van de industrie op de leefomgeving. Daarmee zijn de milieueffecten per saldo naar verwachting positief. Verder moeten alle projecten uiteraard voldoen aan vigerende milieueisen en beschikken over de benodigde vergunningen. Er zijn geen specifieke acties voorzien in het JTF om negatieve milieu-impact van de transitie te reduceren.

Voor investeringen ter vermindering van emissies van in bijlage I bij Richtlijn 2003/87/EG vermelde activiteiten: lijst van te ondersteunen acties en motivering

Het JTF West-Noord-Brabant ondersteunt geen investeringen ter vermindering van CO₂-emissies in activiteiten vermeld in de genoemde bijlage ('ETS-activiteiten of -installaties').

De focus in West-Noord-Brabant ligt op innovaties en benodigde infrastructuur binnen de thema's 'biobased' en 'circulair'. Deze plannen hebben ketenvergroening als doel, en niet de reductie van de schoorsteenemissies van ETS-installaties. Deze plannen dragen evenwel bij aan het behoud van banen en aan de transitie naar een klimaatneutrale economie.

Geen productieve investeringen in het grootbedrijf voorzien

Er worden geen productieve investeringen in het grootbedrijf ondersteund. Het grootbedrijf is mogelijk bij een aantal voorziene acties betrokken, maar uit een toets is gebleken dat het hierbij in geen enkel geval gaat om productieve investeringen in het grootbedrijf.

Synergie en complementariteit

Het ESF+ richt zich specifiek op mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie zoals statushouders, langdurig werklozen en arbeidsgehandicapten in de gehele regio, zonder sectorale focus. Het JTF is hier onderscheidend aan, door:

- **thematische focus** (opvangen van gevolgen van de klimaattransitie op de arbeidsmarkt);
- **sectorale focus** (om- en bijscholing, begeleiding van werkzoekenden en actieve inclusie ten behoeve van de chemie);
- **doelgroep** (werkenden en werklozen in de chemie en jongeren).

Synergie kan worden bereikt door doelgroepen die met het ESF+ worden ondersteund, in een vervolgtrajec gericht te begeleiden naar een baan in de chemie.

Het EFRO (OP Zuid) richt zich in Zuid-Nederland op innovatie ten behoeve van 5 maatschappelijke transitieën. Het JTF is complementair aan het EFRO door:

- **thematische focus** (opvangen van fossiel baanverlies door de klimaattransitie, door het creëren van nieuwe banen);
- **sectorale focus** (transformatie en diversificatie met de huidige chemie in West-Noord-Brabant als startpunt);
- **doelgroep** (innovatief mkb staat in EFRO én JTF voorop, maar grootbedrijf in de chemie is als partner meer betrokken in het JTF);
- **type activiteiten** (JTF biedt mogelijkheden voor de aanleg van technologie en infrastructuur, en voor om- en bijscholing, waar het EFRO primair een innovatieprogramma is)
- **geografische focus** (West-Noord-Brabant).

Synergie kan bereikt worden door innovaties uit EFRO-projecten t.b.v. de grondstoffen- en

energietransitie in JTF-projecten verder op te schalen, om zo tot nieuwe banen te komen.

Synergie en complementariteit met andere pijlers JTM

Zowel de tweede als de derde pijler van het JTM bieden kansen voor West-Noord-Brabant; de beide pijlers kunnen worden ingezet in lijn met de ontwikkelbehoeften benoemd in spoor 2 (zie 2.2).

Gebied: Zeeuws-Vlaanderen

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

I. Vaststelling van de getroffen economische activiteiten en industriële sectoren

Chemische sector prominent aanwezig in het Zeeuwse JTF-gebied; naftakrakers, ammoniakfabriek, raffinaderij als economische drager

De Zeeuwse havens vormen met die van Gent het grensoverschrijdende haven-industrieel netwerk North Sea Port. De Kanaalzone en de havens van Vlissingen-Oost vormen hiervan het Zeeuws deel aan weerszijden van de Westerschelde. Het Zeeuwse JTF-gebied bestaat uit het COROP-gebied Zeeuws-Vlaanderen plus de gemeenten Vlissingen en Borssele, die de havens met industriegebieden omsluiten. Zie **7. Zeeuws-Vlaanderen bijlagen, bijlage A**. We duiden dit gebied in het vervolg aan als ZV- VO (Zeeuws-Vlaanderen Vlissingen-Oost).

De energietransitie is van invloed op de gehele economie, maar raakt de energie-intensieve sectoren (afbakening o.b.v. Monitor topsectoren 2018)[1], in het bijzonder. Voor ZV-VO zijn deze sectoren een belangrijke economische drager en banenmotor. Zij vormen met 10,9% aan directe banen en bijna 15% van het BRP een belangrijke sector in ZV-VO. Hierbinnen vormt de chemie de kern met 4,6% van de banen en een bijdrage van 13% aan het BRP (4-6 keer meer dan landelijk, waar het 1,1% aan werkgelegenheid in de chemie en een aandeel van 2,3% in het totale BRP betreft (LISA, 2022). Het gaat om 8.674 banen in de energie-intensieve industrie waarvan 3.662 in de chemie (LISA, 2022). Naast de chemie is de procesindustrie een grote werkgever met 4,2% van de banen. Naast directe werkgelegenheid is er ook sprake van substantiële indirecte werkgelegenheid waarbij elke directe baan in de energie-intensieve industrie goed is voor ten minste één baan in andere sectoren.

Belangrijkste activiteiten zijn de productie van plastics, kunstmest en brandstoffen, die nog sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen:

- Naftakrakers van Dow, Terneuzen;
- Ammoniakfabriek van Yara, Sluiskil;
- Zeeland Refinery, Borssele.

Energieverbruik en CO₂-uitstoot ligt bovengemiddeld hoog in ZV-VO door chemie

Jaarlijks zijn de bedrijven uit ZV-VO goed voor 2,0% van het elektriciteitsverbruik door bedrijven in Nederland [2] en voor 5,4% van het gasverbruik door bedrijven in Nederland (CBS, 2020). Vergeleken met het aandeel van ZV-VO in de nationale werkgelegenheid en het BNP (beide ca. 0,8%) is het aandeel energieverbruik dus hoog. Samen met het gebruik van fossiele grondstoffen geeft dit een hoge CO₂-

uitstoot. De chemie vormt de kern van de hoge CO₂-uitstoot in de regio. Drie van de 50 grootste CO₂ uitstoters van NL bevinden zich hier en zijn goed voor 6% van de totale CO₂ uitstoot door bedrijven in NL. Dit hoge aandeel in energieverbruik, CO₂ uitstoot én in het verdienvermogen voor de Zeeuwse economie maakt dat de JTF-inzet zich primair richt op het verduurzamen van de chemie in ZV-VO.

II. Onderscheid tussen krimpende sectoren en sectoren die een transformatie ondergaan

Krimp voorzien voor traditionele raffinage

Door de uitfasering van fossiele brandstoffen, zal de vraag naar brandstoffen geproduceerd door de raffinage in Europa krimpen [3]. Hoewel dit deels opgevangen kan worden door meer levering aan de chemie en de productie van hernieuwbare brandstoffen, zal de omvang van de raffinagesector afnemen.

Chemie verandert en krimpt, tenzij succesvolle transitie wordt doorgemaakt

Voor de chemie wordt door de transitie naar groene chemie geen directe krimp van het aantal banen verwacht [4] als de sector slaagt in die transitie. Wel veranderen bijna alle banen in de chemie ingrijpend van karakter en benodigde competenties. Een succesvolle transitie naar duurzame chemie is een randvoorwaarde voor behoud van banen op de lange termijn. Het risico van ‘uitfasering’ van de chemische industrie – en daarmee van krimp – is anders levensgroot. Ook voor toeleverende bedrijven heeft dat grote gevolgen.

Sectoren waarvan de activiteiten, processen en productie naar verwachting een transformatie zullen ondergaan

De chemische industrie in ZV-VO is dé sector die een transformatie en diversificatie (binnen de focus van het JTF) moet ondergaan. De sector kan deze transitie niet alleen maken; er is samenwerking nodig met andere sectoren. Relevante sectoren zijn onder meer energie, HTSM, agrifood, de afvalverwerkingsbranche en installatie- en maintenancebranche. Ook partijen verder in de productieketens waar chemie voor aan de basis staat, zijn partners in de transitie naar groene chemie.

Sociale, economische en milieueffecten van de transitie: potentiële aantal getroffen banen en banenverlies, risico op ontvolking, en verwachte behoeften aan omscholing, rekening houdend met de prognoses voor de vaardigheidsbehoeften;

III. Sociale, economische en milieueffecten van de transitie

Verlies fossiele banen in de chemie

Fossiele activiteiten en de bijbehorende banen in de chemie worden tot aan 2030 en 2050 uitgefaseerd. Tegelijkertijd vormt het chemische cluster in ZV-VO de basis voor nieuwe werkgelegenheid in de ‘groene chemie’: gedreven door duurzame energievormen (groene elektriciteit en waterstof) en gebaseerd op circulaire processen en biogebaseerde materialen. Er is dus sprake van twee parallelle stromen: enerzijds het verdwijnen van fossiele banen en anderzijds het ontstaan van nieuwe, groene banen. In sommige gevallen gaat het daarbij om dezelfde bedrijven en medewerkers die nieuwe economische activiteiten uitvoeren (transformatie van werkgelegenheid), in andere gevallen om nieuwe bedrijven en banen (diversificatie). Hoe het saldo van verdwijnende en nieuwe banen uitpakt, is onzeker. In beginsel verdwijnen alle 8.700 ‘fossiele’ banen in de energie-intensieve sectoren in de periode tot aan 2050, of veranderen geheel van aard. Dat werkt ook door in de ketens van toelevering en afzet, waarin ook veranderingen aan de orde zijn. Een indicatieve vergelijking tussen een fossiel nul-scenario met sterke afname van fossiele werkgelegenheid en een JTF-scenario met gedeeltelijke of (meer dan) gehele compensatie door nieuwe banen komt het JTF-scenario 800 à 900 banen gunstiger uit tot 2030 [5]. Dat

verschil loopt op naar 2.500 banen tot 2050.

Dubbele vergrijzing en risico op ontvolking

Hoewel wordt verwacht dat de totale bevolking van Zeeland toeneemt tot 2040, neemt de beroepsbevolking 15-75 af [6] en de bevolking van 75+ stijgt. In ZV-VO en vooral in Zeeuws-Vlaanderen is dat effect groter dan gemiddeld in Zeeland. Een beperkt verlies aan banen zou vanuit dat perspectief nog aanvaardbaar kunnen zijn – doch vanuit economisch perspectief niet – maar de perceptie dat de arbeidsmarkt onvoldoende kansen biedt is één van de oorzaken achter de krimpende beroepsbevolking.

Jongeren trekken weg voor tertiaire scholing en mensen van buitenaf menen door de perifere ligging dat er wellicht te weinig kansen in ZV-VO zijn. Het is dus met het oog op het ontvolgingsrisico relevant om te streven naar behoud van banen in de energie-intensieve industrie.

Verwachte behoefte aan om- en bijscholing en vergroten participatie

Omdat een groot deel van de banen in de energie-intensieve sectoren verandert van aard en competenties, is er een grote om- en bijscholingsbehoefte. Dat geldt in absolute zin maar zeker relatief; deze sectoren zijn de kurk waar ZV-VO op drijft.

De arbeidsmarkt in Zeeland is zeer krap en een van de krapste binnen Nederland. Het werkloosheidspercentage bedroeg in Q2 van 2021 3,0% en ligt daarmee lager dan de 3,3% werkloosheid op Nederlands niveau (UWV 2021). Net als in andere landsdelen is de krapte op de arbeidsmarkt in Zeeland vooral te merken in de ICT en technische beroepen en die neemt toe als gevolg van de energietransitie [7][8]. Om de transitie te realiseren is er behoefte aan mensen die in de groene chemie en duurzame energie kunnen werken. Als gevolg van de transitie ontstaat er dus een groeiende arbeidsvraag naar mensen met specifieke technische opleidingen en competenties op MBO4/HBO-niveau die passen bij de groene chemie/duurzame energie. Het veranderende skillsniveau dat van het personeel gevraagd wordt in het kader van de transitie van een fossiele naar een groene chemie is een aanvullende uitdaging. De krapte op de arbeidsmarkt neemt verder toe als gevolg van vergrijzing in de provincie. Het vergroten van het arbeidsaanbod – ook van buiten ZV-VO - en van de participatie (ook van mensen die nu buitenspel staan) is dus belangrijk. De JTF-inzet wordt gekoppeld aan een ‘ladder’ waarbij eerst gekeken wordt of mensen die nu werkzaam zijn binnen de chemie om- of bijgeschoold kunnen worden voor de groene chemie. Binnen de tweede trede wordt gekeken of mensen die in de arbeidsmarktregio binnen het JTF-gebied wonen hiervoor om- of bijgeschoold kunnen worden. Hetzelfde geldt voor de derde en vierde trede waar dit respectievelijk betrekking heeft op mensen binnen overig Zeeland/aangrenzend West-Brabant en mensen in Nederland als geheel. Mocht dat onvoldoende arbeidsaanbod opleveren, dan wordt binnen de vijfde trede gekeken naar mensen van buiten Nederland.

Het jaarlijkse tekort in energie-intensieve sectoren in Zeeuws-Vlaanderen komt uit op zo'n 75 tot 150 personen per jaar. Het cumulatieve tekort loopt daardoor op van zo'n 250 personen in 2021 tot ruim 800 in 2030 (zie ook Bijlage B). Dat is zo'n 9% van de huidige werkgelegenheid in de energie-intensieve sectoren in ZV-VO.

IV. Potentieel aan economische diversificatie en de ontwikkelingskansen

ZV-VO heeft een aantal generieke troeven in huis die economische diversificatie en ontwikkelingskansen mogelijk maken:

- **Gunstige geografische ligging** met diepzeehavens aan de Noordzee, onderdeel van het ARRA-cluster en internationaal verbonden via (water)weg, spoor en buis. Aanvullend daarop zijn er

internationale samenwerkingsverbanden, zoals ‘Trilateral Chemical Region’.

- **Sterke combinatie van wereldmarktleiders, innovatief MKB, en onderwijsinstellingen** in de (maak)chemie en industrie die sterk zijn in valorisatie en de implementatie van innovaties, en daardoor een stevige kennisbasis.
- ZV-VO, maar ook Zuid-(West)-Nederland en (West-)Vlaanderen als breder gebied, beschikt daarnaast **over sterke sectoren buiten de chemie** – zoals de staalindustrie, agrifood, de procesindustrie, de offshore-industrie – en kennis over sleuteltechnologieën. De complementariteit van de industrie in ZV-VO is waardevol voor de transitie.
- De grootschalige (toenemende) **beschikbaarheid van hernieuwbare energie en groene waterstof** vanuit offshore wind, met de aanlanding van wind-op-zee in Borssele.

ZV-VO heeft ontwikkelkansen op het gebied van een groene chemie en bredere industrie, met circulaire chemie en gebruik van biograndstoffen als speerpunten. Ook de verduurzaming van de energievoorziening en elektrificatie van productieprocessen is een ontwikkelkans, evenals de productie en het gebruik van groene waterstof. Het toepassen van nieuwe materialen en nieuwe productietechnieken is ook een ontwikkelkans. Ook digitalisering/robotisering om de gevolgen van de transitie op te vangen – zowel in de chemie als in andere energie-intensieve sectoren – is een ontwikkelkans. Het gaat hierbij om digitalisering binnen de transities naar groene chemie en duurzame energie.

Voetnoten: zie bijlage E

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt d)

I. Ontwikkelingsbehoeften om de problemen die met de transitie gepaardgaan, aan te gaan

Algemene ontwikkelingsbehoeften naar een duurzamechemie

De ontwikkelingsbehoefte in de transitie naar een duurzame chemie is tweevoudig, zoals geschetst in de JTF-strategie van Zuid-Nederland [9]: duurzame grondstoffen (biobased en circulair) en duurzame energie (elektrificatie, groene waterstof en CCS/CCU uit duurzame bronnen). Voor die vijf zijn er ontwikkelingsbehoeften op het gebied van **innovatie**, de inzet/aanleg van **technologieën en infrastructuur** en inzet op **arbeidsmarkttopgaven**. Deze behoeften zijn hieronder voor ZV-VO nader toegelicht, in lijn met de drie landelijke JTF-sporen (zie hoofdstuk 1 OP JTF).

Behoeften spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie

ZV-VO zet met dit spoor in op nieuwe, toekomstbestendige banen om daarmee het verlies van fossiele banen op te vangen. Enerzijds door het via innovatie omvormen van de fossiele industrie en energie tot een duurzame industrie met nieuwe, toekomstbestendige banen. Anderzijds wordt innovatie ingezet voor duurzame diversificatie langs de lijnen van de RIS3 (bv. in de sterk in ontwikkeling zijnde ‘wind op zee’-sector) en waarmee nieuwe, duurzame bedrijvigheid in de regio wordt ontwikkeld. Ook digitalisering en versterking ondernemerschap in duurzame chemie en energie maakt deel uit van dit spoor. De Zeeuwse kennisinstellingen en hun samenwerking met de Universiteit van Gent zijn hierbij belangrijk.

Behoeften spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

Om in ZV-VO te komen tot nieuwe banen is het om te investeren in de ‘hardware’ van de economie.

Binnen spoor 2 is het doel om aan deze hardware bij te dragen, als randvoorwaarde voor het opvangen van de gevolgen van de transitie. Het gaat om investeringen in technologie, systemen en infrastructuur voor een duurzame maak- en procesindustrie, om investeringen in hernieuwbare energie en de bevordering van de circulaire economie ten behoeve van de groene chemie.

De belangrijkste ontwikkelingsbehoeften op een rij:

- **Groene waterstof:** Het havengebied van North Sea Port is het grootste waterstofcluster van Nederland met 1/3 van de totale industriële waterstofconsumptie. Het bestaande en nieuwe gebruik zal verduurzaamd moeten worden. Er is infrastructuur nodig om de waterstofketen met elkaar te verbinden.
- **Elektriciteit:** Zeeuws-Vlaanderen is aangesloten op het 150 kV hoogspanningsnet, wat onvoldoende vermogen biedt voor vergaande elektrificatie en andere (duurzaamheids)initiatieven.

Behoeften spoor 3: Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

Er zijn **behoeften en opgaven op het gebied van de arbeidsmarkt**. Het gaat hierbij om om- en bijscholing van werkenden, het bieden van kansen aan werklozen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en om het vergroten van het arbeidsaanbod vanuit het onderwijs en van elders. In een nadere verkenning voor de arbeidsmarkt is opgehaald dat er in Zeeland behoefte is aan technisch personeel over de hele breedte. Door de transitie ontstaat er een groeiende arbeidsvraag naar mensen met specifieke technische opleidingen en competenties. De als gevolg van de transitie groeiende krapte is het grootst voor MBO-4- en HBO-personeel voor technische beroepen, zoals procesoperators en elektrotechnici. Ook voor maintenance-beroepen wordt extra krapte verwacht. Er is ook sprake van stijgende vraag naar R&D personeel als gevolg van onderzoek naar groene productieprocessen.

Samenhang binnen en tussen de sporen

De innovatiebehoeften in spoor 1 vertonen een nauwe relatie met de thema's onder spoor 2 en vice versa. Zo moet er worden geïnnoveerd om van laboratoria schaal via pilot-installatie en proeffabriek uiteindelijk (op de langere termijn) te komen tot elektrificatie van processen en het benutten van gerecyclede en niet-fossiele grondstoffen. Infrastructureel vergt dat ook het nodige en de ervaring uit de innovatietrajecten wordt benut voor het optimaliseren van de infrastructuur. Het JTF biedt ruimte voor integrale projecten waarin innovatie-, infrastructuur- en arbeidsmarktaspecten op projectniveau worden gecombineerd.

II. Doelstellingen en verwachte resultaten van de uitvoering van de prioriteit van het JTF, waaronder de verwachte bijdrage aan het scheppen en behouden van banen.

Behoud banen

Het JTF voorkomt in Zeeuws-Vlaanderen en de gemeenten Vlissingen en Borssele mede het verlies van 800 à 900 directe banen tot aan 2030. Uitgaande van een multiplier van 1 voor de Zeeuws-Vlaanderen zelf, wordt het verlies van eenzelfde aantal indirecte banen in de regio voorkomen.

Dit aantal is het saldo van twee werkgelegenheidsscenario's (zie bijlage B):

- Een scenario waarbij JTF-gelden in ZV-VO als vliegwiel dienen voor publieke en private investeringen in de chemie. We verwachten in het "JTF-scenario" het behoud van het huidig aantal banen; het aantal banen in de chemie blijft gelijk en de vergroening van de chemie zorgt ook voor het behoud van banen in aanverwante sectoren (o.a. energie, agro, maintenance, procesindustrie, zie ook 2.1.I). Per saldo is de verwachting dat het aantal banen in de chemie plus overige industrie licht ook in 2030 op ongeveer **8.700 banen** uitkomt.

- Een scenario zonder JTF en een onsuccesvolle transitie. Hierdoor verliest de chemie steeds meer draagvlak, en is op termijn (gedeeltelijke) sluiting onvermijdelijk. Per saldo neemt het aantal banen in de chemie plus overige industrie samen af tot **7.800 banen in 2030**.

Voetnoten: zie bijlage E

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

I. Nationaal

Klimaatakkoord

Het JTF in ZV-VO draagt bij aan de doelen uit het Nederlandse Klimaatakkoord en het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK), en dan specifiek aan de doelen voor industrieclusters. Om de industrie te verduurzamen zet het Klimaatakkoord in op een aantal routes, met de SDE++ subsidieregeling voor bedrijven en de CO₂-heffing als meest concrete beleidsmaatregelen. Het JTF vormt een aanvullende manier om – via innovatiebevordering, aanleg van technologie en infrastructuur en om- en bijscholing – de verduurzaming van de industrie in ZV-VO te bevorderen.

Grondstoffenakkoord/Programma Circulaire Economie

Het JTF in ZV-VO draagt bij aan realisatie van het grondstoffenakkoord. Op gebied van circulaire energie heeft de Nederlandse overheid net als de EU het doel gesteld om in 2050 volledig circulair te worden, met als tussendoel om in 2030 50% minder grondstoffen te verbruiken. Het in 2016 opgestelde programma Circulaire Economie zet hiervoor de lijnen uit, die verder zijn uitgewerkt in het Grondstoffenakkoord en 5 transitieagenda's. De inzet van het JTF draagt bij aan de doelstellingen uit het Grondstoffenakkoord.

II. Landsdelig

JTF-strategie Zuid-Nederland

De JTF-strategie van Zuid-Nederland vormt de inhoudelijke basis en onderbouwing voor de inzet van JTF-middelen in de drie gebieden. Centraal staat de rechtvaardige en succesvolle transitie naar duurzame chemie. De inhoudelijke opgave – de transitie naar duurzame grond- en brandstoffen – is op hoofdlijnen in elk van de JTF-regio's gelijk, en de chemieclusters (Kanaalzone, Moerdoek én Chemelot) zijn zowel fysiek (buisleidingen, spoor, en weg) als via samenwerkingsverbanden verbonden. Dit vraagt om samenwerking op landsdelig niveau, via gezamenlijke innovatie- en infrastructuurprojecten, bij de uitvoering van het JTF. Tegelijkertijd heeft elke regio ook haar eigen specifieke uitdagingen en kansen.

Actieagenda Groene Chemie, Nieuwe Economie van EN Zuid

Eén van de landsdelige samenwerkingsverbanden tussen de chemieclusters in Zuid-Nederland is het initiatief "Groene Chemie". Sinds de lancering van de actieagenda in februari 2021 werkt een coalitie van partijen aan ketenvorming in de groene chemie, langs vier lijnen:

- Biomassa als grondstof voor de chemie
- Afval als grondstof voor de chemie
- CO₂ als 'ontluikende' grondstof voor de chemie
- Nieuwe, innovatieve op groene elektriciteit gebaseerde processen

De actieagenda bepleit een programmatische aanpak voor de transitie naar een groene chemie, evenals concrete acties (22 in totaal) op het gebied van adoptie en implementatie van innovatie, financiering van initiatieven en publieke randvoorwaarden. De actieagenda vormt een inhoudelijke onderbouwing voor de JTF-inzet van Zuid-Nederland, en het JTF kan een belangrijke bron zijn van financiering van de voorziene inzet.

Regionale Innovatie Strategie Slimme Specialisatie (RIS3) van Zuid-Nederland

Met het JTF beoogt ZV-VO de innovatieprincipes uit de RIS3 toe te passen, en bij te dragen aan de innovatiedoelstellingen van de RIS3:

- In de RIS3 van Zuid-Nederland staat innovatie op vijf maatschappelijke transities (energie, klimaat, grondstoffen, landbouw en voeding en gezondheid) centraal. Met name de energietransitie en grondstoffentransitie hebben samenhang met het JTF.
- In de RIS3 worden als sterke ‘clusters’ (feitelijk sectoren) naast chemie ook HTSM, Agrofood, logistiek, biobased, life science en maintenance aangewezen. Inzet met het JTF is om – door samenwerking tussen deze sectoren – de chemie te vergroenen.

Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (spoor 2) zijn randvoorwaardelijk voor en dragen bij aan de uitvoering van de RIS3, aangezien hiermee de ‘hardware’ mede wordt gecreëerd die nodig is voor een innovatieve economie. Dit geldt ook voor investeringen in de arbeidsmarkt (spoor 3).

III. Regionaal

Smart Delta Resources: Regioplan 2030-2050

Smart Delta Resources (SDR) is de samenwerking tussen 15 industriële en publieke bedrijven samen met de provincies Zeeland en Oost-Vlaanderen. Deze bedrijven zijn de koplopers in de energietransitie en vervullen daarmee een belangrijke voorttrekkende rol. In het **Regioplan (en het in ontwikkeling zijnde Regioplan+)** wordt in vier programmalijnen gewerkt, die nauw onderling samenhangen:

- Hydrogen Delta.
- Carbon Connect Delta
- Spark Delta
- Heat Delta

Overig relevant regionaal beleid

- **Cluster Energie Strategie (CES) Schelde-Deltaregio:** beschrijft de benodigde investeringen in fabrieken en infrastructuur voor de Schelde-Deltaregio. Deze strategie dient als input voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK) van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK)
- **Regionale Energie Strategie (RES 1.0) Zeeland:** beschrijft welke gebieden qua infrastructuur geschikt zijn voor de opwek van zonne- en/of windenergie en welke infrastructuur nodig is om het opwekvermogen aan het net te koppelen en wat daarvan de consequenties zijn (ruimtelijk, financieel, planmatig en voor de besluitvorming). Ook de warmtetransitie en de Zeeuwse aanpak daarvoor krijgt aandacht in de RES. Om ook aan het draagvlak bij jongeren te werken, is er ook een **kinder-RES** gemaakt.
- **Wind in de Zeilen,** het compensatieprogramma van Rijk en regio ter compensatie van het wegvallen van de komst van de mariniers naar Vlissingen.

- **Aanvalsplan arbeidsmarkt Zeeland:** Om de tekorten op de arbeidsmarkt tegen te gaan, werkt het aanvalsteam aan drie pijlers:
- Iedereen doet mee: Zeeuwen voor Zeeuwse vacatures
- Samen de schouders eronder: werkenden optimaal inzetten
- Marketing: niet-Zeeuwen voor Zeeuwse vacatures

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

Voorgenomen acties

De concrete acties in het JTF ZV-VO vallen uiteen in drie sporen, aansluitend op de landelijke sporen:

Spoor 1 – Investerings in onderzoek, innovatie en digitalisering, binnen de thema's groene waterstof en biobased en circulaire chemie.

De volgende activiteiten worden ondersteund:

- A: productieve investeringen in kmo's
- C: investeringen in onderzoek en innovatie

Het JTF ondersteunt binnen A de toepassing en opschaling van innovatie, met het mkb. Concrete acties:

- Elektrificatie van productieprocessen in de groene chemie, door pilots, proefinstallaties en proeffabrieken.
- Inzet van gerecyclede en biobased grondstoffen eveneens in de vorm van experimenten en (eerste) opschalingen daarvan.
- Benutten van groene waterstof voor chemische productieprocessen.
- Digitalisering: in de transitie naar een circulaire en biobased chemie veranderen de waardeketens compleet: van lineair, centraal aangestuurde waardeketens, naar circulaire en decentrale modellen.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten.

Concrete actie onder C:

- Triple helix onderzoeksprojecten gericht op hogere TRL-niveaus voor vergroening van de chemie

Spoor 2 – Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

De volgende activiteiten worden ondersteund binnen D: investeringen in het gebruik van technologie:

- Aanleg van een regionaal netwerk voor groene waterstof en verbindingen met andere regio's ten faveure van ZV-VO, als belangrijke schakel in de vergroening van de chemie. Inzet op H2-infrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar.
- Investerings in lokale elektrificatie:

1.

1. Innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie (als transitie-gevolg) tegengaan en

elektrificatie mogelijk maken (bv. innovatieve energieopslag, lokale uitwisseling, flexibiliteitsopties)

2. Lokale 150 kV aansluitingen naar specifieke bedrijven(clusters) in ZV-VO.

- Uitwisseling van warmte via warmtenetten, voor zover hierbij sprake is van warmte uit hernieuwbare bronnen.

Hierbinnen kan bijvoorbeeld sprake zijn van technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en instellingen voor hoger onderwijs, pilots en proefopstellingen voor slimme energiesystemen en voor milieuvriendelijke productieprocessen.

In zowel spoor 1 als spoor 2 wordt een deel van de middelen (mede) ingezet voor systemen en infrastructuur voor de arbeidsmarkt. Het betreft investeringen in de scholing en training voor het op de juiste manier gebruiken van nieuwe infrastructuur.

Spoor 3 – Een wendbare en weerbare beroepsbevolking.

De volgende activiteiten worden ondersteund:

- K: bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden. Het gaat hierbij om:
  - Het ondersteunen van arbeidsmobiliteit van werkenden in de (chemische) industrie. Werknemers moeten worden om- en bijgeschoold om de grote veranderingen in productieprocessen en randvoorwaarden daarvoor te kunnen bijhouden.
  - Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden, om zo te kunnen voldoen aan de veranderende eisen die de klimaattransitie stelt;
  - Ondersteuning voor de aanpassing van werknemers, ondernemingen en ondernemers aan veranderingen;
  - Maatregelen om toenemende krapte op de arbeidsmarkt als gevolg van de klimaattransitie tegen te gaan, onder meer door inzet op het aantrekken en faciliteren van werknemers en talent van buiten ZV-VO. Gezien de status van ZV-VO als grensregio gebeurt dit in nationaal én grensoverschrijdend/internationaal verband.
  - Het creëren van samenwerkingsverbanden om arbeidsmarkttuitdagingen in collectief verband op te lossen, bijvoorbeeld door de Techniekcoalitie.
- L: begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan. Hierbij gaat het om het activeren van niet-werkenden en passend arbeidsaanbod te verleiden om naar ZV-VO te komen.
Voorbeelden acties:
  - Maatregelen voor beteretoeegang tot de arbeidsmarkt.
  - Steun voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden.

Er is daarbij onder K en L nadrukkelijk ruimte voor projecten die bv. werklozen of mensen met afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden of werkfit maken naar werk in de techniek of industrie, en voor projecten die inzetten op begeleiding van ‘werk naar werk’.

- O: andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie. Voorbeelden:
  - Maatregelen voor de modernisering en versterking van de onderwijs- en arbeidsmarktinstellingen. Daarbij is er o.a. ruimte voor het doorontwikkelen van

instellingen zoals het Centrum van Toptechniek en het Huis voor Techniek.

- Aanpassen van opleidingen t.b.v. een leven lang leren voor werkenden/werkzoekenden (veranderende behoefte aan skills).

Het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen met onderwijs- en kennisinstellingen o.a. gericht op beroepen voor de koolstofarme economie. Daarbij kan voortgebouwd worden op de Energie- en Grondstoffen Alliantie.

Daarbij wordt onder O op actieniveau de link gelegd met de activiteiten voor om- en bijscholing onder K en L.

Vanwege de overlaptussen de inzet van het ESF+ en Activiteit M (actieve inclusie van werkzoekenden) is deze activiteit niet opgenomen binnen het JTF.

Het JTF biedt ruimte voor integrale projecten waarin innovatie-, infrastructuur- en arbeidsmarktaspecten op projectniveau worden gecombineerd.

Verwachte bijdrage van de soorten acties om het effect van de transitie te verzachten

De inzet op innovatie en aanleg van infrastructuur ten behoeve van de transitie naar een biobased en circulaire chemie in ZV-VO, zorgt voor CO₂-reductie én voor behoud van banen (door het tegengaan van het uitfaseren van fossiele activiteiten). Daarnaast is de inzet op om- en bijscholing gericht op het voorzien in voldoende en geschikt personeel, een belangrijke voorwaarde om de transitie te volmaken. Ook is de inzet op om- en bijscholing erop gericht om diverse groepen werkenden en werkzoekenden succesvol mee te laten komen in de veranderende eisen die worden gesteld als gevolg van de transitie.

Inzet op positieve milieueffecten

Het Zeeuwse draagt het JTF bij aan een vermindering van de uitstoot van CO₂ uit fossiele brandstoffen, én op de lange termijn ook op het verminderen van de druk van de industrie op de leefomgeving. Daarmee zijn de milieueffecten per saldo naar verwachting positief. Verder moeten alle projecten uiteraard voldoen aan vigerende milieueisen en beschikken over de benodigde vergunningen.

Kloofanalyse productieve investeringen

Het JTF ZV-VO ondersteunt twee productieve investeringen in het grootbedrijf:

1. SPARK-LINK (partners: Dow, lokaal MKB): innovatieve pilot voor elektrisch kraken van niet-fossiele grondstoffen.
2. Battery Energy Storage Solutions (partner: TotalEnergies): innovatieve pilot voor opslag van groene energie t.b.v. duurzaam elektriciteitsnet.

Voor de twee projecten wordt hieronder onderbouwd dat ze voldoen aan de JTF-vereisten. De projecten:

- zijn noodzakelijk voor de uitvoering van het TJTP. Project 1 maakt innovatief, elektrisch kraken mogelijk; project 2 de opslag van groene energie. In algemene zin zit de noodzaak tot deelname van grootbedrijf in de economische structuur van ZV-VO: de chemie hangt sterk af van enkele grootbedrijven, en nauwelijks van het kmo. Ondersteuning van het grootbedrijf is noodzakelijk voor baancreatie.
- dragen bij aan de klimaattransitie (project 1: substantiële reductiepotentie na opschaling, project 2: 10 kt CO₂/jr reductie).
- zijn noodzakelijk voor baancreatie, door de kloof te overbruggen tussen verwacht baanverlies door

de klimaattransitie en baancreatie door het JTF in het kmo (getallen betreffen de mutatie tussen 2022 en 2030):

- o verwacht baanverlies door transitie: 4.000 banen
- o autonome groei Zeeland: 3.200 banen
- o EFRO-banen: 100
- o bijdrage JTF aan baanbehoud kmo: 225 banen
- o bijdrage JTF door productieve investeringen in grootbedrijf: 525 banen (direct + indirect)
- leiden niet tot relocatie zoals vereist op grond van artikel 66 van de GB-verordening
- en betreffen initiële investeringen die een nieuwe economische activiteit creëren.

De beschrijving en onderbouwing per project plus een kloofanalyse is in bijlage C opgenomen.

Synergie met en complementariteit van de voorgenomen acties met andere relevante programma's van de Unie

In het kader van de doelstelling “investeren in werkgelegenheid en groei” is de synergie en complementariteit van het JTF in ZV-VO met de programma's EFRO, ESF en Interreg relevant.

Het **ESF+** (Europees Sociaal Fonds) richt zich specifiek op mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in de hele regio, zonder sectorale focus. Het JTF ZV-VO is hier onderscheidend aan door:

- **Thematische focus** (opvangen gevolgen klimaattransitie);
- **Sectorale focus** (chemische industrie);
- **Doelgroep** (niet enkel de onderkant van de arbeidsmarkt, maar alle werkenden en werklozen);
- **Geografische focus** (ZV-VO centraal).

Synergie kan bereikt worden door met beide programma's in ZV-VO in te zetten op gezamenlijke opgaven, en hierbinnen elk een eigenaspecten te adresseren.

Het **EFRO (OP Zuid)** richt zich in Zuid-Nederland op innovatie ten behoeve van 5 maatschappelijke transitieën. Om de complementariteit van het JTF met EFRO OP Zuid zo groot mogelijk te laten zijn, wordt naast de geografische, sectorale en thematische focus van het JTF – ook voorzien dat het JTF zich op grootschaliger projecten richt, voorbij prototyping/praktijktest, richting demonstratie en proeffabrieken. Ook biedt het JTF mogelijkheden voor de aanleg van technologie en infrastructuur en voor om- en bijscholing, waar het EFRO primair een innovatieprogramma is. Synergie tussen het EFRO en het JTF kan bereikt worden door met beide programma's aan dezelfde grote opgaven te werken.

Synergie en complementariteit met geplande steun uit de andere pijlers van het mechanisme voor een rechtvaardige transitie

Zowel de tweede en de derde pijler van het JTM bieden kansen voor ZV-VO; de beide pijlers kunnen worden ingezet in lijn met de ontwikkelbehoeften benoemd in spoor 2 (zie 2.2).

Gebied: Zuid-Limburg

2.1. Beoordeling van de economische, sociale en territoriale gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt c)

I. Vaststelling getroffen activiteiten en sectoren

Chemie met Chemelot prominent aanwezig in Zuid-Limburg

De chemie is een zeer belangrijke werkgever voor Zuid-Limburg, met de gecombineerde productiesite en chemiecampus Chemelot in Geleen als kern. Met een omzet van meer dan €10 mrd. per jaar en ruim 8.000 banen is Chemelot goed voor 20% van de nationale chemiesector en behoort het tot de top drie van Nederlandse chemieclusters. Op Chemelot zitten vestigingen van grote chemiebedrijven, innovatieve midden- en kleinbedrijf (mkb of kmo) incl. start-ups en scale-ups en kennis- en onderwijspartijen bijeen op een gecombineerde omgeving. Het opvangen van de sociaaleconomische gevolgen van de klimaattransitie in de chemie staat centraal in het JTF Zuid-Limburg.

Alle bedrijvigheid in industrie en energie samen is in de COROP-regio Zuid-Limburg goed voor 12,7% van de directe banen (30.000) en 23,1% van het BRP. Wanneer we inzoomen op ‘energie- intensieve sectoren’[1] in 2020 (zie tabel en bijlage 1 en 3), valt op dat:

- De energie-intensieve sectoren omvatten ruim 20.000 banen en 7,1% van de totale werkgelegenheid in Zuid-Limburg.
- Het aandeel van de chemie in de regionale werkgelegenheid (3,1%;8.862 banen) bijna drie keer hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (aandeel van 1,1% in de werkgelegenheid; Bron: LISA 2022).
- Binnen de chemie vooral de vervaardiging van chemische producten en vervaardiging van producten van rubber en kunststof groot zijn.
- Agrofood en overige procesindustrie zijn met respectievelijk 2971 en 7339 banen tevens belangrijke sectoren zijn in de regio.

Zie Bijlage 8. Zuid-Limburg

Het aandeelchemiebanen in Zuid-Limburg ligt drie keer boven het landelijk gemiddelde (1,1%) en het aandeel in de toegevoegde waarde zelfs vijf keer (2,3%; LISA, 2019).

Naftakrakers en ammoniakfabrieken dragers van breder industrieel ecosysteem

Chemelot kent een sterke samenhang tussen de fabrieken. De belangrijkste fossiele activiteiten zijn:

- de **naftakrakers** van Sabic; hier wordt nafta omgezet in olefinen
- de **ammoniakfabrieken** van OCI Nitrogen; hier wordt aardgas omgezet in ammoniak.

De twee productstromen– olefinen en ammoniak – worden ingezet voor de productie van plastics, materialen (bv. melamine) en kunstmest, én vormen de grondstof voor nagenoeg alle fabrieken op Chemelot. Zodoende staan de naftakrakers en de ammoniakfabrieken aan de basis van tal van productieketens in de chemie.

De chemische bedrijvigheid zorgt ook voor veel indirecte werkgelegenheid. De chemie staat aan de basis van waardeketens in de procesindustrie, de logistiek, de installatie- en maintenancebranche, en zakelijke

dienstverlening. De indirecte banen worden op 8.000 à 16.000 geschat (multiplier 1 à 2).

Energieverbruik en CO2-uitstoot hoog door chemie

Door het chemiecluster ligt het gemiddelde energieverbruik van Zuid-Limburgse bedrijven hoog; jaarlijks nemen zij 5,5% van het totale elektriciteitsverbruik en 6,4% van het gasverbruik door Nederlandse bedrijven af (CBS, 2020; vs. 3,1% aandeel in de landelijke werkgelegenheid, LISA, 2020).

De chemie zorgt voor een hoge CO2-uitstoot; chemiebedrijven Sabic en OCI behoren tot de 12 grootste uitstoters van Nederland, en de uitstoot van Zuid-Limburg als geheel ligt met een CO2-intensiteit van 2,2 twee keer zo hoog als landelijk.

Transitiepad naar groene chemie

De chemie zit in een dubbele transitie, naar een groene chemie, op basis van duurzame energiedragers en grondstoffen (circulair, biobased). De transitie verloopt in stappen:

- **Efficiency, ontwikkelen energie-infrastructuur en CCUS (2020 t/m 2025):** in Zuid-Limburg wordt gewerkt aan een duurzame energie-infrastructuur en een warmtenet. Ook zet de regio in op CCUS (carbon capture usage and storage), met pijpleidingen voor lokaal transport en hergebruik van CO2 en aantakking op (inter)nationale CO2-buisleidingen (o.a. met Rotterdam en Noordrijn-Westfalen).
- **Naar nieuwe energiesystemen (2020 t/m 2030):** op Chemelot vindt de complete omslag naar elektriciteit en groene waterstof als energiedragers in de chemie plaats. Dit raakt vrijwel alle banen op Chemelot en verandert de aard van het werk.
- **Vernieuwing grondstoffensysteem (2020-2050):** deze ontwikkeling gaat gepaard met de gedeeltelijke sluiting van de fossiele naftakrakers en ammoniakfabrieken. De sluiting van de eerste naftakraker OLIFINS 3 van SABIC is al voorzien in 2024[2]. Voor de fossiele nafta komen circulaire en biobased alternatieven in de plaats.
- Daarbij hanteert het cluster een programmatische aanpak; fasering en tempo van de transitie hangen af van het beschikbaarheid en toepasbaarheid van technologie en kennis.

II. Onderscheid krimpende sectoren en sectoren die transformatie ondergaan

Baanverlies fossiele chemie

Vrijwel alle fossiele banen op Chemelot verdwijnen tot aan 2030 en 2050 langs de geschetste paden. Daarbij maakt de sterke interne samenhang het clusterextra kwetsbaar. Het uitvallen van cruciale schakels binnen het systeem van geïntegreerde energie- en materiaalstromen kan voor een ‘kaartenhuiseffect’ zorgen, waarbij de volgende schakels in de keten eveneens verdwijnen. Het uitfaseren van de naftakrakers en de ammoniakfabrieken betekent dat én alle banen in productie van plastics, kunstmest en materialen én indirecte banen in o.a. procesindustrie en logistiek wegvallen.

Nieuwe banen door transformatie en diversificatie

Tegelijkertijd vormt het cluster de basis voor nieuwe werkgelegenheid in de ‘groenechemie’ en aanpalende sectoren (zie IV), mits de regio voldoende in nieuwe kennis, infrastructuur in een toekomstbestendige arbeidsmarkt investeert.

Er is in de transitie dus sprake van twee parallelle stromen: enerzijds het verdwijnen van fossiele banen (sluiting van naftakrakers, fossiele ammoniakfabrieken) en anderzijds het ontstaan van nieuwe, groene banen. Deze nieuwe banen komen zowel voort uit **transformatie** van het bestaande cluster als uit **diversificatie** (zie 2.1.IV).

III. Sociale, economische en milieueffecten van de transitie Verwacht banenverlies

De transitie naar een groen chemiecluster gaat gepaard met verlies van fossiele banen. In beginsel kunnen alle ruim 8.000 banen op Chemelot worden getroffen, plus indirecte banen. Op dit moment is vanuit de industriepannen nog niet exact bekend hoeveel fossiele banen er tot aan 2030 verloren gaan. Wel is een regiospecifieke raming opgesteld voor de chemie, die baanverlies met én zonder JTF-inzet in beeld brengt (zie 2.2.II).

Risico op ontvolking

Volgens recente prognoses neemt het totale inwonertal van Zuid-Limburg af van ca. 597.000 in 2020 tot ca. 552.000 in 2040 (Etil Demografie, 2019). Daarbij neemt door vergrijzing het aandeel beroepsgeschikte bevolking (15-65jaar) af. Ook blijft de groei van banen langjarig achter bij het landelijk gemiddelde (+2% tussen 2010-2019, versus +8,5% landelijk; CBS, 2021).

Al deze factoren maken Zuid-Limburg zeer kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaattransitie. Juist hier is, gezien de demografische trends en de perifere ligging, het risico op ontvolking zeer reëel en de capaciteit om gevolgen op te vangen beperkt. Als de regio er niet in slaagt nieuwe, duurzame banen te creëren, kan het scenario van enorme werkloosheid dat zich na sluiting van de mijnen in de jaren '60 en '70 voltrok zich herhalen. Een verslechterend sociaaleconomisch perspectief heeft negatieve gevolgen voor de aantrekkelijkheid als woonregio en kan ontvolking versterken.

Behoeftte aan omscholing

Door transitie verandert de aard van het werk. Jongeren (studenten) en werknemers moeten over andere vaardigheden beschikken (digitaal, gericht op nieuwe technieken en processen) om in de groene chemie aan het werk te komen of te blijven. Er is daarom behoefte aan om- en bijscholing (leven lang ontwikkelen) en aan het moderniseren van de onderwijsketen t.b.v. de chemie en verbonden sectoren(zie IV). In beginsel worden alle 8.000 banen in de chemie geraakt.

Toenemende krapte

Een ander effect van de transitie is de toenemende krapte. De arbeidsmarkt in Zuid-Limburg is, met een werkloosheidspercentage van 4,0% in 2020 (UWV) en een spanningsindicator van 3,20 (Q3 2021;UWV), nu al krap. Voor technische- en ICT beroepen ligt de spanningsindicator nog hoger: 5,07 resp. 8,18. Het PBL verwacht dat, door de energietransitie, de krapte toeneemt (zie H. 1). Dit werkt ontwrichtend voor de economie en maatschappij (ze remt de groei en kan leiden tot uitvallen van bedrijfsactiviteiten) en vormt een bedreiging voor de klimaattransitie, waar voldoende technisch en ICT- geschoolden voor nodig zijn.

Milieueffecten

De transitie naar een groene chemie draagt bij aan een vermindering van CO₂-uitstoot én milieudruk (fijnstof, stikstof) op de leefomgeving. Daarmee zijn de milieueffecten per saldo positief (zie 2.2.II). Ondersteunde acties moeten voldoen aan vigerende milieueisen en beschikken over de benodigde vergunningen (zie OP JTF).

IV. Potentieel aan economische diversificatie en de ontwikkelingskansen

Chemelot beschikt over diverse economische troeven:

- **Brede kennisbasis in een geïntegreerd systeem van 60 fabrieken**, met een combinatie van

wereldmarktleiders (Sabic, OCI Nitrogen), innovatief mkb (met techstarters als Black Bear Carbon, Coolbrook, Plastic Energy, QCP en Deep Branch) en kennis- en onderwijsinstellingen (o.a. Brightlands Campus, Brightsite Center, Brightlands Materials Center, AMIBM, TNO, Maastricht University, HBO- en MBO-instellingen), die voor eenzelfde ontwikkelopgave staan.

- **Materialencompetenties:** van het produceren tot ontwikkelen en toepassen van materialen door de combinatie van proces-productontwikkeling.
- **Stevig samenwerkingsverband** met de **ChemelotCircular Hub (CCH)** als netwerk.
- **Infrastructuur en verbindingen** met andere chemieclusters (via spoor, wegen, en buisleidingen) binnen het ARRA-cluster, incl. Noordrijn-Westfalen.

Vanuit deze troeven kent de regio ontwikkelkansen voor nieuwe, duurzame banen:

- **Transformatie van fossiele chemie naar groene chemie**, met duurzame energiedragers en circulaire en biobased grondstoffen. De groene chemie is een bron van nieuwe, toekomstbestendige werkgelegenheid die het verlies van fossiele banen in de chemie opvangt.
- **Diversificatie:** de transitie naar een groene chemie vraagt om andere (groene) energievoorziening, andere procestechnologie, andere grondstoffen (biobased en circulair), andere vormen van installatie en onderhoud, en veranderingen in gehele productieketens. De transitie kan daarom alléén tot stand komen in nauwe samenwerking met andere sectoren buiten de chemie. Hier ontstaat ook nieuwe werkgelegenheid als gevolg van de transitie; zodoende treedt diversificatie van de economie op. Het gaat onder meer om:
  - Duurzame nieuwe productiemodellen op crossovers met chemie waaronder farmacie (kansrijk gezien de aanwezigheid van het Life Science & Health cluster in Zuid-Limburg).
  - Energiesector: groene energie als randvoorwaarde voor groene waterstof en elektrificatie.
  - HTSM (high tech systems and materials): toepassing van innovatieve en smart technieken ter verduurzaming van de industrie.
  - ICT/datasector: digitalisering geldt als randvoorwaarde voor nieuwe banen in de groene chemie (zie 2.2). Onder chemiebedrijven én in het datacluster in Heerlen is er in de regio veel kennis op dit vlak aanwezig. Innovatieve toepassingen in de chemie kunnen breder vermarkt worden en tot nieuwe banen leiden.
  - Agrisector: als kennispartner, producenten verwerker van biomassa als grondstof voor groene chemie.
  - Afval: expertise en capaciteit uit de afvalverwerkingsbranche is noodzakelijk voor de circulaire winning van materialen als grondstof voor de groene chemie.
  - Installatie- en maintenance: nieuwe installaties, systemen- en infra aanleggen en onderhouden.
  - Procesindustrie: nieuwe waardeketens gebaseerd op materialen en producten uit de groene chemie.

In het JTF staat de transitie van aanpalende sectoren niet centraal. Wel is samenwerking met deze sectoren nodig in het JTF, om tot nieuwe banen in de groene chemie en tot diversificatie te komen.

2.2. Ontwikkelingsbehoeften en -doelstellingen tegen 2030 met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale economie van de Unie tegen 2050

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt d)

I. Ontwikkelingsbehoeften

De ontwikkelbehoeften t.b.v. een groen chemiecluster als toekomstbestendige werkgever op een rij:

Behoeften spoor 1: Vernieuwing en versterking van de regionale economie

In Zuid-Limburg wordt ingezet op vernieuwing, versterking en diversificatie van de economie en daarmee op toekomstbestendige banen. De focus ligt op innovatie in de circulaire en biobased chemie:

- **Circulair:** er is behoefte aan efficiëntere processen én ketens voor alle vormen van recycling (mechanisch, solvolyse, pyrolyse én vergassing, en alles daar tussenin). Ook de productie van nieuwe materialen uit reststromen en van biograndstoffen is een focusgebied. De meer grofstoffelijke technieken van pyrolyse en vergassing wachten met name op opschaling en commercialisatie.
- **Biobased:** Chemelot is geen logische plek voor de grootschalige verwerking van biomassa, maar wel voor gebruik van biomassa in chemische processen en halfproducten. Er is behoefte aan innovatiebevordering op biobased nafta, drop-in chemicaliën en dedicated biobased polymeren.
- **Digitalisering:** waardeketens veranderen compleet: van een lineair, centraal aangestuurd waardeketen, naar een circulair en decentraal model. Dit vraagt om innovaties op het gebied van digitale (smart) industrie.
- **Overige proces- en productinnovatie t.b.v. groene chemie,** o.a. op het gebied van elektrificatie van processen.

Behoeften spoor 2: Investerings in technologie, systemen en infrastructuur

Om toekomstbestendige banen in de chemie te creëren, zijn investeringen in de ‘hardware’ van de economie nodig. Specifiek is er behoefte aan:

- **Groene waterstof:** Gezien de ligging van Chemelot landinwaarts, is er minder potentie voor de grootschalige opschaling van groene waterstofproductie (o.b.v. groene energie op zee). Wel is behoefte aan aansluiting op landelijke waterstofinfra (o.a. als onderdeel van HyWay27 en de Deltacorridor) en een lokale waterstofleiding.
- **Circulaire en biobased grondstoffen:** Afval en biograndstoffen vereisen aparte infrastructuur. Er is daarom op Chemelot behoefte aan infrastructuur voor vervoer van haven naar site.
- **CO₂:** aansluiting op de landelijke **CO₂-infrastructuur** vooropslag en hergebruik.
- **Elektrificatie:** Volgend op de voorziene aansluiting van Chemelot op het 380 kV-net (doortrekk380kV-net Maasbracht-Graetheide), is er behoefte aan investeringen in de **elektrificatie** van industriële installaties. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund. Wel passen innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie tegengaan en lokale 150 kV aansluitingen binnen het JTF.
- **Overige infrastructuur:** onder pijler 2 en 3 van het JTM beoogt Zuid-Limburg projecten rondom de benutting van restwarmte te ondersteunen; dit gebeurt niet binnen het JTF zelf (pijler 1 JTM).

Behoeften spoor 3: Een wendbare en weerbare beroepsbevolking

De transitie naar een duurzaam chemiecluster met toekomstbestendige banen zorgt voor diverse arbeidsmarktbehoeften:

- **Om- en bijscholing (leven lang ontwikkelen) in de chemie:** Een eerste effect van de transitie is

dat de aard van het werk verandert(zie 2.1.III). Er is daarom behoefte aan om- en bijscholing van werkenden ('leven lang ontwikkelen', kennisontwikkeling werknemers). Het ontwikkelen, toevoegen en moderniseren van faciliteiten en diensten in het onderwijs zijn noodzakelijk om 'leven lang ontwikkelen' in de groene chemie mogelijk te maken en zo grote veranderingen in de aard van het werk door de klimaattransitie op te vangen.

- **Begeleiding werkzoekenden:** Een tweede effect is het verlies aan fossiele banen. Naast scholing is een tweede opgave daarom zorgen dat mensen die hun baan verliezen of werkloos zijn, (weer) aan het werk komen. Er is behoefte aan o.a. baanmatching en baanbegeleiding van werk naar werk in de chemie, maatregelen voor actieve inclusie van werkzoekenden incl. kwetsbare doelgroepen als 55-plussers en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- **Aantrekken en behoud talent voor de chemie:** Tot slot vergroot de klimaattransitie de vraag naar arbeid en daarmee de krapte op de arbeidsmarkt (zie 2.1.IV). Inzet op duurzame inzetbaarheid, een leven lang ontwikkelen én op het aantrekken van talent voor de chemie is nodig om dit op te vangen.

II. Ontwikkelingsdoelstellingen

Behoud banen

Het JTF voorkomt in Zuid-Limburg mede het verlies van 2.800 directe banen tot aan 2030. Uitgaande van een multiplier van 1 voor Limburg zelf, wordt het verlies van eenzelfde aantal indirecte banen in de regio voorkomen.

Dit aantal is het saldo van twee werkgelegenheidsscenario's (zie bijlage 1):

1. Een scenario waarbij JTF-gelden in Zuid-Limburg als vliegwiel dienen voor publieke en private investeringen in de chemie. We verwachten in het "JTF-scenario" banengroei; banen in de chemie worden behouden en de vergroening van de chemie zorgt ook voor het behoud van banen in aanverwante sectoren(o.a. energie, agro, maintenance, procesindustrie, zie ook 2.1.I). Per saldo is de verwachting dat het aantal banen in de chemie plus overige industrie samen ook in **2030 op 20.100 uitkomt**.
2. Een scenario zonder JTF en een onsuccesvolle transitie. Hierdoor verliest de chemie steeds meer draagvlak, en is op termijn (gedeeltelijke) sluiting onvermijdelijk. Per saldo neemt het aantal banen in de chemie plus overige industrie samen af tot **17.250 banen in 2030**.

Doelstellingen CO₂-reductie

Chemelot heeft in het Regio Clusterplan [1] als doel gesteld om de **broeikasgasuitstoot (nu ca. 5 Mton) in 2030 te halveren en om in 2050 klimaatneutraal of -negatief** te zijn. In het plan is voor 2,4 Mton/j reductie aan acties opgenomen. De belangrijkste acties zijn:

- Lachgasreductie– 0,9 Mton/j
- CO₂ afvang en opslag– 0,8 Mton/j
- Projecten bij diverse bedrijven – 0,4 Mton/j [2]
- Daarnaast heeft Chemelot als doel om in 2030 1 Mton/j virgin fossiele nafta (25% totaal) en 50% van de ammoniakproductie te vervangen door circulaire of biobased nafta.

2.3. Samenhang met andere nationale, regionale of territoriale strategieën en plannen ter zake

Referentie: Artikel 11, lid 2, punt e)

I. Nationaal

Klimaatakkoord

Het JTF draagt bij aan de doelen uit het Nederlandse Klimaatakkoord en het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK), en dan specifiek aan de doelen voor industrieclusters (waar Zuid-Limburg er één van is). Om de industrie te verduurzamen zet het Klimaatakkoord in op een aantal routes, met de SDE++ subsidieregeling voor bedrijven en de CO₂-heffing als meest concrete beleidsmaatregelen. Het JTF is een aanvullende manier om de verduurzaming van de industrie in de Zuid-Limburg te bevorderen.

Grondstoffenakkoord

Ook draagt het JTF in Zuid-Limburg bij aan realisatie van het grondstoffenakkoord. Op gebied van circulaire economie heeft de Nederlandse overheid net als de EU het doel gesteld om in 2050 volledig circulair te worden, met als tussendoel om in 2030 50% minder grondstoffen te verbruiken. Het programma Circulaire Economie zet de lijnen uit, die zijn uitgewerkt in het Grondstoffenakkoord en 5 transitieagenda's. In Zuid-Limburg zijn met name de transitieagenda's maakindustrie en bouw van belang. De JTF inzet in Zuid-Limburg draagt bij aan het behalen van de doelstellingen uit het grondstoffenakkoord.

Actieagenda Groene Chemie, Nieuwe Economie

Het initiatief "Groene Chemie" is een landelijk initiatief gedragen door regionale partijen uit 5 provincies waaronder Limburg, alsmede door landelijke organisaties waaronder InvestNL, TNO en de VNCI. Een coalitie van partijen werkt aan ketenvorming in de groene chemie, langs vier lijnen:

- Biomassa als grondstof voor de chemie
- Afval als grondstof voor de chemie
- CO₂ als 'ontluikende' grondstof voor de chemie
- Nieuwe, innovatieve op groene elektriciteit gebaseerde processen

De actieagenda vormt een belangrijke inhoudelijke onderbouwing voor de JTF-inzet en het JTF kan een bron zijn van financiering.

II. Landsdelig

JTF-strategie Zuid-Nederland

De JTF-strategie van Zuid-Nederland vormt de inhoudelijke basis en onderbouwing voor de inzet van JTF-middelen in Zeeland, Zuid-Limburg, en West-Brabant. Centraal staat de rechtvaardige en succesvolle transitie naar duurzame chemie. De inhoudelijke opgave – de transitie naar duurzame grond- en brandstoffen – is op hoofdlijnen in elk van de JTF-regio's gelijk, en de chemieclusters (Kanaalzone, Moerdijk én Chemelot) zijn zowel fysiek (buisleidingen, spoor, en weg) als via samenwerkingsverbanden verbonden. Dit vraagt om samenwerking op landsdelig niveau bij de uitvoering van het JTF. Tegelijkertijd heeft elke regio eigen specifieke uitdagingen en kansen.

Regionale Innovatie Strategie Slimme Specialisatie (RIS3) van Zuid-Nederland

Met het JTF beoogt Zuid-Limburg de innovatieprincipes uit de RIS3 toe te passen, en bij te dragen aan de innovatiedoelstellingen van de RIS3. In de RIS3 van Zuid-Nederland staat innovatie op vijf maatschappelijke transities (energie, klimaat, grondstoffen, landbouwen voeding en gezondheid) centraal.

Met name de energietransitie en grondstoffentransitie hebben samenhang met het JTF.

Investerings in technologie, systemen en infrastructuur (spoor 2) zijn randvoorwaardelijk voor en dragen bij aan de uitvoering van de RIS3, aangezien hiermee de 'hardware' mede wordt gecreëerd die nodig is voor een innovatieve economie. Dit geldt ook voor investeringen in de arbeidsmarkt (spoor 3).

III. Regionaal

Het JTF draagt bij aan de uitvoering van diverse regionale beleidskaders:

- De **Chemelot Circular Hub Agenda (CCHA)** en de uitwerking daarvan in het **Circular Economy Action Plan (CEAP)**: het CEAP is het integrale regionale plan dat beschrijft hoe Chemelot de komende decennia transformeert naar een circulair en duurzaam chemiecluster. Het CEAP is opgesteld vanuit de Chemelot Circular Hub (CCH), een netwerk van partijen en verbanden die samenwerken aan de verduurzaming van de chemie. Het CEAP bestaat uit vier pijlers met daarbinnen 21 flagships, met concrete acties. Belangrijk daarbij is de programmatische aanpak op basis van dynamische agendering. De Chemelot Circular Hub is een 'multihelix' samenwerkingsverband, en een CEAP is een levend document dat continu wordt geactualiseerd.
- De **Chemelot Strategie 2050** beschrijft de transitie van Chemelot naar een circulaire productiesite en zet in op het verduurzamen van grondstoffen, procesinnovatie, en circulariteit op Chemelot. Het betreft hier zowel een innovatie- als een infrastructurele opgave.
- **Brightsite Chemelot Campus Brightsite** is een strategisch samenwerkingsverband tussen de bedrijven op Chemelot, TNO en de universiteit Maastricht met als missie: "Demonstreren dat de chemische industrie de voor 2030/2050 gestelde klimaatdoelen kan realiseren".
- **Visie Chemelot 2025**: is een gezamenlijke visie van de grote bedrijven op Chemelot om het cluster door te laten groeien naar de meest concurrerende en duurzame site van West-Europa.
- De **Cluster Energie Strategie (CES) Chemelot 2030-2050** beschrijft de benodigde investeringen in de infrastructuur voor Chemelot. De CES richt zich o.a. op aansluiting van Chemelot op het 380kV-net, de uitwerking en realisatie van een buisleidingcorridor voor CO2 en waterstof tussen Rotterdam, Chemelot en Noordrijn-Westfalen (NRW), en een waterstofinfrastructuur van en naar Chemelot en overige industrie.
- Het **Regioplan cluster Chemelot2030** zet in op het verduurzamen van de grondstoffen en op elektrificatie. Parallel daaraan zijn drie thema's van belang om de transitie succesvol te laten verlopen: procesinnovatie, circulariteit en waterstof.
- Chemelot heeft met het **Masterplan Chemelot2030** als ambitie om "samen ruimte te maken voor de meest veilige, meest duurzame en meest competitieve chemie- en materialensite in Europa".
- Verschillende kennis- en onderwijspartijen werken samen aan de **human capital agenda**(CHILL, Maastricht University, Zuyd en Vista). De partijen zetten zich in voor het aantrekken van voldoende personeel met de juiste (circulaire) vaardigheden.

Bovenstaande documenten zijn de basis voor het JTF Zuid-Limburg, met het CEAP als integraal regioplan.

2.4. Soort voorgenomen concrete acties

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

I. Voorgenomen acties

CEAP als basis voor inzet JTF Zuid-Limburg

Het CEAP, de Chemelot strategie 2050, de CES Chemelot, het Regioplan en het Masterplan Chemelot belangrijke inhoudelijke kaders voor de JTF-inzet. Het CEAP komt als integraal plan van de regio voort uit de andere beleidskaders (zie H. 2.3). De inzet in JTF Zuid-Limburg bestaat uit drie sporen:

Spoor 1 – Vernieuwing en versterking van de regionale economie: circulaire innovatie en toepassingen. Ondersteunde activiteiten:

- C: investeringen in onderzoek en innovatie (..)
- H: Investerings in digitalisering, digitale innovatie en digitale connectiviteit.

Concrete innovatie-acties richten zich op de thema's:

- Circulair: o.a. innovatief circulair ontwerp en innovatie op het gebied van het gebruik van reststromen als grondstof, door o.a. mechanische recycling, solvolyse, pyrolyse én vergassing. Met doorontwikkeling van pyrolyse worden plastic reststromen omgezet naar grondstoffen voor de chemie, ter voorkoming van fossiele grondstoffen en sluiting van de materialenkringloop.
- Biobased: innovatieve toepassing van biograndstoffen, o.a. door gebruik van biobased nafta als vervanging van fossiele nafta, productie van drop-in chemicaliën en dedicated biobased polymeren. Biomassa als brandstof is niet voorzien.
- Digitale innovatie in de chemie, in de overgang van lineaire naar circulaire, complexe ketens t.b.v. nieuwe banen in circulaire, complexe ketens.
- Overige proces- en productinnovatie t.b.v. groene chemie, waaronder op het gebied van elektrificatie (o.a. door plasmatechnologie en elektrificatie van thermische processen) en innovatieve productie en toepassingen van groene waterstof.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten

Spoor 2 - Investerings in technologie, systemen en infrastructuur: circulaire fundament

Activiteiten:

- D: investeringen in het gebruik van technologie, als ook in systemen en infrastructuur (...)
- J: investeringen in de bevordering van de circulaire economie (...)

Concrete acties:

- Groene waterstofinfrastructuur o.a. de aanleg van een lokale waterstofleiding, aansluitingen op de landelijke waterstofinfrastructuur, en installaties voor de productie van groene waterstof, mits groen geproduceerd en gebruikt om de industrie te verduurzamen. Inzet op waterstofinfrastructuur binnen het JTF en het RRF zijn complementair aan elkaar; waarbij in Zuid-Limburg de nadruk ligt op lokale aansluitingen, netwerken en innovatieve toepassingen
- 'Circulaire infrastructuur', o.a. de aanleg van pijpleidingen, een waterstofleiding, en vervoer van grondstoffen.
- CO2-infrastructuur: pijpleidingen voor lokaal transport en hergebruik van CO2 en aantakking op (inter)nationale CO2-buisleidingen (o.a. met Rotterdam (Porthos) en Noordrijn-Westfalen, evt. gekoppeld aan een waterstofnetwerk. Met deze voorgenomen acties worden geen activiteiten

ondersteund die gebruik maken van fossiele brandstoffen.

- Lokale openbare infrastructuur voor de elektrificatie van het chemiecluster. Er wordt geen aanleg van 380 kV-leidingen gesteund. Wel vallen innovatieve oplossingen die lokaal netcongestie tegengaan (spoor 1) en lokale 150 kV aansluitingen van clusters bedrijven (spoor 2) binnen het JTF. We voorzien ook ruimte voor (haalbaarheids)onderzoek en proceswerkzaamheden om investeringen in bovenstaande zaken te initiëren.
- Integrale acties die én op innovatie én op arbeidsmarkt inzetten, waaronder de aanleg van kennisinfrastructuur en infrastructurele faciliteiten voor technologieontwikkeling en -overdracht.

Spoor 3 – Een wendbare en weerbare beroepsbevolking: circulaire human capital agenda.

Activiteiten:

- K: bij- en omscholing van werknemers en werkzoekenden.
- L: begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan.
- O: Andere activiteiten op het gebied van onderwijs en sociale inclusie(...)

Concrete acties:

- Toekomstbestendig onderwijs en arbeidsmarkt door leven lang ontwikkelen. Het gaat om het ontwikkelen, toevoegen en moderniseren van infrastructuur voor onderwijs en opleiding(scentra), gekoppeld aan activiteiten voor opleiding en om- en bijscholing.
- Begeleiding van werkzoekenden bij het zoeken van een baan in de groene chemie, te midden van een door de klimaattransitie veranderende sector.

Aantrekken en behoud talent voor de chemie. Het gaat om hardware en ‘software’ om talent voor de groene chemie aan te trekken en te behouden. Het gaat o.a. om het aantrekken van zij- instromers (o.a. met een Talentenbureau), aantrekken van jeugd (o.a. met een Talent Office, ondersteuning bij matching van vraag en aanbod), inzet op duurzame inzetbaarheid en vergroting van participatie op de arbeidsmarkt van vrouwen in de chemie.

Met deze voorgenomen acties worden geen in CO2-reductie bij ETS installaties ondersteund.

II. Verwachte bijdrage van acties

De acties dragen bij aan het behouden en creëren van (nieuwe) banen in de regio door middel van een succesvolle transitie naar een toekomstbestendige economie. De regio investeert daarvoor in arbeidsmarktbeleid (om- en bijscholing, baanbegeleiding, sociale inclusie), in de ‘hardware’ voor de nieuwe economie (technologie, systemen en infrastructuur) en in kennis en innovatie als randvoorwaarden voor diversificatie.

Daarnaast is de inzet op om- en bijscholing gericht op het voorzien in voldoende en geschikt personeel, een belangrijke voorwaarde om de transitie te volmaken. Ook is de inzet op om- en bijscholing erop gericht om diverse groepen werkenden en werkzoekenden succesvol mee te laten komen in de veranderende eisen die op de arbeidsmarkt worden gesteld als gevolg van de transitie.

Zodoende dragende acties bij aan het bereiken van een sociaaleconomisch rechtvaardige transitie met daarnaast ook milieuwinst door reductie van de industriële uitstoot in Zuid-Limburg.

Kloofanalyse voor productieve investeringen: N.v.t.

Overzicht begunstigde partijen bijlage I in Richtlijn 2003/87/EG

Waar de overige Nederlandse industrieclusters een emissievergunning per bedrijf hebben, heeft Chemelot een emissievergunning voor de hele site. Aangezien Artikel 11, lid 2, punt i) van de verordening spreekt over activiteiten – en niet over bedrijven of instellingen – kan de verordeningstekst zo geïnterpreteerd worden dat:

- steun aan de *bestaande* activiteiten van Chemelot nader onderbouwd moet worden.
- *nieuwe* bedrijven op Chemelot weliswaar onder dezelfde emissievergunning vallen, maar gesteund kunnen worden zonder nadere onderbouwing (immers gaat het bij de vestiging van een nieuw bedrijf niet om het verminderen van broeikasgasemissies van bestaande activiteiten).

Er wordt geen directe steun aan bestaande activiteiten voorzien die op grond van bijlage I in Richtlijn 2003/87/EG in aanmerking komen voor kosteloze toewijzing. Er worden ook geen nieuwe investeringen ondersteund die vallen binnen de activiteiten benoemd in deze bijlage.

In spoor 1 worden innovatie-activiteiten ondersteund t.b.v. biobased en circulaire chemie. Hierbij landt de CO₂-reductie niet bij het industriële bedrijf zelf, maar bij andere bedrijven verderop in de keten. De plannen vallen daarom niet binnen de scope van art. 11)i.

Investeringen binnen spoor 2 (o.a. elektrificatie en CO₂-infrastructuur) richten zich niet op de verduurzaming van bestaande installaties.

Participatie van mkb en grootbedrijf in JTF-projecten

Het mkb, inclusief start-ups en scale-ups, geldt als voornaamste doelgroep voor het JTF in Zuid-Limburg. Op en rond de Chemelot campus bevindt zich een ecosysteem van innovatieve mkb-ers dat in staat is tot disruptieve innovaties te komen, die leiden tot duurzame productieprocessen en daarmee nieuwebanen in de groene chemie. In dit ecosysteem op en rond het chemiecluster Chemelot vormen echter enkele grootbedrijven (o.a. Sabic, OCI Nitrogen) op dit moment de basis, als eigenaar en beheerder van de belangrijkste installaties op het terrein. Dit betekent dat ook grootbedrijf noodzakelijk is om de transitie naar groene chemie in te zetten; het grootbedrijf beschikt over de schaalgrootte en het investeringsvermogen om innovaties op te schalen.

In het JTF kan het grootbedrijf daarom in projecten participeren als stakeholder, die bv. de uitvoering van een innovatieproject op een fossiele site faciliteert, die kennis inbrengt, of die acties mede financiert. Het JTF programma in Zuid-Limburg verleent echter géén directe financiële steun aan het grootbedrijf, noch in de vorm van productieve investeringen, noch voor andersoortige activiteiten. Wél is het de bedoeling dat het grootbedrijf een rol speelt in de opschaling van de resultaten van innovatieprojecten die binnen het JTF worden ondersteund, om zo nieuwe banen in de groene chemie te creëren. Middels openbare kennisdeling en disseminatie van projectresultaten wordt gefaciliteerd dat resultaten breed worden opgeschaald, binnen Chemelot én in andere chemieclusters.

III. Synergie en complementariteit

Andere relevante programma's van de Unie

Er zijn kansen voor synergiën met verschillende andere Europese programma's, waaronder ESF+. Interreg

en EFRO. Ook thematische fondsen als LIFE en Horizon Europe bieden hier kansen toe. We zetten in op maximale synergie, in afstemming met andere programma's.

Het **ESF+** richt zich op mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie zoals statushouders, langdurig werklozen, arbeidsbeperkten, oudere werklozen, kwetsbare jongeren en gedetineerden in de gehele regio, zonder sectorale focus. Het JTF is hier onderscheidend aan door:

- **thematische focus** (opvangen van gevolgen van de klimaattransitie op de arbeidsmarkt);
- **sectorale focus** (om- en bijscholing, begeleiding van werkzoekenden en actieve inclusie ten behoeve van de chemie);
- **doelgroep** (werkenden van alle leeftijden en opleidingsniveaus in de chemie, werklozen die in de chemie willen en kunnen werken, en studenten met een opleiding in de chemie);
- **geografische focus** (arbeidsmarktinzet gericht op Chemelot). Synergie kan worden bereikt door doelgroepen die met het ESF+ worden ondersteund, in een vervolgttraject gericht te begeleiden naar een baan in de chemie.

Het **EFRO (OP Zuid)** richt zich in Zuid-Nederland op innovatie ten behoeve van 5 maatschappelijke transitieën. Het JTF is in Zuid-Limburg complementair aan het EFRO door:

- **thematische focus** (opvangen van fossiel baanverlies door de klimaattransitie, door het creëren van nieuwe banen);
- **sectorale focus** (transformatie en diversificatie met de huidige chemie op Chemelot als startpunt);
- **doelgroep** (innovatief MKB staat in EFRO én JTF voorop, maar grootbedrijf in de chemie is als partner meer betrokken in het JTF);
- **type activiteiten** (JTF biedt mogelijkheden voor de aanleg van technologie en infrastructuur, en voor om- en bijscholing, EFRO is primair een innovatieprogramma);
- **geografische focus** (Chemelot).

Synergie kan bereikt worden door innovaties uit EFRO-projecten t.b.v. de grondstoffen- en energietransitie in JTF-projecten verder op te schalen, om zo tot nieuwe banen te komen.

Andere pijlers JTM

In Zuid-Limburg wordt steun beoogd vanuit pijler 2 en 3 van het JTM, in elk geval voor 2 concrete projecten: voor de opschaling van het Hoge Temperatuur warmtenet "Het Groene Net" (HGN) en het Lage Temperatuur warmtenet "Mijnwater". HGN vindt zijn grondslag in de enorme restwarmte van Chemelot. Mijnwater is een innovatief circulair energienetwerk voor woningen en utiliteiten. Beide netten zijn al jaren operationeel, maar moeten opgeschaald en beter onderling verbonden worden. Het CO₂-reductiepotentieel van HGN bedraagt 2,5 Mton/j tot 2050, en van Mijnwater 1,6 Mton/j tot 2068 (zie ook bijlage 2).

De indicatieve financiële (nog nader te ramen) behoefte:

- Subsidievraag HGN uit de 3e pijler JTM: €13,7 mln.
- Subsidievraag Mijnwater uit de 3e pijler JTM: €14,3 mln.

V

oor het equity deel van de funding wordt gebruik gemaakt van de 2e pijler van het JTM. Daarnaast is ook de inzet van pijlers 2 en 3 mogelijk t.b.v. de behoeften in spoor 2 (zie 2.2).

3. Governancemechanismen

Referentie: artikel 11, lid 2, punt f)

Rijk en regio's werken op gelijkwaardige wijze samen aan de uitvoering van het Nederlandse deel van het JTF. De bevoegdheids- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk en regio's wordt in bestuurlijke afspraken vastgelegd. Hieruit volgend worden uitvoeringsovereenkomsten afgesloten tussen Het Rijk en de Beheerautoriteit (BA); de BA en de aangewezen Intermediaire Instanties (II's); en de regio's en de II's.

3.1 Partnerschap

Rijksoverheid

De betrokken bewindspersonen van het kabinet leggen over het JTF-verantwoordelijkheid af aan de Tweede Kamer. De Ministeries van EZK en SZW zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het opstellen van de subsidieregeling JTF. De minister van EZK delegeert haar taken voor de uitvoering van de subsidieregeling aan de minister van SZW. De II's en de BA voeren hun taken uit binnen het mandaat van het Ministerie van SZW.

Regio's

De regio is een samenwerking tussen de provincie en de betrokken gemeente(n) van de geselecteerde COROP-gebieden. De regio's zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de hoofdstukken 2 van het transitieplan en de doorvertaling naar de hoofdstukken 2 van het operationeel programma (OP).

Tijdens de uitvoering van het programma nemen vertegenwoordigers van de regio's zitting in een regionale stuurgroep. De regionale stuurgroepen stellen een openstellingsstrategie op. Dit doen de regionale stuurgroepen op basis van de regionale transitieplannen en de bijbehorende delen uit het OP. De openstellingstrategieën worden daarna uitgevoerd door een II. Vertegenwoordigers van de regionale stuurgroepen nemen zitting in het monitoringcomité.

Iedere regio krijgt een deskundigheidscommissie (DC). De DC's zorgen voor een onafhankelijke beoordeling van projectaanvragen op inhoudelijke criteria.

Beheerautoriteit

De BA is verantwoordelijk voor het beheer van het JTF-programma in het kader van het bereiken van de doelstellingen van het programma, in overeenstemming met Titel VI, Hoofdstuk II van de Common Provisions Regulation (CPR). Zij heeft een toezichhoudende taak, evenals een adviserende en ondersteunende rol naar de regio's toe. De belangrijkste taken van de BA zijn:

- Rapporteren aan de opdrachtgevers.
- Rapporteren aan de EC.
- Beheer van en toezicht houden op het JTF-programma.
- Coördinatie van het opstellen en uitvoeren van een evaluatieplan.
- Opstellen en bewaken communicatiestrategie.
- Indienen van de betaalaanvragen bij de EC.
- Ondersteunen van het monitoringcomité.
- Uitvoeren van de boekhoudfunctie en het onderhouden van contacten met de Audit Dienst Rijk

(ADR) die als Audit Autoriteit (AA) functioneert.

- Coördineren van uitvoering tussen de II's.

Regionale Intermediaire Instanties

De regionale delen van het operationeel programma worden uitgevoerd door drie II's (Gemeente Rotterdam, Stimulus en SNN). De BA stelt de II's aan en draagt de volgende taken over:

- Het opstellen van openstellingen.
- De uitvoering van de financieel & inhoudelijk technische toets voor de ontvankelijkheid van projecten.
- Ontvangen van projectvoorstellen, beoordelen, beschikken en vaststellen van de projecten.
- De uitvoering van managementverificaties.
- Per regio, het inrichten (in overleg met de regionale stuurgroepen) van deskundigencommissies voor de inhoudelijke beoordeling van projectaanvragen volgens een beoordelingskader.
- Afhandelen Bezwaar en beroepsprocedure.

Consultatie

Het is belangrijk een breed partnerschap in te stellen voor de totstandkoming, uitvoering, monitoring en evaluatie van het JTF-programma. Er is gekozen om een breed georiënteerd, stevig partnerschap in te richten met zowel nationale als regionale partners.

Regionaal

Elke regio heeft haar eigen bestaande regionale structuren en elke regio staat voor haar eigen transitie uitdagingen. Daarom heeft elke regio op eigen wijze het partnerschap ingericht. Elke regio heeft een consultatie laten uitvoeren op het regionale deelplan. Daarnaast stelt elke regio een stuurgroep in voor de openstelling en de uitvoering van het deelplan.

Nationaal

Ten behoeve van de totstandkoming van het programma is gesproken met diverse nationale partijen, waaronder UWV, VNO-NCW, Techniekpact, FNV, CNV, IPO, VNG, de Jonge Klimaatbeweging en Universiteiten van Nederland. Daarnaast is gesproken met diverse beleidsdirecties van de Ministeries van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken en Klimaat en Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Op 15 februari 2022 heeft een nationale consultatie plaatsgevonden. Tijdens het eerste deel van deze consultatie is uitgelegd wat het JTF precies inhoudt en zijn de huidige stand van zaken en de beoogde plannen van de deelnemende regio's besproken. In het tweede deel van de consultatie werd input opgehaald in verschillende deelsessies. Zie bijlage voor een overzicht van de deelnemende organisaties en gestelde vragen. Tijdens de consultatie ging het merendeel van de vragen over het JTF in de praktijk. De gestelde vragen zijn beantwoord en partijen zijn gewezen hoe ze kunnen deelnemen aan het JTF.

3.2 Monitoring- en evaluatie

Door middel van monitoring wordt onderzocht of het programma op koers ligt en doelstellingen gehaald worden, op zowel regionaal als op programmaniveau. Enerzijds bijsturen waar nodig, anderzijds kijken waar je van elkaar kan leren. De jaarlijkse prestatie-evaluatie en het evaluatieplan dragen bij aan een

continue monitoring van de uitvoering van het JTF.

De BA en II's zullen gezamenlijk het evaluatieplan en communicatieplannen opstellen. Hierbij is het mogelijk om regionale componenten mee te nemen, en zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij reeds bestaande structuren.

4. Programmaspecifieke output- of resultaatindicatoren

Referentie: Artikel 12, lid 1, van de JTF-verordening

Motivering van de noodzaak van programmaspecifieke output- of resultaatindicatoren op basis van de voorgenomen soorten acties

Toelichting PSOI01 (Digitale beheerssystemen voor slimme netwerken) en PSOI02 (Oplossingen voor elektriciteitsopslag)

Voor projecten die vallen onder interventiegebied 53 ‘Slimme energiesystemen (met inbegrip van slimme netwerken en ICT-systemen) en de daarmee verbonden opslag’ bevat de JTF-indicatorenlijst geen goede standaard-indicator. Daarom zijn de volgende programmaspecifieke indicatoren gedefinieerd: PSOI01 “Digitale management systemen voor slimme energiesystemen”, die is ontleend aan het Staff Working Document van EC (en daar RCO23 wordt genoemd) en PSOI02 “Oplossingen voor elektriciteitsopslag”, die is ontleend aan RCO105 van het Staff Working Document. Het gaat bijvoorbeeld om:

- softwaresystemen die zorgen voor balans op delen van het energienet
- slimme digitale oplossingen die bepalen of geproduceerde hernieuwbare elektriciteit aan het bedrijf/aan bedrijven moet worden geleverd, aan het net of naar een accu-/batterij-opslag moet gaan
- beslissingssoftware die bepaalt wanneer een off grid oplossing in werking moet treden dan wel juist moet worden uitgeschakeld
- energieopslag om o.a. elektrificatie van productieprocessen en inzet van hernieuwbare energie mogelijk te maken
- innovatieve vormen van elektriciteitsopslag

Zeker met de netcongestie zijn dergelijke slimme digitale systemen essentieel voor kosteneffectieve, efficiënte en duurzame aanwending van schaarse hernieuwbare energie. Dat soort systemen zijn ook onmisbaar om de gevolgen van de transitie in de procesindustrie op te vangen.

Referentie: artikel 11, lid 2, punten g) tot en met k), en artikel 11, lid 5

DOCUMENTEN

Titel van het document	Documenttype	Datum van het document	Lokale referentie	Verwijzing van de Commissie	Bestanden	Datum verzending	Verzonden door
2.0 horizontale randvoorwaarden FINAL	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	2.0 horizontale randvoorwaarden FINAL	24 nov. 2022	Snijder, Erik
5.0 bijlage stakeholders - 2022707	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	5.0 bijlage stakeholders - 2022707	24 nov. 2022	Snijder, Erik
6.0 samenstelling regionale stuurgroepen 17082022	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	6.0 samenstelling regionale stuurgroepen 17082022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
20221027 Rapport van feitelijke bevindingen SCO JTF	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	20221027 Rapport van feitelijke bevindingen SCO JTF	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Bijlage volledige tabel 1 OP JTF	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage volledige tabel 1 OP JTF	24 nov. 2022	Snijder, Erik
DNSH Nederlands JTF-programma 2021-2027 rapport definitief 220905	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	DNSH Nederlands JTF-programma 2021-2027 rapport definitief 220905	24 nov. 2022	Snijder, Erik
SMB-Screening JTF Programma Nederland 2021-2027 definitief rapport 221031	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	SMB-Screening JTF Programma Nederland 2021-2027 definitief rapport 221031	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Methodologisch document JTF - 10 november 2022	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Methodologisch document JTF - 10 november 2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Methodologisch kader 8 november 2022	Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Methodologisch kader 8 november 2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Programme snapshot 2021NL16JTTPR001 1.3	Snapshot van gegevens vóór verzending	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Programme_snapshot_2021NL16JTTPR001_1.3_nl.pdf - Machine Translated Programme_snapshot_2021NL16JTTPR001_1.3_en.pdf Programme_snapshot_2021NL16JTTPR001_1.3_nl.pdf	24 nov. 2022	Snijder, Erik
3.0 Plan voor rechtvaardige transitie H1	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	3.0 Plan voor rechtvaardige transitie H1	24 nov. 2022	Snijder, Erik
4.0 JTF West-Noord-Brabant_notitie onderbouwing gebiedsselectie 3 maart	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	4.0 JTF West-Noord-Brabant_notitie onderbouwing gebiedsselectie 3 maart 2021	24 nov. 2022	Snijder, Erik

Titel van het document	Documenttype	Datum van het document	Lokale referentie	Verwijzing van de Commissie	Bestanden	Datum verzending	Verzonden door
2021							
Bijlage 6. West-Noord-Brabant batch 5 25-10-2022	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage 6. West-Noord-Brabant batch 5 25-10-2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Bijlage Rijks analyse JTF-gebieden	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage Rijks analyse JTF-gebieden	24 nov. 2022	Snijder, Erik
bijlage5_JTM - Two Pager Groningen_definitief	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	bijlage5_JTM - Two Pager Groningen_definitief	24 nov. 2022	Snijder, Erik
GR01_Bijlage Energiearmoede 10 nov 2022	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	GR01_Bijlage Energiearmoede 10 nov 2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
GR03_bijlage strategische projecten niet MKB 10 nov 2022	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	GR03_bijlage strategische projecten niet MKB 10 nov 2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Bijlage 4. IJmond - Bijlagen 1 - 4 (batch 6 1-11-2022)	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage 4. IJmond - Bijlagen 1 - 4 (batch 6 - 1-11-2022)	24 nov. 2022	Snijder, Erik
GR02_bijlage Kloofanalyse niet MKB 10 nov 2022	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	GR02_bijlage Kloofanalyse niet MKB 10 nov 2022	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Bijlage 7. Zeeuws-Vlaanderen - 10 november 2022 def	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage 7. Zeeuws-Vlaanderen - 10 november 2022 def	24 nov. 2022	Snijder, Erik
Bijlage 8. Zuid-Limburg bijlagen (25-10-2022)	Territoriaal plan voor een rechtvaardige transitie – Aanvullende informatie	24 nov. 2022		Ares(2022)8135164	Bijlage 8. Zuid-Limburg bijlagen (25-10-2022)	24 nov. 2022	Snijder, Erik